

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2021 30 stp
Fakultet for landskap og samfunn

En mulighetsstudie med fokus på formidling av historien på Berg- Kragerø Museum

A feasibility study focused on communicating history
at Berg- Kragerø Museum

Ørjan Eggebø & Nicolai Overrein
Landskapsarkitektur

Bibliotekside

Tittel:

En mulighetsstudie med fokus på formidling av historien på Berg- Kragerø Museum

Title:

A feasibility study focused on communicating history at Berg- Kragerø Museum

Forfattere:

Ørjan Eggebø & Nicolai Overrein

Veileder:

Tore Edvard Bergaust, Instituttleder, Fakultet for landskap og samfunn, NMBU.

Format:

Stående A4.

Sidetall:

202

Dersom ikke annet er oppgitt, er bilder og figurer produsert av forfatterne.

Emneord:

Lystgård, museum, kulturminner, historie, historisk vandring, historiske anlegg, biologisk mangfold, Berg, Kragerø, Kragerø kommune, Homann, mulighetsstudie, landskapsarkitektur, stedsanalyse

Keywords:

Country mansion, museum, cultural heritage, history, historical walk, historical sites, biodiversity, Berg, Kragerø, Kragerø municipality, Homann, feasibility study, landscape architecture, site analysis

Hovedhuset på Berg.

Forord

Masteroppgaven markerer avslutningen på vårt masterstudium i landskapsarkitektur ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU).

Forespørselen om å utføre en mulighetsstudie ved Berg- Kragerø Museum fanget interessen vår. Vi har gjennom studiet tatt fag som omhandlet historiske anlegg, og har opparbeidet oss kunnskap og innblikk i verdien av disse. Vi håper oppgaven kan være til hjelp for museet og deres arbeid med å ta vare på området for kommende generasjoner.

En stor takk til veilederen vår Tore Edvard Bergaust som har hjulpet med utformingen av oppgaven, gitt oss konstruktive tilbakemeldinger og faglige råd. Vi setter stor pris på det motiverende engasjement for arbeidet vårt og den delte interessen for historiske anlegg.

Vi vil også rette en takk til Berg- Kragerø Museum ved daglig leder Ingrid Brustad. Takk for fine omvisninger på museet og parken samt hjelp til å oppdrive viktig informasjon om museet. Takk til Berg- Kragerø Museums Venner ved Dagny Karlander for oppvarming ved museet og henvisninger til sentrale personer, samt Odd Gunnar Iversen, som har gitt oss gode innspill til oppgaven. Særlig stor takk til Inger Kristine Fuglestvedt som har engasjert seg i oppgaven og vært til stor hjelp i arbeidet med å kartlegge utviklingen av Berg. Uten din kunnskap ville det vært vanskeligere å danne et godt bilde av hvordan lystgården har forandret seg gjennom tidens løp.

Til slutt vil vi takke venner og familie som har støttet oss gjennom arbeidet ved korrekturlesing og motivasjon.

Ås, desember 2021.

Ørjan Eggebø

Nicolai Overrein

Sammendrag

Berg-Kragerø Museum er en tidligere lystgård fra starten av 1800-tallet, som ble testamentert til Kragerø og Skåtøy kommune av den siste eieren, Henriette Marie "Jeia" Homann. Museet åpnet for publikum i 1955, og tilbyr ulike utstillinger og arrangementer. De besitter en omfattende samling av historiske bilder og objekter, og lystgårdens hovedhus står nesten uforandret fra siste eier. Museet ligger idyllisk til ved Hellefjorden, med gode tur- og rekreasjonsmuligheter.

Ønsket fra Berg-Kragerø Museum var å skape mer liv og gjøre Berg til en mer attraktiv destinasjon. På bakgrunn av dette ønsket har vi utført en mulighetsstudie med fokus på hvordan formidling av lokalhistorien kan bidra til å skape en attraktiv destinasjon. Mulighetsstudien er egnet som utgangspunkt for videre forskning og videreføring av museets område.

Oppgaven kartlegger en større del av lystgårdens eierhistorie sett mot den historiske utviklingen av den tilhørende parken. Gjennom arbeidet har vi forstått mer av hvordan Berg ble brukt, samt registrert historiske elementer som ikke lenger er synlige i parken. Analyser og registreringer gjort på stedet har gitt oss bedre forståelse av området og ulike hensyn som må vektlegges. Berg plante- og dyrefredningsområde er et av landets viktigste lokasjoner for mange billearter. Det legger begrensninger for bruken og videreutviklingen av området.

Som et resultat av arbeidet med oppgaven foreslår vi en historisk vandring basert på Henriette Marie "Jeia" Homann, kalt "I "Jeias" fotspor". Ved å formidle historien gjennom en vandring, unngår man større endringer innenfor museumsparken og fredningsområdet. Vandringsen styrker stedsidentiteten og tilhørigheten gjennom historien knyttet til lystgården, folkene som bodde her og bruken av landskapet rundt. Sammen med vandringsen foreslås "Billejakten", en aktivitetsløype spesielt tilrettelagt barn. "Billejaken" gir kunnskap og forståelse rundt det biologiske mangfoldet og flere av de rødlistede billeartene som finnes på Berg.

Abstract

Berg-Kragerø Museum is a former country mansion from the early 1800s, that was given as a gift to the municipalities of Kragerø and Skåtøy by the former owner, Henriette Marie “Jeia” Homann. The museum opened its doors to the public in 1955 and offers a variety of events and exhibitions. The museum possesses a vast collection of historical photographs and objects and the main house is kept in its original form. It is beautifully located, with a view over Hellefjorden, in a terrain suited for walks and recreational activities.

This thesis is based on the museum’s desire to increase the number of visitors and to make Berg a more appealing destination. We have explored the possibilities of achieving this by communicating history. The thesis provides a relevant base for further historical investigation and future restorations.

We have described past ownerships and how they have affected the area’s appearance. We studied how the area had been used before and identified some elements that no longer exist in the park. Through analysis and registration, we gained a broader understanding of the area and of the cautionary measures that would need to be taken in order to protect and conserve wildlife. There is a protected wildlife zone within the museum’s property, where one of Norway’s most important locations for endangered beetles is found. As a result of our work, we suggest a historical walk based on the life of Henriette Marie “Jeia” Homann, called “In the footsteps of “Jeia””. With this walk we wanted to communicate her story, while preserving the historical ground and the protected wildlife. It will give the place a stronger identity and a better connection with its visitors. With the walk, we also propose a “Beetle hunt” in the form of an educational and entertaining trail designed for children and their families. The “beetle hunt” -trail provides knowledge and raises awareness of the local biodiversity and the endangered beetles.

Begrepsavklaringer

Begrepsavklaringen inneholder viktige begreper vi bruker videre i oppgaven. Vi har selv definert begrepene som ikke står oppført med kilde.

Biologisk mangfold

“Biologisk mangfold, som også kalles biodiversitet, er mangfoldet av levende organismer. Som oftest viser begrepet til antall arter, men det kan også vise til genetisk mangfold eller mangfold i leveområder og nisjer i et område.” (Ratikainen, 2021).

Historisk lag

Et historisk lag representerer en tidsspesifikk periode ved et anlegg. Perioder der viktige hendelser eller endringer blir dokumentert danner gjerne historiske lag.

Rekreasjon

“Rekreasjon er et grep som dekker de tilstandene som gjør at et menneske kommer seg til krefter i det daglige ved å frigjøre seg fra de daglige gjøremål” (Trondheim kommune, 2017).

Friluftsliv

«Opphold og fysisk aktivitet i friluft på fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse». (Klima- og Miljødepartementet, 2016, s. 10)

Grøntanlegg

“Areal som hovedsakelig er opparbeidet med vegetasjonsdekte flater, blant annet for sports-, rekreasjons- eller prydføremål.” (Riksantikvaren, 2021).

Restaurering

“Restaurering betyr å helt eller delvis tilbakeføre en bygning eller gjenstand til en tidligere tilstand..” (Riksantikvaren, 2021).

Fri fornyelse

Fri fornyelse av et historisk anlegg innebærer at man ikke forsøker å gjenskape den opprinnelige formen på anlegget, men verdigheten og de kunstneriske kvalitetene (Andersson, 1993. s. 118).

Renovering/ videreutvikle

Renovering av historiske anlegg dreier som om å søke anleggets ånd, og utvikle anlegget på bakgrunn av dets karakter (Andersson, 1993. s.115-116).

Konservering

“Konservering av et kulturminne betyr at man sikrer det så godt som mulig mot ødeleggelse, ved å stabilisere kulturminnets tilstand” (Riksantikvaren, 2021).

Møteplass

En møteplass er en sosial arena der personer kan delta og interagere med andre, med mulighet for opphold og utfoldelse.

Skjøtsel

“Regelmessige vedlikeholdstiltak, for eksempel vegetasjonspleie, for å ivareta et kulturminne og/ eller et kulturmiljø. Vedlikehold av eventuelle skilt, stier og ramper inngår også i skjøtelsbegrepet” (Riksantikvaren, 2021).

Anlegg

“Betegnelsen brukes innen kulturmiljøforvaltningen om en gruppe bygninger med tilhørende areal, for eksempel gårdsanlegg, byanlegg eller fabrikkianlegg. Det brukes også om byggverk og konstruksjoner som ikke nødvendigvis inkluderer bygninger, for eksempel vei, bro, tunnel eller grønntanlegg. Når det gjelder arkeologiske kulturminner ligger anlegg ofte under markoverflaten” (Riksantikvaren, 2021).

Kulturminner

“Kulturminner er alle spor etter menneskers liv og virke i vårt fysiske miljø. Begrepet omfatter også steder det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Også naturelementer med kulturhistorisk verdi er kulturminner, eller kan inngå som del av et kulturminne.” (Riksantikvaren, 2021).

Kulturmiljøer

“Et område der kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng. Også naturelementer med kulturhistorisk verdi kan inngå i et kulturmiljø.”(Riksantikvaren, 2021).

SEFRAK-bygning

“Betegnelsen brukes om bygninger som ble registrert i regi av SEFRAK (Sekretariatet for registrering av faste kulturminner) i årene 1975-1995. Registreringene omfatter i prinsippet alle bygninger bygget før 1900, men enkelte områder ble grensen satt noe lenger fram i tid,..” (Riksantikvaren, 2021).

Forvaltningsplan

En plan som legger grunnlaget for en aktiv forvaltning og som ivaretar verdiene innenfor det avsatte verneområdet (Brandrud, 2010).

Stedsidentitet

Ordet betegner essensen av et sted på bakgrunn av karakter og unikhet. Hva som knyttes til stedet, hvordan det fremstår og oppfattes.

Tilhørighet

I forholdet mellom et sted og mennesker utvikles en identitet i samspill med hverandre og er noe som utvikles og skapes hele tiden. Et sted oppnår sin identitet gjennom brukerne og interaksjonene som oppstår, og gjennom interaksjon oppnår mennesker en stedstilhørighet (Skogheim & Vestby, 2010, s. 10).

Landskap

“Samlebetegnelse på våre utendørs omgivelser, både det naturgitte og det menneskeskapte. Landskapet er formet av samspillet mellom mennesket og naturen. Betegnelsen omfatter alle typer landskap, som for eksempel jordbrukslandskap, industrilandskap, kystlandskap, bylandskap og fjellandskap” (Riksantikvaren, 2021).

Universell utforming

“Innen kulturminneforvaltningen innebærer universell utforming at kulturminnet gjøres tilgjengelig for flest mulig. Dette innebærer tilrettelegging for besøk og/ eller formidling av kulturminnets kunnskaps- og opplevelsesverdi på annen måte” (Riksantikvaren, 2021).

Innholdsfortegnelse

Bibliotekside	s. 2
Forord	s. 4
Sammendrag	s. 5
Abstract	s. 6
Begrepsavklaringer	s. 7
Del 1 - Introduksjon	
1.1 Geografisk beliggenhet	s. 14
1.2 Bakgrunn for oppgaven	s. 15
1.3 Problemstilling og delmål	s. 18
1.4 Metode	s. 18
1.5 Oppgavens struktur	s. 20
1.6 Oppgavens avgrensninger	s. 21
Del 2 - Områdebeskrivelse	
2.1 Vårt første møte med museet	s. 24
2.2 Berg-Kragerø Museum	s. 26
2.3 Museets attraksjoner	s. 28
2.4 Overordnede føringer	s. 31
2.5 Parkens stilretning	s. 36
2.6 Lystgårder generelt	s. 41
2.7 Kragerø gjennom historien	s. 43
Del 3 - Historisk gjennomgang	
3.1 Historien på Berg	
3.2 Historisk utvikling av Berg og den tilhørende parken	s. 50
3.3 Dr. Homann den eldres tid	s. 56
3.4 Dr. Homann den yngres tid	s. 58
3.5 Henriette Marie "Jeia" Homanns tid	s. 66
3.6 Etter "Jeias" tid	s. 75
3.7 Oppsummering av parkens historiske utvikling	s. 82
	s. 87
Del 4 - Analyser og reistreringer	
4.1 Berggrunn	s. 94
4.2 Løsmasser	s. 95
4.3 Landskapsanalyse	s. 96
4.4 Landform og topografi	s. 98
4.5 Vannavrenningsanalyse	s. 100
4.6 Sol- og skyggeanalyse	s. 101
4.7 Tilgjengelighetsanalyse	s. 102
4.8 Aktivitetsanalyse	s. 104
4.9 Kulturminner	s. 106
4.10 Flora	s. 108
4.11 Fauna	s. 112
4.12 Oppsummering av analysedelen	s. 114

Del 5 - Kildestudie

5.1 Folkehelse, natur og friluftsliv	s. 118
5.2 Utendørs læring	s. 120
5.3 Universell utforming	s. 120
5.4 Økt bruk, økt slitasje	s. 121
5.5 Tilhørighet	s. 122
5.6 Identitet	s. 123
5.7 Møteplasser	s. 123
5.8 Firenze- charteret	s. 124
5.9 Kulturminneloven	s. 124
5.10 Prinsipper for bevaring av historiske anlegg	s. 126
5.11 Forskrift om utvalgte naturtyper	s. 127
5.12 Riksantikvarens undersøkelse av ferieopplevelser	s. 128
5.13 Oppsummering av kildestudien	s. 129
5.14 Referanseprosjekter	s. 130
5.16 Oppsummering av referanseprosjekter	s. 139

Del 6 - Sammenstilling og løsningsforsalg

6.1 Sammenstilling	s. 142
6.2 Løsningsforslag	s. 144
6.2.1 "I "Jeias" fotspor"	s. 147
6.2.2 Skisseprosjekt av to områder	s. 169
6.2.3 "Billejakten"	s. 178

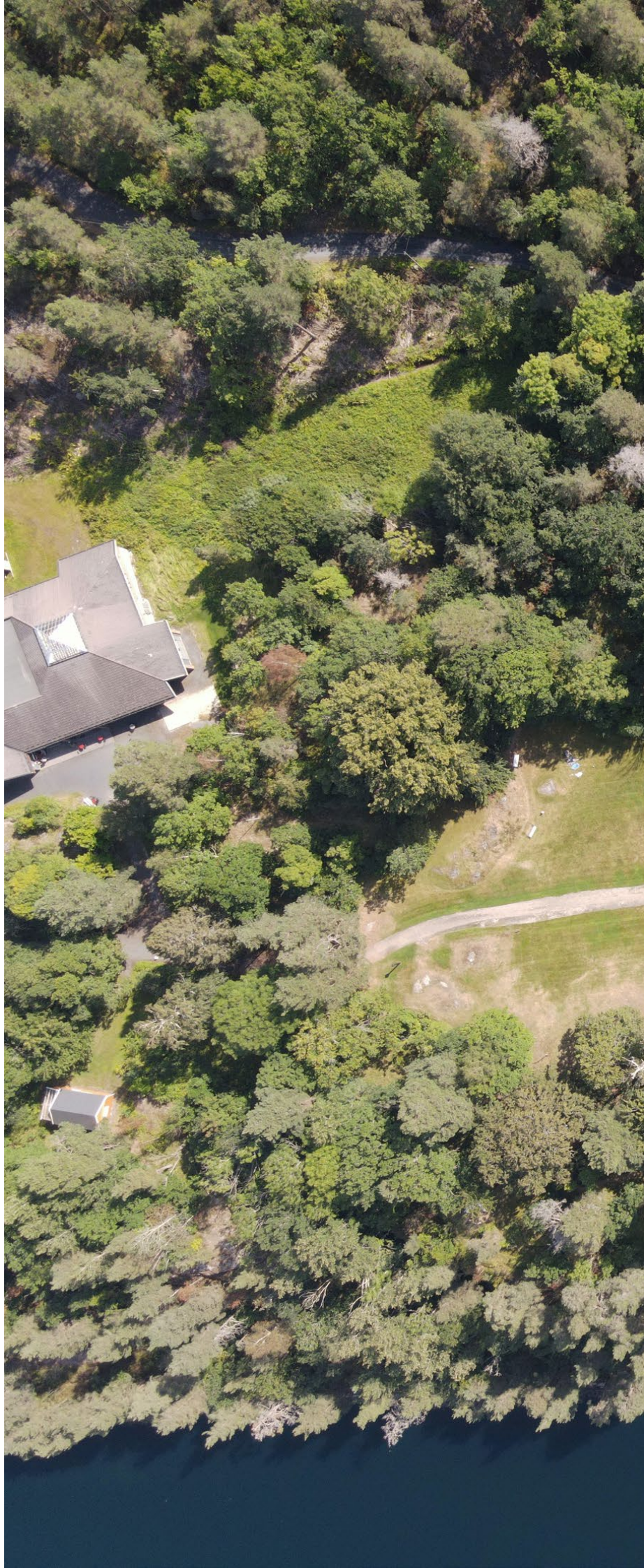
Del 7 - Avslutning

7.1 Refleksjon	s. 188
7.2 Veien videre	s. 189
7.3 Litteraturliste	s. 190
7.4 Kartkilder	s. 196
7.5 Figurliste	s. 197

Del 1

Introduksjon

- 1.1 Geografisk beliggenhet
- 1.2 Bakgrunn for oppgaven
- 1.3 Problemstilling og delmål
- 1.4 Metode
- 1.5 Oppgavens struktur
- 1.6 Oppgavens avgrensninger

1.1 Geografisk beliggenhet

Kragerø kommune er en del av Vestfold og Telemark fylke. Kragerø ligger helt sør i fylket og grenser til Bamble kommune i øst og Risør kommune i vest. Kommunen ligger langs kysten med en unik skjærgård med over 490 øyer, skjær og holmer (Visit Telemark, 2021). Nærheten til sjøen har dannet grunnlaget for Kragerø som handelsstad og har formet byen slik vi kjenner den i dag. Berg- Kragerø Museum ligger på vestsiden av Valberghalvøya, mellom Hellefjorden og Indre og Ytre Kalstadkilen. I luftlinje er det drøye 2 km til Kragerø sentrum.

1.2 Bakgrunn for oppgaven

Berg er en lystgård fra tidlig 1800-tallet som ligger ved Hellefjorden i Kragerø. Lystgården ble ved testamentarisk gave omdannet til stiftelse og gitt til kommunen i 1943. I 1955 åpnet Berg-Kragerø Museum for publikum.

På Berg finnes det i dag flere gamle bygninger, med utstillinger, museumsbutikk og en kafé. I tillegg til byggene er det et større parkanlegg, med åpne gressflater, et rikt plante og dyreliv, og mye skog med nærhet til sjøen. Berg-Kragerø Museum disponerer eiendommen som strekker seg over 700 mål.

Berg-Kragerø Museum la frem et ønske om et mer levende museum, og henvendte seg til NMBU for utførelsen av en mulighetsstudie. Oppgaven var åpen med flere innfallsvinkler og temaer som kunne belyses, men med et samlet mål om å skape mer aktivitet. Lystgården på Berg har en lang og spennende historie, og eiendommen har mange kvaliteter som i stor grad kan bidra til identitet, tilhørighet og løfte frem stedet som en attraktiv destinasjon.

På bakgrunn av dette begynte vi å arbeide med en mulighetsstudie om Berg. Gjennom samtaler med museet og frivillige, befaringer på stedet og diskusjoner med veileder Tore Edvard Bergaust besluttet vi å fokusere på stedets historie. Vi ønsket å utforske hvordan Berg kan bli en mer attraktiv destinasjon gjennom formidling av lokalhistorie.

Valberg pukkverk

Jomfruland

Bærøy

Skåtøy

Krag

Valbergtjenna

Sykehus

Hestøya

Museum og kafé

Lystgården

Bergsøya

gerø sentrum

Kalstad

Tåtøy

Stabbestad

Bergsneset

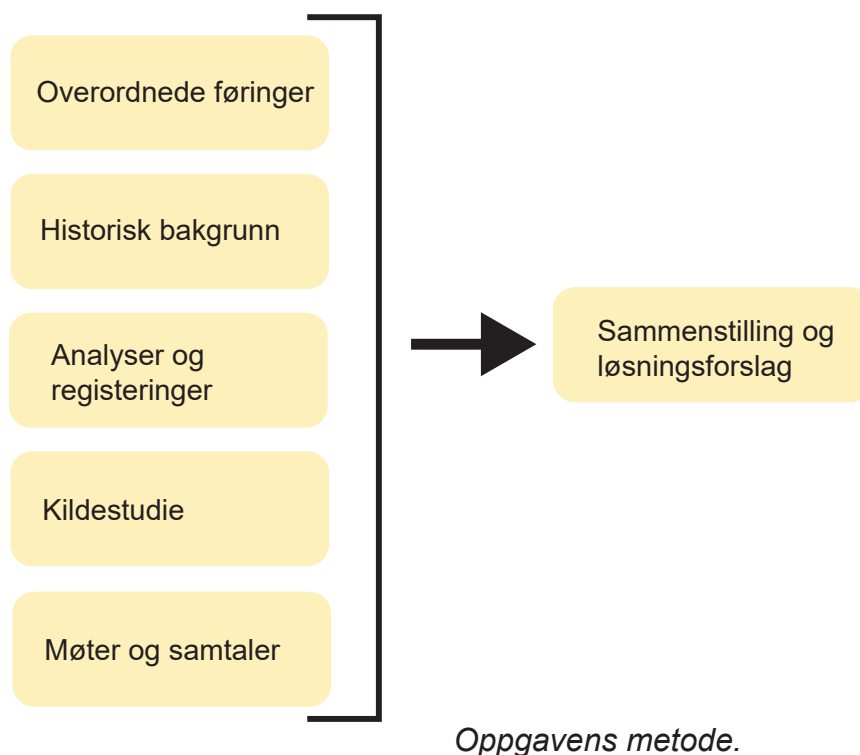
1.3 Problemstilling

Hvordan kan Berg-Kragerø Museum oppnå økt attraktivitet gjennom formidling av historien ved Homann-familiens lystgård?

Gjennom oppgaven ønsker vi også å nå disse delmålene:

- Gi publikum en bedre forståelse av parkens historiske utvikling.
- Bruke uteområdet som en aktiv del av museets formidlingsarena for lokalhistorie.
- Løfte frem og gi informasjon om rødlistede arter knyttet til Berg plante- og dyrefredningsområde.

1.4 Metode

Overordnede føringer

Denne delen skal gi oss en innføring i Kragerø som kommune og museets området satt i lys av lover, regler og føringer som må tas hensyn til. Vi kartlegger blant annet hvilke verneinteresser og føringer for videreutvikling som er gjeldende for området. Dette hjelper oss å sette en begrensning for oppgaven og vil danne et godt utgangspunkt for et mer målrettet arbeid videre.

Historisk bakgrunn

Grunnet området historiske karakter ønsker vi å belyse parkens utvikling gjennom tiden, Homann-familien og viktige hendelser for formingen av dagens Kragerø. Vi kommer til å sammenligne kildemateriale med registreringer av dagens situasjon for å danne oss en så korrekt som mulig historisk oversikt, herunder faller historiebøker, bygdebøker, nettsider og bildemateriale. Målet er å skape et historisk grunnlag for et godt gjennomtenkt løsningsforslag.

Analyse og registrering

Denne delen vil kreve flere befaringer på Berg og Kragerø-omegn. Vi må kartlegge omfanget av stinettverket og aktivitetsmulighetene samt gjøre registreringer av terreng og flora gjennom bilder, notater og skisser. Langvarige opphold vil også være hensiktsmessig for å forstå stedet med dets kvaliteter og mangler.

Vi ønsker å spille videre på og la oss inspirere av gode løsninger fra andre steder. Kistefos, Ekebergparken, "STI FOR ØYE" og Rød Herregård er eksempler på referanseprosjekter vi skal se nærmere på.

Kildestudie

Som faglig grunnlag utfører vi en kildestudie som skal gi en forståelse og et utgangspunkt for videre jobbing med oppgaven. Her skal vi presentere temaer og relevant teori for utarbeiding av uterom. Hvilke lovbestemte begrensninger og muligheter vi må forholde oss til, og overordnede fremgangsmåter for bevaring av historiske anlegg. Vi ser også på referanseprosjekter og oppsummerer hvilke løsninger vi tar med oss til Berg. Kildestudien skal starte bredt og snevres etterhvert inn på spesifikke elementer for at essensiell informasjon ikke oversees.

Møter og samtaler

Vi ønsker å kontakte sentrale personer ved museet som kan gi oss utdypende informasjon om sentrale elementer i historien, den daglige driften og visjoner for fremtiden. Lokalkunnskap kan bli en viktig ressurs med tanke på våre begrensede forkunnskaper om stedet og dets historiske bakteppe. Senere i oppgaven vil det være hensiktsmessig å ha god dialog med personer som har god kunnskap om museet og stedet for å diskutere uklarheter.

Sammenstilling og løsningsforslag

Den siste delen av oppgaven oppsummerer og sammenstiller den innhentede informasjonen som danner grunnlaget for løsningsforslaget. Vi skal vurdere hvilke faktorer og hva slags informasjon som skal vektlegges og hvordan det skal presenteres.

1.5 Oppgavens struktur

Oppgaven består av 7 deler; introduksjon, områdebeskrivelse, historisk gjennomgang, analyser, kildestudie, sammenstilling/løsningsforslag og avslutning.

Del 1 : Introduksjon

I den første delen introduserer vi bakgrunn for oppgaven og problemstillingen vi har jobbet ut fra. Her defineres også oppgavebegrensninger.

Del 2: Områdebeskrivelse

Del 2 beskriver Berg- Kragerø Museum og hvilke attraksjoner man finner der i dag. Overordnede føringer trekkes frem, og begrepet lystgård og parkens stilretning omtales.

Del 3: Historisk gjennomgang

I del 3 går vi gjennom den historiske kartleggingen av Berg. Eierene presenteres først, før vi går grundigere gjennom de ulike endringene de gjør på Berg. Del 3 avsluttes med oppsummeringskart over utviklingen på Berg.

Del 4: Analyser

Gjennom del 4 analyseres området, hvor vi blant annet har sett på topografien, naturen, kulturminner og hvordan Berg brukes i dag.

Del 5: Kildestudie

Del 5 er en kildestudie hvor ulike temaer og fagfelt som er relevante for oppgaven trekkes inn.

Del 6: Sammenstilling og løsningsforslag

I del 6 sammenfatter vi de foregående delene og presenterer løsningsforslaget. "Jeias vandring" presenteres først, deretter "Billejakten".

Del 7: Avslutning

Oppgaven avsluttes med en refleksjon og forslag til veien videre.

1.6 Oppgavens avgrensninger

Geografisk avgrensning

Oppgaveområdet begrenses til museets eiendom på Berg. Eiendommen strekker seg over ca 700 mål, hvor det flere steder er tett skog og uframkommelig terreng. Dette har gjort analysearbeidet utfordrende noen steder.

Gjennom oppgaven har vi valgt å fokusere på historien knyttet til lystgården og utvikling av den sentrale delen av parken. Vandringer vi forslår i oppgaven er derfor i hovedsak knyttet til den sentrale delen av museumsparken og omkringliggende områder.

Historisk avgrensning

Den historiske delen tar i størst grad for seg utviklingen av lystgården fra starten av 1800-tallet. Eierhistorien på Berg har formet museet vi kjenner i dag og har spilt en viktig rolle for parkens utvikling. Vi trekker også inn historie om sjøfart og iseksport, fordi det er to av museets fokusområder, og en viktig del av Kragerøs historie.

Kunstnerlivet og historien knyttet til Kragerø blir belyst men ikke implementert i det endelige løsningsforslaget. Lokalhistorien får noe dekning gjennom tilførte bygninger som Riggerbua, Kornboden og Bestas hus. Kragerø som en kunstby dekkes også delvis av museet og Kittelsenmuseet, vandringer og utstillinger i byen. Historien tilknyttet familien Homann og parken på Berg får derfor hovedfokus i oppgaven vår.

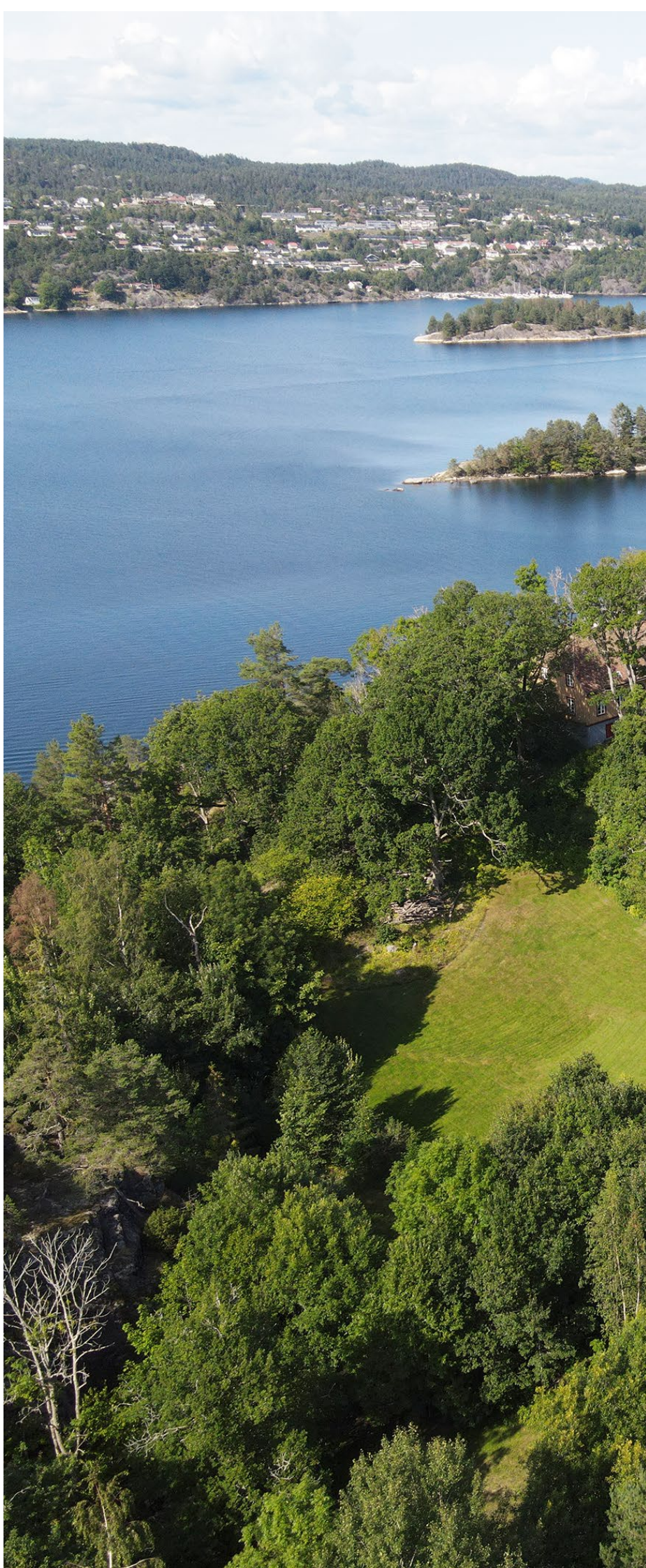
Løsningsforslag

I løsningsforslaget foreslår vi en historisk vandring som tar utgangspunktet i "Jeias" liv. Som en del av vandringer foreslår vi å utbedre to områder. Forslagene er utarbeidet som skisseforslag, og viser overordnet funksjon og innhold på stedet. Skisseforslagene er ikke detaljprosjektert.

Del 2

Områdebeskrivelse

- 2.1 Vårt første møte med museet
- 2.2 Berg-Kragerø Museum
- 2.3 Museets attraksjoner
- 2.4 Overordnede føringer
- 2.5 Parkens stilretning
- 2.6 Lystgårder generelt
- 2.7 Kragerø gjennom historien

2.1 Vårt første møte med museet

En overskyet dag i juli ankommer vi Berg museum med bil fra Oslo. Vi parkerer på museets parkeringsplass som oppleves noe avsidesliggende og skjermet, men et velkomstskilt forsikrer oss om at vi var kommet til riktig sted. En grusvei leder oss raskt til administrasjonsbygningen hvor vi møter daglig leder for en introduksjon. Administrasjonsbygget har to faste museumsutstillinger som tar for seg sjøfarts- og iseksporthistorien samt en midlertidig eksposisjon om de første lystgårdene i Norge.

Museets administrasjonsbygg.

Ut fra administrasjonsbygget åpner det seg et stort gresskledd rom med en klar siktlinje til hovedhuset vi kjente igjen fra bilder. Langs grusveien gjennom anlegget får vi assosiasjoner til landskapsstilen fra England på 1700 tallet. De store, sammenhengende gressflatene med omkringliggende trær danner en tydelig avgrensning. Et spennende element i et ellers tettvokst område. Hovedhuset har en markant plassering i landskapet, som gir god utsikt over Hellefjorden og innlandet. Området gir et inntrykk av herskapelighet, og et ønske om å vise frem velstand.

En grussti fører frem til hovedhuset.

Etter besøket i parken tar vi beina fatt for å utforske de omkringliggende skogsområdene. Her møter vi i kontrast til den velstelte parken, variert terreng og blandingsskog. Vår første tanke går til barndommen og ønsket om å leke og utforske hver krik og krok. Vi kobler oss på et omfattende nettverk av stier, ypperlig til rekreasjon og trening.

Gode turmuligheter i skogen rundt parken.

Etter å ha gått oss vill og noe desorientert, kobler vi oss på grusveien som går gjennom museets tomt og ned mot havet og badeplassene. Etterhvert som vi går, blir følelsen av å fortsatt være på lystgårdsens eiendom fjernere, og vi kan ikke lenger se museumsbyggene eller parken. Vi følger denne veien til enden og møter en badebrygge som er universelt utformet. Her var det både ramper ned i vannet og toalettfasiliteter. Fra HC- badeplassen ser vi over på en gressplen med sandstrand ut i sjøen. Det er et tydelig skille mellom hva som var HC -badeplass og de andre badeplassene. Videre bortover neset er det flere mindre badeplasser, forbundet med turstier. De avrundede svabergene danner sammen med en liten brygge til fortøyning av båt og et stupebrett, en idyllisk plass for soling og bading. Tross været får vi lyst til å dra tilbake og nyte noen ferske reker mens solen legger seg bak horisonten.

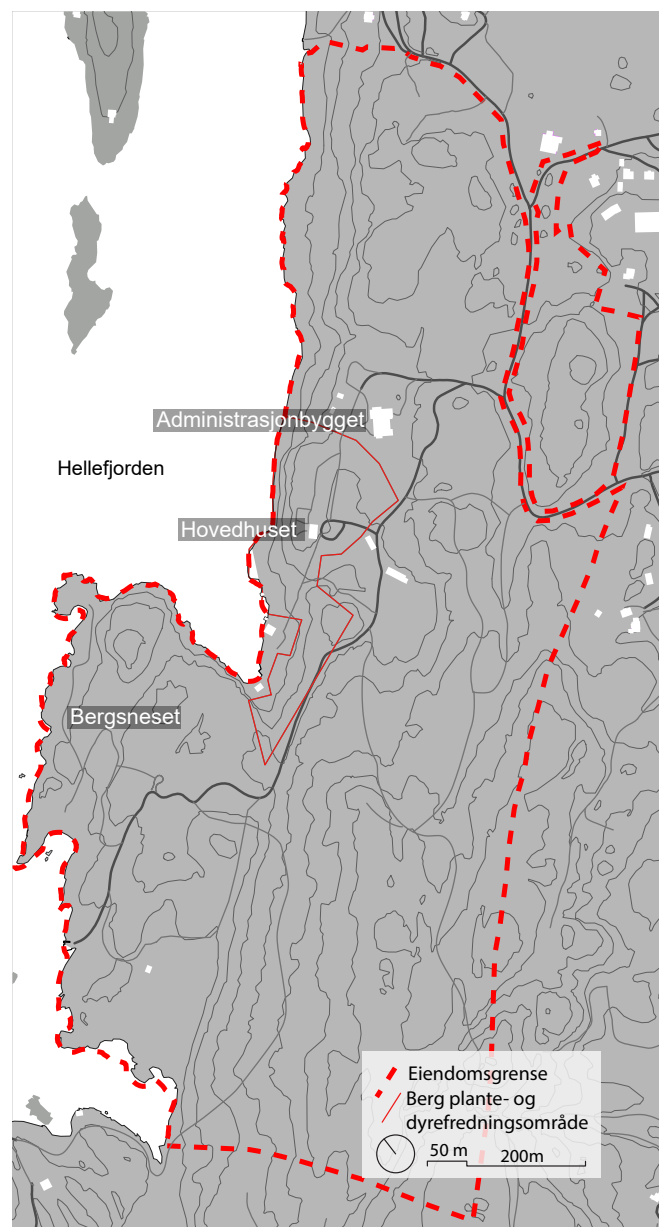
Fra HC- badeplassen ser man Bergsneset og flere badeplasser.

2.2 Berg- Kragerø Museum

Museet åpnet som Berg- Kragerø Museum i 1955. Her finner vi i dag historiske bygninger omgitt av en park som gjenspeiler livet på lystgården. Hovedhuset på lystgården er i stor grad urørt fra den siste eieren Henriette Marie "Jeia" Homann, og brukes som en del av museet. I administrasjonsbygget finnes en liten kafé hvor besøkende kan kjøpe blant annet hjemmelagde scones og smørbrød. I museumsbutikken selges også ulike produkter av lokale kunstnere og håndverkere.

Museet har flere faste utstillinger som "Yrke og virke, fra 1850 til 2019", "Issjau i Kragerø", "Tangen verfts historie" samt en utstilling om Munch. Det arrangeres også andre utstillinger og arrangementer gjennom året (Telemark Museum, u.å).

Berg er et populært friområde for innbyggere og turister i Kragerø. Mellom Berg og Kragerø ligger Kragerø Sportell og Appartements og lengre ut ligger Kragerø camping på Louisenberg. Det varierte landskapet med koller og knauser lar deg oppleve alt fra skog til Sørlandsidyll nede ved sjøkanten. Beliggenheten nær Hellefjorden åpner opp for muligheten for å kombinere besøk til museet med båtliv, badetur, piknik og soling.

Museet ble i 1998 utvidet og oppgradert. Det ble satt opp blant annet en malerisal, et bibliotek, nye doer, kjøkken, kontorer og et topp moderne fotomagasin med nedkjølte rullereoler for optimale bevaringsforhold. I kjelleren ble det bygget et mottaksrom med mulighet for insektsbekjempelse gjennom frysing.

I arkivet på Berg er det omlag 600.000 fotografier og negativer av lokale fotografer, private samlinger og aviser. De eldste er tatt av Jens Homann og stammer tilbake til 1840-60 årene. Berg har i tillegg ansvaret for om lag 60.000 gjenstander og 12 bygninger.

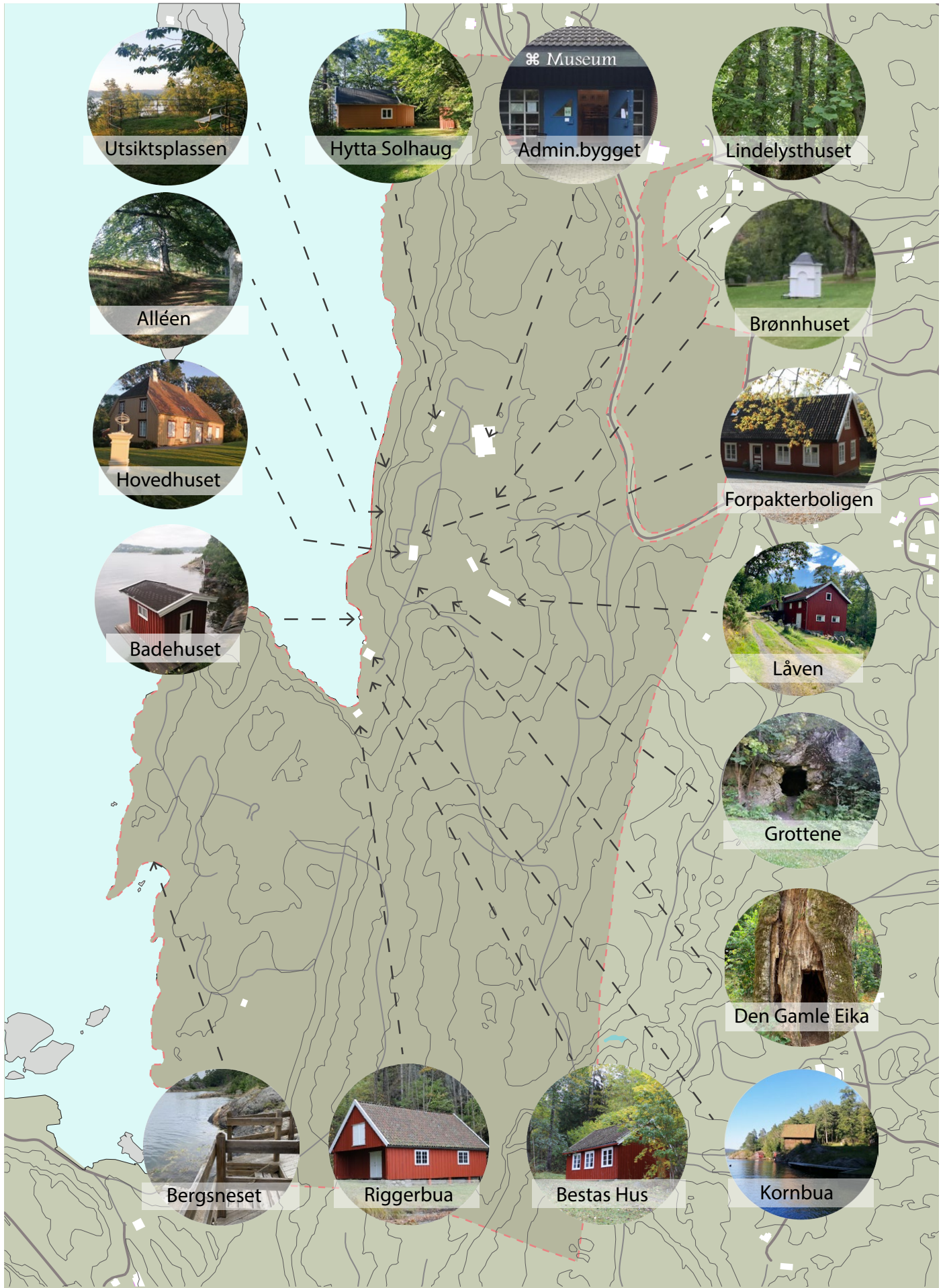
Besøktallet inne på museet har de senere årene ligget på litt over 3000 hvert år, men tallene forventes å bli høyere i 2021, mye grunnet besøk fra den maritime leirskole (Fuglestvedt, 2021)

Vedlikehold og skjøtsel

Forvaltningsplanen for statlig sikra friluftsområder 2019-2023 (Kragerø kommune, 2019, s.74) oppgir at ansvaret for vedlikehold og skjøtsel på Berg-Kragerø Museum er todelt. Arealet tilknyttet museets bygninger og park driftes av museets egen vaktmester og frivillige, mens Skjærgårdstjenesten ved Kragerø kommune har ansvaret for badeplassene.

2.3 Museets attraksjoner

Administrasjonsbygningen ble oppført i ca 1979, og ligger ved siden av adkomstveien til Berg. I 1998 ble det bygget et tilbygg med plass til kontorer, arkiv, bibliotek og flere utstillinger. I dette bygget finner man kaféen og museumsbutikken.

Hytta "Solhaug" ble bygget i 1947-48, og stod opprinnelig på Brøndholmen, nordøst for Kragerø. Hytta og utedoen ble flyttet til Berg i 2004.

Utsiktsplassen ligger sentralt i parken.

Bøkealléen går fra hovedhuset og ut mot utsiktsplassen. Her vandret kvinnene for å få frisk luft, og tjenestepikene serverte kaffe og noe å spise.

Brønnhuset er plassert sentralt i parken. Det kom opprinnelig fra familien Heuchs lystgård på Stabbestad som brant ned i 1850, og brønnhuset ble så flyttet til Berg i 1955. Brønnhuset er plassert over en brønn som tidligere var i bruk.

Lindelysthuset består av 6-7 lindetrær plassert i en åpen sirkelformasjon. Lindelysthuset ble brukt som oppholdssted på varme dager, med god utsikt over parken.

Hovedhuset ble oppført på starten av 1800-tallet. Hovedhuset ble en del av museet fra 1955, etter at Henriette Marie "Jeia" Homann testamenterte hele eiendommen til kommunen.

Den Gamle Eika er flere hundre år gammel, og er et av de eldste trærne i parken. De siste årene har treet mistet flere greiner, og det er gjort flere forsøk på å bevare treet best mulig.

Badehusene ligger plassert helt nede ved vannkanten. Badehusene ble brukt til å skifte til badetøy. Det ene badehuset har en nedsenkbar kum, hvor kvinnene kunne komme ned i sjøen uten å bli sett. Det stod opprinnelig på Darefjeld på Skåtøy, men ble flyttet til Berg i 2012.

Kornbua stod opprinnelig på Øya i Kragerø, men ble i 1949 flyttet til Berg. På Øya stod kornbua sammen med en mølle som malte kornet for innbyggerne i Kragerø.

Bestas hus er et lite trehus fra ca 1850. Huset lå opprinnelig ved Kammerfosselva i Kragerø, men på grunn av veiutbygging ble huset flyttet til Berg. Huset er oppkalt etter den siste eieren Sofie Langtvedt som ble "Besta" i lokalsamfunnet. Bestas hus er ikke stort, men flere fløtere kunne bo der samtidig.

Riggerbua hørte tidligere til familien Rømer som drev med skipsbygging. Riggerbua ble flyttet fra Øya Rømerverven utenfor Kragerø til Berg i 1976.

Forpakterbolig ble oppført i 1860. Tidligere var museumskafeen her. I dag er forpakterboligen vaktmesterens bolig.

Låven ble bygget i 1868. Tidligere lå den mellom hovedhuset og forpakterboligen, men den ble revet og satt opp på ny der den står i dag.

Grottene ble laget av tyskerne under andre verdenskrig. De er inntil 8 meter dype, og ble brukt som tilfluktsrom og lager.

(Kilden til punktene over (Fuglestvedt, u.å))

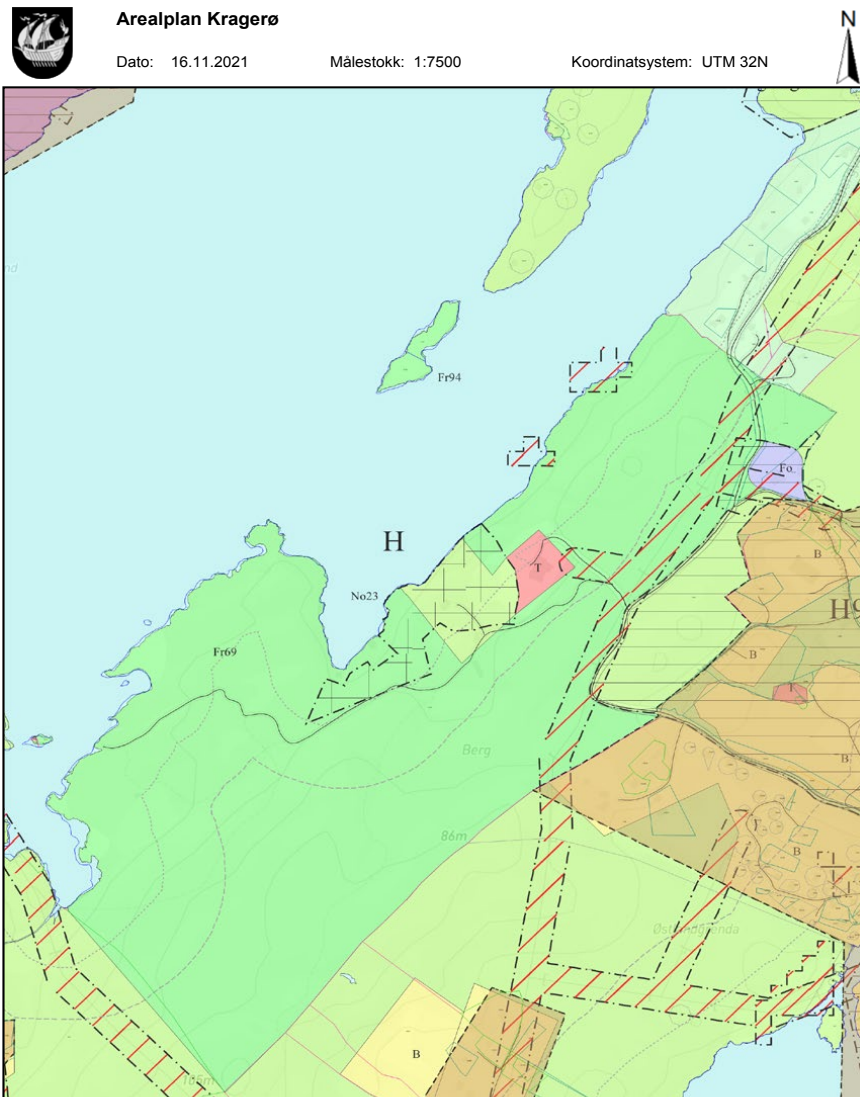
Parken med hovedhuset.

2.4 Overordnede føringer

Vi har valgt ut noen dokumenter på nasjonalt, regionalt og kommunalt nivå som vi mener vil være relevante for å sette rammene for mulighetsstudien.

Plan- og bygningsloven

Plan- og bygningsloven er den viktigste loven for bruk og forvaltning av arealer. Loven sammenstiller forskjellig lovverk som er gjeldende ved utnyttelse av arealer (Solvik, 2020), og har som formål å “fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner” (Plan og bygningsloven, 2008).

Tomten er delt inn i hensynssoner med ulike arealformål, markert i forskjellige farger og mønstre i kombinasjon med en kode. Av kartet ser vi at området rundt administrasjonsbygget er forbeholdt “offentlig eller privat tjenesteyting”. Området rundt lysthuset er forbeholdt “Landbruks-, natur- og friluftsmål samt reindrift”. Den skraverte delen er en båndlagt sone, fredet gjennom naturmangfoldloven. Dette arealet betegnes som “Berg plante- og dyrefredningsområde”. Bergs resterende arealer, markert i mørk grønn, defineres som “grønnstruktur”.

Figur 2.1: Arealplan, Kragerø kommune.

Stortingsmelding nr. 16

Stortingsmelding nr. 16 “Leve med kulturminner” understreker verdien av kulturmiljøer og kulturminner. Regjeringen peker på kulturarven som viktig kilde til kunnskap og utvikling, en ressurs for utvikling av lokalsamfunn og verdiskapning for næringslivet. Det vektlegges at opplevelser og kunnskap knyttet til kulturarven skal være tilgjengelig for alle. Kunnskap om kulturarven er grunnleggende for å få til en god forvaltning, formidle historie og gi mennesker gode opplevelser (St.meld. nr.16 (2004-2005) s.10-12).

Kulturstrategi for Vestfold og Telemark

Kulturstrategien for Vestfold og Telemark (Vestfold og Telemark fylkeskommune, 2021, s.2) er et verktøy for fylkeskommunen til å utvikle kulturlivet i kommunen. Strategien beskriver hvordan Vestfold og Telemark skal dyrke den mangfoldige og rike kulturen sin samt sørge for at innbyggerne har mulighet til å skape, vise frem og oppleve kultur av høy kvalitet.

Under har vi listet opp noen av de mest relevante målene for Berg- Kragerø Museum.

Stedsutvikling (s.13)

- Nye og revitaliserte møteplasser og arenaer for aktivitet, dialog, opplevelser og rekreasjon.
- Vern og bærekraftig bruk av internasjonalt, nasjonalt og regionalt viktige kulturminner og kulturmiljøer samt friluftsområder.

Inkludering (s.19)

- Tilrettelagt og universelt utformet tilgang til kultur.
- Tydelig og tilpasset kommunikasjon og formidling på kulturområdet.

Kunnskap (s.23)

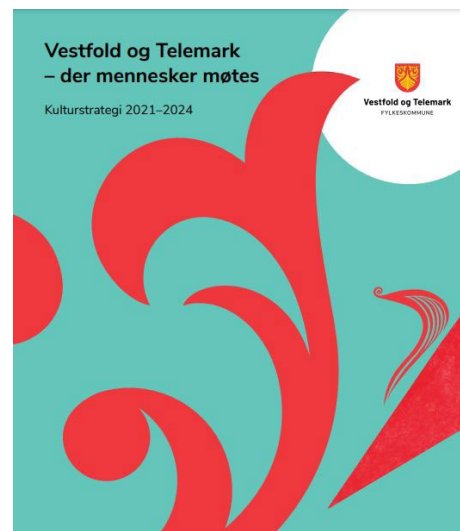
- Befolkningen har økt tilgang til kvalitetssikret kulturfaglig informasjon.

Aktivitet (s.27)

- Kulturtilbudet til barn og unge stimulerer til aktiv deltakelse og personlig vekst.
- Økt fysisk aktivitet for alle gjennom hele livsløpet.

Arenaer (s.31)

- Gode og tilrettelagte arenaer for å skape, utøve, vise fram og oppleve kultur av høy kvalitet.

Figur 2.2: Kulturstrategi, Vestfold og Telemark fylkeskommune.

Kragerø kommune

Kommuneplanens samfunnsdel 2018-2030 ble godkjent av Kragerø kommunestyre 12.02.2019. I kapittel 3 "Kragerøsamfunnet - situasjonsbilder og utfordringer", tegner kommunen et situasjonsbilde og trekker frem utfordringer de står ovenfor (Kragerø kommune, 2019, s.30).

"Ønsket situasjon 2030"

I kapittel 5 i kommuneplanen presenteres ambisjoner og satsingsområder for perioden kalt "Ønsket situasjon 2030". Her trekkes **levevilkår** og **klima og miljø** frem som de to hovedutfordringene for kommunen, og skisserer hvordan målene skal nås innen 2030 (s. 51-57)

Levevilkår

Under levevilkår nevner kommunene flere områder de ønsker forbedret. Kommunen har utfordringer knyttet til folkehelse, hvor man innen 2030 ønsker å ligge på landsgjennomsnittet eller bedre på folkehelsebarometeret. Forebyggende arbeid og universell utforming og tilrettelegging trekkes frem som satsingsområder (s. 52). Under "Barn, unge, oppvekst og utdanning" presiseres muligheten til lik deltakelse på fritidsaktiviteter for alle barn, og at fritidstilbudet skal være tilgjengelig for alle (s. 53).

Klima og miljø

Under klima og miljø legges det blant annet vekt på at hensynet til biologisk mangfold ivaretas i henhold til nasjonale og regionale føringer. Å sikre allmennhetens tilgang til naturområder, hvor universell utforming nevnes som et satsningsområde (s. 56). Kulturarv og kulturminner trekkes også frem, og det understrekes at det skal være balanse mellom vern og utvikling, og at kulturarven og kulturminner skal være registrert og tilgjengelige (s. 57).

Kulturminneplan

Kulturkontoret har utarbeidet “Kulturminneplan for Kragerø 2021-2025” (Isaksen et al., 2021). Planen ble ferdigstilt januar 2021, og er lagt ut til offentlig høring, men har pr 20.05.2021 ikke blitt godkjent. Gjennom planen fastslår kommunen at de aktivt skal tilrettelegge for verdiskaping og utvikling av kommunens kulturmiljø og kulturminner.

“Denne kulturminneplanen er tenkt å være et hjelpemiddel for å kunne ta tradisjonene, historien og identiteten med videre når vi skal bevare, men vel så mye når vi skal utvikle.”
-Kultursjef Harald Bothner (s. 5)

Figur 2.3:
Kulturminneplan for Kragerø kommune.

Reiselivsplanen “Sammen for Kragerø mot 2030”

I 2019 ble planen for en felles reiselivsplan for Kragerø vedtatt i Kragerø næringsforening og i kommunestyret. Hovedmålet med planen er at Kragerø, i 2030, skal bli en bærekraftig helårsdestinasjon (Berglund & Theting, 2019).

“I 2030 er Kragerø en bærekraftig helårsdestinasjon med tilpassede tilbud til kunder i regionen, nasjonalt og internasjonalt, i alle årstider. Naturen, kunst og kultur er sammen med småbyidyll grunnlaget for opplevelsesproduksjon” (s 3.)

Planen peker på at sommeren er høysesong for reiselivet i Kragerø, men at det å utvide hovedsesongen har liten effekt. Det er derfor ønskelig å utvikle nye sesonger, og tilby et bredere tilbud hele året. Dette skal gjøres ved å satse på kvalitetene reiseområdet har, som natur, kultur, arrangementer, bedrifter og mennesker (s 24).

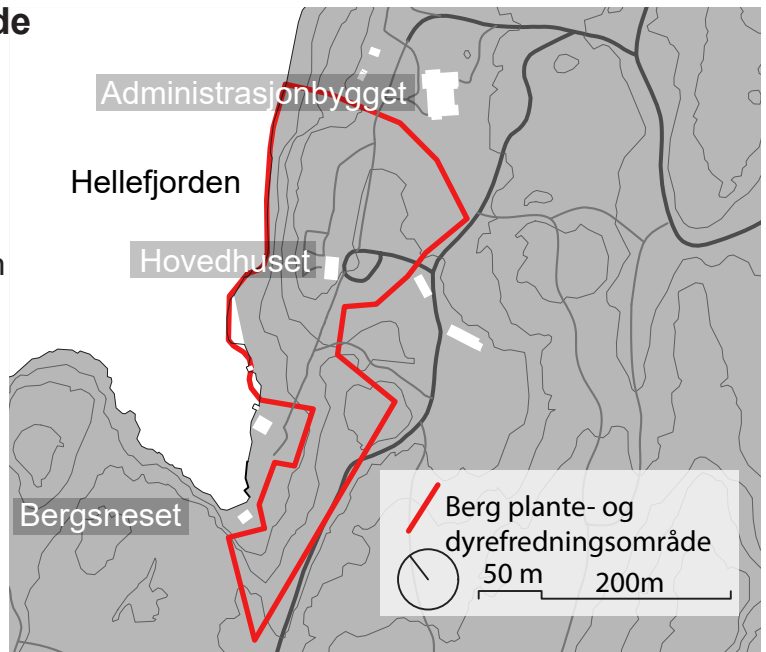

Figur 2.4:
Reiselivsplan for Kragerø.

Berg plante- og dyrefredningsområde

Berg plante- og dyrefredningsområde ligger på eiendommen til Berg- Kragerø Museum. Verneområdet er på ca 37 daa, og dekker store deler av den sentrale museumsparken. Bakgrunnen for verningen er at Oslofjordregionene er under press av økt utbygging, ferdsel og aktivitet. For å sikre de viktigste naturområdene ble det i 2006 besluttet å verne flere områder, hvor deler av museumsparken på Berg ble pekt ut som en del av Verneplan for Oslofjorden - Delplan Telemark (Olsen, 2012).

Ulike arter man finner innefor Berg plante- og dyrefredningsområde:

Kremlearter.

Eikeblodsmeller.

Skarlagenrødsopp.

Ischnomera caerulea.

Forskrift om Verneplan for Oslofjorden – delplan Telemark (Forskrift om Berg plante- og dyrefredningsområde, 2006).

Formålet med fredningen "... er å bevare en forekomst med en rekke sjeldne og truede insektarter og sopparter og deres livsmiljø knyttet til et kultur- og naturlandskap. De viktigste lokalitetene er knyttet til gamle, store trær." (§ 2.)

For det avsatte fredningsområdet gjelder flere bestemmelser (§ 3)

1. Plantesamfunnene inkludert sopp og all vegetasjon som er viktig for livsmiljøet til de fredete dyrene eller plantene (inkludert sopp), er fredet mot skade og ødeleggelse.
2. Insekter er fredet mot innsamling, skade og ødeleggelse. Utsetting av dyr er ikke tillatt.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte produksjonsforhold eller forringe livsmiljøet til de fredete dyrene eller plantene (inkludert sopp), som for eksempel oppføring av bygninger, anlegg og midlertidige og varige innretninger, parkering av campingvogner, brakker o.l., opplag av båter, framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke uttømmende.
4. Motorferdsel er forbudt, herunder start og landing med luftfartøy.
5. Miljødirektoratet kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift forby eller regulere ferdselen i hele eller deler av fredningsområdet.
6. Bålbrenning, samt bruk av grill utenom etablerte grillplasser er forbudt."

Bestemmelsene legger begrensninger på hva som er mulig å gjøre innenfor fredningsområdet, men i §4 åpnes det for generelle unntak fra vernebestemmelsene.

“ Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsøyemed, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten.

Bestemmelsene i § 3 nr. 1 til 3 er ikke til hinder for:

2. Sanking av bær og matsopp.

3. Beiting. Miljødirektoratet kan av hensyn til fredningsformålet regulere beitetrykket i hele eller deler av fredningsområdet.

4. Vedlikehold av bygninger og anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet.

5. Skilting, merking og vedlikehold av eksisterende stier.

Bestemmelsene i § 3 nr. 1 til 4 er ikke til hinder for:

6. Motorferdsel på veier og innmark i forbindelse med drift av museet.”

Skal en gjøre noe utenfor de generelle bestemmelsene, kreves det unntak etter søknad. Det åpnes da for at planmyndigheten kan gjøre unntak for utbedringer og nødvendig oppgradering (§ 5).

“§ 5.Eventuelle unntak etter søknad

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

1. Ombygging av eksisterende bygninger og gjenoppføring av bygninger som er gått tapt ved brann eller naturskade.

2. Oppføring av nye bygninger som er nødvendige til museumsformål.

3. Bygging av bruer og klopper og etablering av nye stier.

4. Grunneiers hogst av ved til eget bruk.

5. Etablering av nye grillplasser.

6. Gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler i forbindelse med museets park- og hageanlegg.

7. Istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner.

8. Oppføring av nye anlegg for Kystverket.”

Forvaltningsplan av verneområdet

Gjennom forskriften pålegges det også at det utarbeides en skjøtselsplan for verneområdet (§ 7). I 2010 ble skjøtselsplanen for Berg plante og dyrefredningsområde godkjent av Fylkesmannen i Telemark. Planen legger grunnlaget for en aktiv forvaltning og skal sikre ivaretagelse av verdiene innenfor det avsatte verneområdet (Brandrud et al., 2010).

Fylkesmannen trekker frem i forvaltningsplanen (s. 3) at både kultur og naturverdier er vektlagt i vernegrunnlaget. Videre pekes det på at det vil være utfordrende å forvalte naturverdiene samtidig som man tar vare på parken i engelsk hagestil, slik Stiftelsen Berg Museum har som formål. Dersom det skulle være motstridende interesser, er det ønskelig å finne praktiske løsninger som kan imøtekomme begge parter.

2.5 Parkens stilretning

I parken på Berg henger det et skilt med informasjon om lystgården og parken, hvor det trekkes frem at parken er utført i engelsk landskapsstil. Parken blir også beskrevet som en park i engelsk landskapsstil av kommunen (Schulze, 2015, s.16). Som vi senere skal se, har parken endret seg gjennom tidene, og de ulike eieren har gjort større og mindre endringer som har innvirket på parkens uttrykk.

Dronebilde av Berg, hovedhuset til høyre i bildet.

Engelsk landskapsstil

Landskapsstilen oppstod i England utover 1700-tallet, som følge av et brudd i hagekunsten. De rettvinklede, aksefaste idealene fra renessansen og barokken, ble erstattet med organiske former. Oppfatningen om at geometrisk orden skapte fullkommen skjønnhet, ble utfordret, og ideen om å se det vakre i naturens myke og bølgende former ble mer fremtredende (Bruun, 2007, s.219).

William Kent (1684-1748) regnes for å være en av foregangsmennene innen den engelske landskapsstilen. Horace Walpoles kjente setning hvordan Kent “.. *leaped the fence and saw that all nature was a garden*” er beskrivende for stilretningen (Sørensen, 2013, s.71). Inspirasjonskilden til landskapsstilen var det engelske kulturlandskapet hvor åpne gressletter, bølgende terrengformer, små skogholt og slyngende elver preger landskapet. Det var et ønske om å fremstille den absolutte enkelhet i anleggene. Vidstrakte gressletter, små innsjøer som fulgte det bølgende terrenget, med tregrupper som rammet inn siktlinjer. Slyngede stier rundt anlegget, og med treplantinger som skapte de ytre rammene rundt parken (Bruun, 2007, s.219)

Landskapsstilen fikk stor påvirkning på hagekunsten i Norge, og mange omfavnet den nye stilretningen. De norske forholdene gikk bedre sammen med landskapsstilen enn idealene fra renessansen og barokken. Omlegging av parken på Bogstad i 1788 regnes som det første anlegget utført i landskapsstil i Norge (Bruun, 2007, s.220).

Kjennetegn ved landskapsstilen

I den følgende delen vil vi presentere noen av kjennetegnene fra landskapsstilen, og se disse opp mot parken på Berg. (Kjennetegnene er hentet fra (Sørensen, 2013, s 63) og (Bruun, 2007, s.119))

Vekslede innsyn mot herregården

Parken var gjerne utformet med vekslende innsyn mot hovedhuset. Slik skaptet variasjon og nye siktlinjer i parken.

Berg i dag:

Hovedhusets markante plassering i terrenget gir et vekslende innsyn fra stiene som slynger seg rundt på området. Fra forpakterboligen mot hovedhuset ser man rett på hovedinngangen, og bygningen oppleves stor og mer monumental. Følger man stien gjennom parken fra administrasjonsbygget kommer hovedhuset til syne fra en annen vinkel, som gir det et mer tilbaketrukket preg. Fra Hellefjorden trer hovedhuset frem på en høyde i landskapet.

Templer og skulpturer

Dekorasjoner i parken skulle fungere som blikkfang og interessante elementer. Noen av elementene hadde kun estetisk funksjon, mens andre hadde også funksjoner utover estetikk, som broer og paviljonger. På engelsk kalles slike elementer for «Follies».

Berg i dag:

Et eksempel på en «follie» er utsiktsplassen, som ble opparbeidet av Dr. Homann d.y. Den runde utsiktsplassen er rammet inn av et jernrekkverk, og det var tidligere en glasskule i midten. Her kunne man sitte og nyte utsikten over fjorden. Lindelysthuset er et annet eksempel, hvor det tidligere var benker i den svale skyggen fra trekronene. Soluret som i dag er plassert på baksiden av hovedhuset er et eksempel på en skulptur. Det er usikkert når soluret kom til parken, men det vises på historiske bilder fra tidlig 1900-tallet.

Sammenhengende og bølgende gressflater

Parkene hadde ofte store, åpne gressflater, inspirert av det engelske beitelandskapet. Man jobbet mye med terrengforming, og det var viktig å skape myke overganger og bølgende flater.

Berg i dag:

Den sentrale delen av parken består av flere åpne gressflater. Tidligere har ikke disse gressflate vært like åpne som i dag, men det bølgende terrenget har vært synlig. Skalaen på Berg er mindre enn i de store landskapsparkene fra England.

Kjennetegn ved landskapsstilen

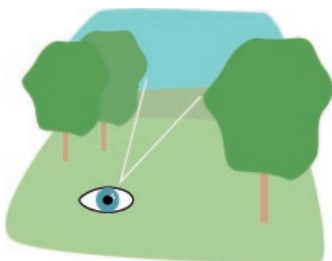
Krysningspunkt i stinettet

De slyngende stiene i landskapsstilen dannet ofte ulike krysningspunkter. Det var typisk at der en sti møtte en annen sti, ble vegetasjon brukt til å dekke for sikten videre.

Dette ble gjort for å skape overraskelser, og for at parken ikke skulle avsløre seg med en gang.

Berg i dag:

Tidligere var det trolig flere stier som gikk på kryss og tvers i parken. I dag er det fremdeles noen steder hvor stiene krysser hverandre, med terreng og vegetasjon som hindrer videre sikt. Man får ikke oversikt med en gang, og blir derfor nødt til å vandre rundt for å oppdage området.

Fri treplanting med utsyn til landskapet rundt

Fri beplantning med trær ble brukt som innramming for å understreke siktlinjer og utsyn til omkringliggende landskap.

Berg i dag

Alléen som fører fra forpakterboligen og opp mot hovedhuset understreker siktaksen, og fremhever hovedhuset. Ved den runde utsiktsplassen rammes utsikten inn med trær på begge sider. På baksiden av hovedhuset er flere enkeltstående trær med på å ramme inn utsikten over Hellefjorden.

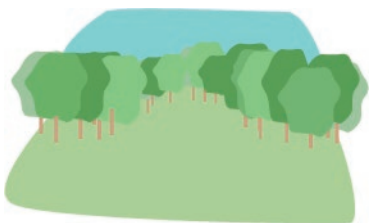
Vegetasjon i grupper og belter

Løvtrær ble satt i grupper og belter. Ulike metoder og beskrivelser av hvordan det skulle gjøres oppstod etter hvert som landskapsstilen utviklet seg.

Berg i dag:

Bøkealléen som går fra hovedhuset bort til den runde utsiktsplassen er eksempler på vegetasjon plassert i belter. Nordvest for alléen er det plantet flere trær, som utvider vegetasjonsbeltet. Lindelysthuset er et eksempel på en gruppering av trær.

Kjennetegn ved landskapsstilen

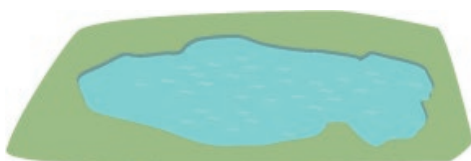

Ytre rammer

Anleggene ble rammet inn av uregelmessig beplantning, for å skjerme de ulike delene fra hverandre og holde på spenningen.

Berg i dag:

Den sentrale delen av parken avgrensnes i stor grad av trær. Flere steder er avgrensingen uregelmessig, med slyngende former, som gjør at deler av parken blir skjermet.

Naturlike vannflater

Vannflatene skulle se naturlige ut, og kunne ofte være beplantet med vegetasjon. Steder uten naturlige vannflater ble gravd ut og demmet opp.

Berg i dag:

Så vidt oss bekjent har det ikke vært vannspeil eller mindre damer i parken på Berg.

Ha-ha-murer

Man skulle helst ikke ha en tydelig avgrensning på parken, og overgangen til landskapet rundt skulle være flytende. Ved å lage en nedsenket mur unngikk man synlige barrierer, samtidig som beitedyr, og i noen tilfeller mennesker ble holdt borte fra parken.

Berg i dag:

Vi har ikke registrert bruk av ha-ha-murer på Berg. Ut fra historiske bilder kan det virke som de på et tidspunkt brukte stakittgjerder for å holde dyrene unna den sentrale delen av parken.

Gardenesque- en retning innenfor landskapsstilen

Landskapsstilen varte ikke lenge i sin opprinnelige form, og det utviklet seg flere retninger i England. Utover på 1700-tallet høster landskapsstilens ensrettede utforming kritikk fra flere hold. Kritikken dreide seg blant annet om Browns store parker hvor man mente at selve naturen ble undertrykt. Sir Uvedale Price påpekte at det naturen hadde frembrakt gjennom tusener av år, ble ved Browns tegnebrett glattet over og ødelagt på noen timer (Sørensen, 2013 s 114-115).

“Gardenesque” er en retning innen landskapsstilen som utover 1700-tallet får bredere fotfeste, særlig for mindre parker og hager. På norsk kan gardenesque oversettes til haveaktig. Humphrey Repton (1752-1818) regnes som grunnleggeren bak stilretningen. Repton mente at huset burde ha en markant plassering i forhold til hagen og parken. Han trakk inn trellis i parkene, og blomster fikk en mer sentral rolle, gjerne ordnet i blomsterhager tett opp til huset. En økende interesse for botanikk, og mer import av eksotiske trær og planter, la til rette for å vise frem en større variasjon og særpreg i hagene. Plantene ble arrangert i store bed, med slyngende stier som bandt det sammen. Duften og det vakre ved blomster og planter var kvaliteter som ble satt pris på (Sørensen, 2013, s 117-118).

Landskapsparken på Berg

Landskapet på Berg med mye topografi, mindre koller og bratte skrenter, lar seg vanskelig omformes til en engelsk landskapshage med store bølgende sletter og innsjøer. Samtidig ligger forholdene til rette for en mindre, mer konsentrert utgave av en engelsk landskapshage. I de endringene og elementene, som vi senere kommer inn på, er det flere likhetstrekk ved “Gardenesque”-retningen. Familien Homann var en velstående og opplyst familie som fulgte med i samtiden. De var ofte ute og reiste, og i det medisinske miljøet var de anerkjent i europeisk sammenheng (Hopstock, 1975, s.228). På reisene traff de nok mennesker, gjorde oppdagelser og samlet inspirasjon de tok med seg hjem.

Parken på Berg. Administrasjonsbygget til venstre og hovedhuset sentralt i bildet.

2.6 Lystgårder generelt

I områdene utenfor Christianias bygrense, fant man rundt midten av 1600-tallet mange "løkker". Dette var områder som innbyggere hadde fått ettersom gamle Oslo ble flyttet fra østsiden. Her ble det produsert korn, og senere grønnsaker til byens innbyggere. Økt import og eksport fra og til byen utover på 1750, førte til at løkkene ikke lenger var nødvendige for naturalhusholdningen. Etter hvert kjøpte velstående familier opp de beste løkkene, og bygget hovedhus hvor de kunne tilbringe sommerhalvåret. Disse stedene kan sammenlignes med antikkens "villa suburbane", et landsted like utenfor byen, hvor man hadde hus med hage beregnet for kortere opphold (Bruun, 2007, s.91).

Trenden hvor velstående familier kjøpte gårder utenfor byene, ble gjeldende flere steder i Norge. Fra midten av 1700-tallet til midten av 1800-tallet fant man slike gårder rundt de store og mindre stedene i Norge. Bergen, Trondheim og Christiania hadde på det meste femti til hundre slike landsteder hver. Samtidig som det var en måte å plassere pengene på, var det også en måte å skaffe husholdningen gårdsprodukter som melk, ost, smør og egg (Risåsen, 2010, s.30). Gårdene ble som oftest forpaktet av bønder som tok seg av den daglige driften, mens eieren betalte for den. Disse gårdene ble også kalt ladegårder, eller avlsgård. Gårdene lå som regel i nærhet til byen der eieren bodde, slik at de daglig kunne levere ferske råvarer til gårdseieren (Hopstock, 1953, s.53).

Lystgårdene som ble bygget var et tegn på overskuddskultur, og var i all hovedsak knyttet til overklassen i samfunnet (Risåsen, 2010, s. 30). For borgerskapet oppstod det på slutten av 1700-tallet en fornyet interesse for byjordbruket, og ideene om å vende tilbake til det naturnære (Bruun, 2007, s. 146). Uten god infrastruktur og begrenset tilgang på transportmidler, ble byens omkringliggende områder tatt i bruk om man ønsket å være i naturen. Lystgårdene ble derfor et naturlig sted for godseierne sommerutflukter (Hopstock, 1953, s.54).

Figur 2.5: Ungt par på tur i skogen på Berg. Berg- Kragerø Museum, (ca 1885-1890).

Maison de plaisance

Den franske arkitekten Jacques-François Blonden (1705-1774) presenterte gjennom tobindsverket "De la Distribution des Maisons de Plaisance, et de la Décoration, des Edifices en General", i 1737-1738 prototyper på hvordan moderne landsteder i Frankrike skulle utformes. Utgivelsen fikk stor påvirkning for landstedsarkitekturen i Frankrike, og senere også i Europa. Blonden gikk bort fra de tidligere idealene om å anlegge monumentale og storslåtte anlegg, og dreide fokuset over på å skape intime og bekvemme landsteder. For å oppnå dette skulle de store rommene være forbundet med korte forbindelsesganger. Husene skulle være symmetrisk anlagt rundt sentrale rom som vestibylen og hagestuen. Hagene ble også prioritert, og det var viktig at man fra huset hadde direkte adgang til hagen (Risåsen, 2010, s.31).

Flertallet av de norske lystgårdene fikk et enkelt preg, men hovedhuset skulle ha en markant plassering i terrenget. Gjerne på en høyde med god utsikt til det omkringliggende landskapet. Lystgårdene ble ofte planlagt rundt en sentralakse, hvor tunet, hovedhuset og hagen til sammen utgjorde en helhet. Den helhetlige komposisjonen kan trekkes tilbake til barokkens idealer (Risåsen, 2010, s.34).

Figur 2.6: *Hovedhuset på Berg har et enkelt preg, med markant plassering i terrenget og god utsikt over Hellefjorden. Berg-Kragerø Museum, (u.å.).*

Utover på 1700-tallet ble disse gårdene mer og mer besøkt. Som følge av dette ble gårdene bygget finere og større, og i flere tilfeller ble huset i byen solgt, og eieren flyttet ut til lystgården (Hopstock, 1953. s.55). I nedgangstiden etter Napoleonskrigen, hadde mange av familiene ikke mulighet til å beholde huset i byen og lystgården på landet, og ble tvunget til å velge en av dem (Risåsen, 2010, s. 30). Etter hvert som byene vokste, forsvant mange av løkkene rundt Oslo. Det samme gjaldt for flere andre norske byer. (Bruun, 2007, s.91).

Betegnelsen "lystgård" er svært beskrivende av to grunner; betegnelsen ble brukt i samtiden, og selve ordet gir en god forståelse av rollen disse gårdene hadde i samfunnet (Hopstock, 1953. s.55).

2.7 Kragerø gjennom historien

1615	Eldste bevarte skriftlige kilde navngir stedet Kragerø.
1652	Kongelig tollbod ble flyttet fra Kil til Kragerø.
1660-1700	Kraftig byvekst i Kragerø.
1666	Kragerø fikk bystatus.
1711	Store deler av byen brant ned Barthebrygga ble stående
1790-1807	“De gylne år” Kragerøs glansperiode.
1866	Theodor Kittelsen ble født i Kragerø.
1896	Kragerø fjordbåtselskap ble etablert, fergene koblet fastlandet med øyene.
1927	Sannidal, Skåtøy og Kragerø slo seg sammen og dannet Kragerø kommune.

Kragerø sjøfartshistorie

Kragerø ligger med utsikt mot havet, topografisk beskyttet fra innlandet. Tidlig i byens historie var den eneste reelle forbindelsen med omverdenen sjøveien. I byen var veinettet dårlig og veiene som fantes gikk ned til sjøen. Innbyggerne i Kragerø var fortrolige med sjølivet. Det var her mulighetene lå da det ikke var ervervingsmuligheter nok til alle på den omkringliggende landjorda (Pedersen, 1933, s.9).

Herfra ble det skipet trelast fra starten av 1500-tallet. Byens næringsliv var preget av trelasteksport, sjøfart og skipsbygging helt til slutten av første verdenskrig og har lenge vært Kragerøs viktigste næringskilde (Nilsen, 2020). Kragerøs glansdager var i perioden 1780 til 1812 (Steffens, 1977, s.306).

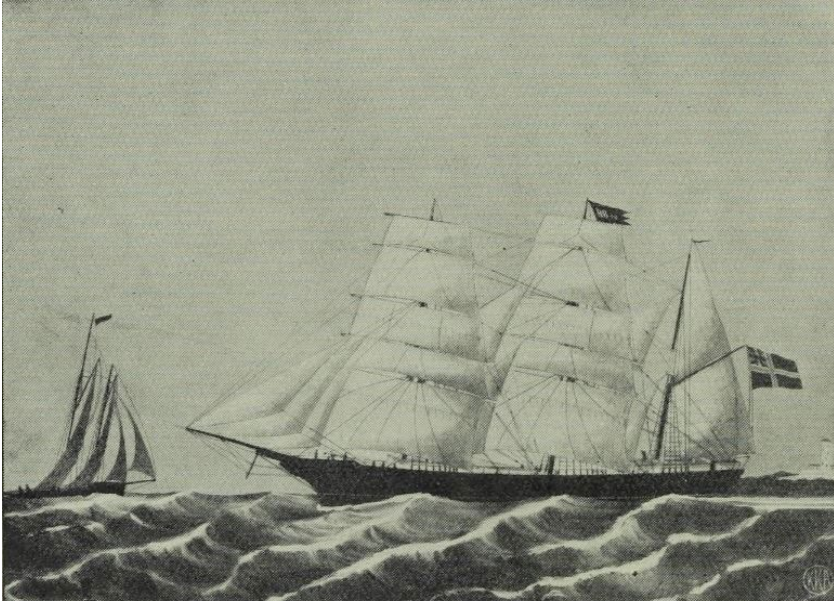
Trelasteksport

Fra Kragerø ble til, og frem til midten av 1800-tallet, var trelast den desidert viktigste handelsvaren. Tømmeret kom for det meste fra Drangedal og Tørdal. Skogene nærmere Kragerø, i Sannidal og Bamle var i tidens løp sterkt beskattet, men nærheten og skogenes frodighet gjorde også disse områdene lukrative. Tømmeret ble fløtet på elver og vann fra hogstfeltene ned til sagbrukene. En tømmerstokk kunne bruke to til tre år før den nådde sagbrukene. Dette gikk utover kvaliteten på tømmeret. I 1829 skal byfogden ha uttalt at “dens Udseende ikke altid er saadan som Hollænderne ønske den.” (Robbestad, 1945, s.61).

Frem til året 1814 var det en bransje i vekst som tok stadig nye steg innen innovasjon, effektivisering og lønnsomhet. (Steffensen, 1977, s.299)

Iseksporten

Eksport av is var lenge en lønnsom del av Kragerøs handelshistorie. Allerede i 1840-årene ble det første skipet "Ursus Minor" sendt til Lisboa lastet med isblokker. Skipet dro på vinteren med nye isblokker fra lokale tjern. "Ursus Minor" var borte i tre måneder, uten noen oppdateringer underveis til de som var igjen hjemme, seilte skipet inn til Kragerø. Skipet var nå lastet med salt, lær, vin og sydlige frukter. Det ble en vellykket ferd og markerte starten på en ny tid for Kragerø.

Figur 2.7: Skipet "Ursus Minor", Steffens, 1916).

Johan Dahll er mannen som blir forbundet med iseksportens utvikling og oppblomstring i distriktet. Han effektiviserte driften og implementerte ishus for langtidslagring. Dette åpnet opp for muligheten til å eksportere is på sommeren da etterspørselen var størst.

Seilskipene ble etterhvert byttet ut med dampskip som sørget for raskere og mer forutsigbare leveranser. Rekkevidden av salget økte og Kragerø kunne nå levere is til blant annet Algerie og Konstantinopel. Selv med hjelp av moderne dampskip smeltet isen for mye på disse lange reisene til at det var lønnsomt. Utover starten av 1900-tallet falt etterspørselen grunnet utenlandske isfabrikker og kjøleskapets oppfinnelse (Steffens, 1916, s.332).

I Kragerø på 1900-tallet var det omlag 35 tjern og dammer som var demmet opp med gråsteinsmurer. Dammene sørget for en utømmelig kilde til produksjon av is. I dag ville vi betegnet det som en bærekraftig ressurs. Isen ble i hovedsak brukt til å kjøle ned mat og fersk fisk og var en ettertraktet vare i hele verden (Berg-Kragerø Museum, u.å.)

Kunstnerbyen Kragerø

Gjennom historien har Kragerø hatt besøk av mange kjente kunstnere. Fra siste halvdel av 1800-tallet og frem til midten av 1900-tallet frekventerte store malere som Fritz Thaulow, Christian Krogh, Jean Heiberg, Henrik Lund og Aasta Hansteen, Kragerø. Kragerø har blitt omtalt som "Perlen blant kystbyene" av Edvard Munch, og Christian Krogh skal ha sagt at "Denne byen burde males" da han ankom byen for første gang (Nielsen, 2020). De trange smugene mellom godt bevarte trebygninger utstråler en sjarm som har tiltrukket kunstnere gjennom lang tid. (Kragerø Turistkontor, 2021) Dette har igjen formet Kragerø som "Kunstnerbyen" noe som gjenspeiler seg gjennom alle galleriene og visningsstedene i byen.

Figur 2.8: *Munch ved steffeliyet i Skrubbebakken.*
Foto: Aksel Frithjof Johansen, (1910-1911).
Berg- Kragerø Museum.

Theodor Kittelsen (27.april 1857 - 21.januar 1914)

Theodor Kittelsen vokste opp i Kragerø, han er mest kjent som maler, tegner og bokkunstner (Sandberg, 1966, s.11). I 30 år jobbet han med Asbjørnsen og Moe sine eventyrfortellinger og har gjennom illustrasjonene formet nordmenns oppfatning av hvordan troll og andre skapninger ser ut (s. 23).

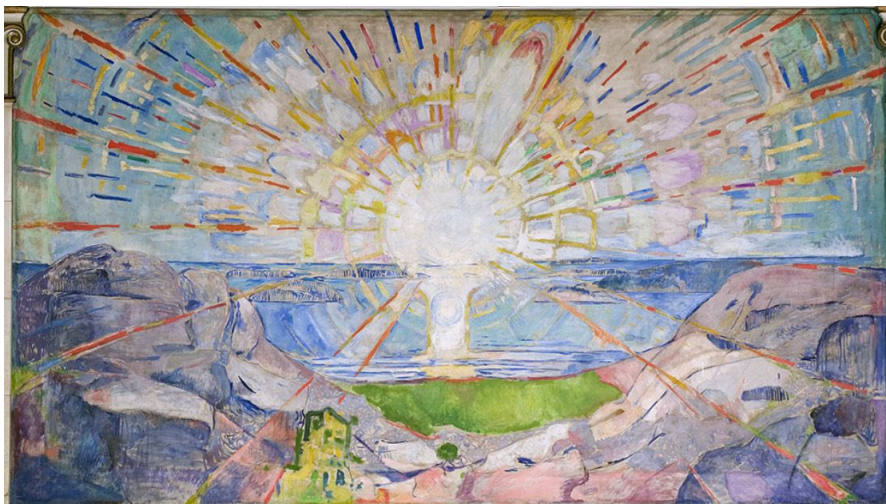
Figur 2.9: "Skogtrollet", Theodor Kittelsen, (1892).

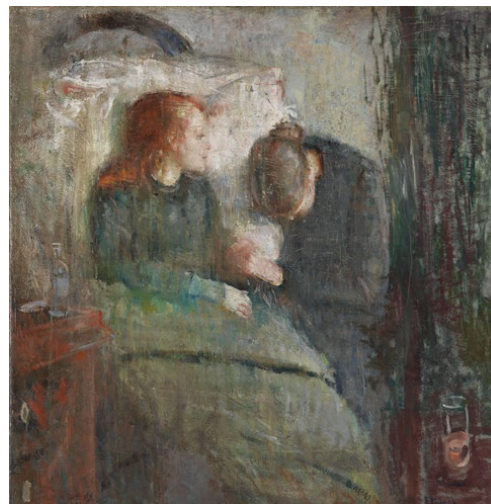
Figur 2.10: "Pesta i trappen", Theodor Kittelsen, (1900).

Edvard Munch (12. desember 1863 - 23. januar 1944)

Etter et lengre opphold i utlandet preget av mye reising, alkohol og nervøsitet, sjekket Edvard Munch inn på Dr. Jacobsons klinikk i København i håp om å bedre sin mentale tilstand. Som avholdsmann vendte han tilbake til Norge i 1909, og i søket et rolig sted der han kunne fokusere på kunsten endte han opp i Kragerø. Han leide seg inn på Skrubben, en stor villa ved Kragerøs utkant (Aarflot, u.å.). Oppholdet i Kragerø var en produktiv periode i Munchs liv, og flere av hans viktigste verk ble utarbeidet i tiden han bodde her fra 1909 til 1915. Eksempelvis maleriene i aulæen til Universitetet i Oslo (UiO.no, 2018).

Figur 2.11: "Solen", Edvard Munch.
Inspirasjon hentet fra en knaus i Skrubben.

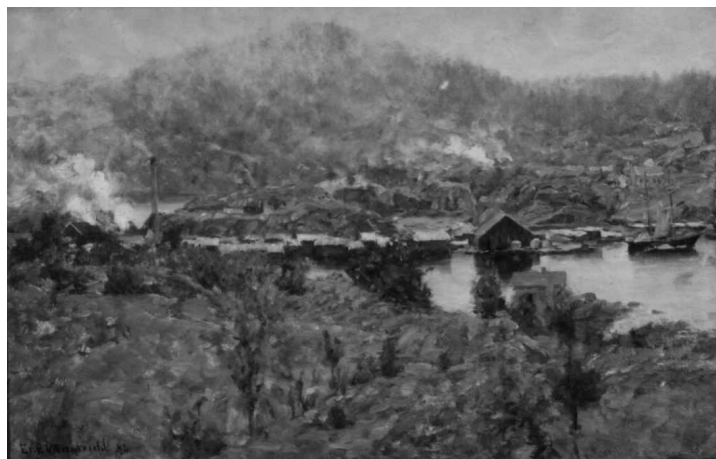
Figur 2.12: "Det syke barn",
Edvard Munch.

Erik Werenskiold (11. februar 1855 - 23. november 1938)

Werenskiold er kjent som en av de sentrale naturalistiske malerne i Norge på slutten av 1800-tallet. Malerier som Telemarksjenter (1883) og En bondebegravelse (1883-1885) representerer godt hans stil innen realistiske folkelivsskildringer (Svedfelt, 1947, s.13). Werenskiold arbeidet også tett med Theodor Kittelsen med illustrasjoner til Asbjørnsen og Moe sine folkeeventyr, samt illustrasjonene til Snorres kongesagaer. Werenskiold tilbragte mange somre på Tåtøy i Kragerø. Sammen med sin kone og maler Sofie Thomesen tilbrakte de sommerhalvåret til å male lokale motiver (Østby & Kirkholt, 2018).

Figur 2.13: "En bondebegravelse",
Erik Werenskiold, (1885).

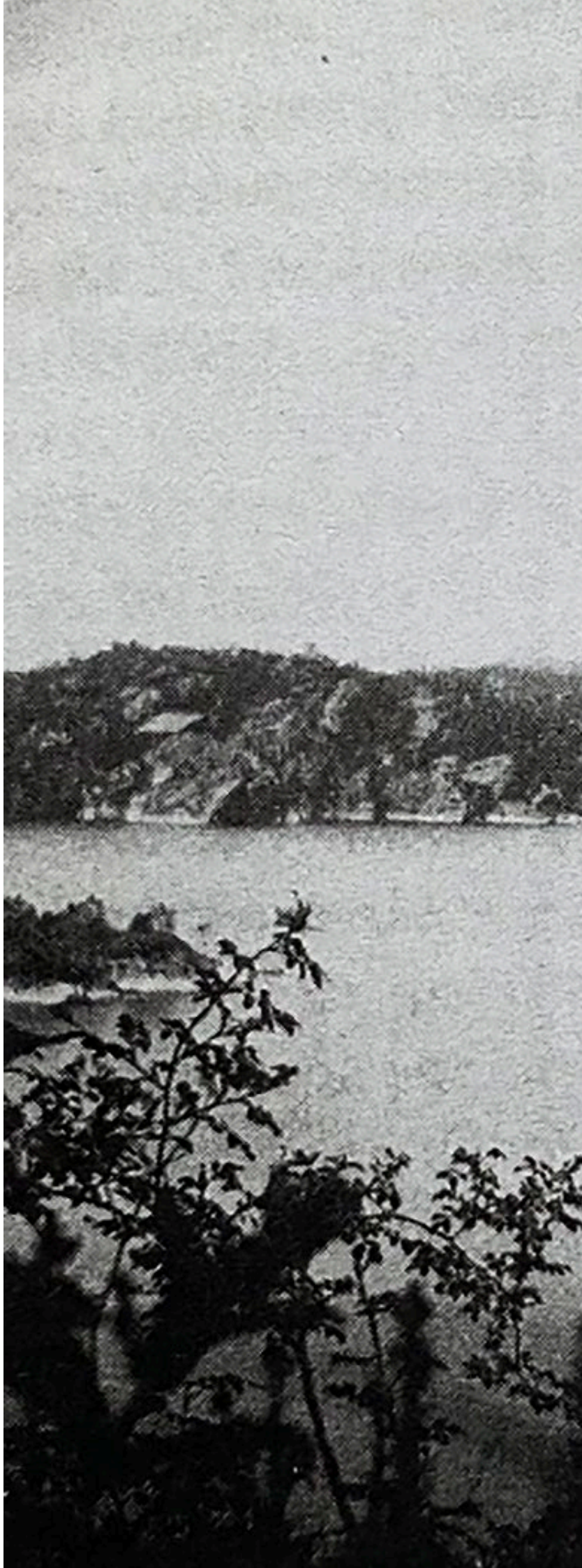

Figur 2.14: "Sagbruk Tåtøy",
Erik Werenskiold, (1882).

Del 3

Historisk gjennomgang

- 3.1 Historien på Berg
- 3.2 Historisk utvikling av Berg og den tilhørende parken
- 3.3 Dr. Homann den eldre
- 3.4 Dr. Homann den yngre
- 3.5 Henriette Marie “Jeia” Homann
- 3.6 Etter “Jeias” tid
- 3.7 Oppsummering av parkens historiske utvikling

Figur 3.1: "Jeia" ser utover Hellefjorden fra parken, Berg- Kragerø Museum, (u.å.).

3.1 Historien på Berg

Den følgende delen går nærmere inn på historien knyttet til Berg. Vi går først gjennom de ulike eierne på Berg, hvem de var og hvilken relasjon de hadde til Berg. Videre beskriver vi den historiske utviklingen av hagen og det omkringliggende området.

Eierhistorien på Berg

ca
1800

Joseph A. Moss
(1776-1851) oppførte hovedhuset.

1806

Dr. Homann d.e. (1782-1860) kom til Kragerø og ble distriktslege.

1826

Dr. Homann d.y. (1826-1880) ble født.

1827

Dr. Homann d.e. overtok Berg sammen med sin kone Bodil Cathrine Biørn.

1852

Dr. Homann d.y. giftet seg med Henriette Marie Biørn.

1860

Dr. Homann d.e. døde og **Dr. Homann d.y.** arvet Berg.

1866

Henriette Marie "Jeia" Homann (1866-1943) ble født.

1880

Dr. Homann d.y. døde og døttrene eide Berg i fellesskap.

1890

Henriette "Jeia" Homann overtok Berg alene.

1927

"Jeia" skrev testamentet som etterlot alt til Kragerø og Skåtøy kommune.

1943

"Jeia" døde og Kragerø kommune overtok Berg.

Før 1800-tallet

Rundt 1740 ble sorenskriveren Christen Odderbech eier av Berg, som den gang lå under gården Aasen. I matrikkelen fra 1701 het eiendommen "Aasen med Bergøde". Tilnavnet øde viste trolig til at gården hadde ligget forlatt en stund. Odderbech eide også gården Nedre Langetangen, som ligger øst for Berg. På Nedre Langetangen bygget han flotte hus, mens bebyggelsen på Berg skal ha vært mer beskjeden. Odderbech døde i 1776, og enken hans måtte selge Berg videre, denne gangen under navnet "Berg Gaard" (Hopstock, 1975, s.134-135).

Thor Knudsen kjøpte gården av Odderbechs enke for 399 riksdaler. Noen månedere senere solgte Knudsen halvparten av eiendommen videre til Jon Keysen Agerup, en kjøpmann i Kragerø. Moss-slekten overtok eiendommen på slutten av 1800-tallet. (Hopstock, 1975, s.135-136).

Ca 1800

Juristen Joseph Albert Moss (1776-1851) arvet flere eiendommer av sin far Henrich Moss, deriblant eiendommen på Berg. Joseph Albert Moss giftet seg i 1798, med Dorothea Marie Møller (f. 1777), og oppførte trolig Berg hovedgård i forbindelse med bryllupet (Hopstock, 1953, s.39). Hopstock påpeker at det er ulike syn på når hovedhuset på Berg ble oppført. Det trekkes frem at huset kan ha blitt bygget før 1800, fordi det i et pantebrev fra 1775 nevnes gården som ligger på Berg. Han argumenterer likevel for at bygget stod ferdig i år 1800, og viser til selve byggestilen og karaktertrekk ved huset som plasserer det i perioden rundt 1800 (s.164-165).

Joseph Albert Moss.

I 1809 solgte Joseph Albert Moss eiendommen på Berg til Cæsar Læser von Boeck (1766-1832) for 9000 riksdaler. Cæsar Læser von Boeck var gift med Karen Biørn (Hopstock, 1953, s.40). Da han giftet seg med Karen Blehr tok han over handelshuset Henrich O. Biørn. Han styrte firmaet med stadig hånd, og ervervet stadig ny industri og eiendom. I 1809 skaffet han seg sagbruket Helle ved Hellefjorden, som ligger tvers over fjorden for Berg. Kanskje kjøpte han industrieiendommen på Helle, for å vise den frem til besøkende ved Berg (Hopstock, 1975, s.124-125).

Karen Biørn hadde fra et tidligere ekteskap fått fire barn, hvor en av døtrene giftet seg med Dr. Christian Horrebow Homann (Hopstock, 1953, s. 42-43).

Dr. Christian Horrebow Homann den eldre

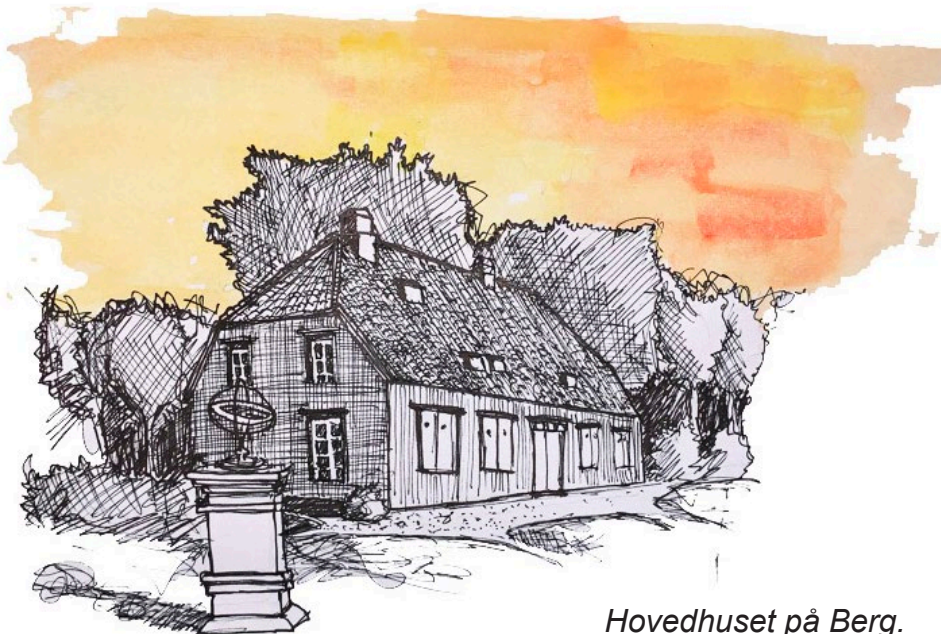
Tidlig på 1800-tallet ønsket befolkningen i Kragerø en distriktslege. Valget falt omsider på Dr. Christian Horrebow Homann, som kom til Kragerø i 1806. Den unge, danske legen var begavet og arbeidsom, og ble fort godt likt (Hopstock, 1953, s.44).

I 1813 giftet han seg med Bodil Cathrine Biørn (1796-1865), datter av Karen Biørn, som i 1827 arvet lystgården Berg og en betydelig formue av sin mor og stefar (Valebrokk, 2009, s.86). Dr. Homann d.e. og hans kone bodde i Kragerø sentrum, og brukte flittig Berg som tilholdssted om sommeren (Hopstock, 1953, s.45).

Dr. Christian Horrebow Homann den eldre (1782-1860).

Dr. Homann d.e. og Cathrine fikk fem barn, to døtre og tre sønner. Den eldste datteren, Caroline Magnine Homann (1814-1870) giftet seg med professor Anton Martin Schwigaard (1808- 1870), og tilbrakte mange somre på Berg. Den eldste sønnen Peter Jacob Homann (1816-1860) utdannet seg til advokat, og jobbet i Christiania. Noen år senere ble den andre sønnen, Henrich Olsen Biørn Homann (1824-1900) født. I likhet med sin bror ble han jurist. Sammen grunnla de to brødrene Homansbyen, et villastrøk i bydel Frogner i Oslo. Den yngste av de to døtrene var Henriette Olava Homann (1819-1892). Henriette Olava ble aldri gift, og var husholderske hos sin yngste bror, Christian Horrebow Homann etter hans kones død i 1866. Christian Horrebow Homann den yngre (1826-1880) var den yngste i søskenflokket (Hopstock, 1953, s.45).

Hovedhuset på Berg.

Dr. Christian Horrebow Homann den yngre

Dr. Homann d.y. utdannet seg som lege og praktiserte i Kragerø sammen med sin far, før han etterhvert tok over. Han utmerket seg som lege, og var en anerkjent vitenskapsmann i europeisk sammenheng (Hopstock, 1953. s. 46-47). Dr. Homann d.y. var i flere år ordfører og bystyremedlem i Kragerø. Han var medlem i Høire, og fra 1874-1876 satt han på Stortinget hvor han representerte Kragerø (Valebrokk, 2009, s.87).

Dr. Christian Horrebow Homann den yngre (1826-1880).

Han skrev flere medisinske avhandlinger, hvor flere ble anerkjent internasjonalt. I forbindelse med forskningsarbeid oppholdt han seg i Wien i 1856, og i Berlin i 1861. I 1867 deltok han på legekongressen i Paris, hvor hans forskning ble presentert. Han deltok også på flere natur- og legesamlinger rundt om i Skandinavia (Hopstock, 1975, s.228). Dr. Homann d.y. hadde en avgjørende rolle i arbeidet med å utarbeide Sunnhetsloven av 1860. Under dysenteriepidemien i 1859, gjorde Dr. Homann d.y. undersøkelser som fikk stor innvirkning på hvordan man så på sykdomsutbredelse ved smitte, og behovet for å iverksette tiltak for å hindre videre spredning (Storesund, 2004). Som følge av denne epidemien påla han innbyggerne i Kragerø å ikke forlate distriktet. Dette var trolig med på å redde mange liv (Hopstock, 1953, s. 46).

Dr. Homann d.y. giftet seg i 1852 med sitt søskenbarn Henriette Marie Biørn. Giftemålet ga han en betydelig formue som han lot stå i svigerfamiliens firma (Hopstock, 1953, s.46). Da hans far, Dr. Homann d.e. døde i 1860, tok han over Berg (s.165).

Lystgården ble brukt flittig av familien og venner i sommerhalvåret, og det ble arrangert fester og tilstelninger. Søsteren til Dr. Homann d.y., Caroline Magnine var gift med professor Anton Martin Schweigaard, en kjent politiker og jurist. Andre kjente personer som malerne Johan Gørbitz og Aasta Hansteen var blant vennene som tilbrakte tid på Berg (Valebrokk, 2009. s.88).

Dr. Homann d.y. fikk sammen med Henriette Marie Biørn syv barn, men bare fire av de vokste opp. I 1866 ble den yngste av barna født, men komplikasjoner ved fødselen førte til at Henriette Marie ikke overlevde, og døde 35 år gammel. Barnet fikk sin mors navn, Henriette Marie Homann, og fikk tidlig kallenavnet "Jeia". I oppveksten var det tanten til "Jeia", "Jette" og en barnepike som tok vare på henne. Dr. Homann d.y. døde i 1880, da "Jeia" var 14 år gammel (Valebrokk, 2009, s.88).

Henriette Marie "Jeia" Homann

"Jeia" var som sin far, svært glad i Berg. Da Dr. Homann d.y. døde i 1880, eide døtrene Berg i fellesskap. Et drøyt tiår senere ble "Jeia" eneeier av Berg, og flyttet som 26-åring ut til Berg for godt (Hopstock, 1953, s.165). Tidligere hadde lystgården bare vært brukt på sommerhalvåret, men nå ble det helårsbolig for "Jeia".

Som sin far og bestefar delte "Jeia" interessen for gamle objekter og kulturminner. Hun arvet mye innbo etter familien, og var ofte å se på auksjoner. Dette førte til en usedvanlig rik og variert samling, som inneholder alt fra portretter, møbler, glass, sølv og bøker (Hopstock, 1953, s. 46).

Henriette Marie "Jeia" Homann (1866-1943).

"Jeia" beskrives som en person noe utenom det vanlige. Hun brukte sin mors klær, helst langt skjørt og bluse som hverdagsantrekk. Som regel sov hun til langt utpå ettermiddagen, og var våken til langt på natt (Valebrokk, 2009, s.91). Selv om "Jeia" var liten av vekst, var hun en kjent skikkelse i lokalsamfunnet. Med et karakteristisk ansikt, og en ekornhale festet i hatten, var hun ikke vanskelig å få øye på (Hopstock, 1953, s.166). Selv om hun var annerledes, var hun alltid opptatt av å stille godt med menneskene rundt seg. Hun arrangerte årlige tilstelninger for de som jobbet på Berg, hvor det ble servert god mat og drikke, og sørget for ulike aktiviteter og underholdning. Hvert år arrangerte hun en slåttefest, som ble holdt da slåtten var unnagjort. Det ble servert grøt og oksestek med tilbehør. Etter middagen bar det ut i hagen hvor gjestene kunne forsyne seg av hagens frukter og bær (Sandberg, 1988, s.27).

Alt som hadde liv

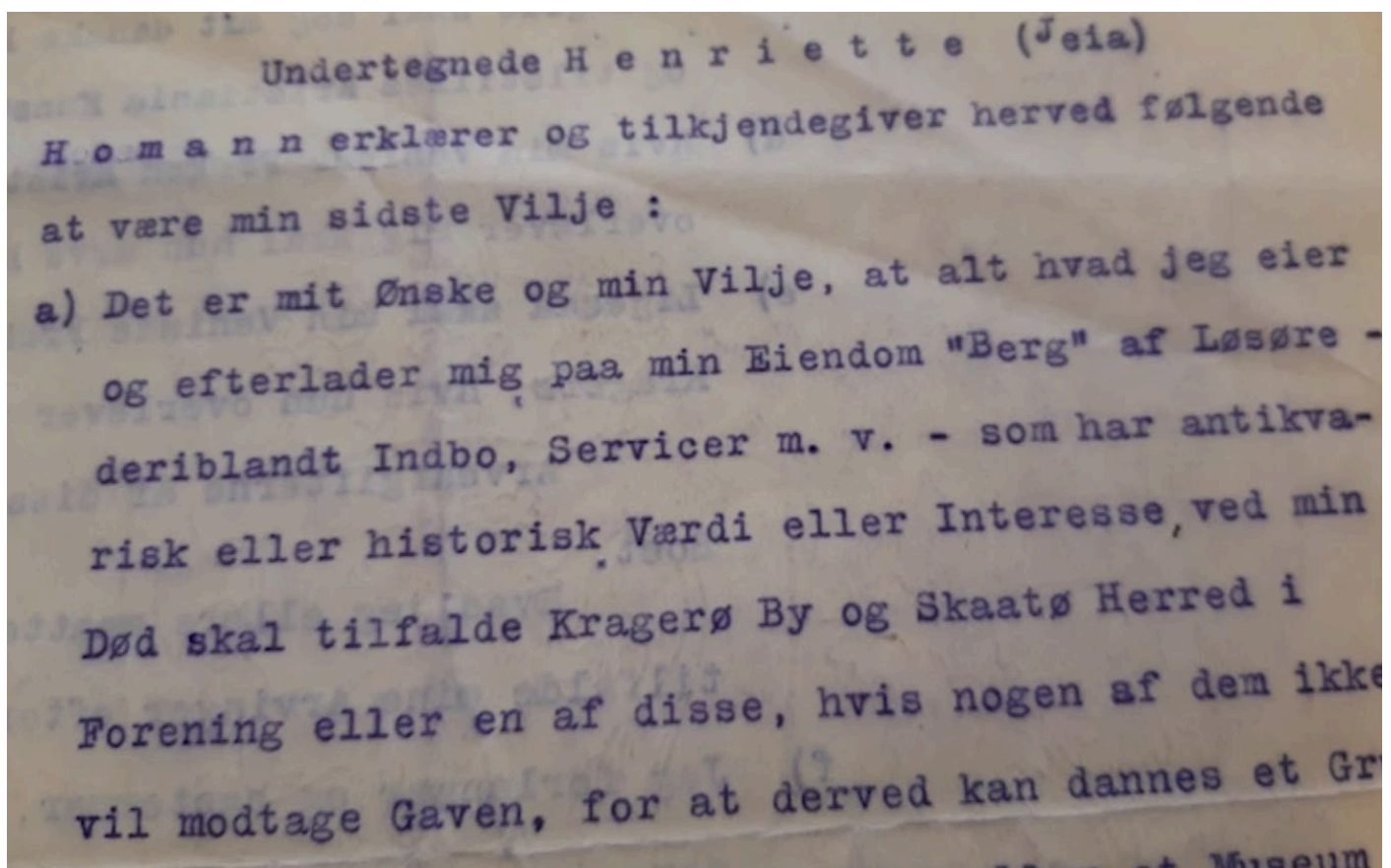
"Jeia" var glad i alt som hadde liv. Hun kjente igjen alle fuglene, og hvert tre var som en venn for henne. Hun stod ofte under trærne og lyttet til fuglesang (Sandberg, 1988, s19). Når det skulle felles trær til ved eller tømmer, ble det alltid oppstyr. "Jeia" var alltid med for å peke ut trærne som skulle felles, og om hun ville beholde et tre, ble det slik (Sandberg, 1988, s.25). Sammen med gårdsdyrene hadde hun flere hunder, som hun behandlet svært godt. Flere av hønene på gården fikk en naturlig død, fordi hun mente slakting var barbari og burde unngås så lenge som mulig (Valebrokk, 2009, s.91). "Jeia" fikk hjelp av gårdsbestyrer Wellek Fostvedt i 45 år med den daglige driften. I 1929 kom Gunnar Øverland til Berg for å hjelpe til med opptaket av poteter, og året etterpå ble Øverland fast gårdsgutt på Berg (Sandberg, 1988, s.19-23.).

“Jeias” testament

“Jeia” ble født inn i velstand, og hadde store deler av livet godt økonomi. Både Homann og Biørn var velstående slekter, og onkelen hennes Bolmann Biørn styrte økonomien hennes godt. Den trygge økonomiske situasjonen “Jeia” hadde vært i, endret seg dramatisk i 1927. Handels- og skipsrederfirmaet Biørn kollapset, og hun mistet den økonomiske tryggheten. Foruten litt tømmer og et par liter melk som ble solgt i Kragerø, var inntektene svært begrenset. Det var uaktuelt å selge noen av eiendelene hun hadde samlet på Berg, og alderdommen hennes ble preget av dårlig økonomi (Valebrokk, 2009, s.92-93).

“Jeia” ble aldri gift, og hadde dermed ingen arvtakere som kunne overta Berg. I 1927 skrev hun testamentet sitt, hvor hele eiendommen og alt hun eide skulle gå til Kragerø og Skåtøy kommune. På denne måten kunne hun sikre at eiendommen og alt av innbo kunne være samlet på Berg for ettertiden. Dette kan ha vært i tankene hennes da hun ikke ville selge noen av eiendelene hun hadde opparbeidet seg på Berg. “Jeia” kjente trolig til planene om å lage et bymuseum i Kragerø, hvor Jens Lauersen allerede hadde testamentert alt sitt gods til byen (Valebrokk, 2009, s.94). Skåtøy kommune valgte å trekke sine testamentariske rettigheter, og Kragerø kommune overtok Berg alene (Hopstock, 1953, s.166).

“Jeia” døde av lungebetennelse høsten 1943. Senere samme året kom tyskerne til Berg med hester og store vogner. Tyskerne beslagla huset, og alt av innbo ble pakket ned og flyttet til et sikkert sted i Kragerø. Frem til høsten 1944 kom det flere tyske soldater til Berg. De bygde brakker og staller, og sprengte bombesikre rom i fjellet. Brakkene og stallene ble revet etter krigen, og trevirket ble solgt videre (Sandberg, 1988, s 37).

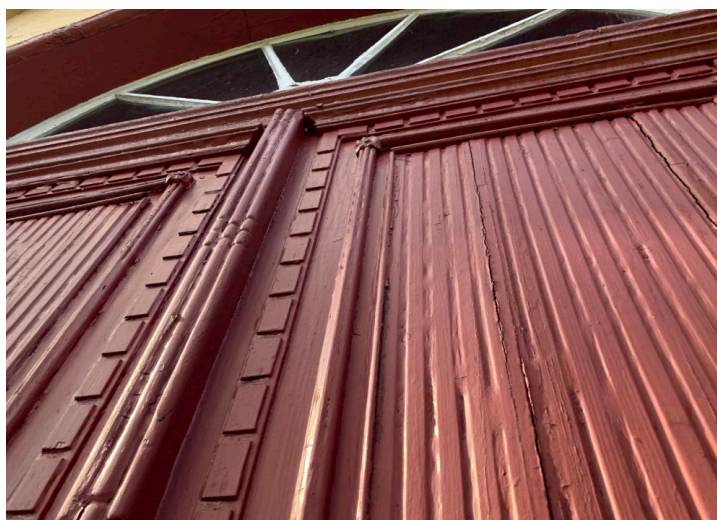
Figur 3.2. Utsnitt av “Jeias” testament.

3.2 Historisk utvikling av Berg og den tilhørende parken

For å bedre forstå utviklingen av Berg og den tilhørende parken, har vi samlet sammen ulike historiske kilder. Gjennom å tolke og sammenligne skriftlige kilder, historiske kart, tegninger, fotografier, flyfoto og samtaler med folk som kjenner til historien, har vi forsøkt å sette sammen et bilde av hvordan parken har utviklet seg gjennom tiden. Vi har valgt å starte fra da Dr. Homann d.e. overtok gården. Som nevnt tidligere vet vi at Joseph Albert Moss oppførte hovedhuset, men det er ukjent hvordan Berg da så ut.

Hovedgården ble bygget

Hovedhuset på Berg ble bygget ca 1800. Bygget har to etasjer, plassert markant på en høyde med utsikt over fjorden mot Vadfoss og Helle. Bygget hviler på en høy grunnmur, som hever det noe over terrenget. Fra husets hage, oppleves huset derimot mindre dominerende. Bratt terreng ned mot sjøen gjør huset godt synlig fra havet. Hovedinngangen er markert med en dobbel trapp, med rekkverk i hvitmalt tre og halvvalmtaket er tekket med rød teglstein (Hopstock, 1953. s.166). På husets nordvestlige side, er det et inngangsparti på bakkeplan som fører ut i hagen. Huset er kledd med stående panel, malt i okergult med rødmalt listverk rundt dører og vinduer. Interiøret i hovedhuset beskrives som primitivt, hvor man i husets midtgang finner umalte og synlige tømmervegger. I andre etasje er kun to av soverommene malt (Hopstock, 1953, s.171).

Ulike detaljer på hovedhuset.

"Den høye muren gir bygningen reisning, legger den formelig på et podium hevet over gårdsbrukets trivielle sjau og strev, men slett ikke så kontakten med gården brytes"
(Hopstock, 1953. s.168).

3.3 Dr. Homann den eldre tid (1782-1860)

Dr Homann d.e var en respektert mann i Kragerø og anerkjent innenfor det medisinske miljøet. Da han giftet seg med Bodil Cathrine Biørn, var det unge paret på lystreise til København i 1815. Hvor de trolig besøkte hans foreldre på Vallenbek prestegård (Hopstock, 1975, s.155).

Dr. Christian Horrebow
Homann den eldre.

Ut fra skriftlige kilder vet vi at Dr. Homann d.e tok over gården på Berg, fortsatte gårdsbruk med full besetning, og forskjønnnet området videre. Den sentrale delen av parken var beplantet med ulike frukttrær og bærbusker (Sandberg, 1998, s19). Frøken Karine Barthe, som var i familie med dr. Homann, var ofte på besøk. Hun fikk med seg store kurver med bær, frukt og grønnsaker hjem. Det hendte også at hun fikk fløte og kjøtt fra gården (Hopstock, 1975, s.147).

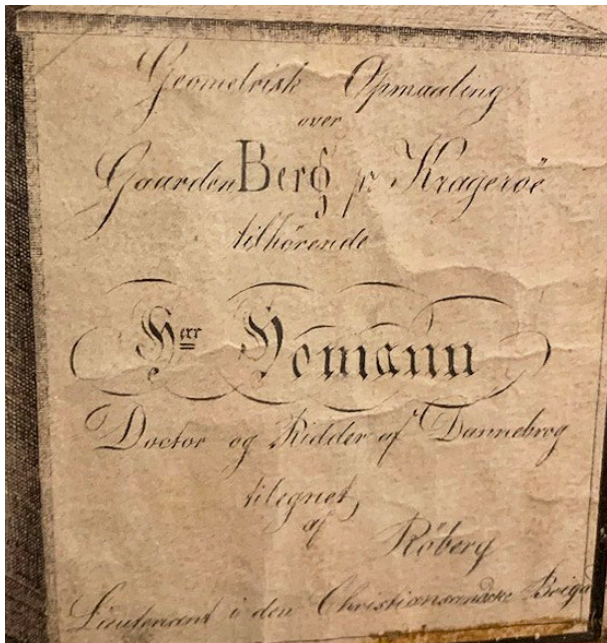
Dr. Homann d.e anla lindelysthuset i parken, og plantet ut flere bøketrær i parken, som nok skulle minne han om hans barndom i Danmark (Hopstock, 1975, s.157). Dr. Homann skal ha plantet mange sjeldne og flotte trær i parken på Berg, og dyrket frem planter han eksperimenterte med til medisinsk bruk. Han hadde en stor boksamling, og var interessert i eldre gjenstander (Hopstock, 1953, s 45).

Kart fra 1829

I administrasjonsbygningen henger det et kart datert 1829. Kartet viser bygningene på Berg med hagen og de omkringliggende områdene. Kartet passer stort sett med dagens eiendomsgrense, og man kjenner igjen de store landskapsformene, kystlinjen, hagen og hovedhuset. Kartet viser topografi og det skilles mellom jordbruk, park og utmark. Da kartet ble tegnet, hadde Dr. Homann d.e. eid Berg i to år.

Figur 3.3: Historisk kart fra 1829. Det henger i Administrasjonsbygget på Berg.

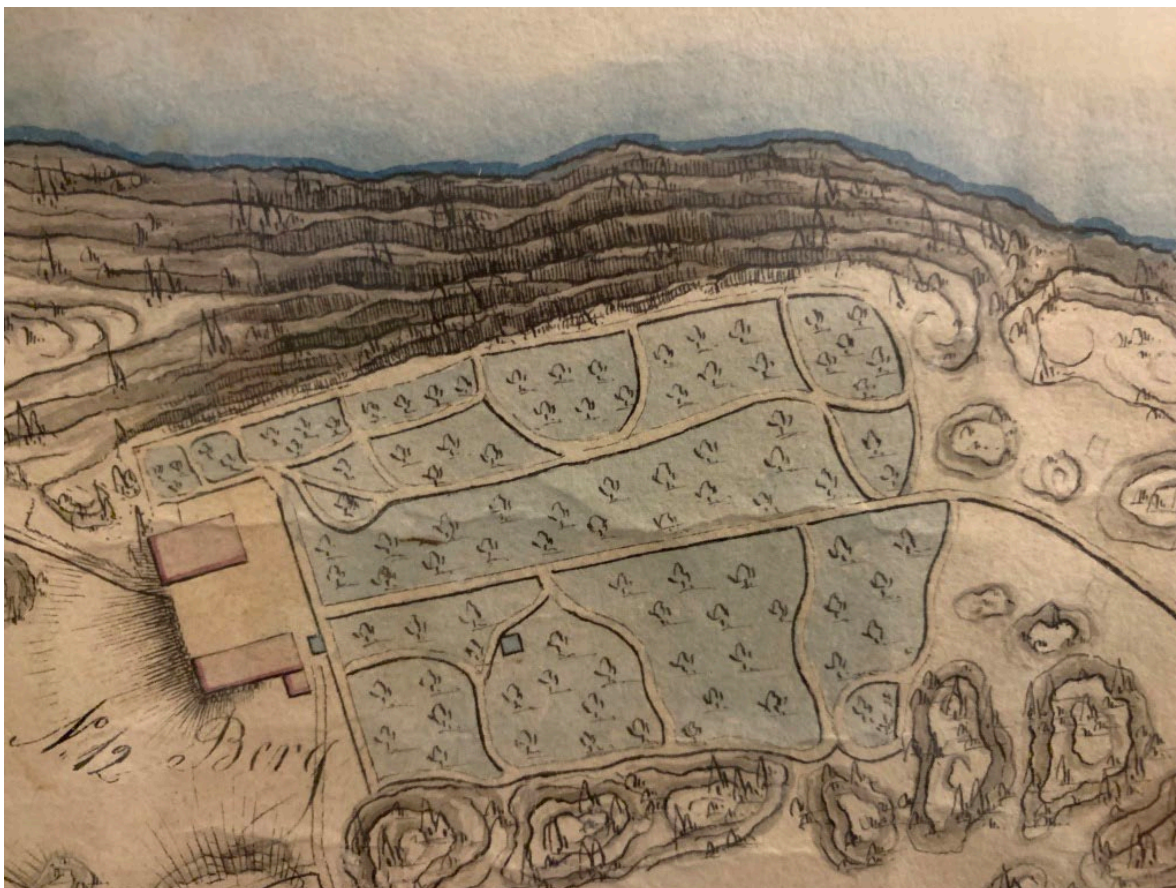

På kartet står det: "Geometrisk oppmåling av gården Berg i Kragerø tilhørende Homann, Doktor og Ridder av Danneberg. tilegnet af Røberg." Av tegnforklaringen ser vi at kartet viser ulike tomtestørrelser. De åpne feltene er nummerert etter eier og tildelt et areal med ukjent måleenhet.

Figur 3.4: Utsnitt av det historiske kartet.

Kartet som kilde til kunnskap om parken

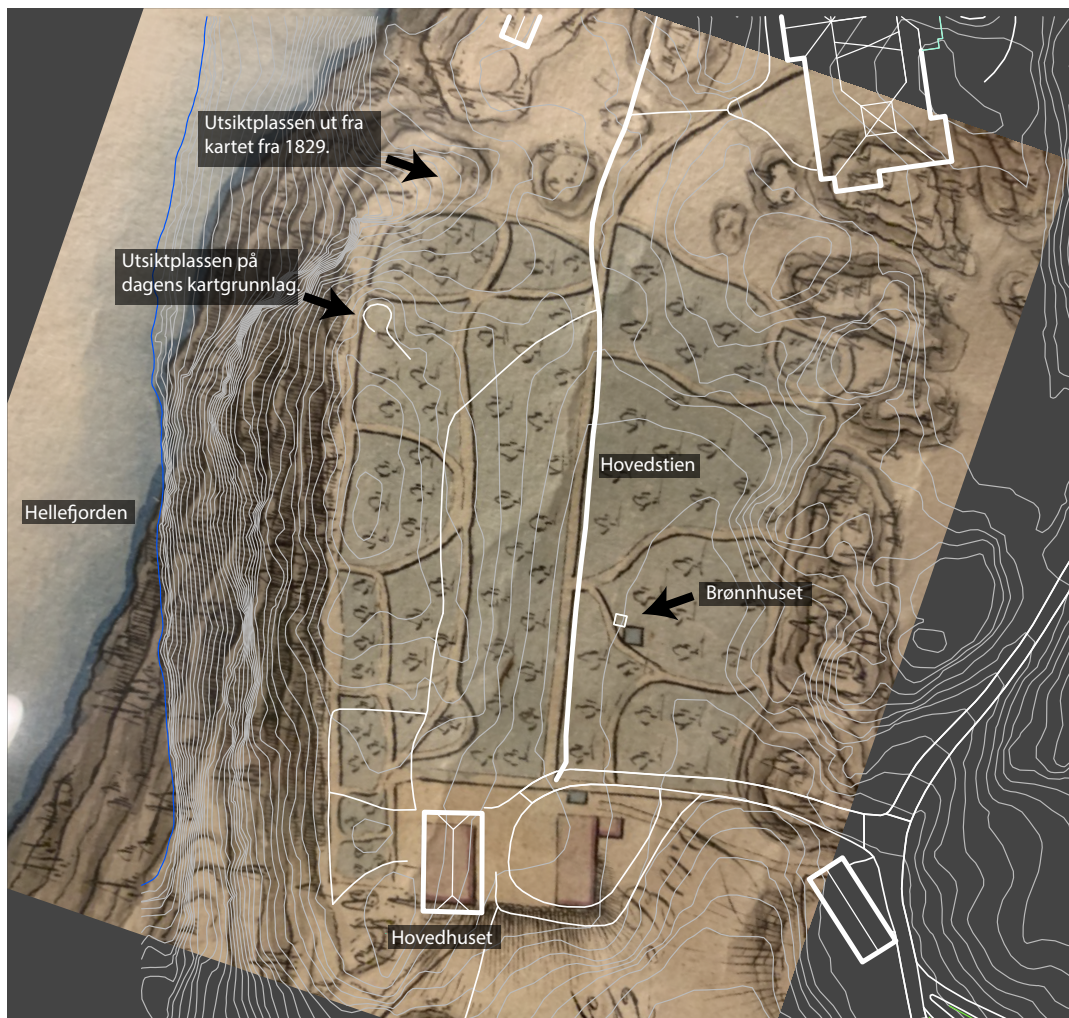
I samtale med Annegreth Dietze-Schirdewahn, professor ved Fakultet for landskap og samfunn ved NMBU, viser hun til at symbolene trolig er ment som tekstur som skal skille parken fra de omkringliggende områdene (Dietze-Schirdewahn, 2021). Ved å visualisere området med en annen farge, form og struktur enn det som ligger utenfor, viser tegneren at det skjer noe i retning av park/hage. Teksturen viser til "vegetasjon" og da kan det være trær, busker, blomsterbed og andre elementer, men kartet skiller ikke mellom disse. Dette gjør det utfordrende å bestemme vegetasjonsbruk og plassering, foruten om at den sentrale parken har hatt et annet utseende enn områdene utenfor parken.

Figur 3.5: Utsnitt av det historiske kartet. Den sentrale delen av parken er markert i blått.

“Overlay”-teknikken

Ved bruk av overlay-teknikken, hvor to kart legges sammen, har vi sammenlignet kartet fra 1829, med dagens kartgrunnlag. Slik visualiseres forskjellene og hvorvidt proporsjonene på det historiske kartet stemmer.

Figur 3.6: Vi har plassert et utsnitt fra det historiske kartet fra 1829 under et kartgrunnlag fra dagens situasjon (de hvite linjene). Utsnittet er tilpasset noe, for å i størst grad oppnå riktig plassering.

Hovedhuset og hovedstien gjennom parken får man nokså riktig plassert på det historiske kartet, sammenlignet med dagens situasjon. Størrelsen på hovedhuset synes å være tegnet inn for lite, sett i sammenheng med parken. Brønnhuset er tegnet inn omtrent på riktig sted.

På kartet fra 1829 er det tegnet inn stier i den sentrale delen av parken. I dag er stinettet forenklet og mange av stiene er fjernet. Selv om dagens stier ikke får korrekt plassering ved sammenligning av kartene, anser vi det som sannsynlig at de ikke er blitt flyttet. Vi har ikke funnet andre kilder som bekrefter plasseringen og utformingen av stiene fra 1829.

Ved sammenstillingen av kartene blir det også tydelig at størrelsene og avstandene på det historiske kartet avviker fra virkeligheten. Den runde utsiktsplassen er ikke med på kartet fra 1829 (den ble etablert i senere tid), men den tilhørende skrenten ble tegnet inn for langt fra hovedhuset. Administrasjonsbygget er i dag plassert bak en mindre knaus, og denne knausen er på det historiske kartet feilplassert. Skrenten ned mot Hellefjorden avviker også fra hvordan terrenget egentlig er.

Størrelser og avstander på det historiske kartet avviker fra realiteten, noe som forventes på et kart fra denne tiden, men de store trekkene i landskapet, byggene og stiene i parken er i hovedsak riktig plassert. Dette er med å underbygge at det historiske kartet er en nokså riktig oppmåling av parken. Med dette til grunn, kan det tenkes at stiene på det historiske kartet har eksistert i parken tidligere.

Lindelysthuset

Lindelysthuset er et av de elementene Dr. Homann d.e. anla i parken. Det ligger nordøst for hovedhuset, i overgangen mellom den åpne parken og skogen rundt. Lindelysthuset ble etablert i 1830 (Brustad, 2021). Det ble brukt som oppholdssted i skyggen med benker hvor man kunne sitte å slappe av.

Lindetrærne har i dag vokst seg svært høye, og lindelysthuset har en annen karakter enn det hadde tidligere.

Figur 3.9: *Lindelysthuset.* Berg-Kragerø Museum, (u.å.).

Dagens situasjon

Blomsterhagen i tilknytning hovedhuset

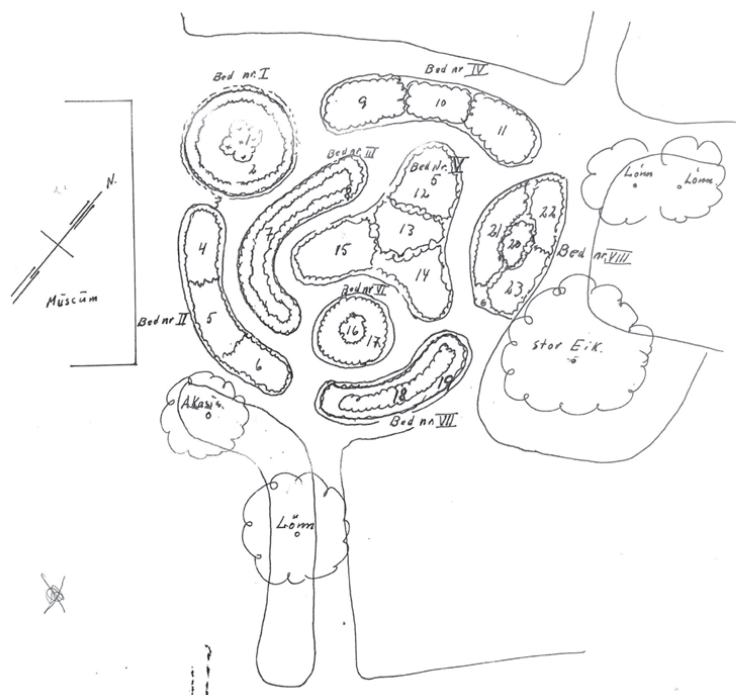
I 1840 opparbeider Dr. Homann d.e. en blomsterhage i tilknytning hovedhuset (Brustad, 2021). Han hadde mange planter og trær han eksperimenterte med til medisinsk bruk, og det kan tenkes at flere av disse plantene var plassert i blomsterhagen. Blomsterhagen bestod av bed som til sammen dannet en sirkel. Bedene var plassert rett nordøst for hovedbygningen.

På bildet under ser man "Jeia" til høyre sammen med en venninne i blomsterhagen utenfor hovedhuset. Hunden "Belman" er i forgrunnen.

Figur 3.10: *Blomsterhagen.* Berg-Kragerø Museum, (u.å.).

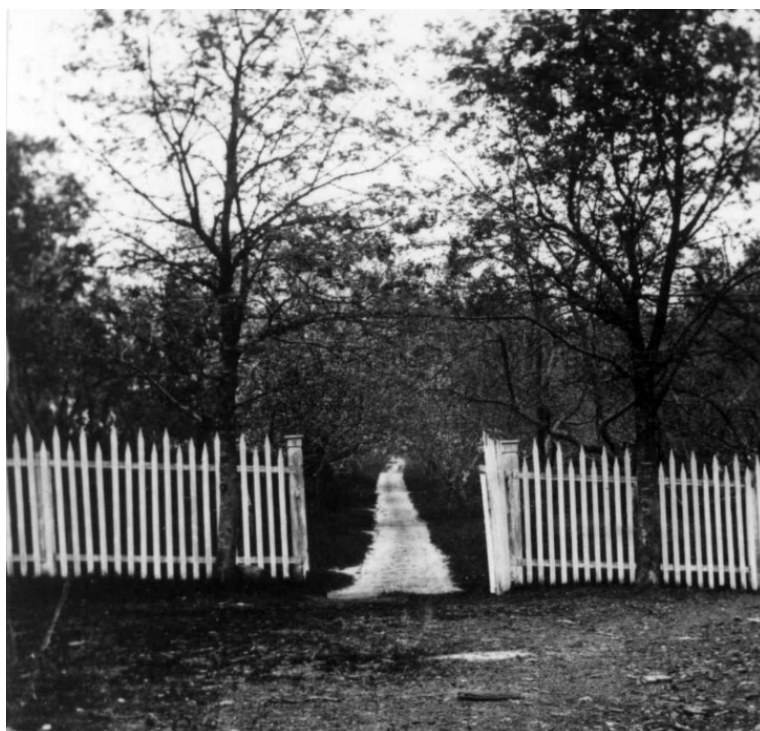
Dagens situasjon.

Figur 3.11: Tegningen er en oppmåling fra 1932 av Torfinn Skard, over hvordan blomsterhagen kan ha sett ut i 1840 basert på planteregistreringer og samtale med "Jeia". Vi vil gå grundigere gjennom blomsterhagen senere i oppgaven.

Stakittgjerde

På historiske bilder fra Berg dukker det stadig opp et hvitt stakittgjerde, men det nevnes ikke i de skriftlige kildene vi har funnet. Flere av bildene viser gjerdet som skilte hovedhuset og uthuset fra den sentral delen av parken. Stakittgjerdet fulgte veien opp mot hovedhuset, og understrekte siktlinjen mot huset. Et slikt element vil utvilsomt ha innvirket på stedets romfølelse. Samtidig som det var en fysisk barriere, bandt det også disse to delene sammen visuelt. Det skapte en ramme rundt parken, og understrekte hagen som en del av husets hageanlegg. I tillegg til dets estetiske og visuelle funksjon, kan gjerdet også ha fungert som en måte å holde dyrene bort fra hagen. Vi har ikke lyktes i å oppklare når stakittgjerdet ble fjernet fra parken. I bildematerialet vi besitter fra "Jeias" tid, ser vi det ikke. Det er derfor nærliggende å tro at det ble fjernet på slutten av 1800-tallet.

Figur 3.12: Stakittgjerdet som rammet inn parken. Berg- Kragerø Museum (ca 1840-1860).

Dagens situasjon.

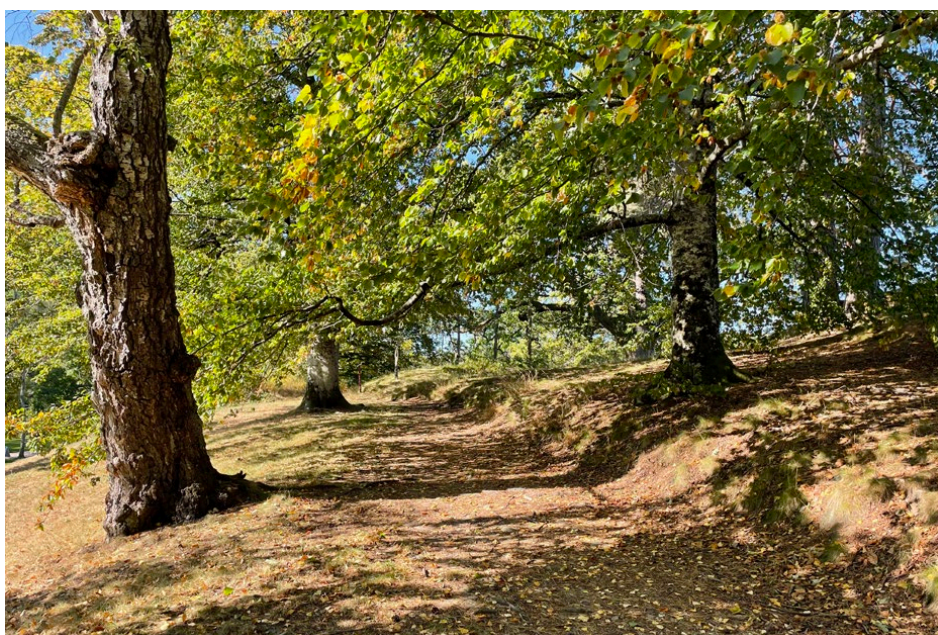
Utplanting av trær i parken

Det oppgis at Dr. Homman d.e. plantet ut flere bøketrær i parken (Hopstock, 1975, s.157). I dag finnes det en bøkeallé som går fra hovedhuset og bort til den runde utsiktsplassen. I kildene vi har funnet, nevnes ikke "bøkeallé" spesifikt men det er liten tvil om at det var Dr. Homann d.e som anla alléen.

Figur 3.13: Bøkeallé på Berg. Berg-Kragerø museum, (u.å.).

Bildet er fra bøkealléen. Flere benker er plassert langs stien. Ut fra bildet ser det ut til at alléen var noe tettere enn i dag. Noen av trærne har flere stammer som kommer opp fra samme punkt, noe vi ikke ser på dagens bilde. I bakgrunnen ser vi toppen av husken som stod der tidligere.

Dagens situasjon.

Ved registreringer gjort i parken fant vi fem gamle bøketrær i alléen. De er plassert på begge sider av stien, med tilnærmet lik avstand fra hverandre. Alléen består i dag ikke bare av bøketrær, det er blant annet registrert en bjørk, lønn, eik og et yngre kastanjetre.

Det er ikke oppgitt antall bøketrær som ble plantet, derfor er det vanskelig å slå fast om det var flere bøketrær i alléen som har forsvunnet og blitt erstattet med andre treslag. Eiketrærne og bjørketreet i alléen kan stamme fra samme tid som bøketrærne. Dersom disse trærne har erstattet bøketrær, må dette ha skjedd nokså tidlig.

Figur 3.14: Bøkealléen. Berg-Kragerø Museum, (ca 1885-1890).

Dette bildet er tatt fra alléen. I bakgrunnen ser vi to bøketrær og en sti opp til venstre mot utsiktsplassen. Gangarealet i alléen lå lavere enn omkringliggende gressflater og dannet en naturlig sittekant.

Dagens situasjon.

Akasietrær utenfor hovedhuset

Dr. Homann d.e. plantet ut flere eksotiske planter i parken. Ved siden av hovedhuset står det i dag en gruppe syrinbusker og to akasietrær, samt to gamle stubber. Trolig ble disse akasietrærne også plantet av Dr. Homann d.e. Bildet viser syrinbusken i bakgrunnen og det ene akasietreet til venstre i bildet.

Figur 3.15: Tre mennesker med et akasietre til venstre. Berg- Kragerø Museum, (ca 1885 1890).

3.4 Dr. Homann den yngres tid (1826-1880)

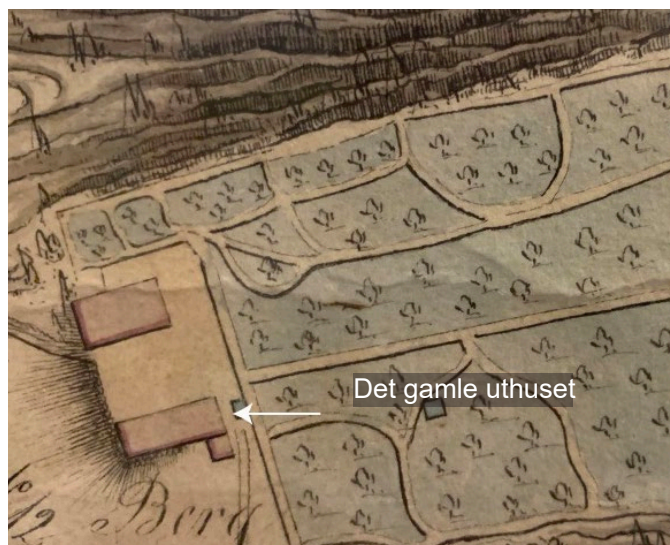
Dr. Homann d.y. tok over Berg etter sin fars død. Han var også driftig, og forskjøvnet området videre. Han var en bereist person som gjennom sine reiser trolig plukket opp inspirasjon og idéer han tok med hjem til Berg. Fra denne perioden finnes mange bilder fra parken og menneskene som var her. Bildematerialet er viktige kilder, og gir innblikk i hvordan parken var på denne tiden. Dr. Homann d.y. gjorde flere endringer på Berg som har hatt stor betydning for hvordan parken og eiendommen ser ut i dag. Han opparbeidet nytt gårdstun, anla den runde utsiktsplassen og la om hovedveien til Berg (Hopstock, 1975, s.226-227).

Dr. Christian Horrebow
Homann den yngre.

Endring av gårdstunet (ca 1870)

Dr. Homann d.y. utbedret hovedhuset, og gjorde flere endringer innendørs, blant annet laget han flere soverom på loftet. Han bygget nytt uthus i 1868, som ble plassert noen hundre meter sør for hovedgården. Uthuset blir i dag kalt "låven", og ligger ved siden av forpakterboligen. Det gamle uthuset ble revet i 1877, etter at begge byggene stod samtidig i 9 år. Denne endringen gjorde at gårdstunet fikk et mer herskabelig preg med plen og fontene (Hopstock, 1975, s.226-227).

Figur 3.16: Utsnitt av det historiske kartet.

Figur 3.17: Det gamle uthuset.
Berg- Kragerø Museum, (u.å.).

Bildet viser det gamle uthuset som lå tett opp til hovedbygningen. To menn står på gårdsplassen med en hestekjerre ved veien ned til badehuset. Bildet tyder på en gård i drift.

Dagens situasjon.

Gårdstunet og hovedhuset

Det finnes flere bilder som viser gårdstunet og alléen opp mot hovedhuset da Dr. Homann d.y. eide gården. Bildet under er antatt å være tatt en gang mellom 1840-1860, og viser askealléen opp til hovedhuset. Bildet viser godt voksne asketrær som kan stamme fra da Dr.Homan d.e. overtok gården. Trærnes plassering samsvarer med slik de står i dag, selv om noen er borte.

*Figur 3.18: Alléen opp mot hovedhuset.
Berg- Kragerø Museum, (ca 1840-1860).*

Til venstre i bildet ser vi det nordligste hjørnet av låven. Frukthagen og stakittgjerdet til høyre og det gamle uthuset bak til venstre. De første trærne til venstre i alléen er ask, mens det første treet til høyre er eik.

Dagens situasjon.

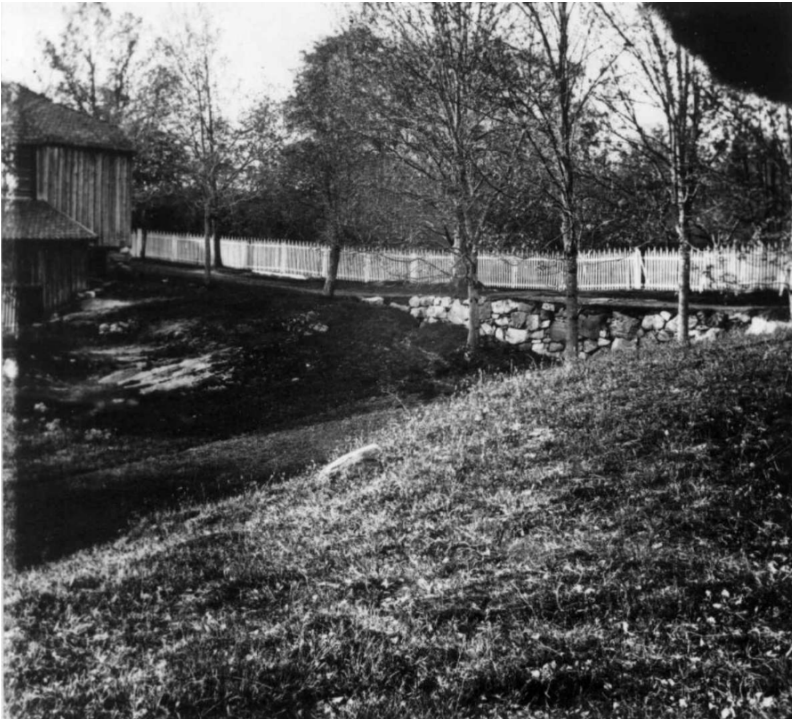

*Figur 3.19: Alléen fra hovedhuset.
Berg- Kragerø Museum, (ca 1840-1860).*

Bildet er tatt fra hovedhuset og nedover alléen. Utformingen og plasseringen av veien i terrenget samsvarer med dagens situasjon.

Dagens situasjon.

Områdene foran i bildet ble trolig brukt til beite og gressproduksjon til dyrene på gården. Plasseringen av steinmuren samsvarer med dagens mur og tyder på at denne veien ikke er endret.

Figur 3.20: *Det gamle uthuset til venstre i bildet. Berg- Kragerø Museum, (ca 1840-1860).*

Dagens situasjon.

Den nye låven

Bildet viser den nye låven på Berg. Låven ble bygget i 1868. De to trærne foran på det historiske bildet er borte i dag.

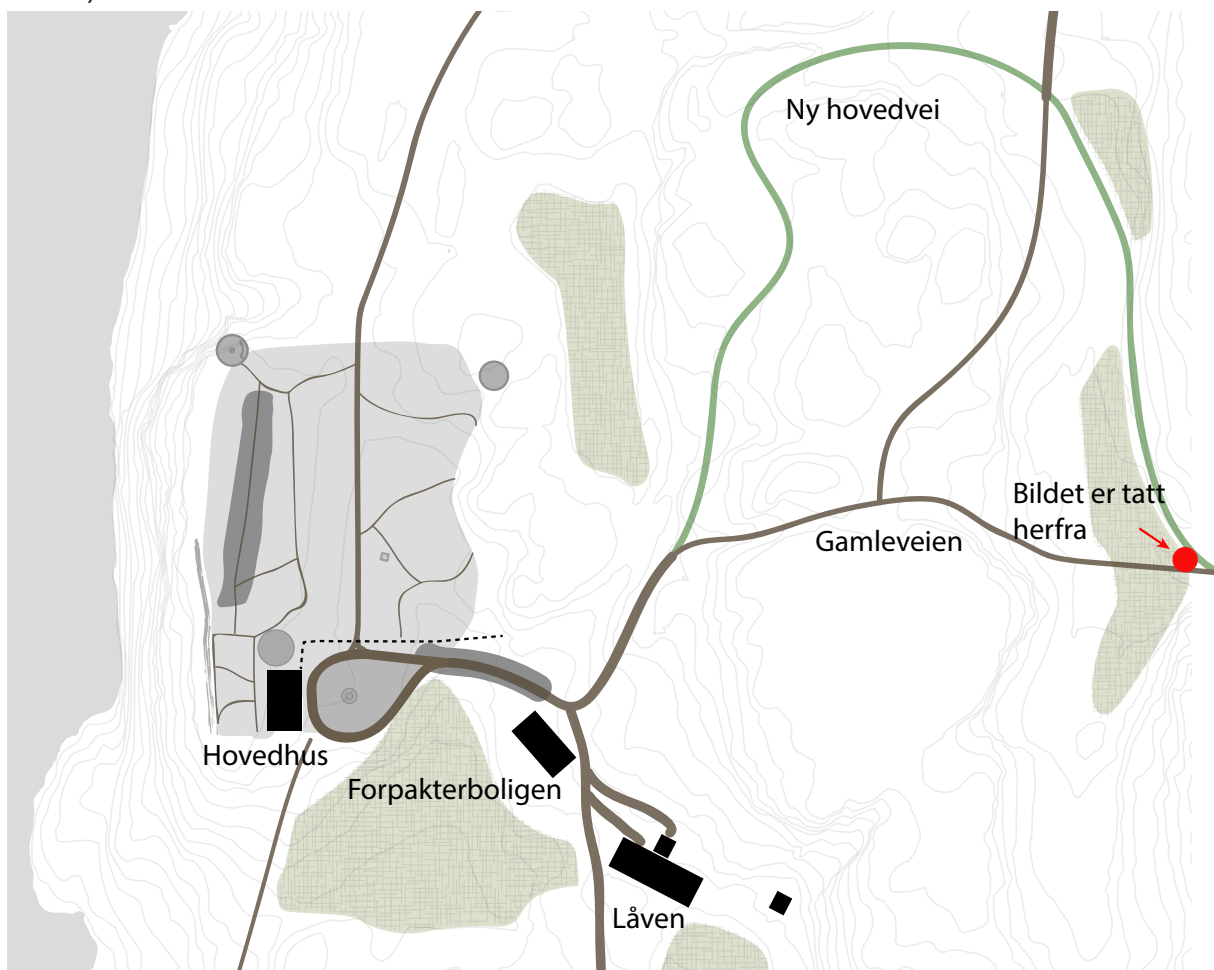
Figur 3.21: *Den nye låven. Berg - Kragerø Museum, (ca 1880-1890).*

Dagens situasjon.

Omlegging av hovedveien til Berg

En annen viktig endring Dr. Homann d.y. gjorde, var å legge om veien til Berg i 1872. Veien ble lagt om Kilen med bro over til Hestøya. Hovedveien til lystgården ble flyttet mot nord-øst, noe som gjorde at forpakterboligen ble liggende rett frem, og hovedhuset ble liggende på en høyde på høyre side av veien (Hopstock, 1953, s.162-163). Dr. Homann d.y. slo inn årstallet i en nærliggende fjellvegg, men dette skal i dag være borte grunnet hærverk (Hopstock, 1975, s.227).

Kartet viser den nye hovedveien (grønn).

Jensine "Dadda" Anundsen, og Henriette Olava "Jette" gående opp bakken mot Natti Hartwig. Bildet viser gamleveien fra Almedalen som går over bakketoppen og ned til lystgården.

Figur 3.22: Gamleveien til Berg.
Berg-Kragerø Museum, (ca 1880-1890).

Den runde utsiktsplassen

Dr. Homann d.y. anla også den runde utsiktsplassen i den nordøstlige delen av parken. Utsiktsplassen ble bygget opp med tørrmur, og jernrekkverk rundt. I midten av utsiktsplassen var det plassert en glasskule (Hopstock, 1975, s.227). Glasskulen hadde estetisk verdi, samtidig som den forstørret omgivelsene rundt når man kikket gjennom den. Slike glasskuler ble satt opp på mange av de andre lystgårdene i området (Hopstock, 1953, s.165). Glasskulen ble kastet over kanten og knust en gang på 1980-tallet (Fuglestvedt, 2021).

Ut fra bildet kan man se at vegetasjonen foran ble holdt nede for å gi fri sikt mot fjorden. I dag begrenser vegetasjon i større grad utsikten enn tidligere.

Figur 3.23: *Den runde utsiktsplassen. Foto: Vestmar, Berg - Kragerø Museum, (u.å.).*

Dagens situasjon.

Jordbruk og dyrking på Berg

Samtidig som Berg var en lystgård, ble det også dyrket og produsert mat ved gården. Bildet av hovedhuset er tatt fra hagen nedenfor forpakterboligen, og viser plasseringen av byggene. Foran på bildet ser det ut til å ha vært jordbruk og dyrking som også bekreftes av skriftlige kilder. (Sandberg, 1998, s.19).

Figur 3.24: *Historisk bilde av hovedhuset og det gamle uthuset. Berg- Kragerø Museum, (u.å.).*

Dagens situasjon.

På bildet under ser man hovedhuset og tunet etter at låven ble revet i 1877. Nederst på bildet ser vi et området som er dyrket. Det kan se ut som en potetåker, som vi vet de hadde på Berg.

Figur 3.25: *Historisk bilde av hovedhuset med åker nedefor. Norsk Folkemuseum, (u.å.).*

Bildet er ca 1840-1860, og tatt fra gårdstunet og utover i den sentrale delen av hagen. Ut fra bildet ser det ut som det var vesentlig mer vegetasjon i parken enn i dag. Dette bekreftes med kartet fra 1829, hvor det er tegnet inn symboler for vegetasjon. Langs stien sentralt i bildet ser man trær på begge sider. Denne delen av parken var beplantet med epletrær (Sandberg, 1993, s.95).

Figur 3.26: Bildet innover den sentrale delen av parken. Berg- Kragerø Museum, (1840-1860).

Hassellunden ned mot sjøen

Øst for hovedhuset, langs stien ned mot sjøen finner man en mindre hassellund. Det er grupper med eldre hassel på hver side av veien. På østsiden av stien er det en rekke med tre store eiketær. Det er flere hasseltrær i området, og det er usikkert i hvor stor grad hassellunden er plantet. Den er ikke omtalt i de historiske kildene vi har, men danner en fin inngangsport til parken.

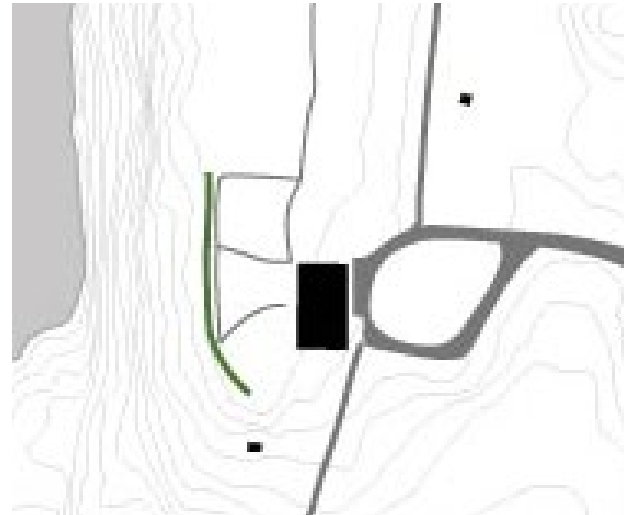
Bildet viser hassellunden nedfor hovedhuset, som skimtes i bakgrunnen.

Hekken på kjøkkensiden

Ved gjennomgang av historiske bilder fra baksiden av hovedhuset er det på flere bilder en hekk som går langs kanten. Denne hekken eksisterer ikke i dag. Bildet viser "Jette", "Jeias" tante (sittende på benken) og en vennine av "Jeia". Bildet er tatt en gang mellom 1885-1892. Hekken er synlig til venstre i bildet.

Figur 3.27: Den tidligere hekken er synlig bak benken. Berg-Kragerø Museum, (ca 1880).

Hekkens plassering er markert i grønt.

Figur 3.28: Hekken i bakgrunnen. Berg-Kragerø Museum, (ca 1880).

På bildet ser vi Kristine Broch og "Jeia" stående i hagen bak hovedhuset med Hellefjorden i bakgrunnen. Her ser man igjen hekken som går langs kanten. Tolkning av bildet, og funn i skråningen tyder på at hekken var av typen prakthagtorn (*Crataegus laevigata*). Hekken ble trolig fjernet ved restaureringen som ble gjennomført etter kommunens overtakelse.

På bildet under står en mann med “Jeias” hund Bamse. Ved å sammenligne bildet med dagens situasjon, ser man at sikten til fjorden var bedre. I dag er det plantet syrinbusker som har vokst seg store og hindrer noe av sikten. Det ser ikke ut til at flaggstangen er blitt flyttet.

Figur 3.29: *Bildet er tatt fra baksiden av hovedhuset. Dagens situasjon. Berg-Kragerø Museum, (ca 1900).*

“Birkealléen”

Det nevnes at Dr. Homann d.y. skal ha plantet en “birkeallé” i parken (Hopstock, 1975, s.226-227). Vi har ikke klart å finne kilder som bekrefter hvor denne ble plantet. Det finnes få bjørketrær i parken i dag, og særlig bjørketrær som er gamle nok til at de kan ha blitt plantet på Dr. Homann d.y.’s tid. Ved registrering av trærne i bøkealléen fant vi et gammelt bjørketre. En mulig forklaring på “birkeallé” kan være at det ble plantet bjørketrær sammen med bøktrærne, og at det derfor ble brukt ordet “birkeallé”.

Bjørketreet i alléen.

Bildet av bøkeallé, tatt fra den sentrale delen av parken.

3.5 Henriette Marie "Jeia" Homanns tid (1866-1943)

Vi har ikke funnet kilder på at "Jeia" gjorde store endringer på Berg, men hun vernet godt om skogen og dyrene. Hun var i starten en velstående kvinne, men mistet etterhvert formuen sin, og både skogen og husene på Berg var i dårlig forfatning da hun døde (Valebrokk, 2009, s.92-93). "Jeia" var en ivrig fotograf, og det finnes mange bilde av henne, både foran og bak kameraet. Motivene hun har fotografert er både mennesker, dyr og naturen.

Henriette Marie "Jeia" Homann.

Fremsiden av hovedhuset har ikke forandret seg mye siden "Jeias" tid.

Figur 3.30: Hovedhuset. Berg- Kragerø Museum, (ca 1960)

Dagens situasjon.

Bilde av "Tante Jette" foran fontenen utenfor hovedhuset. Ved siden av henne er trolig en av hundene til "Jeia". Rundt fontenen var det bregner, slik det også er i dag.

Figur 3.31: "Tante Jette" foran fontenen. Norsk Folkemuseum, (u.å).

Dagens situasjon.

Frukthagen

Det har vært flere ulike bærbusker, frukttrær og poteter på Berg (Sandberg, 1998, s.19). Store deler av den sentrale parken og området nedenfor forpakterboligen var frukthage med hovedsakelig epletrær. Vaktmester Gunnar Øverland skal ha sagt han var lei av å plukke epler fordi alle modnet samtidig. I tiden før museet åpnet i 1955, skal mange av epletrærne blitt fjernet fra den sentrale delen av parken (Fuglestvedt, 2021). Fjerningen av frukttrærne var en vesentlig endring av parken, og endret i stor grad dens karakter.

*Figur 3.32: Kristine Broch i parken.
Berg- Kragerø Museum, (ca 1900-1910).*

Bildet viser Kristine Broch, en venninne av "Jeia". Det er ikke oppgitt hvor bildet er fra, men trolig er bildet tatt fra bøkealléen ned mot parken. I bakgrunnen ser man trolig epletrærne som stod der tidligere.

Dagens situasjon.

*Figur 3.33: Caroline Magnine, søsteren til "Jeia"
sammen med en hund i parken.
Berg- Kragerø Museum, (u.å.).*

Bildet viser "Jeia" med hunden sin i hagen. Bildet er tatt fra bøkealléen og ned mot den sentrale delen av parken. Helt til høyre i bildet, ser man stammen på et bjørketre, som fortsatt står i bøkealléen. I bakgrunnen ser man trolig epletrærne som stod her tidligere. Øvre del av bildet er ødelagt.

Hagen på baksiden av hovedhuset

Flere bilder tyder på at hagen på baksiden av hovedhuset mot Hellefjorden var mye brukt om sommeren.

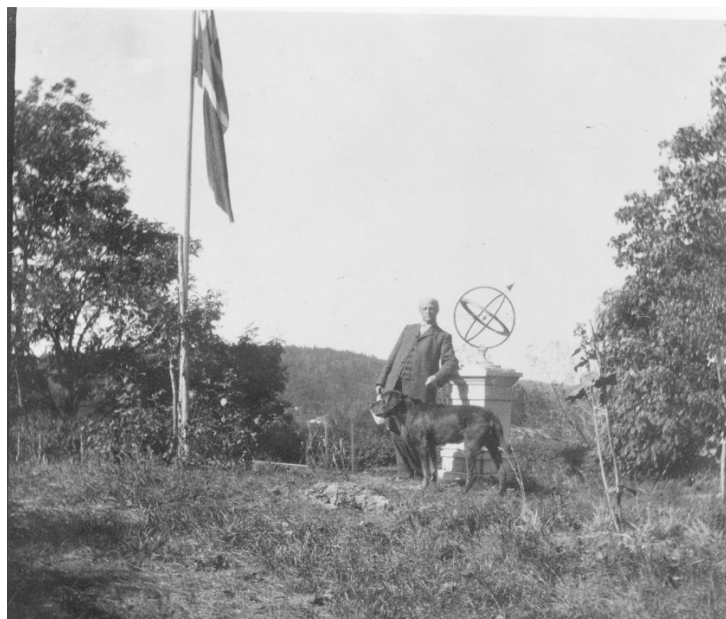

På bildet ser vi Caroline Fog med en hund. Bildet viser en stamrose ved siden av flaggstangen. I bakgrunnen ser vi et par på tur i hagen. Ved siden av paret er det en beplantning, som ser ut til å være rosebusker. Bak bedet er det en benk, med god utsikt utover Bergsneset og Hellefjorden.

Ut fra bildet ser det ut til at terrenget heller ned mot kanten. I dag er dette området flatere. Vi har registrert en mur langs dagens kant og regner med at terrenget har blitt bygd opp i senere tid.

Figur 3.34: Bilde fra baksiden av hovedhuset. Berg-Kragerø Museum, (ca 1890).

Dette bildet er også fra baksiden av hovedhuset fra omtrent fra samme sted som forrige bilde. Bildet viser Nicolai Fog, Caroline Magnines mann, ved siden av det som trolig er Bamse, en av hundene til "Jeia". Ved siden av flaggstangen står en busk med høy stamme, som kan være den samme stamrosen fra forrige bilde. Plantene som er bundet opp er trolig roser (Fuglestedt, 2021).

Figur 3.35: Bilde fra baksiden av hovedhuset. Berg-Kragerø Museum, (ca 1900).

Bildene tyder på avtagende skjøtsel. De er tatt med ca 20 års mellomrom, og på det siste bildet har "Jeia" flyttet til Berg. På det første bildet er plenen jevn, vegetasjonen ser ryddig ut og hekken er klippet. På det andre bildet fremstår vegetasjonen som mer uryddig. Plenen er ikke klippet, og gresset vokser helt inn til plantene. Hekken fremstår også mer fritt voksende og er ikke formklippet på samme måte som før. Vi vet at "Jeia" tidvis slet økonomisk, og lystgården var i dårlig forfatning da kommunen overtok. Det kan tenkes at hun bare ønsket en mer fritt voksende hage. Samtidig skal det også nevnes at bildene kan være tatt på ulike tidspunkt på året, noe som spiller inn på hvordan vegetasjonen ser ut.

Lek og fritid

Familien Homann brukte lystgården bare om sommeren. Da "Jeia" flyttet ut til Berg rundt 1890, ble Berg en helårsbolig hvor dagliglivet skulle leves. Dyrene fikk stell, mat ble produsert og eiendommen måtte vedlikeholdes. Likevel fortsatte Berg å være et sted for lek og fornøyelse. "Jeia" arrangerte årlige tilstelninger med mat og underholdning, og det nevnes at de ofte spilte croquet i hagen (Sandberg, 1988, s.27).

*Figur 3.36: Bildet av husken.
Berg- Kragerø Museum, (u.å.).*

På bildet ser man en huske som tidligere stod på baksiden av hovedhuset. "Jeia" står bak venninnen som sitter på husken. Det er noe uklart når husken ble oppført og fjernet, men den var der da "Jeia" var ung.

Dagens situasjon.

På bildet fra bøkealléen kan man skimte husken (bak benkene sentralt i bildet). Den var plassert like utenfor kjøkkenhagen ved hovedhuset.

*Figur 3.37: Bøkeallé på Berg.
Berg- Kragerø museum, (u.å.).*

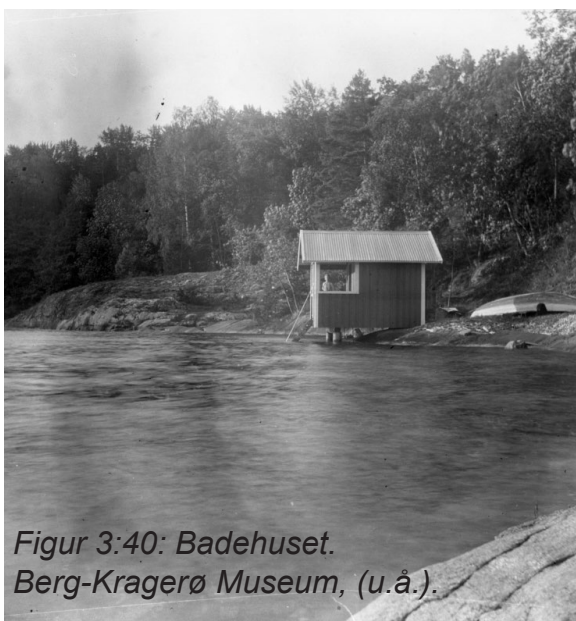
Bruken av nærområdet

Familien Homann brukte aktivt området rundt lystgården som friluftsområde. Skogen, utsiktspunkter og strender var destinasjoner de ofte besøkte. Det finnes flere bilder av utfluktene fra "Jeias" tid. Da "Jeia" flyttet ut til Berg, brukte hun også området gjennom vinterhalvåret.

Figur 3:38: Picnic ved sjøen på Berg, ukjent sted.
Norsk Folkemuseum, (1890).

Figur 3:39 "Jeia" i parken.
Berg- Kragerø Museum, (u.å.).

Figur 3:40: Badehuset.
Berg-Kragerø Museum, (u.å.).

Figur 3:41: "Jeia" og venner ved sjøen.
Berg- Kragerø Museum, (u.å.).

Figur 3:42: "Jeia" på tur i skogen.
Berg- Kragerø Museum, (ca 1810).

“Tantes furuer”

I skogen syd for hovedhuset står det to store, gamle furutrær. Dette stedet blir kalt “Tantes furuer”, fordi “Jeias” tante, Jette, likte dette stedet svært godt. “Jeia” tok ofte med familien og venner hit, her kunne de slappe av på benkene under de store trærne.

En gang fikk “Jeia” vite at det ene treet var blinket ut til felling. Dette likte hun svært dårlig, og rakk akkurat å stoppe fellingen. Det er fortsatt sår i stammen etter øksen (Sandberg, 1998, s.25).

Figur 3.43: “Tantes furuer”
Berg-Kragerø Museum, (u.å)

De to furutrærne står der fremdeles i dag, men det ene er nesten dødt. Det er også benker der i dag.

Dagens situasjon.

Gårdsdrift

“Jeia” fortsatte med gårdsdrift på Berg da hun flyttet dit, og hadde flere arbeidsfolk som hjalp henne. Hun hadde blant annet kuer, og solgte tidvis noen liter melk for å hjelpe på økonomien (Valebrokk, 2009, s. 92-93).

Figur 3.44: Kuer på Berg.
Berg-Kragerø Museum,
(ca 1890).

Hønehuset

Rundt 1910 fikk Kragerø elektrisk lys, men "Jeia" mente at det ikke ville få noen innvirkning på livet hennes. Da hun senere fikk vite at hønene kunne legge flere egg dersom de fikk mer lys, fikk hun installert elektrisk lys i hønehuset. Bryteren var på siden av sengen hennes, slik at hun kunne skru det på tidlig om morgenen, for så å sove videre (Sandberg, 1988, s.26).

Det skal ha stått et lite hønehus på nedsiden av hovedhuset, langs veien ned til sjøen (Sandberg, 1988, s.26). Bildet under er tatt mellom 1900-1910, som viser "Jeia" sittende sammen med en hund og to høns. Vi har ikke dokumentasjon som sier når hønehuset ble oppført. Vi får ikke bilde til å samsvare med plasseringen av hønehuset. På bildet er det grantrær bak hønehuset, men vi har ikke registrert grantrær i dette området. En mulig forklaring kan være at hønehuset har blitt flyttet, og at bildet er fra den nye plasseringen av hønehuset. Grantrærne kan også ha blitt fjernet.

Figur 3.45: Det tidligere hønehuset på Berg. Berg-Kragerø Museum, (ca 1900-1910).

3.6 Etter “Jeias” tid

Berg blir museum

Da “Jeia” var 51 år, skrev hun et testament, datert 24. oktober 1927, hvor hun skulle etterlate Berg til Skåtøy og Kragerø kommune. Hun døde 26 år senere, i 1943, og begge kommunene ble tilbudt gaven, enten sammen, “eller en av disse, hvis nogen af disse ikke vil mottage Gaven, forat derved kan dannes et Grundlag og Begyndelse til en Samling eller et Museum for Gjenstande af lignende Art eller Interesse fra Kragerø Omegn” (Sandberg, 1993, s.69).

Kommunen måtte bestemme seg for om de kunne ta seg råd til å godta gaven. Dette var i etterkrigstiden hvor samfunnet var preget av dårlig økonomi. Bymuseumskommiteen hadde 33,29 kroner i banken da de skulle velge å beholde gaven fra “Jeia”, eller ikke. Saken fikk god dekning i avisene og engasjerte lokalbefolkningen. Kragerø fikk tilslutt skrapt sammen 21929,30 kroner gjennom lån i banken og donasjoner og vedtok å godta overtakelsen av Berg. Skåtøy kommune stemte imot (s. 80).

Krigen

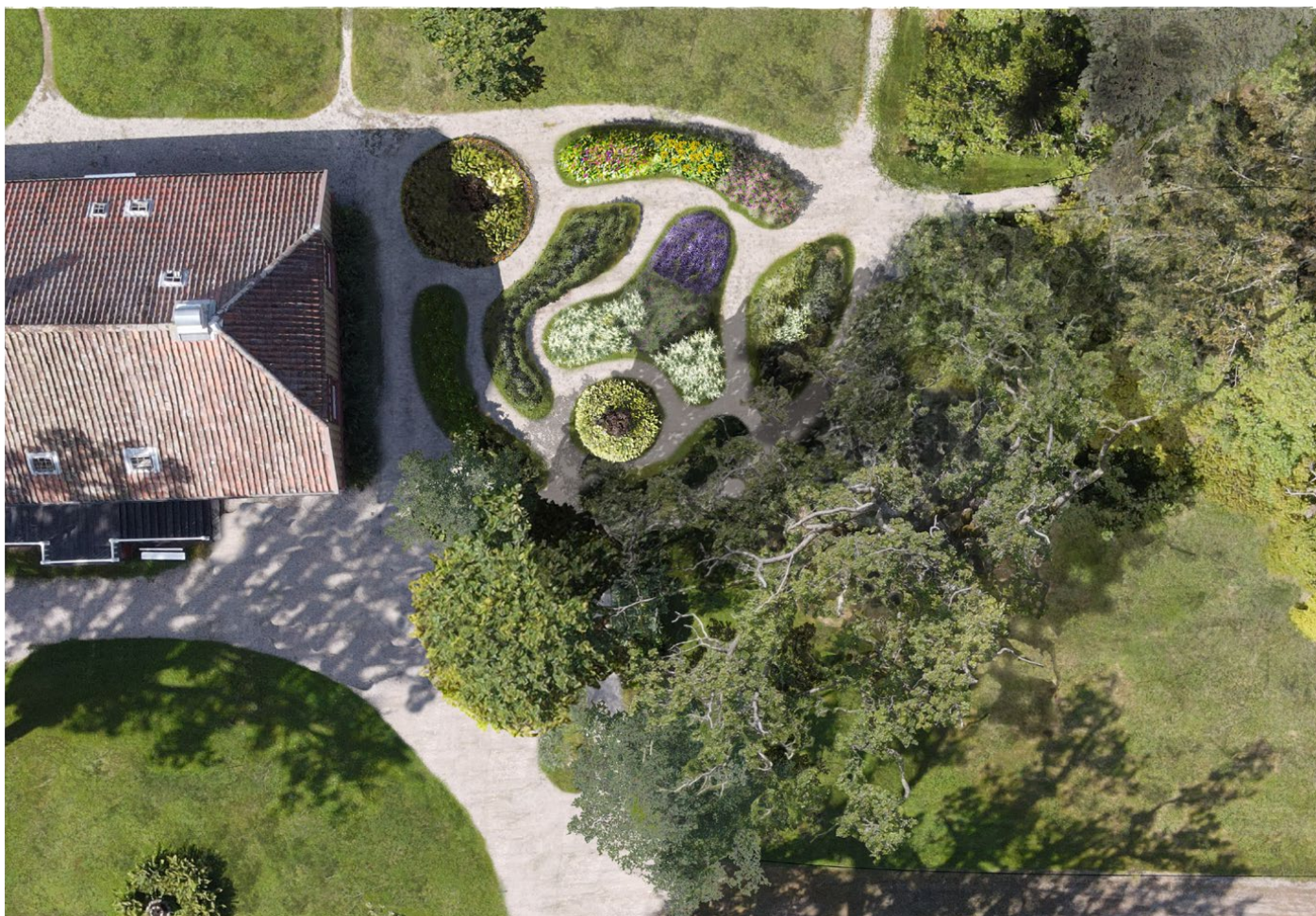
Tyskerne beslagla Berg vinteren 1943, noen måneder etter at “Jeia” døde. De brukte Berg som tilholdssted til krigen var slutt. De bygget brakker og staller på Berg, som ikke lenger er der i dag. De sprengte seg inn i fjellet, og brukte det til lagerplass. Det er tre mindre grotter på Berg, hvor den lengste går omtrent 5 meter inn i fjellet (Sandberg, 1988, s 37).

De to minste grottene er bak administrasjonsbygget, den største grotten ligger sør for hovedhuset.

Skard oppførte en liste over stauder som trolig var i parken, blant annet akeleier, dagfiol (*Hesperis matronalis*), tigerlilje (*Lilium tigrum*), orientvalmue, (*Papaver hortense*), daglilje, (*Hemerocallis*), kattehale (*Lythrum*), porselensblomst (*Saxifraga Umbrosa*), hageprimula (*Primula pubescens*), nøkleblomst (*Primula cultorum*), hagefiol (*Viola hortorum*), fagerklokke (*Campanula persicifolia*) og alunrot (*Heuchera sanguinea*). Denne listen inneholder flere navn som er blitt strøket og noen som er understreket. Hva dette betyr er uvisst.

I dag finner man rester av det som tidligere var et større bed. Et rundt bed med hosta som omkranser peoner, representerer den mer omfattende historiske samlingen av bed. Der det tidligere var et nettverk av stier mellom bedene finner vi i dag åpne gressflater som er lettere å skjønne enn bedene som trolig var der på midten av 1800-tallet.

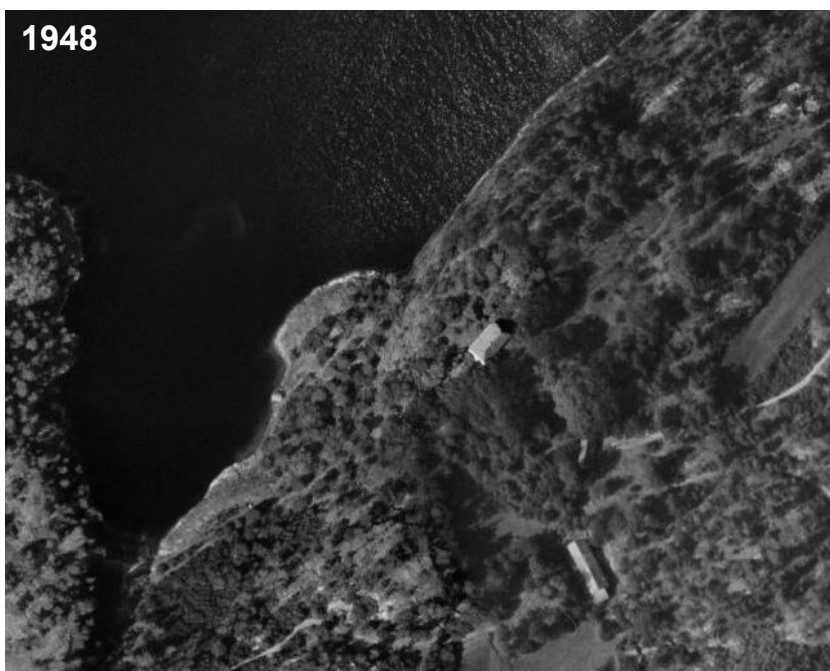
Illustrasjon av hvordan blomsterhagen kan ha sett ut.

Videreføring av parken

På midten av 1900-tallet da restaureringsprosessen ble igangsatt, var det Kragerø kommune som hadde overtatt gården. Det var på denne tiden ikke uvanlig at restaureringer ble utført til en finere standard enn det opprinnelig så ut. Tilbakeføring og estetisk harmonisering stod i fokus og ble prioritert over bevaring og et korrekt historisk uttrykk (Bergaust, 2009).

Utformingen av hagen rundt hovedhuset minner om utformingen vi ser fra tidligere bilder og kart, men plasseringen av stiene, det kortklippede gresset og det mer åpne uttrykket kan tyde på et ønske om å forsterke opplevelsen av en mer fornem hage enn det historiske kilder viser. Berg har tidligere vært en gård i drift hvor jordbruk, frukttrær og husdyr har stått sentralt, mens i dag fremstår Berg mer som en herskkelig lystgård. Det er ikke direkte feil, men viser kun en del av historien.

Flyfoto

Figur 3.48: Flyfoto av Berg.
Historisk flyfoto, (1948).

Flyfotoet er fra 1948, fem år etter "Jeias" død. Det var mer vegetasjon i den sentrale delen av parken, som trolig var epletrærne vi tidligere har omtalt. Mange av stiene rundt hovedhuset er ikke synlige på bildet, og det kan virke som at skjøtselen i parken ikke ble prioritert. Hovedstien kan skimtes i parken fra hovedhuset mot det som i dag er administrasjonsbygget. "Jeia" slet økonomisk mot slutten av livet, og eiendommen på Berg var i dårlig forfatning da kommunene overtok eiendommen.

Figur 3.49: Flyfoto av Berg.
Historisk flyfoto, (1964).

På flyfotoet fra 1964 ser man stiene rundt hovedhuset og den sentrale delen av parken tydelig. Ved å sammenligne flyfotoene ser man at epletrærne har blitt fjernet og den sentrale delen av parken er ryddet for mye vegetasjon. Stiene på baksiden av hovedhuset er tydelige og blomsterbedene nordvest for hovedhuset er blitt restaurert. Dette kan ikke sees på bilde fra 1948. Det ble i perioden mellom de to bildene gjort flere utbedringer på eiendommen og byggene (Hamran, u.å. s. 32). Forpakterboligen og driftsbygningen ble satt i stand, veiene ble utbedret og jorder og skogsområder drenert. Da Berg-Kragerø Museum åpnet sommeren 1955 fremstod parken med gruslagte stier og nyklipte plener (Hamran, u.å. s.34).

En observasjon: På bilde fra 1964 ligger det tømmer i sjøen. Tømmer har vært en viktig del av Kragerøs historie, og var tidvis den største næringen i regionen.

På 1960-tallet jobbet Gunnar Øverland som vaktmester ved Berg, og leide deler av tomten. I tillegg til å jobbe ved museet, livnærte han seg av gårdsdrift og utleie av campingplasser. Trolig kan flere av epletrærne og stiene i parken ha blitt fjernet for å gjøre bedre plass til telt og biler (Fuglestvedt, 2021).

De nye bygningene i parken

Etter Berg ble museum, flyttet man flere bygg hit, eks. Bestas hus, Kornbua, Hytta Solhaug og Riggerbua. Disse byggene stod andre steder i Kragerøområdet, og ble satt opp på Berg for å bevare lokalhistorie.

1949

Kornbua som tidligere stod på Øya utenfor brygga i Kragerø, ble revet og satt opp igjen på Berg i 1949. Her kunne skip som fraktet korn, laste til kornboden for oppbevaring før det ble malt på mølla for videresalg lokalt.

1979

1976

Riggerbua lå ytterst på odden ved sundet mot Valberg, og ble fra slutten av 1700 tallet brukt til skipsbygging av familien Rømer. Riggerbua ble flyttet til museet i 1976.

Administrasjonsbygget ble oppført i 1979, med tilhørende vei og parkeringsanlegg, og nytt påbygg var ferdig i 1998. Bygget ble plassert utenfor selve parken, skjermet av lindelysthuset og skogen, slik at det ikke dominerte i parken (Sandberg, 1993. s.95).

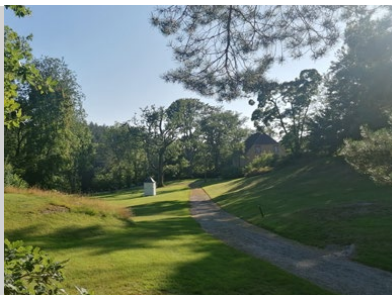
1983

Bestas Hus var fra 1850 en arbeiderbolig og huset tømmerfløtere og deres familier ved Kammerfosselva. Den siste beboeren het Sofie Langtvedt som ble kalt "Besta" grunnet hennes koselige vesen. Bestas hus ble fraktet og gjenreist på Berg i 1983.

1995

Brønnhuset som står i den sentrale delen av parken ble flyttet til Berg i 1995. Det stod opprinnelig på familiens Heuchs lystgård på Stabbestad.

2004

2012

Badehuset nærmest Kornbua ble oppført i 2012 og ble flyttet til Berg fra Skåtøy. Badehuset har en innvendig, senkbar kum slik at damene kunne skifte og komme seg ned i vannet uten å bli sett.

Hytta Solhaug stod opprinnelig på Brøndholmen, og ble oppført i 1947-1948. Hytta Solhaug ble flyttet til Berg i 2004.

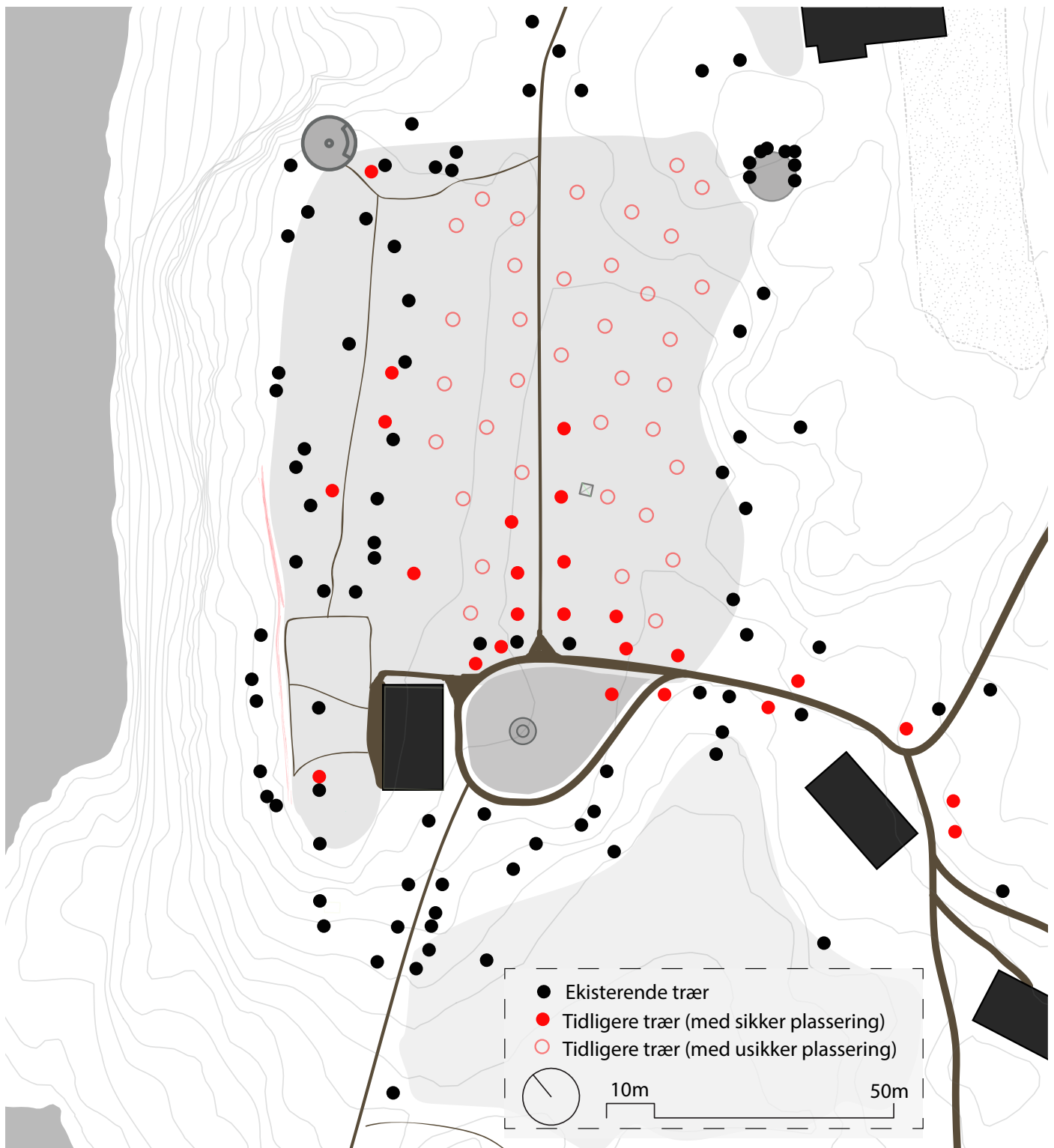
(Informasjon om byggene (Fuglestvedt, u.å.))

3.7 Oppsummering av parkens historiske utvikling

Trærne i parken spiller en viktig rolle for hvordan parken oppleves. Gjennom historien har de ulike eierne både fjernet og plantet nye trær. Vegetasjonsbruken har endret seg i takt med eiere og endrede trender i samtiden.

Basert på historiske bilder, flyfoto og funn i parken har vi registrert de mest betydningsfulle trærne i den sentrale delen av parken. På kartet under er eksisterende trær markert med svarte prikker, mens røde prikker er trær som ikke lenger er i parken. De røde prikkene uten fyll marker trær som tidligere var i parken, men med usikker plassering, og er i hovedsak eplehagen som ble fjernet under restaureringen på 1950-tallet.

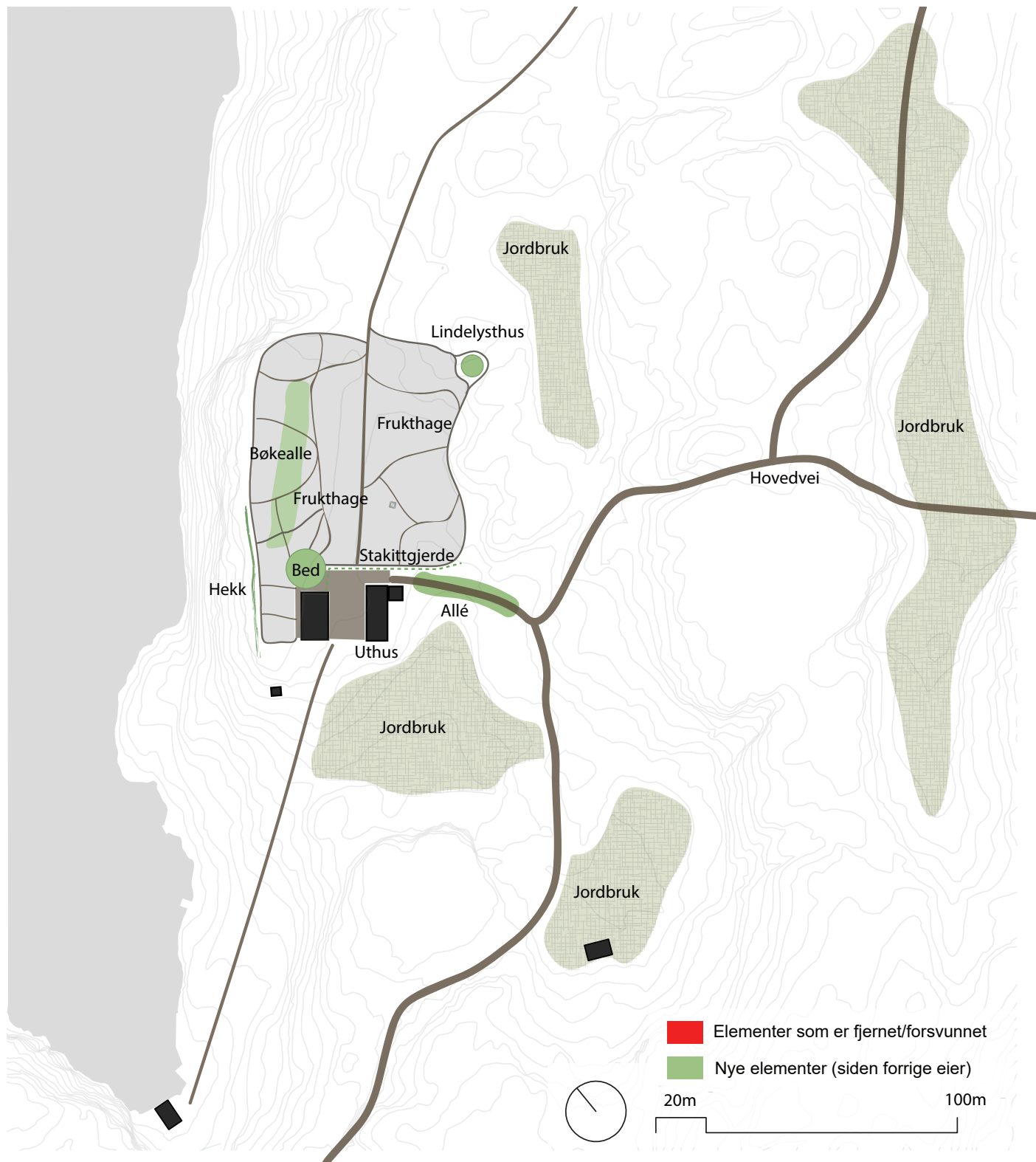
Betydningsfulle trær i parken

Oppsummeringskart

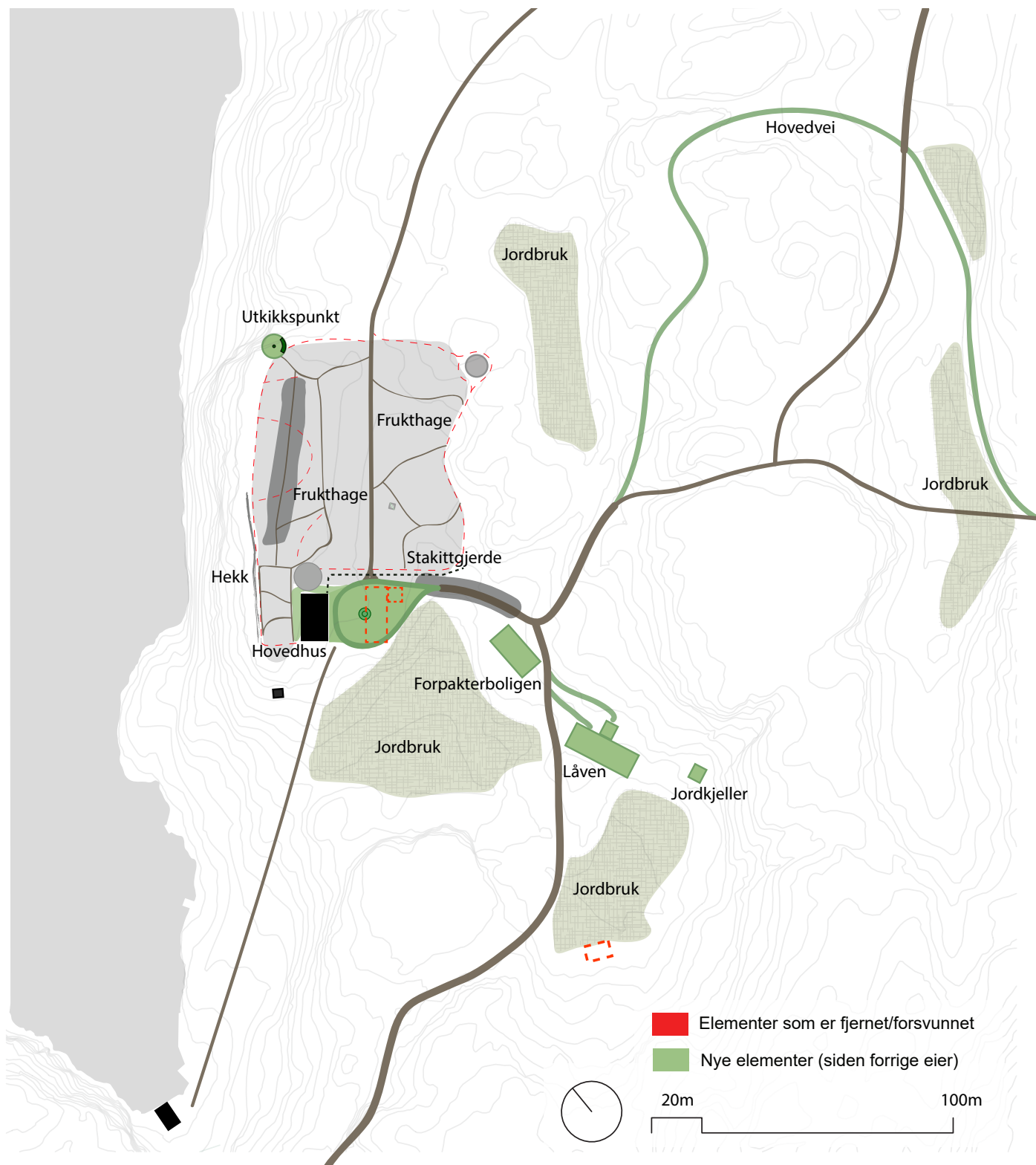
Vi oppsummerer den historiske utviklingen gjennom fire kart, som viser de viktigste endringene i parken. Vi har valgt årstallene på kartene på bakgrunn av eierskifte.

Situasjonskart 1860- Dr. Homann den eldre

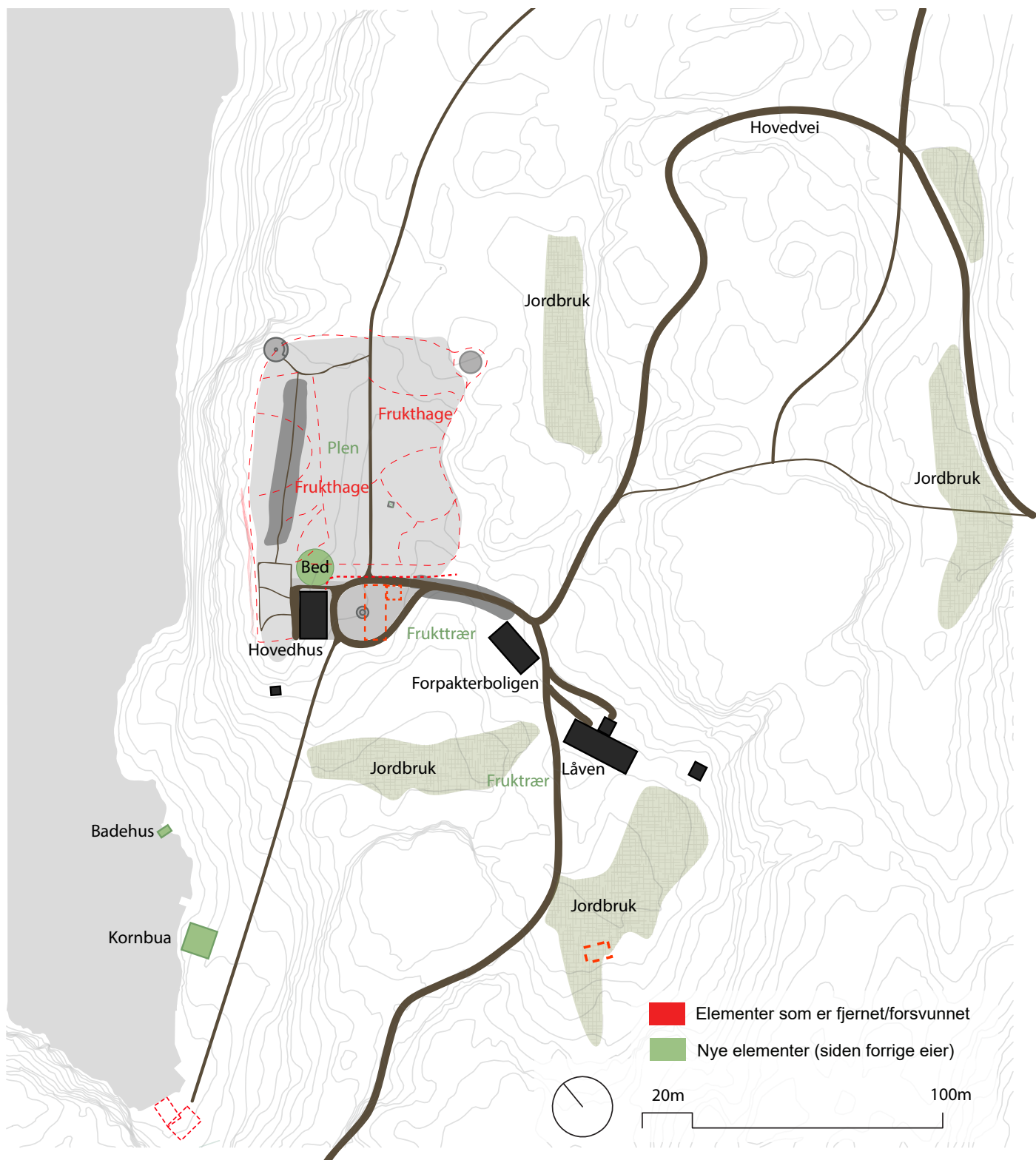
Dr. Homann d.e. overtok Berg i 1827. Han forskjønnet området, og anla blant annet bøkealléen nordvest for hovedhuset. Lindelysthuset ble etablert nordvest i parken. Han etablerte blomsterhagen utenfor hovedhuset, som bestod av flere mindre bed. Dr. Homann d.e. døde i 1860.

Situasjonskart 1880- Dr. Homann den yngre

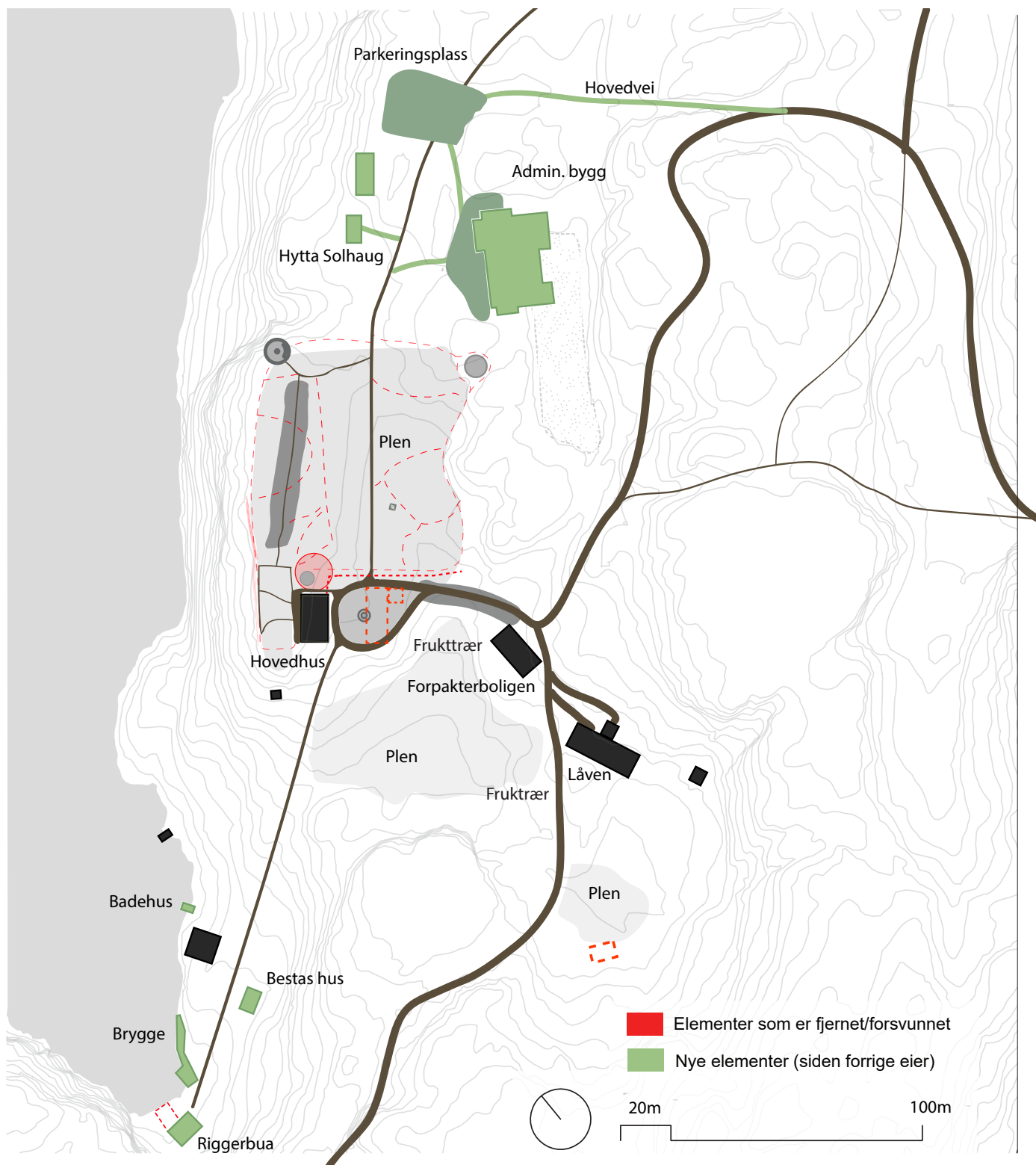
Dr. Homann d.y. overtok Berg etter sin far i 1860, og gjorde ytterlige forskjønninger i parken. Han gjorde en stor endring ved å rive det gamle uthuset, og bygde ny låve nordvest for hovedhuset. Da han rev det gamle uthuset, ble tunet mer herskabelig med plen og fontene. Hovedveien til Berg ble lagt om, og hekken på baksiden av hovedhuset ble plantet. Forpakterboligen ble bygd, og han anla den runde utsiktsplassen nordøst i parken.

Situasjonskart 1964- Henriette Marie "Jeia" Homann

“Jeia” overtok Berg alene rundt år 1890. Hun fortsatte gårdsdriften, men gjorde ikke store endringer i parken. Da hun døde i 1943, ga hun eiendommen til Kragerø og Skåtøy kommune. Etter at Kragerø kommune overtok Berg ble det i to omganger gjort endringer. Før museet åpnet for publikum i 1955, ble epletrærne i den sentrale delen av parken fjernet og i 1964 ble bedet ved hovedhuset forsøkt gjenskapt slik Dr. Homan d.e. anla det. Flere av stiene ble fjernet.

Dagens situasjon

Parken har forandret seg mye, blant annet har mange av stiene forsvunnet, og bare et mindre bed står igjen utenfor hovedbygget som en rest av den større blomsterhagen. Administrasjonsbygget ble oppført i 1979, med tilhørende vei og parkeringsanlegg, og det ble bygget en brygge med båtplasser for besøkende. Flere bygninger ble flyttet til Berg, som idag utgjør en del av museet.

Del 4

Analyse og registrering

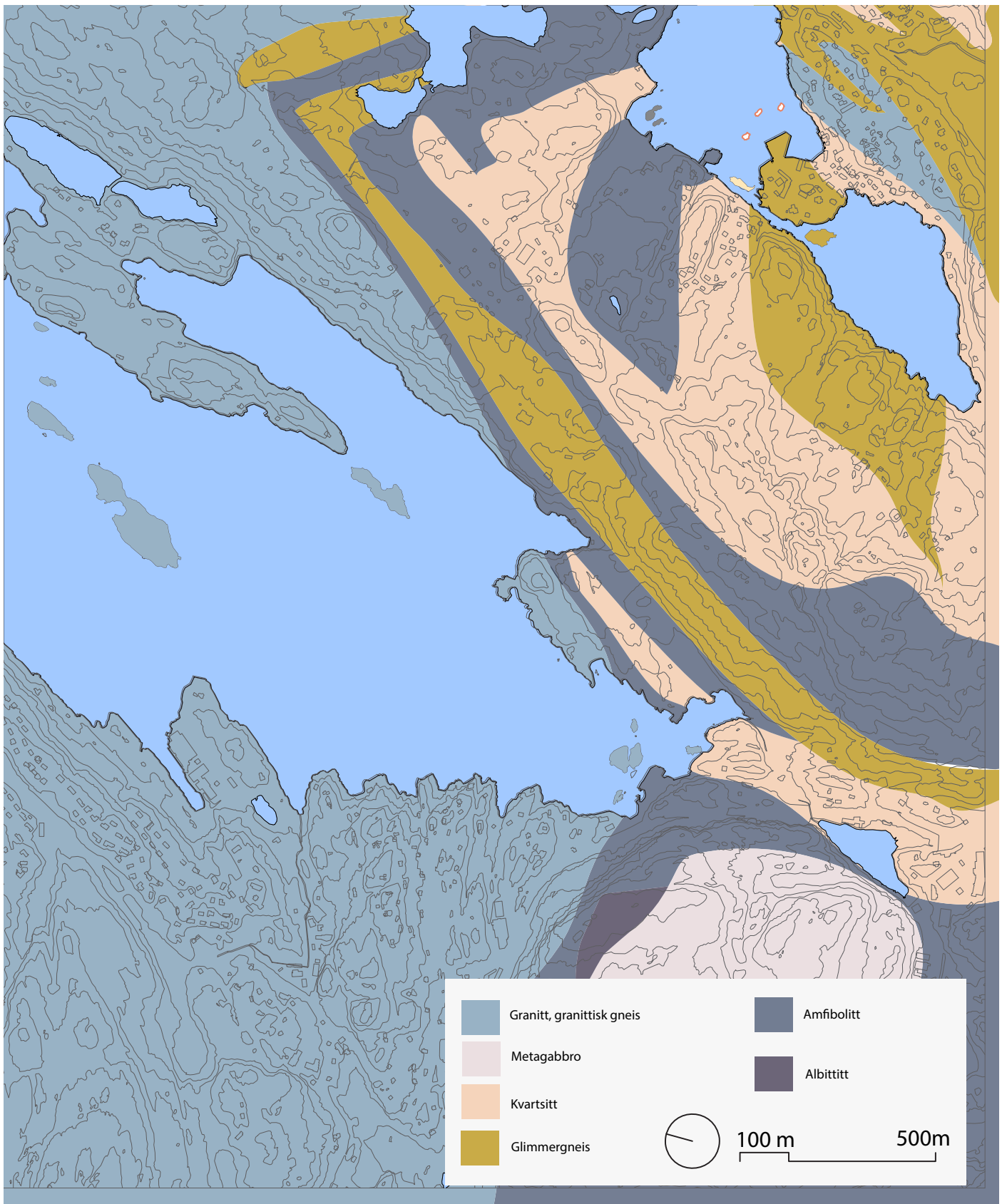
- 4.1 Berggrunn
- 4.2 Løsmasser
- 4.3 Landskapsanalyse
- 4.4 Landform og topografi
- 4.5 Vannavrenningsanalyse
- 4.6 Sol- og skyggeanalyse
- 4.7 Tilgjengelighetsanalyse
- 4.8 Aktivitetsanalyse
- 4.9 Kulturminner
- 4.10 Flora
- 4.11 Fauna
- 4.12 Oppsummering av
analysedelen

4.1 Berggrunn

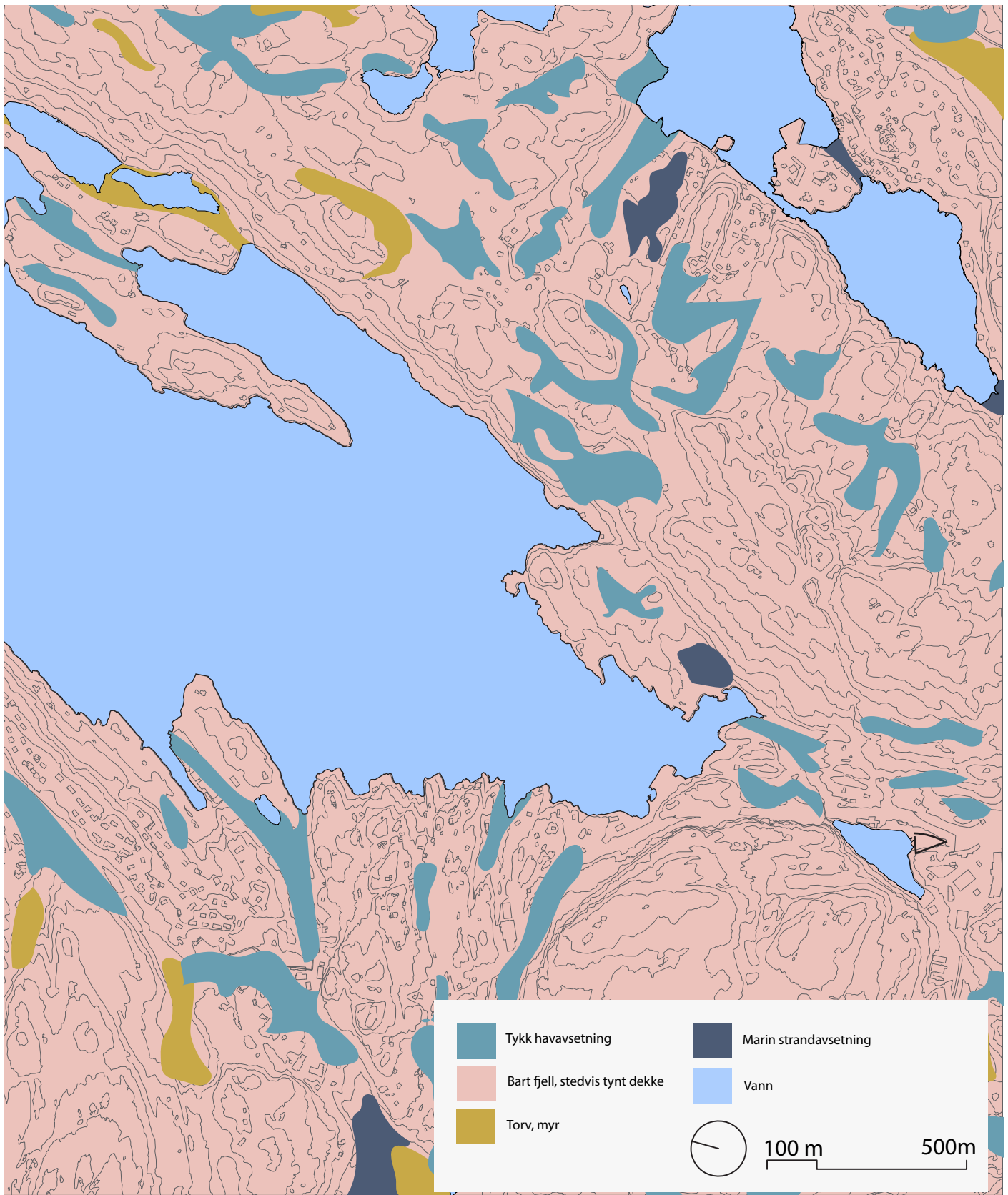
(Data basert på: Norges geologiske undersøkelse, u.å.).

Valberghalvøya skiller seg noe ut fra området rundt, grunnet større variasjon og lagvis inndeling av bergartene. Nord for Berg er det hovedsak granitt og granittisk gneis som dominerer. Innenfor eiendomsgrensen finner man granitt, gneis, amfibolitt, kvartsitt og noe glimmergneis i den sørvestlige delen.

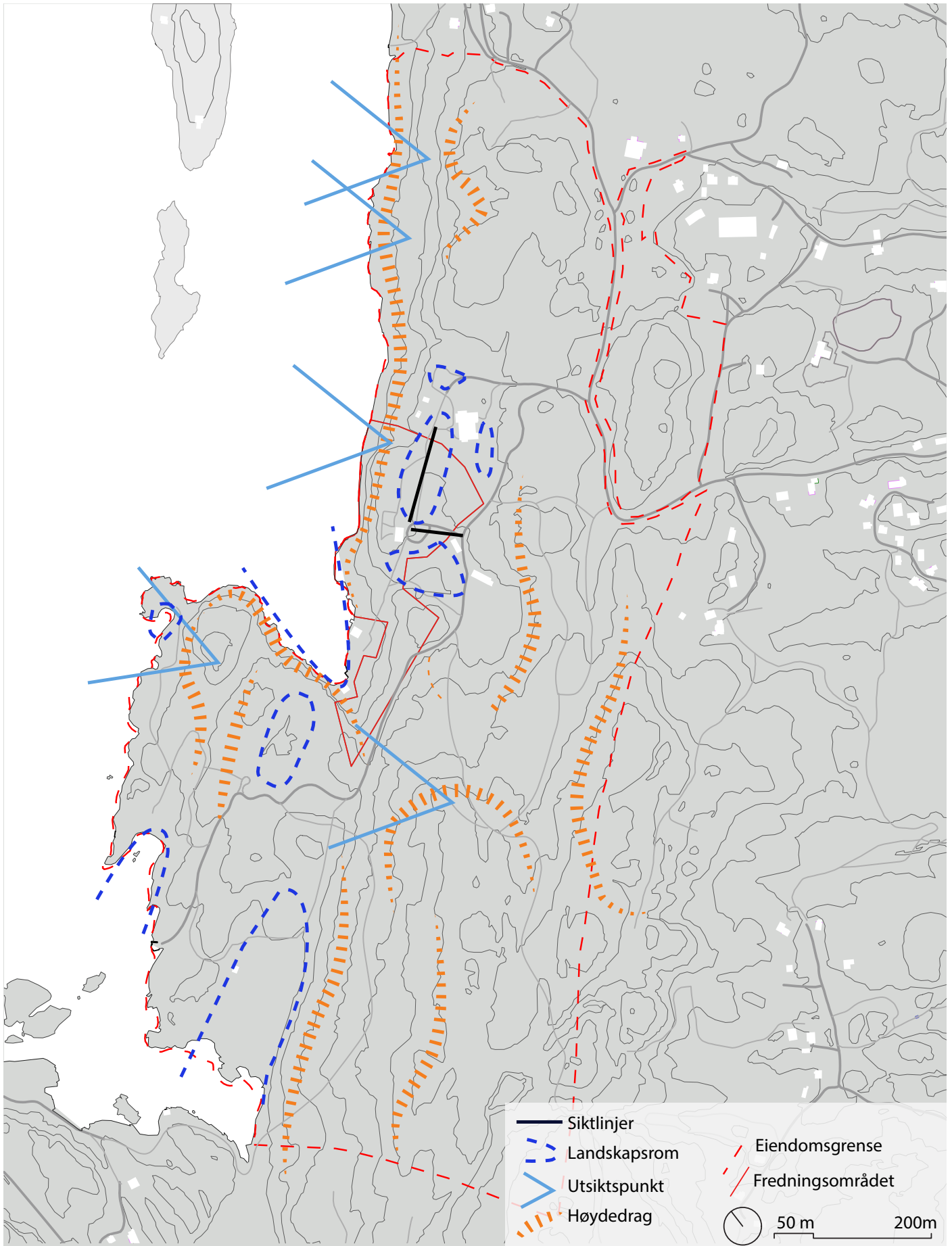
4.2 Løsmasser

(Data basert på: Norges geologiske undersøkelse, u.å.).

Løsmasseforholdene ved Berg og omegn preges i stor grad av bart fjell med stedvis tynt dekke løsmasser. Dette gjelder også for Berg, med mye bart fjell. Vi ser at de tidligere dyrkede områdene på Berg, samt dagens plenarealer, er lagt til områdene med tykk havavsetning og marin strandavsetning.

4.3 Landskapsanalyse

En overordnet analyse av landskapstrekkene på Berg. Høydedragene på eiendommen gjør deler av området lite tilgjengelig. Høydeforskjellen gjør også at man flere steder får god oversikt over landskapet, fjorden og omkringliggende områder. Det er viktige siktlinjer knyttet til hovedhuset, som gjør det lettere å orientere seg i området. Det kupperte terrenget sørger i kombinasjon med tett omkringliggende vegetasjon for flere lukkede landskapsrom. I disse rommene finner vi i dag ofte gressarealer.

Et av utsiktspunktene på området.

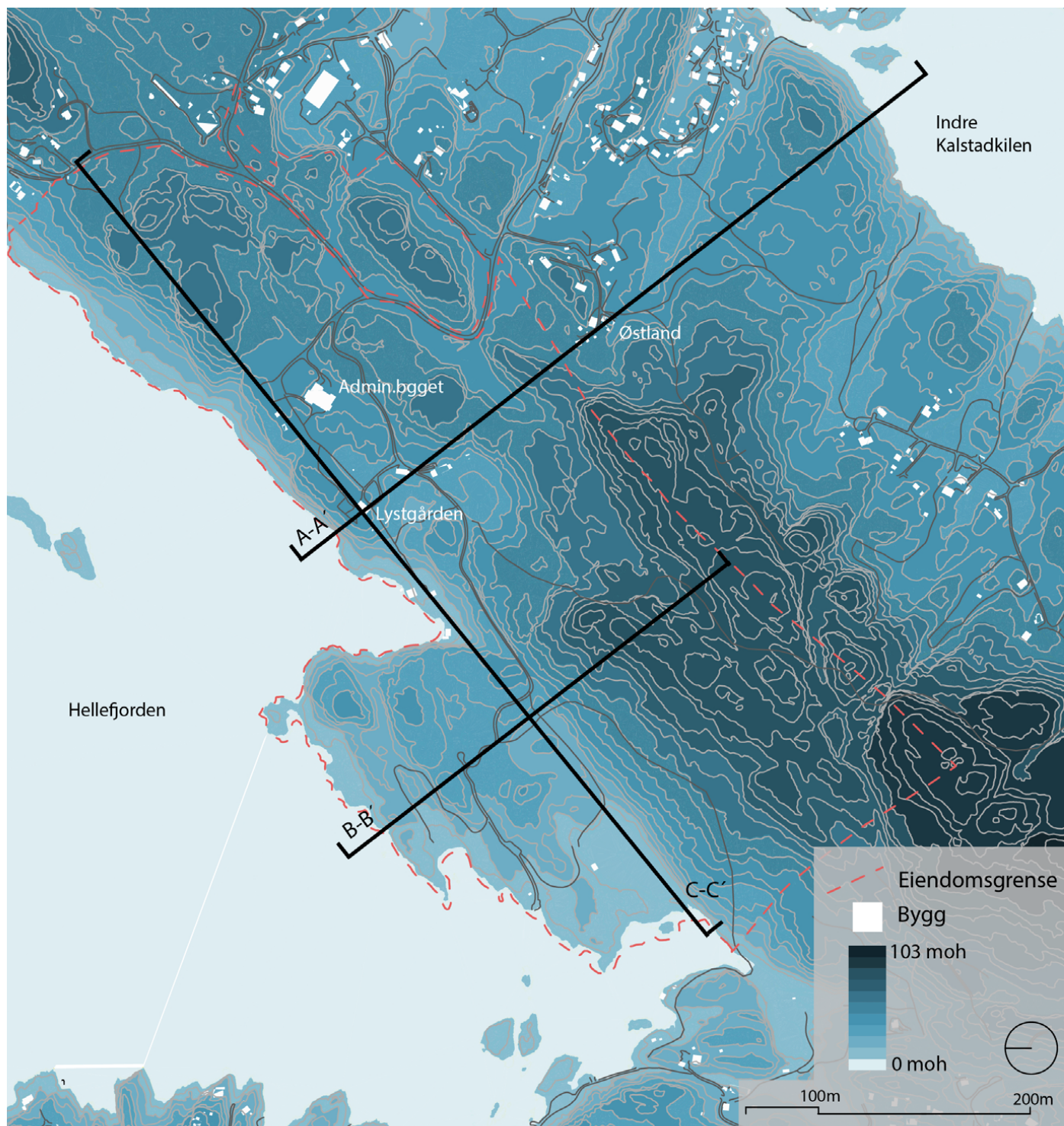

Tette vegetasjon rundt et åpent område.

Kuppert terreng.

4.4 Landform og topografi

Høydelagskartet viser topografien på Valberghalvøya.

Snitt A-A'

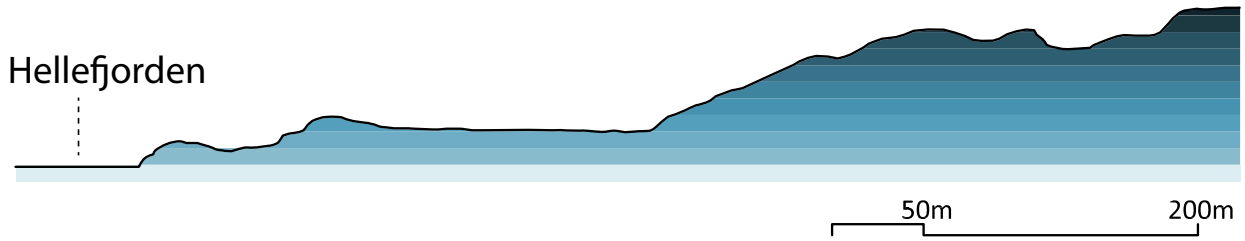
Lystgården

Østland

Hellefjorden

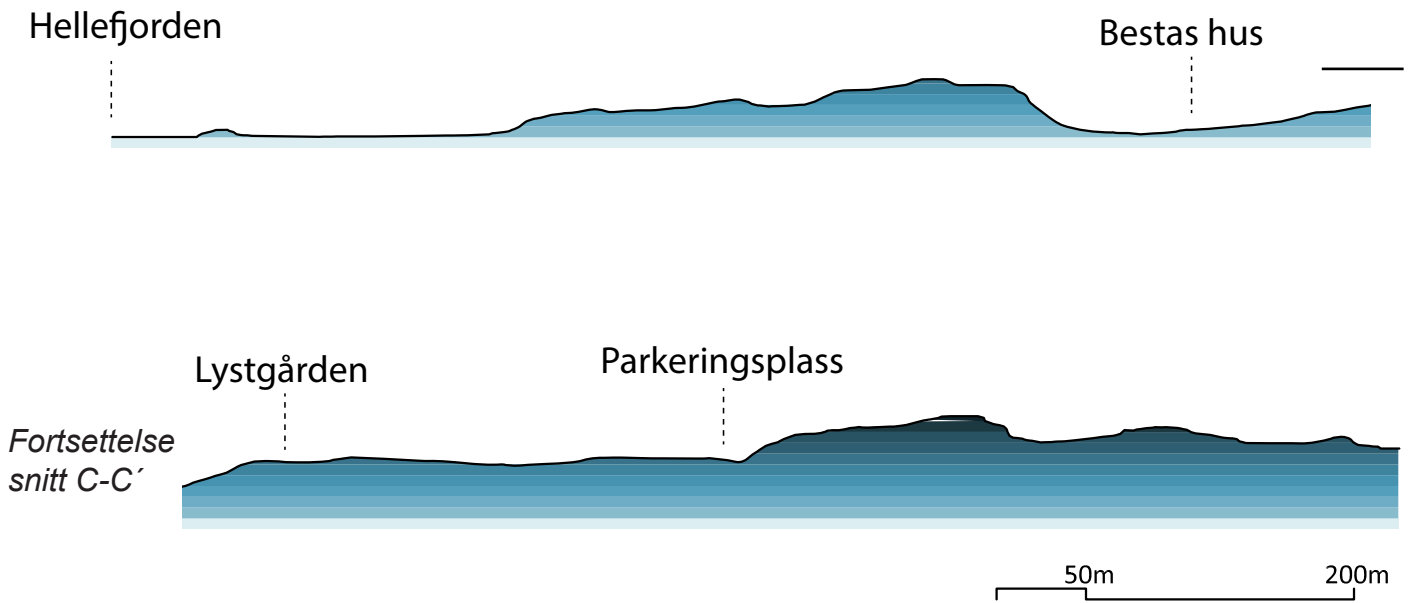
Snitt A-A' går fra Hellefjorden til Indre Kalstadkilen. Snittet viser at terrenget stiger bratt fra sjøen, for så å flate ut sentralt på halvøya.

Snitt B-B'

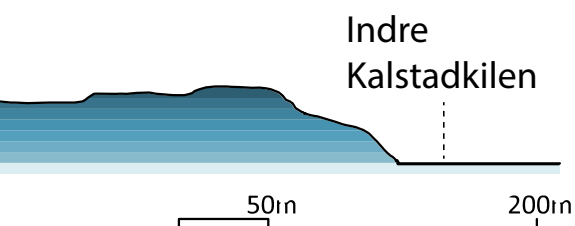

Snitt B-B' strekker seg fra Hellefjorden til eiendomsgrensen i sørøst.

Snitt C-C'

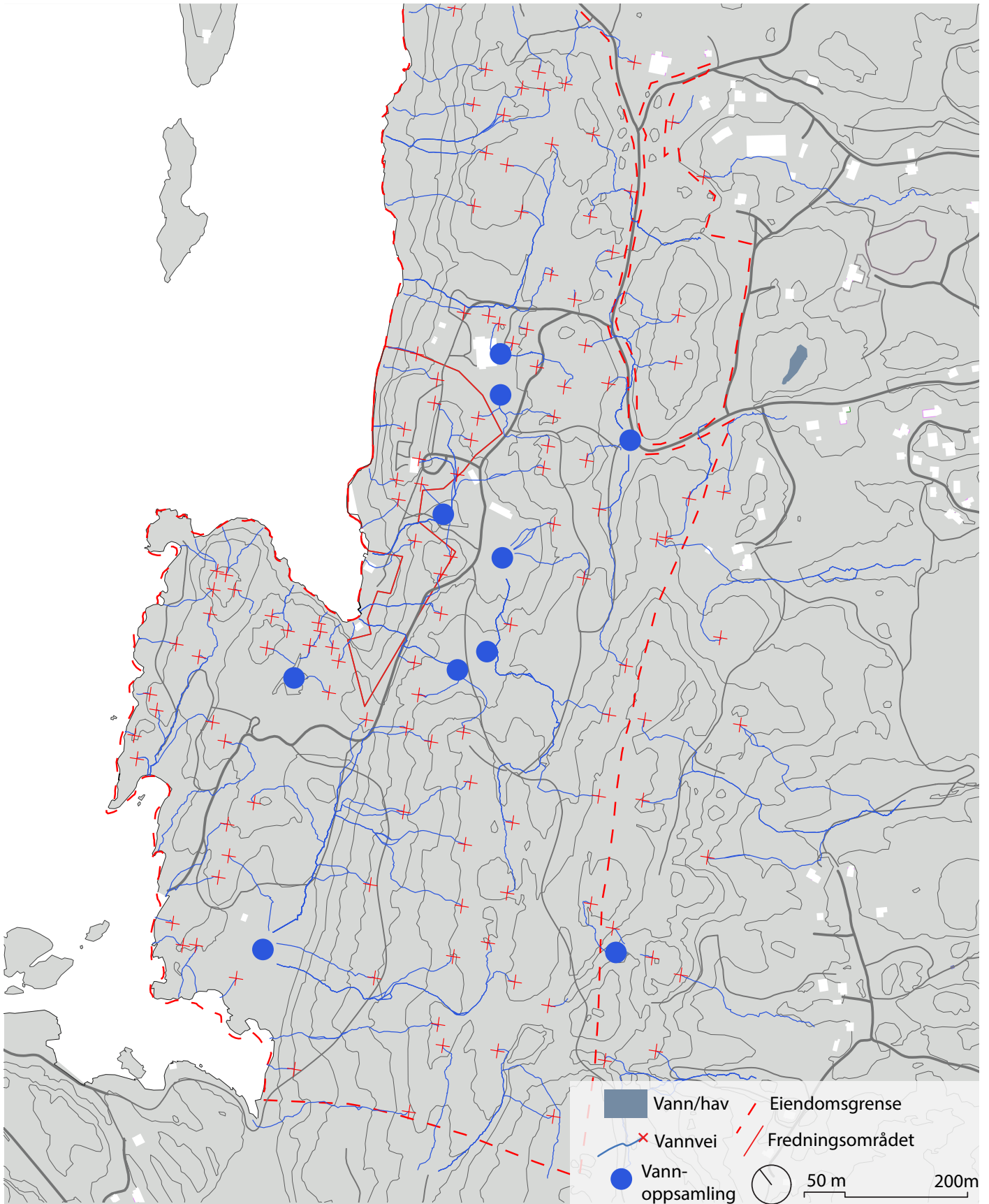

Snitt C-C' går fra sørvest på til nordvest på eiendommen.

4.5 Vannavrenningsanalyse

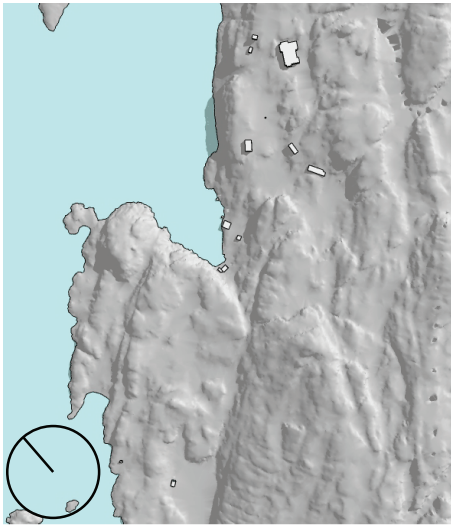
Analysen viser i grove trekk hvordan vannet renner på overflaten på Berg. Vi har på bakgrunn av befaringer på stedet og vannavrenningsanalysen identifisert områder der vannet har tendens til å samle seg. Disse fuktige områdene er markert med blå sirkler på kartet. Sirklene samsvarer med områdene markert som marin strandavsetning og tykk havavsetning i løsmasseanalysen. Jevnt tilsig av vann kombinert med oppsamling av løsmasser har dannet grunnlaget for dyrket mark og beiteområder. Analysen er utført med 1 meter ekvidistanse og avviker dermed noe fra realiteten

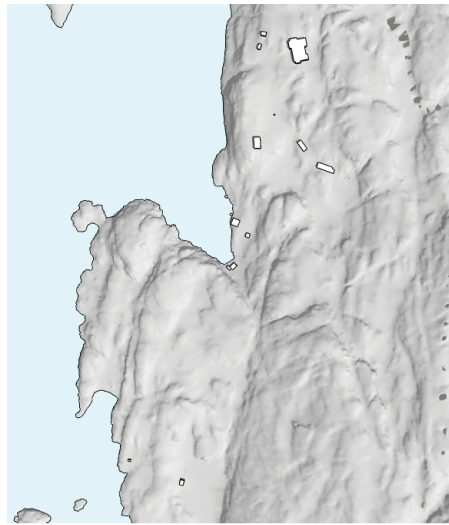
4.6 Sol- og skyggeanalyse

Sommersolvær 21.06

kl 08:00

kl 12:00

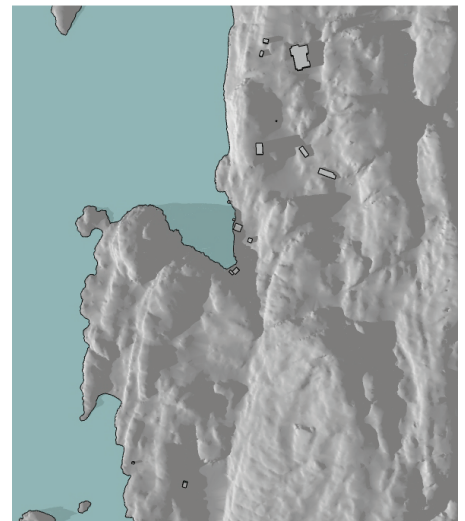

kl 16:00

Soloppgang 21.06 er kl 04:10 og solnedgangen er kl 22:37 (Time and Date AS, u.å.).

kl 20:00

Sol og skyggeanalysen viser hvilke områder det er sol til ulike tidspunkter gjennom året. Det er tatt utgangspunkt i sommersolvær, som er den lengste dagen i året (21.06) Vintersolvær er den korteste dagen i året (21.12). Langs sjøfronten er det gode solforhold. På ettermiddagen vil for eksempel bryggen og badehusene ved Besta hus blir skyggelagt av Bergsneset.

Store deler av området er dekket av skog, noe som vil påvirke solforholdene på stedet.

Vintersolvær 21.12

kl 08:00

kl 12:00

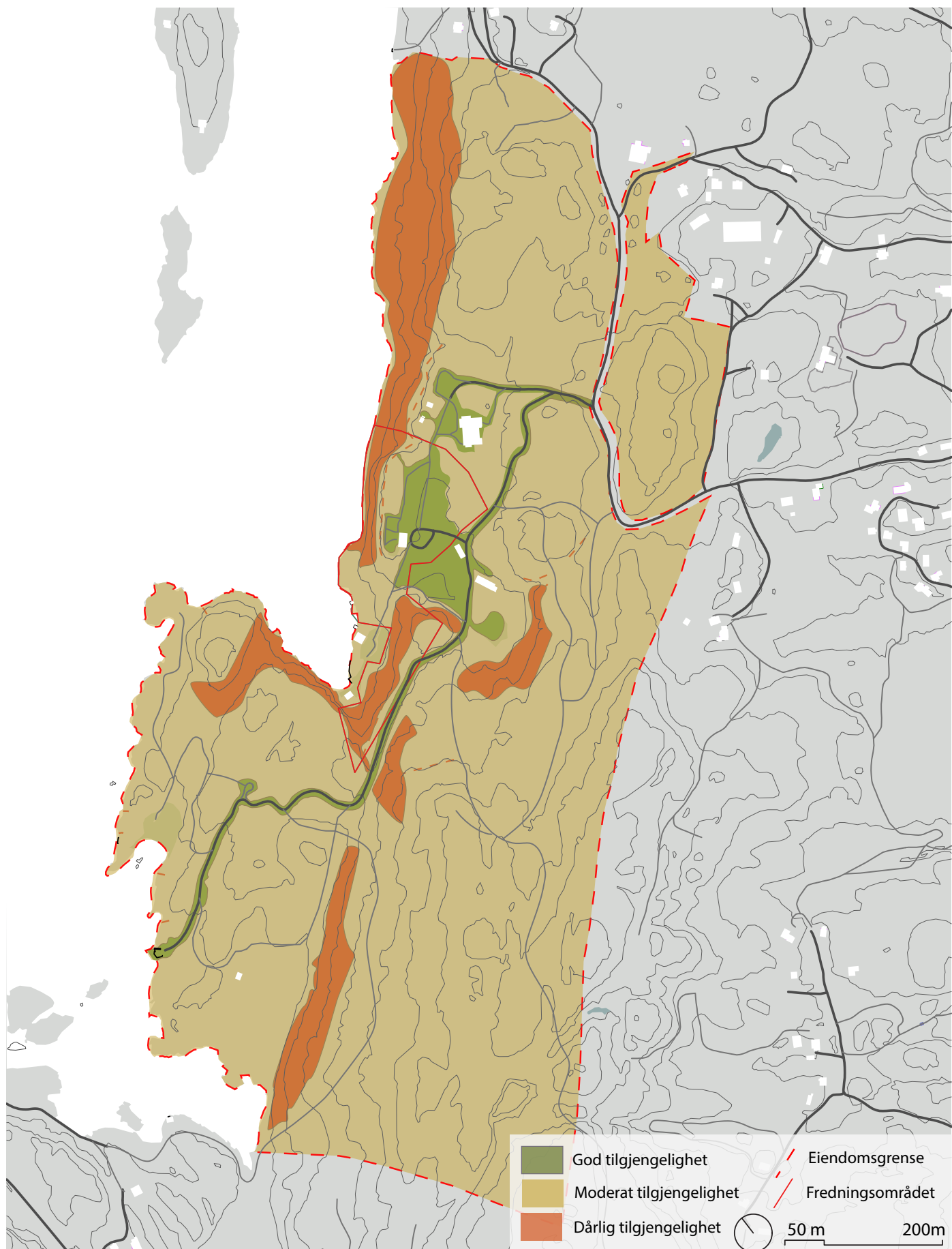

kl 16:00

Soloppgangen 21.12 er kl 09:14 og solnedgangen er kl 15:26 (Time and Date AS, u.å.).

4.7 Tilgjengelighetsanalyse

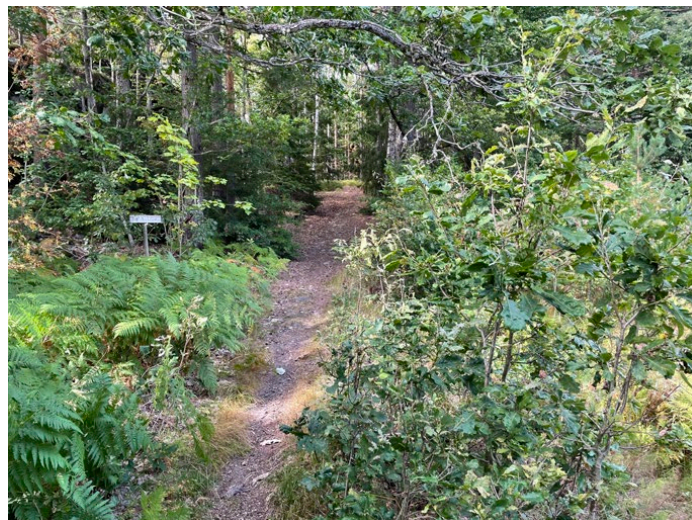

Graden av tilgjengelighet er kartlagt gjennom analysen, og visualiserer vår subjektive oppfattelse av hvor lett vi kunne ta oss frem, samt fysiske barrierer. Området inneholder mange åpne gress og grusarealer som er lett tilgjengelig. I arbeidet med analysen oppdaget vi flere interessante områder som var vanskelig å komme frem til. Med enkle grep kunne man gjort de mer tilgjengelige. Av analysen ser vi også et skille mellom museets område og Bergsneset hvor den eneste lett tilgjengelige koblingen er langs grusveien eller via havet. Veien med skog på begge sider, tar deg frem til badeplassene, og inviterer ikke til besøk på museet.

God tilgjengelighet.

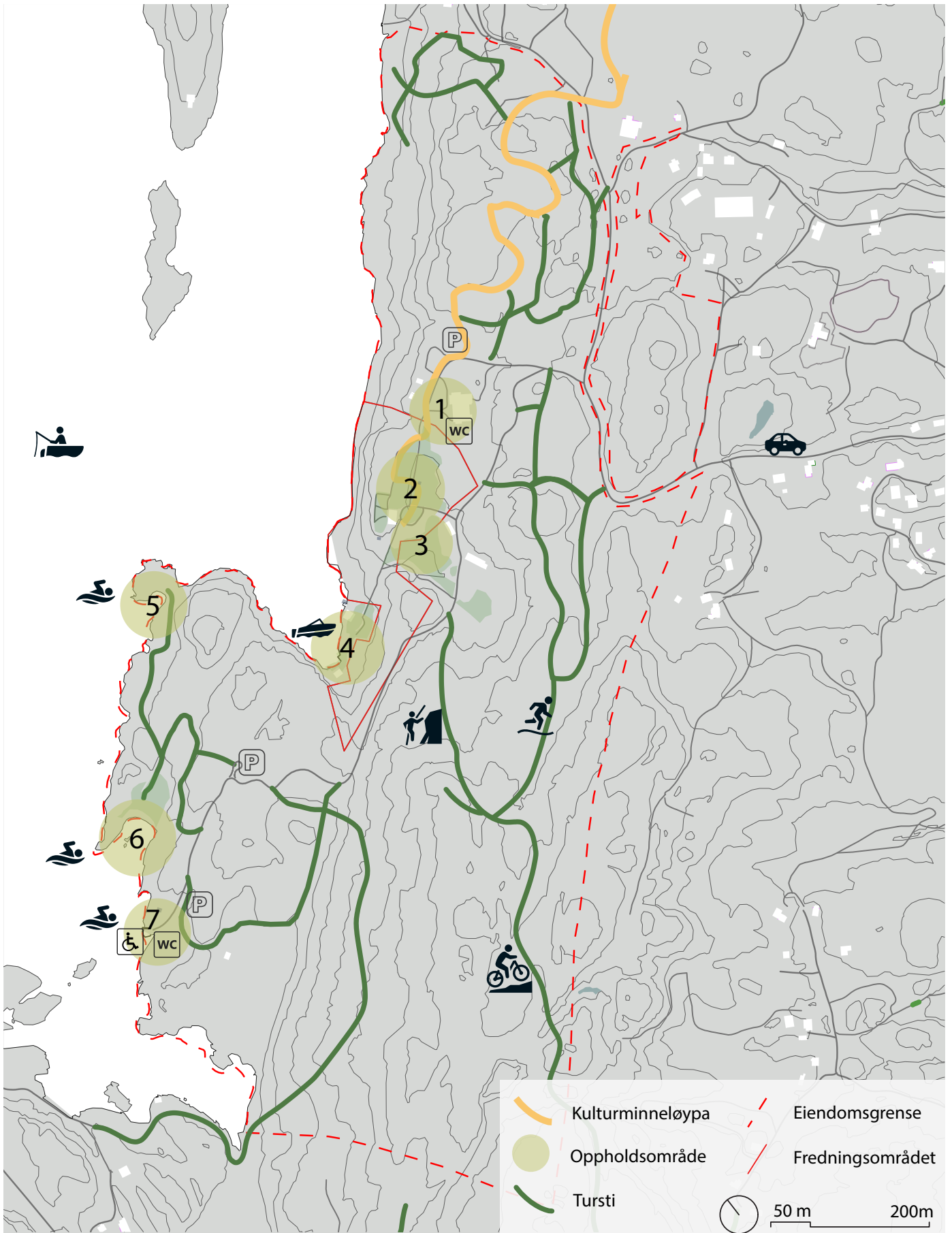

Moderat tilgjengelighet.

Dårlig tilgjengelighet.

4.8 Aktivitetsanalyse

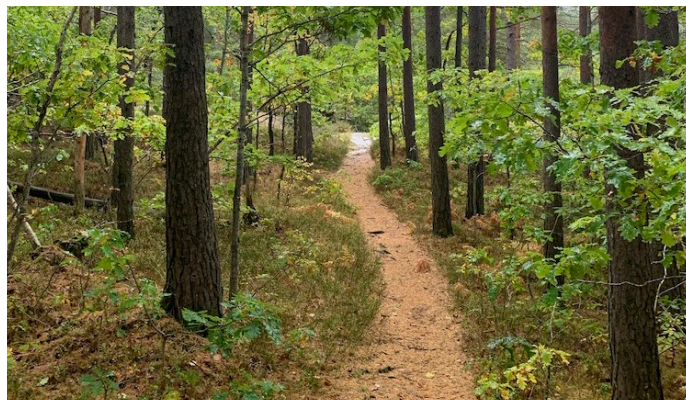
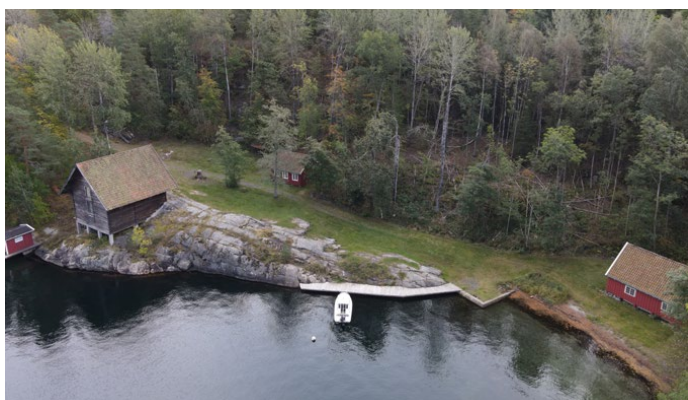

Aktivitsanalysen viser de mest brukte aktivitetene og hvilke muligheter som finnes i området. Berg med sitt varierte terreng byr på spennende muligheter hvor kun fantasien setter grenser. Skogsområdene inviterer til lek og læring for unge, men er vanskelig å tildele spesifikke punkter på kartet og er utelatt i analysen av den grunn. Museet, bademulighetene og stinettverket tiltrekker besøkende. Flere av aktivitetene er sesongbegrenset, og godværsdager på sommerhalvåret gjør området mest attraktivt.

Det er plassert flere benker på Berg, både i parken og i skogen. De egner seg til en pust i bakken mens man spaserer i parken, men det er mangel på gode møterom. Utenfor administrasjonsbygningen er det satt ut benker med tilhørende bord i tilknytning kaféen. Benkene brukes i liten grad selv om det faller seg naturlig å samles her. De store åpne plenene åpner for sosial og fysisk utfoldelse og har vært mye i bruk når vi har vært på befaring. Dette er gode oppholdsrom, men er i mindre grad egnet for sosial interaksjon på tvers av bekjentskap.

Museets tomt er en del av et viktig friområde på Valberghalvøya for Kragerøs innbyggere. Nærheten til Kragerø sentrum og tilgjengeligheten danner det praktiske grunnlaget for bruken av området mens det brede spekteret av kvaliteter sørger for å fange de besøkendes interesse.

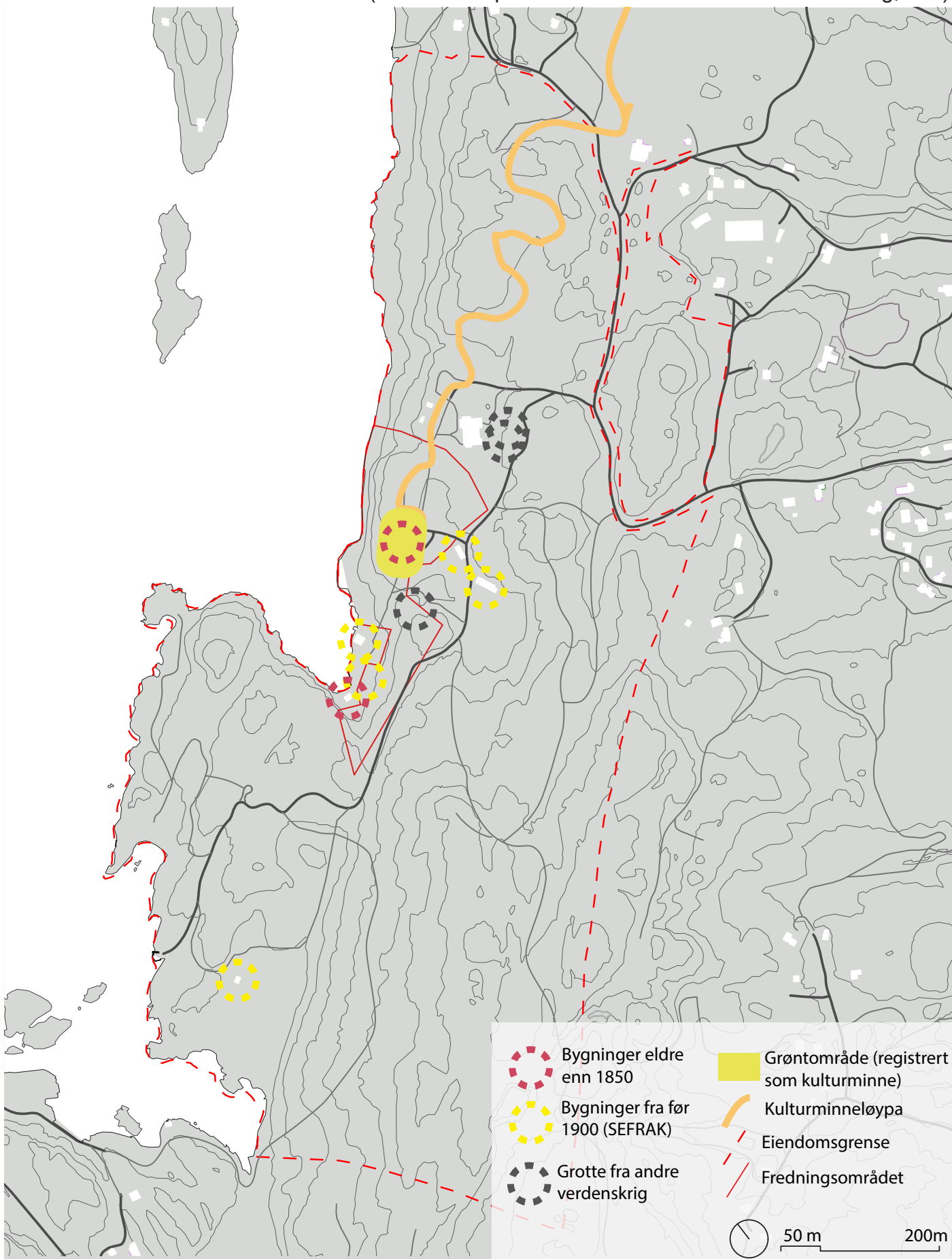
Bryggen ved Riggerbua åpner for båt og bading. Det er gode turmuligheter i området.

Det er flere badeplasser på Bergsneset.

4.9 Kulturminner

(Data basert på: Direktoratet for kulturminneforvaltning, u.å.)

Stedsnavnet Berg

Stedsnavnet Berg gir en pekepinn på at det har vært bosetninger over lang tid. Enstavede naturnavn som Berg, Nes og Vik viser til de tidligste stedsnavnene i landet. Tidfestingen av slike navn er ikke sikker, men slike stedsnavn kan føre tilbake til yngre jernalder (Schulze, 2015, s.16).

Bygninger

Det er flere bygninger på Berg som er registrert i SEFRAK-registeret. Registeret er ment som en varsko for kommunen, slik at det blir gjort en vurdering av verneverdien før det gis tillatelse til å endre, flytte eller rive bygget. For bygg som er eldre enn 1850, er det lovfestet gjennom §25 i Kulturminneloven, at en vurdering av verneverdien skal gjøres før en gir tillatelse til endring, flytting eller riving (Riksantikvaren, 2020)

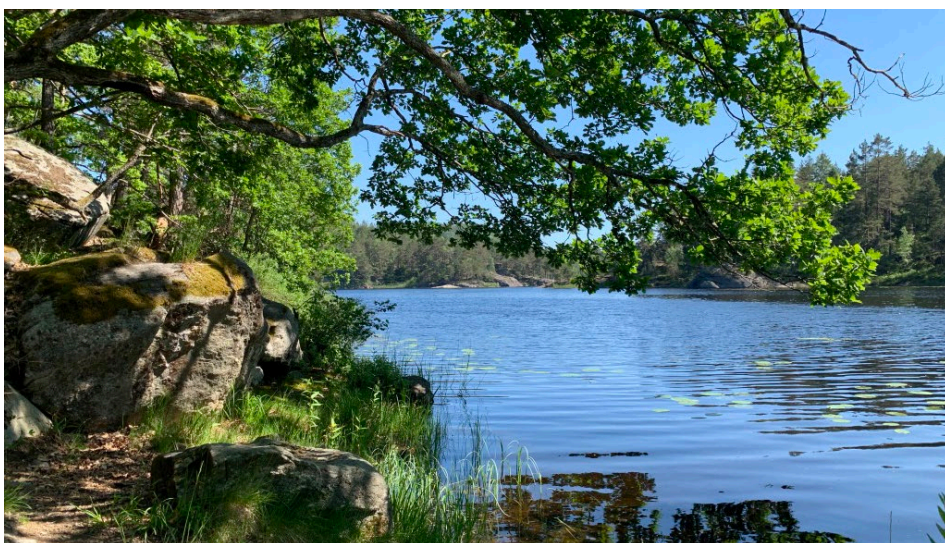
Riggerbua og hovedhuset på Berg omfattes av §25 i Kulturminneloven (Kulturminneloven, 1978), fordi de er eldre enn 1850. Berg grøntområde er registrert som et kulturminne, men er ikke fredet gjennom kulturminneloven.

Grotter

På Berg finnes det tre grotter laget av tyskere under andre verdenskrig. Den lengste grotten går ca 8 meter inn i fjellet, og ble brukt som lager.

Kulturminneløypa

Kulturminneløypa i Kragerø åpnet i 2009. Løypen er fem kilometer lang, og har hovedhuset på Berg som startpunkt. Løypen går nordøstover fra Berg gjennom ni ulike poster som omhandler temaet "Fra istid til istid". I løpet av turen er man blant annet innom utsiktsplasser, gamle hustuffer, Valbergtjenna hvor det ble tatt ut is og en steinheller (Eckholdt, 2009).

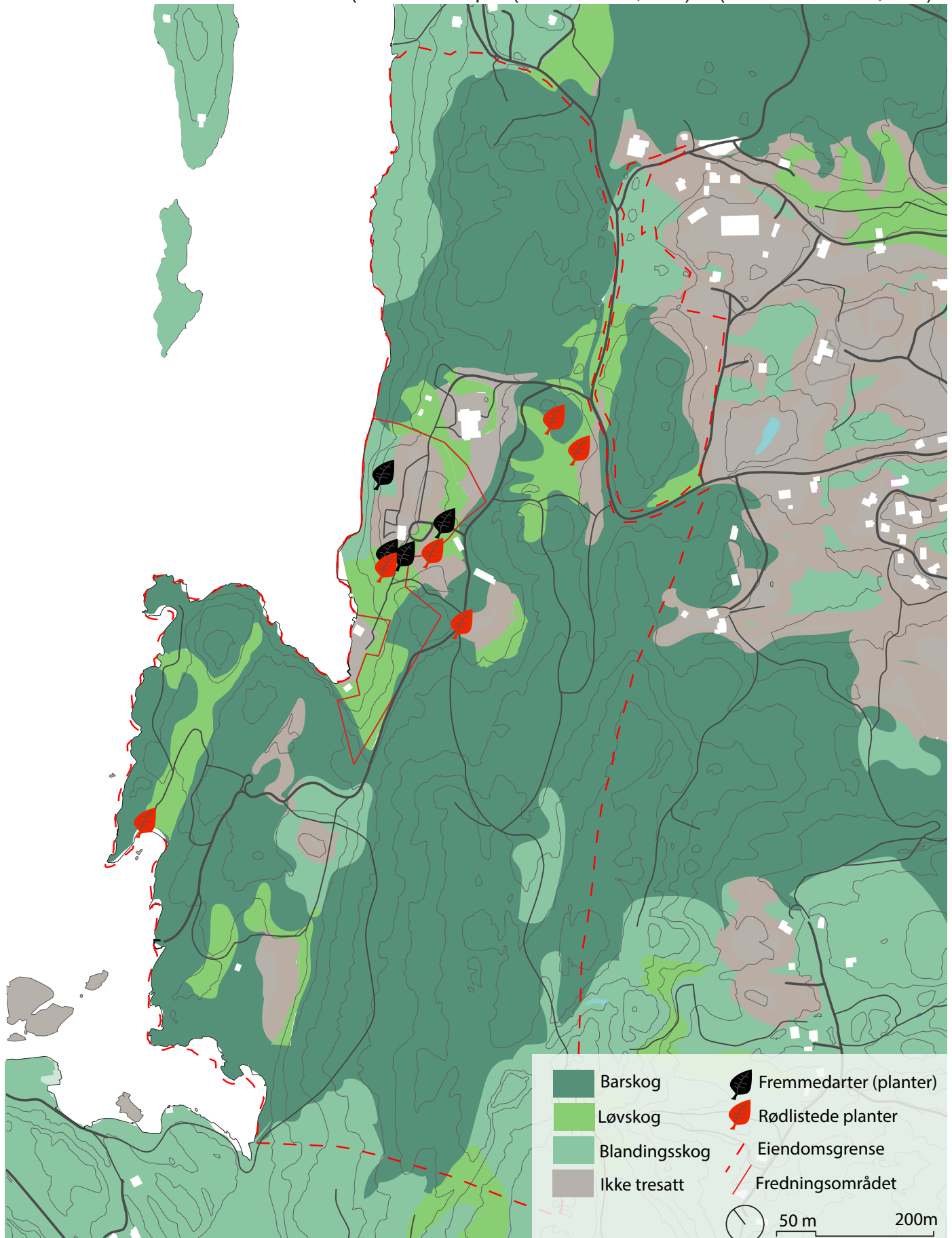
Valbergtjenna, en tidligere isdam.

Steinhelleren.

4.10 Flora

(Data basert på: (Nibio-Kilden, u.å.) & (Artsdatabanken, u.å.).)

Vegetasjon

Det er store sammenhengende områder med barskog, hvor gran og furu er de dominerende treslagene. I grunnlendt mark er det i hovedsak furu som vokser, og gran vokser hvor det er dypere jordsmonn og mer fuktighet. Skogbunnen har innslag av blåbærlyng, røsslyng, skrubnbær, skogsnelle, mosearter og noen ulike gressarter.

Stedvis finnes mindre områder med løvskog med arter som bjørk, eik, lønn og ask. Det er noe innslag av hassel, særlig i området nordvest for hovedhuset ned mot sjøen. Løvskogen er mindre åpen, og har et rikere busk- og feltsjikt enn barskogen. Feltsjiktet består av liljekonvall, bregner, skogfiol og ulike gressarter.

Flere steder finner man blandingsskog, med innslag av både bartrær og løvtrær. I feltsjiktet finnes flere ulike bær- og lågurtplanter, som blåbærlyng, røsslyng, samt bregner, liljekonvall og ulike gressarter.

Sopp

Det er registrert to rødlistede sopparter på Berg. *Pachykytospora tuberculosa* (Eikegreinkjuke) er en vedlevende sopp som vokser på svekkede greiner på gamle eiketrær, og *Tricholoma pardinum* (Pantermusserong), som vokser på bakken. Det er også registrert flere sjeldne sopparter innenfor naturfredningsområdet, blant annet flere kremlearter, *Ramaria formosa* (Giftkorallsopp), *Hortiboletus rubellus* (Skralagenrørsopp) og *Aleurodiscus disciformis* (Eikenarreskål) som bare vokser på eiketrær (Brandrud et al., 2010, s.11-12).

Planter

Rødlistede arter i området:

Cephalanthera longifolia (Hvit skogfrue)
Pachykytospora tuberculosa (Eikegreinkjuke)
Tricholoma pardinum (Pantermusserong)

Registrerte fremmedarter i området:

Fritillaria meleagris (Rutelilje)
Lupinus polyphyllus (Hagelupin)
Laburnum anagyroides (Gullregn)
Vinca minor (Gravmyrt)
Solidago canadensis (Kanadagulliris)

Sopp utenfor hovedhuset.

Solidago canadensis, fremmedart.

Vinca minor, fremmedart.

Registrering av hageplanter i den sentrale parken

Den sentrale delen av parken består i hovedsak av åpne gressflater med noen enkeltstående trær. Det er også plantet ulike hageplanter i parken.

Det runde bedet nordøst for hovedhuset:

Hosta sieboldiana (Dogghosta)

Hosta x fortunei (Breihosta)

Hosta ssp. (Hosta)

Paeonia ssp. (Peon)

Hosta x fortunei

I den sentrale delen av parken er det også registrert flere ulike busker.

Philadelphus coronarius (Duftskjærsmint)

Syringa vulgaris (Syrin)

Spirea alba (Hvitspirea)

Veronica longifolia (Storveronika)

Syringa vulgaris

Philadelphus coronarius

Skråningen bak hovedhuset

I skråningen bak hovedhuset ned mot sjøen har vi registrert flere hageplanter. Disse plantene har trolig vært i parken tidligere, og forvillet seg ned skråningen. Plantene kan ha forvillet seg naturlig, men det kan også tenkes at det har blitt kastet hageavfall ned skråningen.

Stauder

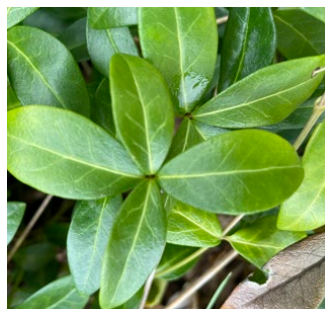
Hypericum perforatum
(Prikkperikum)

Iris ssp. (Iris)

Polygonatum odoratum
(Kantkonvall)

Solidago canadensis
(Fremmedart,
Kanadagulliris)

Vinca minor (Fremmedart,
Gravmyrt)

Vinca minor

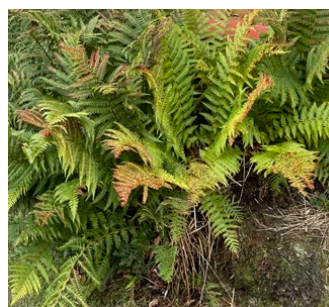
Iris ssp.

Polygonatum odoratum

Rundt fontenen og ved hovedhuset

Dryopteris filix-mas (Ormetelg)

Dryopteris filix-mas

Trær

Crataegus laevigata

(Prakthagtorn)

Robinia pseudoacacia

(Storrobina)

Laburnum anagyroides

(Fremmedart, Gullregn)

Crataegus laevigata

Robinia pseudoacacia

Laburnum anagyroides

Busker

Ribes uva-crispa

(Stikkelsbær)

Rosa ssp. (Hvite parkroser)

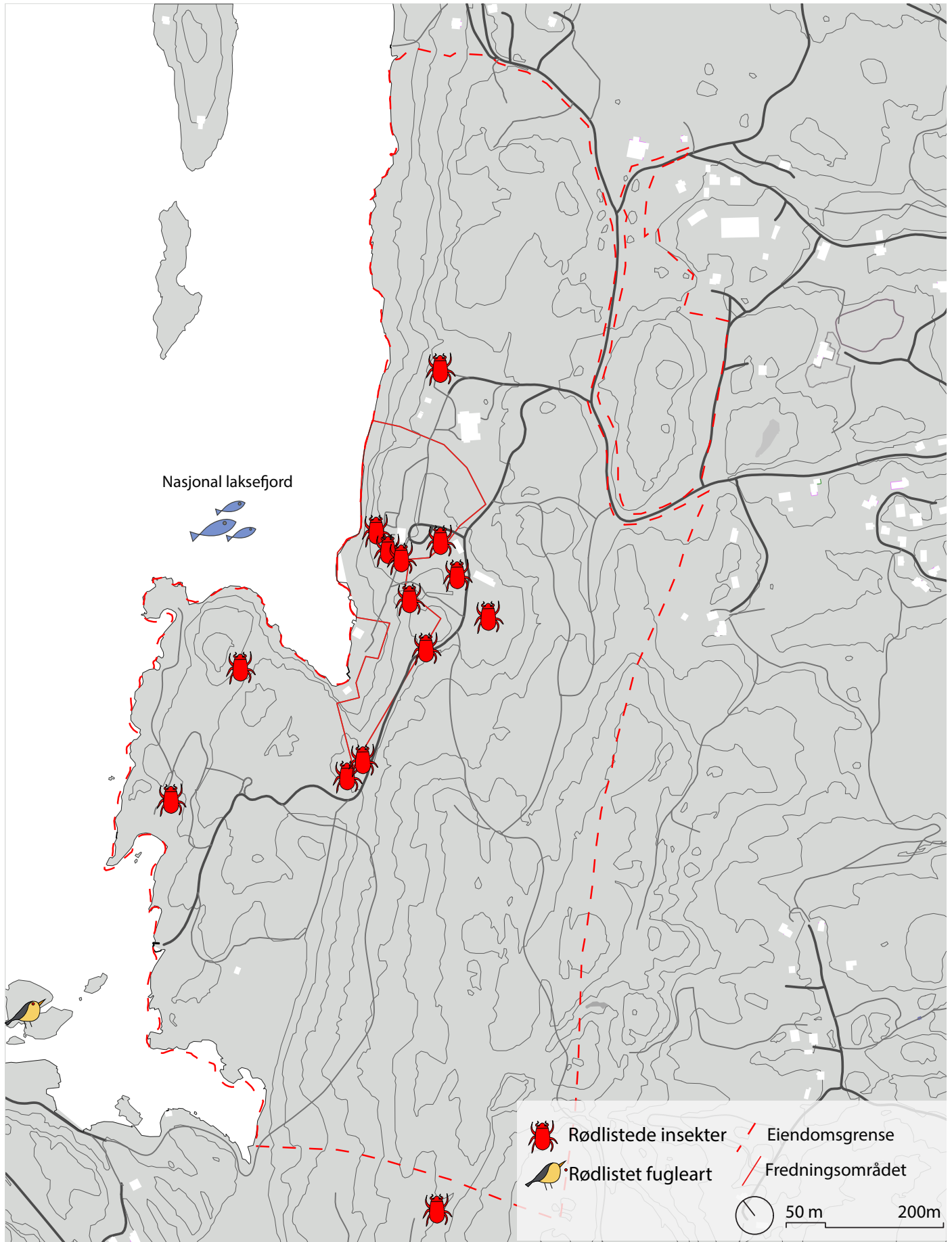
Ribes uva-crispa

Rosa ssp.

4.11 Fauna

(Data basert på: Artsdatabanken, u.å.).

Insekter

I den sentrale delen av parken er det flere eldre, gamle edelløvtrær, som lind, bøk, osp og eik. De eldre trærne er særlig viktig for mange av de rødlistede artene i området.

Det er registrert 34 rødlistede insektarter knyttet til Berg plante- og dyrefredningsområde, og det antas at antallet er mye høyere (Brandrud et al., 2010, s.11). Blant disse 34 rødlistede artene, er 32 av dem biller som i hovedsak er knyttet til de gamle, store løvtrærne i parken. I ytterkanten av fredningsområdet er det også registrert flere arter knyttet til ospetrær, blant annet *Dicerca aenea* (Keiserpraktbille). Billen er vurdert til kritisk truet på rødlisten, og dette er den eneste registreringen i nyere tid av *Dicerca aenea* gjort i norden. Det trekkes frem i forvaltningsplanen for Berg naturfredningsområde at de hule trærne, spesielt eikene, utgjør en av de mest verdifulle lokalitetene av rødlistede billearter i Norge (s.12).

Noen av de rødlistede insektene funnet på Berg:
(Brandrud et al., 2010, s.40-41):

Agrilus pratensis (Poppelpraktbille)
Ampedus hjorti (Eikeblodsmeller)
Andrena marginata (Ildsandbie)
Batrisodes delaporti (Norsk navn ikke kjent)
Dicerca aenea (Keiserpraktbille)
Epyris bilineatus (Norsk navn ikke kjent)
Ischnomera caerulea (Norsk navn ikke kjent)
Lyctus linearis (Eikesplintbille)
Paromalus flavicornis (Norsk navn ikke kjent)
Protaetia marmorata (Eikegullbasse)

Ampedus hjorti

Ischnomera caerulea

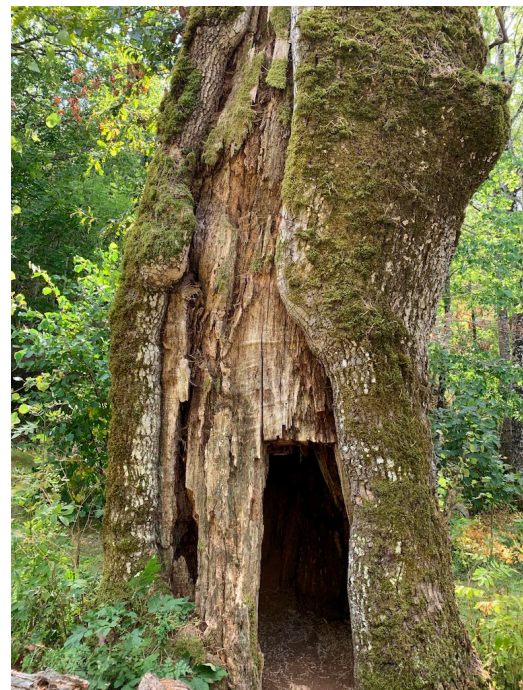
Dicerca aenea

Rødlistet fugl:

Sterna hirundo (Makrellterne)

Gamle og døde trær er viktig for det biologiske mangfoldet.

Den eldste hule eika på Berg, står langs stien ned til Bestas hus.

4.12 Oppsummering av analysedelen

Analysen har gitt oss en bedre forståelse av landskapet, historien, de lokale forholdene biomangfoldet og bruken av Berg. Området har en unik sammensetning av natur, kultur, historie og er en viktig lokasjon for biologisk mangfold.

Berg ligger flott til ved Hellefjorden, og har mange av de typiske trekkene man forbinder med skjærgården rundt Kragerø. Det er mye topografi på Berg, dette gjør flere av områdene lite tilgjengelige, samtidig som det åpner opp for et variert bruk. Turstinnettverket er godt utviklet, som lar en oppleve skogen, sjøen og museumsparken. Området brukes i dag på ulike måter, både til spaserturer, bading og andre aktiviteter som klatring og stisykling.

Lystgården på Berg har en innholdsrik historie, med flere kulturminner. Disse er viktige spor fra tidligere tider, med blant annet hovedhuset fra Moss og Homanns tid og grottene fra krigen. Flere bygg er flyttet hit etter at kommunen overtok eiendommen. Byggene har ulik historisk betydning, og kommer fra ulike steder i kommunen.

Berg er også et viktig sted for biologisk mangfold, og trekkes frem som et av de viktigste lokasjonene for flere rødlistede billearter i Norge. Eldre trær, særlig eiketrærne, er avgjørende for mange av insektene og soppene som er registrert i området.

Berg kan tilby noe for de fleste, men mangler et samlende element, en god møteplass hvor de forskjellige brukerne kan interagere og oppnå en felles identitet og tilhørighet med rot i museet og lokalhistorien.

Del 5

Kildestudie

- 5.1 Folkehelse, natur og friluftsliv
- 5.2 Utendørs læring
- 5.3 Universell utforming
- 5.4 Økt bruk, økt slitasje
- 5.5 Tilhørighet
- 5.6 Identitet
- 5.7 Møteplasser
- 5.8 Firenze- charteret
- 5.9 Kulturminneloven
- 5.10 Prinsipper for bevaring av historiske anlegg
- 5.11 Forskrift om utvalgte naturtyper
- 5.12 Riksantikvarens undersøkelse av ferieopplevelser
- 5.13 Oppsummering av kildestudien
- 5.14 Referanseprosjekter
- 5.15 Oppsummering av referanseprosjekter

I denne delen skal vi se nærmere på teori som kan danne et utgangspunkt for løsningsforslaget.

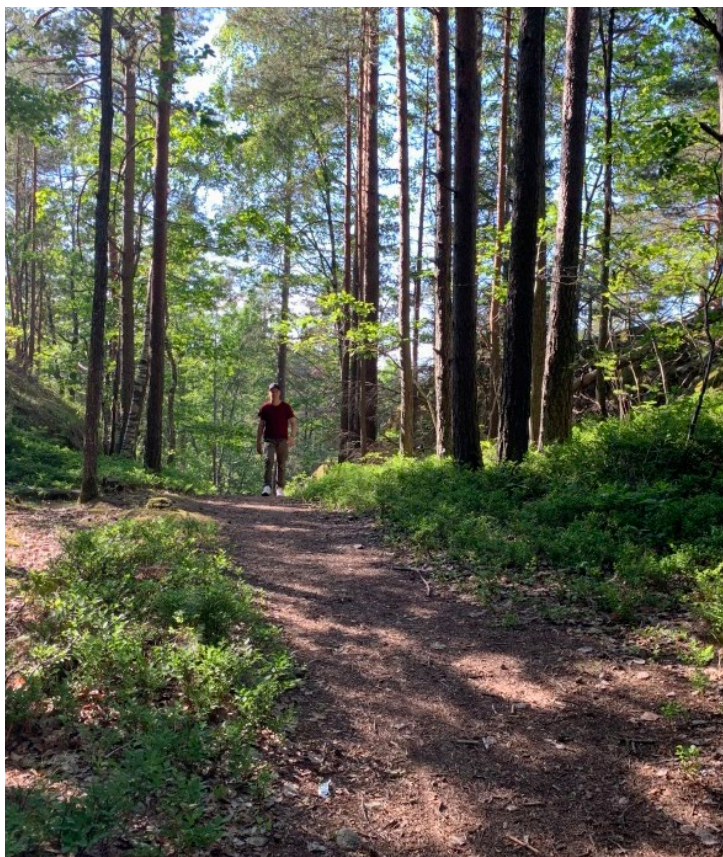
5.1 Folkehelse, natur og friluftsliv

I løpet av de siste tiårene har bevisstheten rundt forholdet mellom folkehelse, natur og friluftsliv økt. Det blir stadig gjort ny forskning som underbygger de mange helsegevinstene knyttet til fysisk aktivitet og det å være ute i naturen.

Stortingsmelding nr 18 (2015-2016)- Friluftsliv Natur som kilde til helse og livskvalitet

I 2016 la Klima- og Miljødepartementet frem Stortingsmelding 18 (2015-2016) "Friluftsliv — Natur som kilde til helse og livskvalitet". Gjennom meldingen understreker regjeringen viktigheten av fysisk aktivitet og friluftsliv. Hovedmålene med friluftslivspolitikken er å få flere til å delta jevnlig på friluftaktiviteter, og ønsker derfor å prioritere friluftslivet i nærmiljøet. Gjennom økt satsing på friluftsliv, vil flere oppleve det som en kilde til bedre helse og høyere livskvalitet (St.meld. nr. 18. (2015-2016)).

Stortingsmeldingen trekker frem at store deler av befolkningen er for lite i fysisk aktivitet, noe som gir negative utslag på folkehelsen. Forskning viser blant annet at 15-åringen er mer stillesittende enn aldersgruppen 65-85 år. Nordmenn er blant de minst fysisk aktive i Europa, og fire av fem voksne oppfyller ikke helsemyndighetenes anbefaling om minst 2,5 time fysisk aktivitet i uken. Barn oppfyller i større grad anbefalinger til fysisk aktivitet, men aktivitetsnivået synker etterhvert som man blir eldre.

Videre trekkes det frem at et av hovedmålene innenfor folkehelsearbeidet er å øke aktivitetsnivået til befolkningen. Økt satsing på friluftsliv kan være en nøkkel til å oppnå dette, fordi de aller fleste kan finne friluftaktiviteter de trives med. Det påpekes at friluftsliv ikke bare er fysisk aktivitet, men at det inngår i helheten av å være utendørs og interagere med omgivelsene. Å gå tur regnes som den vanligste aktiviteten innenfor friluftsliv, og er noe de fleste grupper kan gjøre (Klima- og Miljødepartementet, 2016, s.17).

Å gå tur er en aktivitet som passer for mange.

Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv

I 2014 la Klima- og miljødepartementet frem en langsiktig strategi kalt "Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv". Regjeringen ønsket å legge til rette for et mer aktivt friluftsliv, og strategien inneholder konkrete tiltak og føringer for arbeid frem mot 2020.

Strategien presenterer fire nasjonale mål (Miljøverndepartementet, 2013, s. 3) :

- Alle skal ha tilgang til et helsefremmende og trivselsskapende friluftsliv i sitt nærområde
- Områder med verdi for friluftslivet skal tas vare på slik at naturgrunnet bevarer
- Allemannsretten skal ivaretas
- Planlegging på alle nivå skal medvirke til et aktivt friluftsliv og skape helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlige nærmiljø

Ulike helsegevinster ved å være ute i naturen

En forskningsstudie publisert i 2006 så på ulike helsegevinster gjennom å være mer i kontakt med naturen. Forskningen viste at kontakt med naturen spiller en avgjørende rolle for menneskers fysiske helse og opplevelse av velvære. Kontakt med naturen kan også ha en forebyggende effekt for psykiske helse, spesielt for utsatte grupper. Grønne områder som parker, friområder og naturreservat er viktig for menneskers tilgang til naturen (Maller et al., 2006).

Friluftsliv og det å være i kontakt med naturen er særlig viktig for barn. En studie utført i Danmark, hvor man sammenlignet forskning rundt fordeler barn og ungdommer får av å være i tilknytning til natur, viste at eksponering til naturen blant annet gav økt selvtillit, mestringfølelse, økt kognitive evner og bedre resultater på skolen. Studien viste også økt sosial atferd og mer fysisk aktivitet blant unge ved å være utendørs (Mygind et al., 2019).

Frisk luft og kontakt med naturen gir mange helsegevinster.

5.2 Utendørs læring

Barn er skapende individer som ofte deltar i aktiviteter på en helt spesiell måte. Ligger forholdene til rette, deltar de med hele seg og alle sanser. Læring og skapervilje finner vi ofte i balansepunktet mellom spenning og trygghet, mellom utfordring og mestring, mellom kaos og orden. Ofte kan elementer som er uferdige, uforutsigbare, foranderlige samt sammensatte og komplekse, stimulere fantasien og kreativiteten hos barna. Naturen inneholder oftere slike kvaliteter enn andre arenaer.

Barns lek og interaksjon med naturen begrenser seg ikke til et fag av gangen. En opplevelse i naturen vil kunne ende opp i en formingsaktivitet, en fysisk aktivitet eller læring om biologisk mangfold og arter. Refleksjon og observasjon av tekniske fenomener vil også føre til et utvidet vokabular. I naturen vil barn kunne lære seg selv og omgivelsene å kjenne - ved å lære i, ikke bare om, vil mer kunnskap bli sittende over lengre tid.

Ved å oppleve sammenhenger i naturen og samfunnet, kan barn bli inspirert til eget arbeid og få tilførsel av ny kunnskap. I samfunnet vårt finner vi ofte sammensatte prosesser innen behandling av råvarer til ytelser og tjenester som relaterer til hverandre. Et tres livssyklus, frem til ferdig produkt er et godt eksempel. Fra frø til voksent tre som kan hogges og fraktes til et sagbruk. Her blir treverket bearbeidet og solgt videre til en trevareforhandler som igjen selger til en snekker. Videre kan snekkeren bruke materialene til å bygge et hus eller en brygge. Denne læringsprosessen kan gjennomføres ved å la barn få plante og felle sine egne trær, for deretter å bearbeide og anvende trevirke i kreative prosesser. De forskjellige stoppestedene kan oppleves og vil kunne skape en tilhørighet og oppmerksomhet til omgivelsene (Buaas, 2009).

5.3 Universell utforming

Tilgjengelighet oppstår når en person uten assistanse klarer å ta seg frem, ferdes og oppleve stimulerende miljøer. Ved stimulerende miljøer menes et fysisk visuelt og sanselig aktivitetsnivå som er tilrettelagt brukerens funksjonsevne. En funksjonshemning oppstår når miljøets krav til funksjonsevne ikke samsvarer med en enkeltpersons funksjonsevne på områder som er viktige for en sosial tilværelse og selvstendighet.

Funksjonshemning er et relativt begrep. Hvor mange som er funksjonshemmet og i hvilken grad avhenger av omgivelsene og i hvilken grad de er tilrettelagt den enkeltes funksjonsevne.

Like muligheter for bruk
Fleksibel i bruk
Enkel og intuitiv i bruk
Forståelig informasjon
Toleranse for feil
Lav fysisk anstrengelse
Størrelse og plass for tilgang og bruk
(Connell, 1997)

Universell utforming oppnås når alle har lik tilgang på de samme områdene og funksjonene. Tilleggs løsninger utformet for en spesifikk befolkningsgruppe, som egne ramper og badeplasser, er ikke gode nok løsninger. Disse kan virke ekskluderende og stigmatiserende. Ved å implementere universell utforming tidlig i planleggingsfasen vil man oppnå en mer helhetlig utforming. Løsningene kan bli billigere da de ikke kommer i tillegg til, men en naturlig del av det som planlegges. Taes det hensyn til de med mest omfattende behov for tilrettelegging allerede tidlig i planprosessen blir forholdene som regel bedre for alle.
(Asmervik, 2009)

5.4 Økt bruk, økt slitasje

En økende trend i besøkstall ved norske museer de siste årene kan sees på som noe positivt (Kulturrådet, 2017). Baksiden av denne medaljen er en økt slitasje som kan stride mot målet om vern og bærekraftig forvaltning av historiske elementer.

Ved nasjonalparker i Norge må det utarbeides en besøksstrategi som forklarer hvordan tilrettelegging for besøkende og verneinteresser skal tas høyde for gjennom konkrete tiltak. Ved verneområder rundt museer i Norge er det ingen krav til besøksstrategi, men det vil likevel være nyttig å utarbeide en plan hvor målet er å finne en balansegang mellom å sikre gode opplevelser for de besøkende og lokal verdiskapning uten at det går ut over naturverdiene på stedet. Kompleksiteten på utfordringene er avgjørende for hvor omfattende denne planen bør være (Miljødirektoratet, 2015).

Figur 5.1:
17.mai-feiring på
Berg. Foto: Kragerø
Blad. (Berg- Kragerø
Museum, (1980-
1900).

Norsk natur danner grunnlaget for reiselivet i landet og har siden 1800-tallet vært en viktig arena for rekreasjon. Den økende interessen for aktivitet i naturen er også essensiell for verdiskapning gjennom kommersielle aktører som tilrettelegger for opplevelsene.

Ferdsel i natur er et gode som mange verdsetter høyt og som myndighetene ønsker å legge til rette for. I 2016 utførte NINA en rapport om slitasje på stier og slår fast at økt ferdsel kan ha en potensiell uønsket effekt på natur. Det oppstår en interessekonflikt mellom et stadig mer mangfoldig friluftsliv og verneinteresser (Hagen et al., 2016).

Rapporten viser til en markant økning i slitasje på stier i våtere områder. Det trekkes frem sykling og ridning som faktorer som utvider bredden og dybden på eksisterende stier og dermed en belastning på naturen. Rapporten viser til om lag dobbelt så brede sykkelstier i vått terreng som i tørt terreng samt økt slitasje ved økt helningsgrad på terrenget. Et tiltak mot slike belastninger kan være en forsterkning av underlaget eller gjennom bedre informasjon til bruker (s. 34).

Økt bruk er også bevist korrelert med økt spredning av fremmede arter. Frø kan henge seg fast på folk, sykler og hester og spres inn i natur og verneområder (s. 38).

5.5 Tilhørighet

I forholdet mellom et sted og mennesker utvikles en identitet i samspill med hverandre og er noe som utvikles og skapes hele tiden. Et sted oppnår sin identitet gjennom brukerne og interaksjonene som oppstår, og gjennom interaksjon oppnår mennesker en stedstilhørighet. Stedstilhørighet bygger på fire kategorier (Skogheim & Vestby, 2010, s. 29).

Fysisk særpreget og romlige kvaliteter

- Arkitektur og fysisk utforming
- Natur og landskap
- Beliggenhet
- Sentralitet/lokalisering
- Infrastruktur
- Kommunikasjon

Næringsliv og næringsstruktur

- Næringslivshistorie
- Næringsstruktur
- Handelsvirksomhet
- Næringsbygg- og anlegg
- Næringsarealer/ områder
- Utviklingstendenser

Kultur og historie

- Tradisjoner i lokalsamfunnet
- Fysisk kulturarv- og miljøer
- Immaterielle kulturminner
- Kulturliv som tilbud, opplevelser og aktiviteter
- Hendelser og begivenheter som preger folk og sted
- Rituelle arrangementer og praksisformer

Lokalbefolkning og det sosiale liv

- Befolkningssammensetning
- Befolkningsammensetning
- Verdier
- Vaner og sosial praksis
- Den sosiale takhøyden
- Lokal mentalitet
- Sosiale miljøer og nettverk
- Tradisjoner for dugnader, medvirkning, fellesinnsatser

(Skogheim & Vestby, 2010, s.31)

"Folk flest er i liten grad bevisste at de er delaktige i å konstruere og produsere stedet de bor og virker på, enten det dreier seg om fysiske, sosiale eller kulturelle forhold."

- (Skogheim & Vestby, 2010, s.38)

Moderne teknologi og utviklingen de siste årene, med tanke på transport, kommunikasjon og sosial atferd har endret lokalsamfunnene vi lever i, med sine fordeler og ulemper. Transportsystemet og teknologisk infrastruktur er eksempler på mekanismer som sørger for separasjon og isolering. Det kjøres på høyhastighetsveier frem til store parkeringsplasser, når gjøremålet er fullført kjøres det hjem igjen med mulighet for å tilbringe resten av dagen i egen bolig ved hjelp av teknologi. Dette kan føre til en "vår familie mot de andre"- holdning i stedet for en fellesskapsfølelse blant lokalsamfunnet. Der folk før samles utenfor lokalkirken for å utveksle tanker og meninger skjer ikke dette i dag. Hvis videreføring av et lokalsamfunn støttes opp av sosialisering og dialog, burde fokuset legges her (Aarsæther, 2016, s. 141).

Barn kan i mange sammenhenger ha en samlende effekt gjennom barnehagen, fritidsaktiviteter ol., som eksempler på steder der befolkningen i alle aldre møtes. Tiden der fri lek i gatene er på hell, og foreldrerollen er utvidet til å omfatte samarbeid og deltakelse ved offentlige og private tjenestetilbud. Dermed legges det til rette for at voksne, barn og ungdommer tilbringer mer tid ved sosiale møteplasser, som igjen kan være en av nøklene til bevaring av lokalsamfunn i en teknologisk samtid (Aarsæther, 2016, s. 148).

5.6 Identitet

Kragerø blir i 2021 355 år, og er en sjarmerende kystby med røtter i sjøfartshistorien som gjorde Kragerø til en betydelig handelsby med eksport av trelast fra de store omkringliggende skogene, og import av varer fra utlandet. Det var havet som knyttet Kragerø til omverdenen frem til andre kommunikasjonsårer overtok. Det er en by som verdsetter sin rike historie gjennom bevaringen av byens særegne trekk. Side om side ligger gamle bygninger i tre og mur som danner smale smau, små plasser og trapper gjennom den kuperte bykjernen som også byr på en stor variasjon av former, materialer og farger. Den historiske bykjernen, den flotte skjærgården og det varme klimaet har gjort Kragerø til en av Norges mest besøkte sommerbyer. Den gamle kystbyen forvandles på sommerhalvåret gjennom et yrende liv av tilreisende. Hytter, fritidsbåter og fritidsaktiviteter tar over for "livet i de smaa forhold" som Theodor Kittelsen skal ha beskrevet sin barndomsby (Kragerø Formannskap, 2016).

Sommerbyen Kragerø.

5.7 Møteplasser

En god møteplass defineres av den enkelte bruker, basert på mulighetene til å utfolde og oppholde seg på stedet. Den store variasjonen i menneskers ønsker og krav til bruk av utearealer bør taes høyde for ved utarbeidelsen av nye møteplasser. Enkle elementære aktiviteter som - å gå, stå, sitte, se, høre og snakke er gode utgangspunkter for videre bruk av plassen. Med dette som grunnlag vil nye aktiviteter oppstå dersom mulighetene er åpne og nok mennesker bruker stedet. Når mennesker samles og interagerer vil plassen få en betydning, den vil kunne bli en naturlig del av befolkningens liv og man vil identifisere seg mer med stedet (Gehl, 2017, s.121).

Mangel på sitteplasser gjør det vanskelig å oppholde seg på et sted over lengre tid. Muligheten for å sette seg er sentral ved god møteplasser, og er i seg selv utgangspunktet for flere aktiviteter som å spise, lese, observere, hvile og konversere. I et attraktivt område vil gode sittemuligheter være en enkel måte å forbedre uterommet.

Mennesker er mer kresne ved valg av hvor de skal sette seg ned, enn hvor de skal utføre kortvarige stående aktiviteter. Det stilles høyere krav til ytre forutsetninger og plasseringen av sitteplassen i forhold til rommet. Sittemuligheter langs fasader eller ytterkanten av rommet foretrekkes der det er dekning til ryggen, gode klimatiske forhold og god oversikt. Et sted der man kan føle seg trygg og observere andres interaksjon av stedet (s.147).

Sosial interaksjon skjer i størst grad der partene er i ro og har felles interesser gjennom en aktivitet eller opplevelse. Muligheten for å interagere med andre har stor betydning for uterommets kvalitet og jo lengre man oppholder seg et sted jo høyere er sjansen for å møte bekjente eller komme i kontakt med ukjente. Slik kan sosiale bånd forsterkes eller nye skapes (s.161).

5.8 Firenze- charteret (1982)

Ved diskusjon rundt bevaring og oppgradering av tomten på Berg må man ta hensyn til at parken er et historisk anlegg, ikke bare et verdifullt friluftsområde. Definisjonen av begrepet «historisk hage» hentes fra Firenze- charteret. Charteret definerer historiske hager som en arkitektonisk og biologisk komposisjon som fra en historisk eller kunstnerisk synsvinkel er av interesse for allmennheten (ICOMOS, 1982). Charteret er et av de viktigste dokumentene i arbeidet med vern av historiske hager, ettersom det ikke bare gir retningslinjer og prinsipper for bevaring, vedlikehold og restaurering av historiske hager, men fungerer også som en veileder innen fagfeltet. På lik linje med kulturminner skal historiske hager bevares og behandles slik det er gitt i Venezia- charteret. Firenze- charteret supplerer Venezia- charteret og fokuserer på historiske hager som levende kulturminner og deres egne behov for retningslinjer ved bevaring av hagens uttrykk, skjøtsel og videreføring (Land-Ulstein, 2013).

Av Firenze- charteret defineres parken på Berg, med dens enkeltelementer, som kulturminner. Det setter føringer for bevaring og restaurering ved inngrep i parken.

Baksiden av hovedhuset på Berg.

5.9 Kulturminneloven

I forvaltningen av kulturminner og kulturmiljøer står kulturminneloven sentralt. Loven om kulturminner ble vedtatt i 1987, og legger føringer for hvordan kulturminner og kulturmiljøer skal behandles.

I lovens første paragraf forklares formålet med loven (Kulturminneloven, 1978):

“§ 1.Lovens formål.

Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning.

Det er et nasjonalt ansvar å ivareta disse ressursene som vitenskapelig kildemateriale og som varig grunnlag for nålevende og fremtidige generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet.

Når det etter annen lov treffes vedtak som påvirker kulturminneressursene, skal det legges vekt på denne lovs formål.”

Gjennom § 4 er alle kulturminner og kulturmiljøer fra oldtiden og middelalderen (inntil år 1537) automatisk fredet. § 15 gir departementet mulighet til å frede byggverk og anlegg fra nyere tid, som også inkluderer park og hageanlegg.

“§ 15.Fredning av bygninger, anlegg m.v. fra nyere tid.

Departementet kan frede byggverk og anlegg eller deler av dem av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Fredningsvedtaket omfatter fast inventar (skap, ovner m.v.). Når særlige grunner tilsier det, kan også større løst inventar medtas. I slike tilfeller må hver enkelt gjenstand særskilt spesifiseres.

Byggverk og anlegg som kan fredes etter første ledd er bl.a. kulturminner som nevnt i § 4 første ledd bokstavene a til j uavhengig av alder, særskilte anlegg som parker, hageanlegg, alleer mv. og offentlige minnesmerker og andre steder som viktige historiske minner knytter seg til. Fredningen kan omfatte naturelementer når de bidrar til helheten i parker, hageanlegg, alleer mv.

I fredningsvedtaket kan departementet forby eller på annen måte regulere alle typer tiltak som er egnet til å motvirke formålet med fredningen...”

Lystgården på Berg og grøntområdet rundt er ikke fredet etter kulturminneloven. Hovedbygningen og den tilhørende parken faller under § 25, som omhandler meldeplikt for bygg og anlegg oppført før 1850. I Kulturminnesøk (Riksantikvaren, 2021), som er Riksantikvarens karttjeneste over registrerte kulturminner og kulturmiljøer, er parken på Berg registrert som et grøntanlegg.

“§ 25.Meldeplikt for offentlige organer.

De statlige, fylkeskommunale og kommunale organer som kommer i berøring med tiltak som omfattes av loven her, har plikt til å sende melding til departementet eller til vedkommende myndighet etter denne loven.

Kommunen plikter å sende søknad om riving eller vesentlig endring av ikke fredet byggverk eller anlegg oppført før 1850 til vedkommende myndighet senest fire uker før søknaden avgjøres. Vedtak om riving eller vesentlig endring av slike byggverk og anlegg skal umiddelbart sendes vedkommende myndighet, dersom denne myndigheten har uttalt seg mot riving eller vesentlig endring.”

Fontenen utenfor hovedhuset.

Badehuset, Kornbua og Bestas hus.

5.10 Prinsipper for bevaring av historiske anlegg

Historiske anlegg er et omfattende tema, der forvaltningen tar utgangspunkt i ulike prinsipper.

Restaurering/ tilbakeføring

Restaurering betyr å bygge opp et anlegg slik det en gang var. Teoretisk sett er dette den enkleste fremgangsmåten. I praksis er rekonstruksjoner av historiske anlegg utfordrende fordi det forutsetter at man har tilgang til alle de opprinnelige tankene bak anlegget. Det innebærer tilgang til tegningene, de samme materialene og anleggsteknikkene. Det krever også at anlegget i utgangspunktet hadde en fast plan for form og utvikling. Vaux-le-Vicomte i Frankrike og Herrenhaus i Tyskland trekkes frem som gode eksempler på rekonstruksjoner av historiske anlegg (Andersson, 1993. s.112).

Renovering/ videreutvikle

Renovering av historiske anlegg dreier som om å søke anleggets ånd, og utvikle anlegget på bakgrunn av dets karakter. Ved renovering vil anlegget ikke bli fryst, og det krever at man hele tiden tar avveininger for hvordan anlegget skal utvikle seg. Man må vurdere respekten for de opprinnelige tankene bak anlegget, mot nye interessante ideer. Videreutvikling av historiske anlegg krever god forståelse av stedets særpreg og ånd (s. 114-117).

Fri fornyelse

I noen tilfeller vil man ikke ha tilgang til nok historiske kilder som kan muliggjøre en rekonstruksjon av et historisk anlegg. I slike tilfeller kan en fri fornyelse være en mulig løsning for å bevare anlegget. Noen steder kan også endrede funksjoner på stedet eller økonomiske forhold komme i veien for rekonstruksjon eller videreutvikling. Ved fri fornyelse streber man ikke etter å gjenskape den opprinnelige formen på anlegget, men verdigheten og de kunstneriske kvalitetene ved anlegget (s. 118).

Konservering/ la det ligge

Et annet alternativ for bevaring av historiske anlegg er å la anlegget være som det er. Målet er å ta vare på det historiske anlegget slik det fremstår, og stabilisere tilstanden. Ved konservering vil man beskytte anlegget mot videre ødeleggelser (Riksantikvaren, 2021).

Figur 5.2: *Brønnhuset på Berg ble flyttet fra Stabbestad. (Norsk Folkemuseum, (u.å.).*

5.11 Forskrift om utvalgte naturtyper

Bakgrunnen for Berg- dyre og fredningsområdet er i hovedsak knyttet til hule eiketrær og asketrær i museumsparken og skogsområdet rundt. Disse er viktige leveområder for flere sjeldne og rødlistede insekt- og sopparter. Forskriften har som formål: “.. å ivareta mangfoldet av naturtyper innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det artsmangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype, jf. naturmangfoldloven § 4.” (Forskrift om utvalgte naturtyper etter nml., 2011)

Etter § 52 i naturmangfoldloven er utvalgte naturtyper forekomster av blant annet slåttemarker, kalklindeskog, kystlynghei og hule eiker m.fl. (Naturmangfoldloven, 2009).

Hule eiker defineres etter forskriftens §3 tredje ledd som:

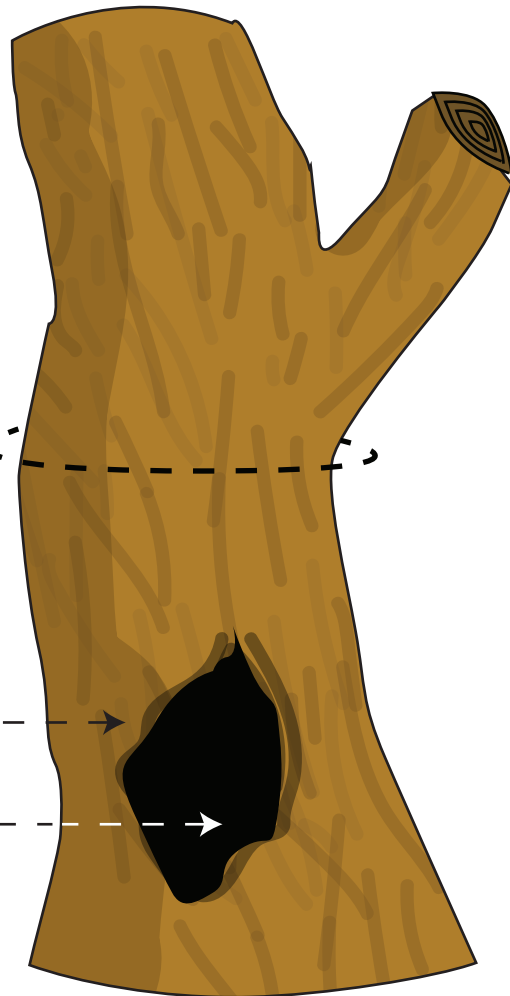
Eiketrær med diameter større enn 63 cm, (tilsvarende 200 cm omkrets).

↳ Måles i brysthøyde (1,3 m over bakken).

Eller

Eiketrær med synlige hull, og stamme over 30 cm i diameter (tilsvarende 95 cm omkrets).

↳ Synlige hull defineres som indre hulrom som er større enn selve åpningen. Åpningen må være større enn 5 cm.

(Forskrift om utvalgte naturtyper etter nml., 2011).

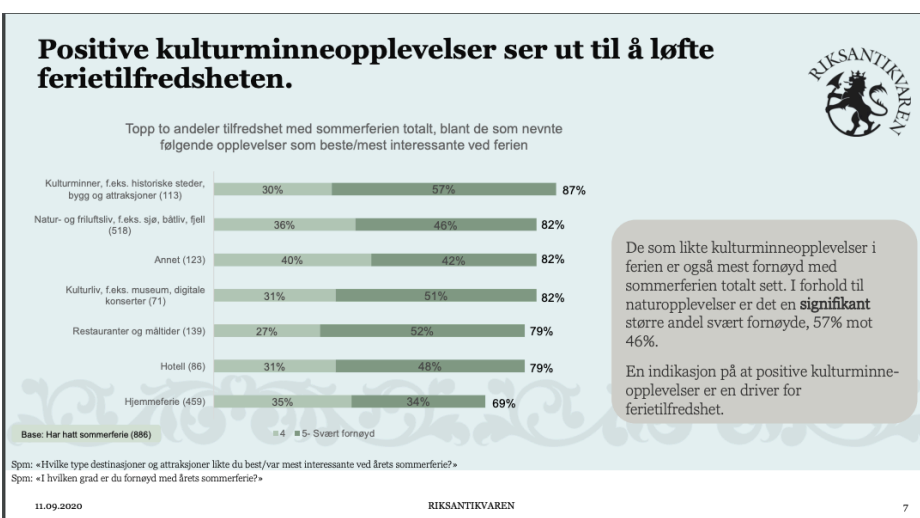
Det utgår av §5 i forskriften at det skal utarbeides en handlingsplan med retningslinjer for hvordan den utvalgte naturtypen skal forvaltes og skjottes.

5.12 Riksantikvarens undersøkelse av ferieopplevelser

Norstat gjorde en undersøkelse på vegne av Riksantikvaren angående sommerferien 2020 (Riksantikvaren, 2020). Undersøkelsen hadde 1000 respondenter, hvor de ble spurt om holdninger, adferd, erfaringer og forventninger knyttet til årets ferie. Spørsmålene dreide seg om temaer knyttet til naturopplevelser, restaurantbesøk, hotell og overnatting og om de hadde besøkt kulturminner eller historiske steder i løpet av ferien. På grunn av corona-pandemien ble de fleste nødt til å bruke ferien sin i Norge. Til tross for stengte grenser, oppga hele 73% av respondentene at de var godt fornøyd med årets ferie.

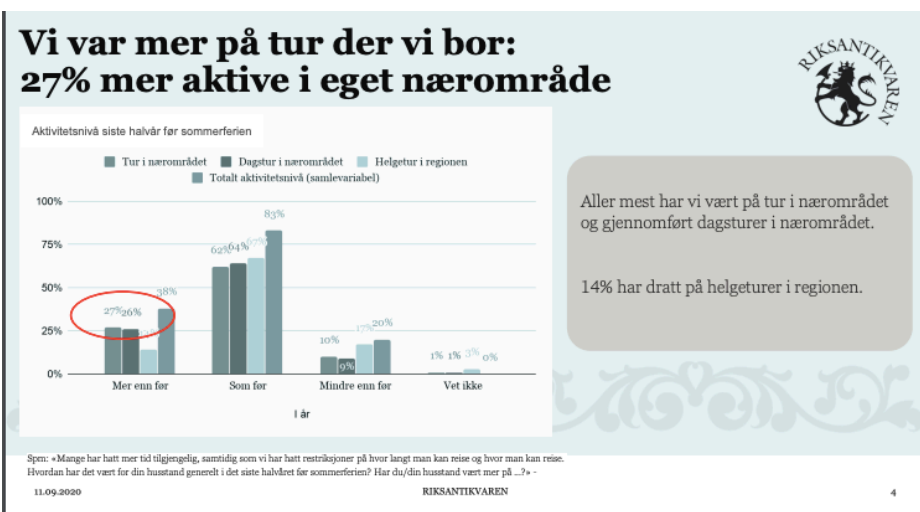
Kultur fremfor natur

Undersøkelsen viser at kulturminner er en vel så viktig destinasjon som naturopplevelser. Blant de som besøkte kulturminner, oppgir hele 57% at de er svært fornøyd med ferien. Til sammenligning oppga 46% at de var svært fornøyd med naturopplevelsen de besøkte. Tilfredsheten er altså større blant de som besøkte kulturminner enn blant de som besøkte naturopplevelser.

Figur 5.3:
Riksantikvaren, (2020).

Et annet interessant funn i undersøkelsen er at 27% oppgir at det har vært mer aktive i sitt nærområdet sammenlignet med tidligere år. Det inkluderer turer i nærområdet, dagsturer i nærområdet og helgeturer innenfor regionene de bor i.

Figur 5.4:
Riksantikvaren, (2020).

Kulturminner blir mer populært blant unge

Videre viser undersøkelsen at de som hadde gode ferieopplevelser, ønsker seg mer av det samme for neste ferie. Dette gjelder både for naturopplevelser og kulturminner, men den prosentvise økningen er størst for kulturminneopplevelser. I andelen som hadde økt interesse for ferieopplevelser, var økningen for kulturminner størst blant de unge. I aldersgruppen 18-29 år oppgir hele 27% at de har en økt interesse for kulturminneopplevelser (Riksantikvaren, 2020).

5.13 Oppsummering av kildestudien

I kildestudien har vi sett nærmere på et utdrag av teoretiske innfallsvinkler for å danne et kunnskapsgrunnlag vi baserer løsningsforslaget vårt på.

Helsemyndighetene ønsker økt aktivitet blant befolkningen. Voksne kommer dårligst ut hvor kun en av fire oppfyller anbefalingene om 2,5 time fysisk aktivitet i uken. Blant barn er tallene litt bedre, men mengden fysisk aktivitet synker med alderen. Økt tilgang til friluftsliv trekkes fram som en nøkkel til å øke fysisk aktivitet blant befolkningen. Parker, friområder og naturreservat er viktig for å sikre god tilgang til grønne områder. Forskning viser også til mange positive sider med å være ute i naturen, blant annet økt følelse av velvære, bedre fysisk og psykisk helse, økt selvtillit og bedre prestasjoner på jobb og skole.

Ved utendørs læring får barn mulighet til å lære i, og ikke bare om, naturen og samfunnet rundt oss. Det stimulerer også til økt fysisk aktivitet, fantasi og kreativitet.

God tilgang til rekreasjonsarealer oppnås ved at alle har tilgang gjennom universell utforming, som medfører at flere kan bruke stedet og flere får en følelse av tilhørighet og deltakelse i samfunnet. Vår teknologiske hverdag truer den tradisjonelle deltakelsen i samfunnet og attraktive utearealer kan bidra til å lokke befolkningen bort fra skjermene og invitere til sosial interaksjon i det offentlige rom.

Ved økt bruk følger økt slitasje og en utfordring når verneinteresser skal ivaretas. Ved å lede majoriteten av brukere langs slitesterke stier samt informere om bakgrunnen for verneformålene øker sjansen for at verneinteresser ivaretas. Endrede aktivitetstyper og bruk av friluftsområder medfører fordeler og ulemper. Stisykling og ridning trekkes frem som eksempler på aktiviteter som øker stibredder og presser ut stedegen flora og fauna. Sjansen for spredning av fremmedarter øker også drastisk ved denne anvendelsen av friluftsområdet.

Kulturminneloven lovfester at en vurdering av verneverdien skal gjøres før det gis tillatelse til endring, flytting eller riving. Dette gjelder enkeltelementer som bygninger og installasjoner, men gjennom Firenze- charteret defineres også historiske hager som kulturminner. Charteret definerer historiske hager som en arkitektonisk og biologisk komposisjon som fra en historisk eller kunstnerisk synsvinkel er av interesse for allmennheten. Dette setter føringer for hvordan friluftsområder skal vernes om og at eventuelle inngrep bør være grundig gjennomtenkt.

5.14 Referanseprosjekter

En skulpturpark på Jevnaker

Kistefos

Kistefos er blitt en kulturdestinasjon omgitt av vakker natur og industrihistorie. Det gamle fabrikkområdet til Kistefos Træsliperi AS består i dag av en skulpturpark, kunstgallerier og industrimuseum. Her bevares en industriell arv i kombinasjon med norsk og internasjonal samtidskunst (Kistefos Museum, u.å.).

“Veien til stillhet” av Jeppe Hein.

“Octopust” av Bjarne Melgaard.

“Shine of Life” av Yayoi Kusama.

“The Twist”.

Signaturbygget “The Twist” ble satt opp i 2019, og trekker mye oppmerksomhet internasjonalt for sin kompleksitet og nyskaping. Bygget sørger for at parken oppnår en rundløype og elementer som store glassflater bringer publikum tett på elven og integrerer bygget i naturen.

Vi opplevde en skulpturpark som er gjort tilgjengelig for alle på en uanstrengt måte. Her er det aktiviteter og opplevelser for alle aldre med en herlig kombinasjon av kunst, natur, historie og lek. Ved industribyggene rulles det ut matvogner kombinert med lekeplass, museumsbutikken og kaféer som danner en møteplass verdt et besøk i seg selv.

Sentralt i parken finner man en møteplass med matservering, lekeplass og sittemuligheter.

Hva vi tar med oss:

- Tilgang for alle
- Nye og gamle bygg i samspill med naturen
- Inkludering av de yngste
- Levende møteplass

Lystgård i Halden

Rød Herregård

Rød Herregård er et av de største og best bevarte lystgårdanleggene i Norge. Stedet har en over 300 år gammel historie, med bevart interiør og uteområde som da Rød sist var bebodd (Østfoldmuseene Rød herregård, u.å.).

Hagen ble først anlagt som barokkhage og ble i senere tid utvidet med et preg av engelsk landskapsstil. Enkelte deler av parken gir en enestående utsikt over fjorden og innseilingen til Halden. Store og gamle trær har fått utfolde seg fritt gjennom generasjoner. Parken skjøttes for å bevare det historiske uttrykket gjennom flotte plenarealer, et omfattende utvalg av roser, lindeallé og symmetri (Østfoldmuseene Rød herregård, u.å.).

Rød Herregård.

Utsikt over fjorden og innseilingen til Halden.

Det er mange store og gamle trær i parken.

Formidling av historiske elementer gjennom skilt i parken.

Rød er i dag åpent hele året for publikum og er blitt et populært sted for rekreasjon. Det er lav terskel for lek og bruk av parken, hvor barn kan løpe rundt, balansere på falne trær, plukke frukt og nyte en picnic med venner og familie. Det blir satt opp ulike aktiviteter som natursti hvor skoleklasser inviteres på en lærerik runde på området med omvisninger, skuespill og konserter.

Den enkle tilgangen med få begrensninger i parken oppfordrer til bruk og danner et grunnlag for Rød herregård som samlingspunkt.

Aktiviteter for barn med fokus på bier.

Døde trær blir brukt til lek og og tilrettelegging for økt biologisk mangfold i parken.

Gjennom vinduet kan man se inngangen til bikuben.

Hva vi tar med oss:

- Forholdet mellom bevaring og mye bruk og slitasje
- Enkel og lavterskel tilgang
- Stor variasjon av tilbud og aktiviteter
- Tilrettelegging for barn

En skulpturpark og grøntområde i Oslo

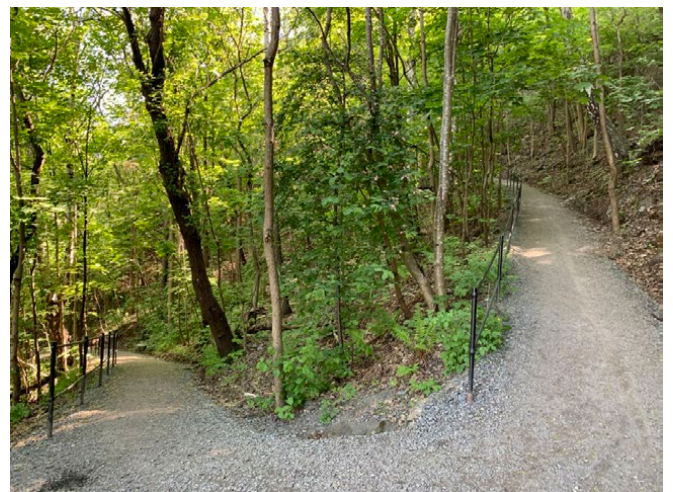
Ekebergparken

Ekebergparken er en skulptur- og kulturminnepark på Ekeberg i Oslo. Parken er åpen hele året, og er gratis for besøkende. Skulpturparken åpnet i 2013, og har i 2021, 43 ulike skulpturer og installasjoner. Parken har klassiske skulpturer fra 1880-1900 årene, samt bidrag fra norske og internasjonale samtidskunstnere. Skulpturene varierer fra figurative former til å ha et mer abstrakt formspråk (Ekebergparken, u.å.).

“Ekeberg Pavilion” av Dan Graham.

Utsikts plass over Oslo.

Deler av parken er anlagt i bratt terreng.

“Ace of Diamonds” av Lynn Chadwick.

Sammen med skulpturparken er det også et museum og en museumsbutikk. Museet tar for seg historien knyttet til Ekeberg, naturen og fortellingen om husene i Ekebergparken. Parken er anerkjent i Norge og internasjonalt.

Skulpturparken er anlagt i de bratte skråningene på Ekeberg. Stiene snor seg gjennom tett skog, åpne gressflater og markante utsiktspunkter. Kunstverkene står spredt utover parken, hvor flere er stedsspesifikke og tar i bruk landskapet og naturen rundt. I tillegg til skulpturparken, er også parken og landskapet brukt som en formidlingsarena for lokalhistorie og til å bedre forstå landskapets betydning.

Hva vi tar med oss:

- Kombinasjon av kunst og historie
- Formidling av lokalhistorie gjennom parken/ landskapet
- Skape en bedre forståelse av landskapet ved hjelp av skilt og installasjoner

Landskapets betydning og lokalhistorie formidles gjennom skiltene.

En kunstløype i Stokke

“STI FOR ØYE”

“STI FOR ØYE” er et kunstprosjekt på Fossnes i Stokke kommune. Prosjektet består av 2 km grusvei som slynger seg gjennom skogens knauser og berg. 12 europeiske kunstnere ble invitert til å lage kunst inspirert av skogens egenart. Prosjektet skal legge til rette for å oppdage og sette pris på det store artsmangfoldet på stedet. Stien, naturen og kunsten er lyssatt på en spennende måte, som om kvelden slår seg av for å hindre lysforurensning .

Verkene varierer fra skulpturell kunst til land art, mens andre installasjoner underbygger de naturlige elementene på stedet. Stien er universelt utformet, og tilrettelagt for rullestolbrukere og barnevogner (“STI FOR ØYE”, u.å.).

“Stein hus foss” av Jørn Rønnau.

“Himmeltrappen” av Todd Saunders.

“Fremmed fugl”
av Morten Juvet.

“Gaupa” av Sally Matthews.

“Salamanderdammen” av Rainer Stange.

“Blåbær” av Sverre Tveito Holmen.

Hva vi tar med oss:

- Tilgjengelig hele døgnet, hele året
- Formidling av naturens verdi
- Universell utforming

Vandring langs Akerselva

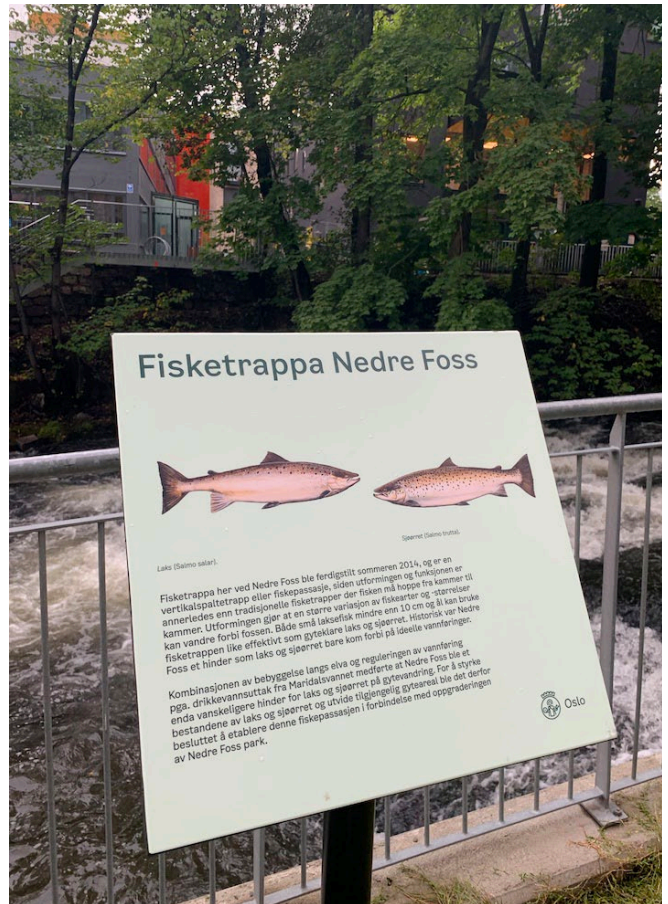
Langs Akerselva

Langs Akerselva har Oslo kommune plassert ut flere skilt med bilder og tekst. Temaet på skiltene er variert og tar blant annet for seg elementer knyttet til stedet, som for eksempel industri, byens utvikling og det biologiske mangfoldet. Skiltene gir et kortfattet og interessant innblikk i stedet, og er med på å løfte frem stedets identitet og elvens betydning for byen. Skiltene er montert på en enkel jernstolpe med tekst og bilder. På skiltet er det også et mindre kart over Akerselva som viser hvor man er.

Skiltet forteller historien om Vaterland.

Skiltet trekker frem fisketrappen i elven.

Hva vi tar med oss:

- Enkle informasjonsskilt som skaper forståelse og tilhørighet
- Bruk av historiske bilder til å formidle historien
- Tydeliggjøring av stedets kvaliteter

Skiltet handler om seilduksfabrikken som var der tidligere.

5.15 Oppsummering av referanseprosjekter

Elementer som går igjen i referanseprosjektene er:

- Samspillet mellom historisk og kulturell formidling ved bruk av stedege og naturlige kvaliteter.
- Naturen får spille en viktig rolle ved alle anleggene og blir gjort tilgjengelig gjennom god fremkommelighet, forståelig og relevant informasjon samt få begrensninger når stedene utforskes og oppleves.
- Vi ser at inkluderende og attraktive møteplasser virker positivt på opplevelsen og kan underbygge en stedsidentitet og tilhørighetsfølelse hos publikum.
- Bredt utvalg av aktiviteter og mulighet for å utfolde seg kreativt og sosialt
- Lek og læring i naturomgivelser uten faste rammer.

“The Twist” på Kistefoss.

Del 6 Sammenstilling og løsningsforslag

- 6.1 Sammenstilling
- 6.2 Løsningsforslag
 - 6.2.1 "I "Jeias" fotspor"
 - 6.2.2 Skisseprosjekt av to områder
 - 6.2.3 "Billejakten"

6.1 Sammenstilling

I denne delen av skal vi oppsummere og vurdere de viktigste faktorene vi har tatt hensyn til. Deretter introduseres delene som inngår i det samlede løsningsforslaget.

Berg-Kragerø Museum

Berg er et lite museum med omtrent 3000 besøkende i året. Museet har begrensede midler og arbeidskraft, som legger føringer for hva som er realistisk å få gjennomført. Museet har begrensede åpningstider gjennom året, hvor sommeren er hovedsesongen. Større oppgraderinger og etablering av nye elementer kan være kostbart, og vil kreve påfølgende skjøtsel og vedlikehold.

Berg som friluftsområde

Berg som friluftsområde brukes på ulike måter. Et godt utviklet turstinnett, tett skog, topper med god utsikt og nærhet til fjorden, gjør området populært til rekreasjon. Gjennom analysearbeidet så vi også at eiendommen oppleves noe delt. Flere av brukerne er kanskje ikke klar over historien som hører til området. Bergsneset er skjernet fra museumsparken på grunn av bratte skrenter og tett vegetasjon, og det mangler en god kobling mellom de to stedene.

Som friluftsområde mangler Berg en egnet samlingsplass hvor de forskjellige brukerne kan interagere.

Berg - et historisk område

Det er en lang historie knyttet til lystgården og menneskene som har bodd der. De senere årene har det også blitt flyttet andre bygg til museet som er viktige kulturminner for regionen.

Stortingsmelding nr 16 (2004-2005) presiserer viktigheten av kulturminner som kilde til blant annet kunnskap, utvikling og verdiskapning. Opplevelser og kunnskap knyttet til kulturarven skal være tilgjengelig for alle. I Kragerøs kommuneplan trekkes også kulturminner frem som et viktig satsningsområde, gjennom registrering og tilgjengeliggjøring, samt en balanse mellom vern og utvikling. Gjennom Firenze-charteret defineres også parken som et kulturminne. Parken har forandret seg mye gjennom tiden, og flere elementer har forsvunnet og kan ikke oppleves i dag. Undersøkelsen om reisevaner fra Riksantikvaren viste at kulturopplevelser blir mer populært, også blant unge. Fysisk kulturarv- og kulturminner er også en viktig del av identiteten til et sted. Det er derfor mange gode grunner til å ta vare på de ulike kulturminnene og historien om lystgården og den tilhørende parken.

Restaurering og tilbakeføring av historiske anlegg er omfattende og ressurskrevende. Det

Hovedhuset på Berg i kveldssol.

krever god kunnskap om anlegget, hvor man bør ha tilgang til tegninger, de samme materialene, anleggsteknikken og de opprinnelige tankene bak anlegget. I oppgaven har vi kartlagt deler av den historiske utviklingen på Berg og funnet historiske elementer som ikke lenger er synlige i parken, for eksempel blomsterbedet, stakittgjerdet og husken. Det er fremdeles deler som er uavklart og mangler god dokumentasjon. Museet har et arkiv med omlag 600.000 bilder og 60.000 gjenstander som ikke er fullstendig systematisert. I arkivet er det trolig mye som kan gi bedre forståelse av den historiske utviklingen. Vi ser derfor at vi ikke har tilstrekkelig grunnlag til å foreslå en fullverdig restaurering.

Å utvikle parken ved fri fornyelse kunne i dette tilfelle vært mer aktuelt, på bakgrunn av mangelen på tilstrekkelig god dokumentasjon til en restaurering eller tilbakeføring. Ved fri fornyelse søker man ikke den opprinnelige formen, men verdigheten og de kunstneriske kvalitetene. En gjenskapelse av blomsterhagen som tidligere var i parken, basert på en fri fornyelse, kunne bidratt til å få tilbake et interessant historisk element. Samtidig vil en endring av dette arealet føre til at eventuelle hagearkeologiske undersøkelser eller utgravninger kan bli vanskeligere ved at historiske spor i jorden har blitt forringet.

Berg - et viktig sted for biologisk mangfold

Berg trekkes frem som en av de viktigste lokasjonene for rødlistede insektarter i Norge. Berg plante- og dyrefredningsområde dekker store deler av museumsparken, og legger begrensninger for bruk og utvikling. I kommuneplanen til Kragerø trekkes hensynet til biologiske mangfold frem som et viktig satsningsområde. I verneforskriften for Berg plante- og dyrefredningsområde åpnes det for generelle unntak. Dette vil si at verneområdet ikke nødvendigvis er til hinder for å tilbakeføre deler av den historiske parken. Alle inngrep innenfor vernesonen vil ha en innvirkning på det biologiske mangfoldet og bør kun utføres om høyst nødvendig og være basert på et svært godt kunnskapsgrunnlag.

Referanseprosjekter

På befaring ved andre lignende anlegg har vi sett ulike måter å formidle historie og stedegne kvaliteter. I Ekebergparken formidler man historier knyttet til landskapet gjennom skilt og bilder som er plassert i parken. Gjennom "STI FOR ØYE" understrekes naturen og artsmangfoldet gjennom kunstverk og universell utforming. "Langs Akerselva" trekkes spesifikke elementer og historiske hendelser frem, og gir brukeren en bedre forståelse av elvens rolle for utviklingen av Oslo som by.

Berg- Kragerø Museum og overordnede føringer

Friluftsområde

Historisk område

Biologisk mangfold

Referanseprosjekter

Løsningsforslag

Figuren viser det vi har tatt hensyn til i løsningsforslaget.

6.2 Løsningsforslag

Med bakgrunn i problemstillingen vår; “hvordan kan Berg- Kragerø Museum oppnå økt attraktivitet gjennom formidling av historien ved Homann-familiens lystgård?” blir spørsmålet hvordan vi kan gjøre dette, samtidig som vi tar hensyn til parken som viktig kulturminne og det biologiske mangfoldet på stedet. Vi har opparbeidet en helhetsforståelse over hva som burde inkluderes og hvilke begrensninger vi må forholde oss til for å oppnå et egnet løsningsforslag.

“I “Jeias” fotspor”

Med bakgrunn i den innhentede informasjonen, kom ideen om å etablere en historisk vandring, som vi har gitt navnet “I “Jeias” fotspor”. Ved å formidle deler av historien innenfor museumsparken og vernesonene gjennom skilt og bilder, unngår man å gjøre store fysiske inngrep her. Historien blir formidlet på en tydelig måte, samtidig som man begrenser negative virkninger for det biologiske mangfoldet og den historiske parken. Vandringsen kan opparbeides uten store økonomiske kostnader, og vil være tilgjengelig uavhengig av sesongene, været og museets åpningstider.

Skisseprosjekt av to områder

Løsningsforslaget inkluderer også forslag til videreutvikling av to områder som inngår i vandringsen, som vi kaller for ““Jeias” frukhage” og “Den nye utsikten”. Etablering av disse vil kreve større inngrep, og er derfor plassert utenfor fredningsområdet og den sentrale delen av museumsparken. Vandringsen “I “Jeias” fotspor” kan opparbeides uten de to områdene, men de vil være med å skape en mer fullkommen og innholdsrik vandring.

“Billejakten”

I tillegg til å formidle historien knyttet til lystgården, ønsker vi å spre kunnskap om biologisk mangfold på Berg. Vi har derfor etablert en aktivitetsløype vi kaller for “Billejakten”.

“I “Jeias” fotspor”

I vårt forslag til hvordan Berg-Kragerø museum kan øke sin attraktivitet, foreslår vi en historisk vandring på eiendommen. Vandringen “I “Jeias” fotspor” består av 16 ulike skilt som tar utgangspunkt i “Jeias” liv og virke på Berg. Et utvalg av historiske hendelser, dagliglivet på gården og hvem “Jeia” var, danner til sammen bakgrunnen for vandringen. Historien visualiseres gjennom bilder, kart og tekst, og gir besøkende kunnskap og forståelse av lysgården.

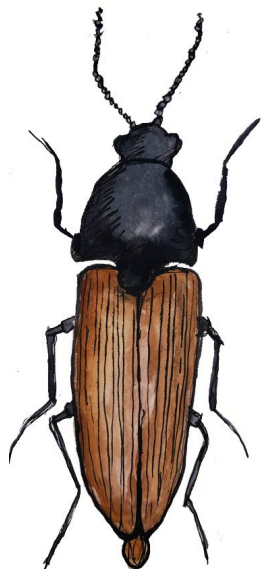
““Jeias” frukthage”

Som en del av vandringen “I “Jeias” fotspor” foreslår vi å utvikle en ny møteplass på Berg. Den blir liggende utenfor fredningsområde, tett opp til administrasjonsbygget med kafé og toalettmuligheter. I dag er området lite brukt, og preges i stor grad av kratt og høyt gress.

Vi har valgt å kalle møteplassen for ““Jeias” frukthage”, som viser til den tidligere frukthagen som var i parken. Her kan museumsgjester, badegjester og turgåere interagere sosialt gjennom lek og læring eller over en kopp kaffe fra kaféen.

“Den nye utsikten”

Området nede ved Kornbua og badehusene er i dag lite tilgjengelig på grunn av den bratte bakken ned fra hovedhuset. Ved å opparbeide utsiktspunktet som en del av “I “Jeias” fotspor”, kobles museet og Bergsneset bedre sammen, ved at besøkende ser over til lystgården og forsikrer at alle har visuell tilgang til alle delene av museet. “Den nye utsikten” er tilgjengelig fra badegjestenes parkeringsplass og kan dermed vekke deres interesse for museet. Veien ut til det nye utsiktspunktet anlegges relativt flatt, uten store naturinngrep, for god tilgjengelighet.

“Billejakten”

Gjennom “Billejaken” ønsker vi å spre kunnskap og forståelse rundt det biologiske mangfoldet og flere av de rødlistede billeartene som finnes på Berg. “Billejaken” består av 8 ulike poster plassert på ulike steder i parken. På hver post er det satt opp et skilt sammen med en figur av en rødlistet billeart. De 8 billene er valgt ut grunnet registrerte funn av arten i området. Det ble også vektlagt å velge biller fra de ulike kategoriene i rødlisten, samt variasjon i billens utseende og levemåte.

“I “Jeias” fotspor”

*“Alfen er næst
ham elsker hun mest.
Saa lange Tom
derefter kom.
Majen og Dokke
lar sig ei rokke
skjøndt hun ned
dem i Kjælderens smed.
Saa kom Ravn
med det underlige navn.
Ja, alle de Dyra
i Fjøs har hun Kyra
baade Dagmar og Mari
og Dore og Kari.*

*Saa Høner og Haner og Kyllinger smaa
som paa Benene to kan gaa.
Og liden “Kjøterik”
som Havregryn fik
af dem en flok
som aldri faar nok.
Til Mark og til Padde
hun Kjærlighed hadde.
Af Bierne fikk hun mangt et stik.
Bar ikke Had
var alltid glad.
Et Hjerter av Guld
af Kjærlighet fuld
hun bar til alle
som sine hun kalde.”*

- Cavy Fog, “Jeias” søster
(Sandberg, 1988, s. 23)

Figur 6.1: Henriette Marie “Jeia” Homann.
Foto: R. Ovesen, Oslo Museum (ca 1855).

6.2.1 “I “Jeias” fotspor”

I vårt forslag til hvordan Berg-Kragerø museum kan øke sin attraktivitet, foreslår vi en historisk vandring på eiendommen. I arbeidet med oppgaven står “Jeia” frem som en sentral person i historien om lystgården en på Berg. Vi har derfor valgt å kalle vandringen “I “Jeias” fotspor”. Foruten “Jeias” kjærlighet til lystgården, familiens historie, naturen og drømmen hun hadde om et museum, ville ikke Berg vært det det er i dag. Hun gav alt hun eide til Kragerø og Skåtøy kommune, med ønske om at det skulle bli tatt vare på, og være til glede for kommende generasjoner.

Vandringen “I “Jeias” fotspor”, tar utgangspunkt i “Jeias” liv og virke på Berg. Et utvalg av historiske hendelser, dagliglivet på Berg og hvem Jeia var, danner til sammen bakgrunnen for vandringen. Gjennom bilder, kart og tekst ønsker vi å gi en bedre forståelse av historien på Berg. Ved å visualisere deler av parkens historie, trekke frem hendelser og vise til landskapets betydning gjennom vandringen, tror vi identiteten og tilhørigheten til stedet vil forsterkes gjennom kunnskap om parken og livet på Berg.

Utforming av vandringen

Skiltene er knyttet opp til en eller flere fortellinger om lystgården, personer, naturen eller landskapet. Ved inngangen til museumsparken vises et kart over alle skiltene i parken. Skiltene er ikke nummererte, for å ikke legge opp til at man må innom alle. På denne måten kan besøkende oppsøke de skiltene som dukker opp.

Noen av skiltene er plassert i skogen og området rundt, og vil derfor ikke være tilgjengelig for alle. Samtidig kan disse skiltene skape interesse hos tilfeldig forbigående og turgåere, slik at de legger turen innom lystgården.

Utformingen av skiltene

Skiltene er utformet med en mørk grønn bakgrunnsfarge som gjør at de oppleves som mindre fremtredende i parken. Teksten er hvit, og står i kontrast til den mørke bakgrunnsfargen. Vi har valgt å ha to ulike størrelser på skiltene.

Skilt i A1-format (liggende)

To av skiltene ("Historisk utvikling" og "Lystgården på Berg") inneholder mer informasjon enn de andre, og vil derfor være i større format (A1).

"Lystgården på Berg" formidler en kortfattet historie om lystgården og personene på Berg, med fokus på "Jeia". Skiltet inneholder også en tidslinje over viktige hendelser og en introduksjon til vandringen. Gjennom en QR-kode blir man videresendt til www.laguide.no/berg som er utarbeidet av Berg-Kragerø Museum. Her finner man mer informasjon om byggene og historien på Berg.

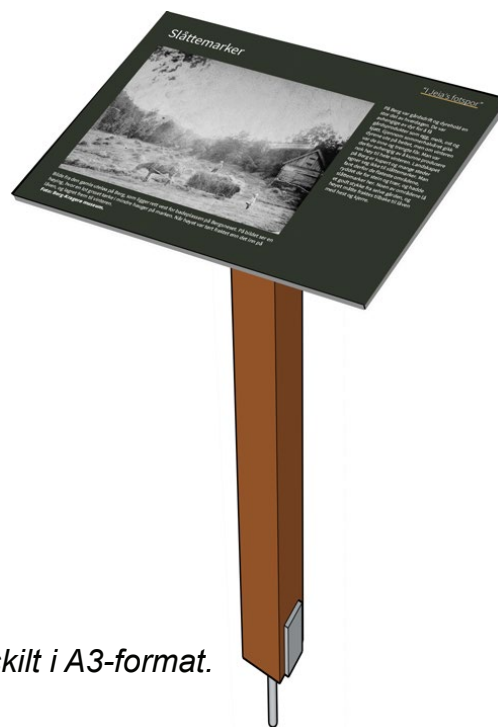
"Historisk utvikling" tar for seg utviklingen av lystgården og området på Berg. Informasjonen er basert på de historiske funnene vi har kommet frem til i oppgaven.

Skilt i A3-format (liggende)

De resterende skiltene skal være i A3-format. Skiltet er montert til en enkel stolpe i tre.

Illustrasjon av skiltene i A1-format.

Illustrasjon av skilt i A3-format.

Oversikt over skiltene som inngår i vandringen

"I "Jeias" fotspor"

"Lystgården på Berg"

"Bøkealléen"

"Husken"

"Blomsterhagen"

"Alt som hadde liv"

"Drømmen om
et museum"

"Bruken av nærområdet" (2)

"Nærhet til sjøen"

"Slåttemarker"

"Bruken av nærområdet" (1)

"Tantes furuer"

"Jeias" frukthage"

"Den gamle hovedveien til Berg"

"Historisk utvikling"

"Sikt mot hovedhuset"

"Tyskerne kommer til Berg"

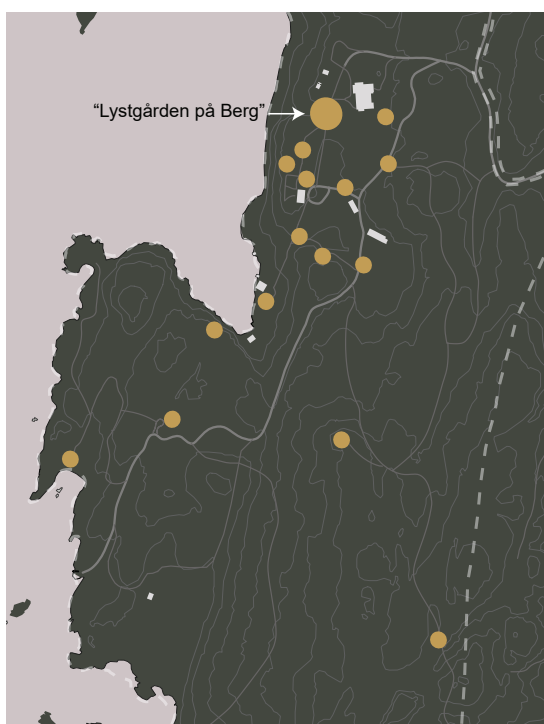
50 m

200m

Plassering: Ved inngangen til parken. Gir besøkende informasjon om historien til lystgården.

Størrelse på skiltet: Liggende A1.

Tema/innhold: Historien til Berg og lystgårder generelt. Tidslinje som viser de viktigste hendelsene knyttet til lystgården.

Plassering av skiltet i parken.

Skiltet

Lystgården på Berg

Fra midten av 1700-tallet ble det vanlig at velstående familier kjøpte gårder utenfor byen. Her kunne de tilbringe sommerhalvåret i landlige omgivelser, og invitere familie og venner til fest. Gårdene lå som regel i nærhet til byen der eieren bodde, slik at en daglig kunne levere ferske råvarer til gårdseieren. Den daglige driften på gården var som regel forpaktet bort til bønder, og disse gårdene ble også kalt ladegårder, eller avlsgård.

Betegnelsen "Lystgård" gir en god beskrivelse på hvilken rolle disse stedene hadde. Gårdseieren tilbrakte sommerhalvåret her, samtidig som gården produserte dagligvarer til husholdningen.

Lystgården på Berg ble oppført av Joseph Albert Moss rundt 1800. Han bodde her noen år før han solgte eiendommen videre. Tidlig på 1800-tallet ønsket Kragerø seg en ny distriktslege, og valget endte omsider på Dr. Christian Horrebow Homann den eldre. Han var en dyktig lege, og ble fort godt likt i Kragerø. Gjennom giftemålet med Bodil Cathrine Biørn overtok han Berg, og tilbrakte somrene sammen med familien her. Hans sønn Dr. Christian Horrebow Homann den yngre, overtok Berg i 1860, da hans far døde. I 1866 døde hans kone under fødselen, og barnet fikk navnet etter sin mor, Henriette "Jeia" Homann. Frem til 1890 hadde lystgården på Berg vært et sommersted for familien Homann, men da "Jeia" ble 26 år gammel overtok hun Berg, og flyttet dit permanent. Hun bodde på Berg til hun døde i 1943, og testamenterte hele eiendommen til Kragerø kommune.

Cæsar Læser von Boeck
(1766-1832) kjøpte Berg.

ca
1800

1809

1827

Joseph A. Moss (1776-1851)
oppførte hovedhuset.

Dr. Christian H. Homann
(1782-1860) overtok

Selv om "Jeia" var liten av vekst, var hun en kjent skikkelse i lokalsamfunnet. Med et karakteristisk ansikt, og en ekornhale festet i hatten, var hun ikke vanskelig å få øye på. Hun kunne være streng og bestemt, men stelte alltid godt med menneskene rundt henne.

Fotografi av Henriette Marie Homann, som får kallenavnet "Jeia".
Foto: Ovesen, Rasmus (1843).

Bilde fra ca 1960-årene.
Foto: Berg-Kragerø museum.

Dr. Christian H. Homann den yngre (1826-1880) overtok Berg.

1860

mann den eldre
ertok Berg.

1890

Henriette "Jeia" Homann (1866-1943) overtok Berg.

1943

Kragerø kommune overtok Berg som testamentarisk gave fra "Jeia".

1955

Berg-Kragerø museum åpnet for publikum.

"I "Jeias" fotspor"

"I "Jeias" fotspor" er en vandring på Berg. Den tar utgangspunkt i "Jeias" liv, hvor man blir bedre kjent med henne og hvordan livet på Berg var.

Stoppene er markert på kartet nedfor ●

SCAN ME

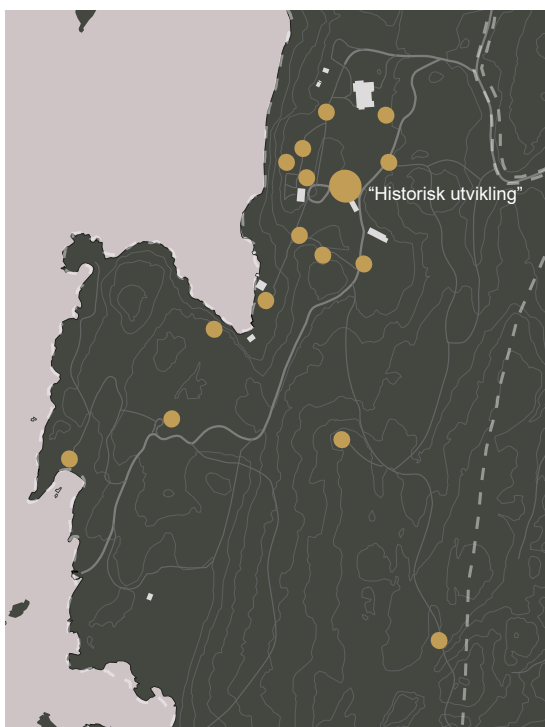
For mer informasjon om lysgården på Berg, scan QR-koden!

Historisk utvikling

Plassering: Langs alleén opp mot hovedhuset. Besøkende får god oversikt over parken, og det blir lett å orientere seg etter skiltet.

Størrelse på skiltet: Liggende A1.

Tema/innhold: Tre kart som viser utviklingen av parken i de ulike epokene, hvor man kan se de største endringene som blir gjort.

Plassering av skiltet i parken.

Skiltet

Historisk utvikling av gården

Eiendommen og parken på Berg har forandret seg gjennom tidene. De ulike eierne gjorde endringer og satte sitt preg på området.

De tre kartene under viser endringer fra Dr. Homman den eldres tid frem til i dag. Da "Jeia" bodde på Berg gjorde hun

ikke de
hennes
økonor
gårdsd

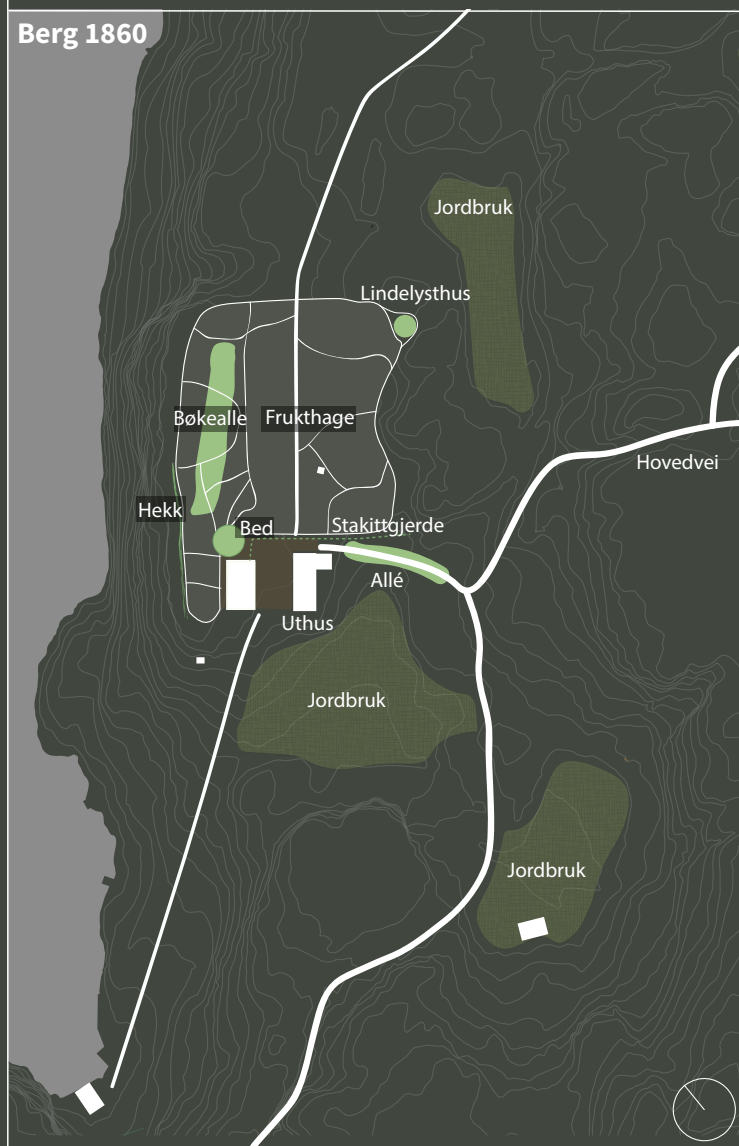
Dr. Homann den eldres tid (1782-1860)

Dr. Homann d.e. anla bøkealleén, lindelysthuset og etablerte alleén opp mot hovedhuset. Han anla også en sirkelformet blomsterhage med flere bed utenfor hovedhuset.

Dr. Ho

Dr. l
utsik
gam
låve

Berg 1860

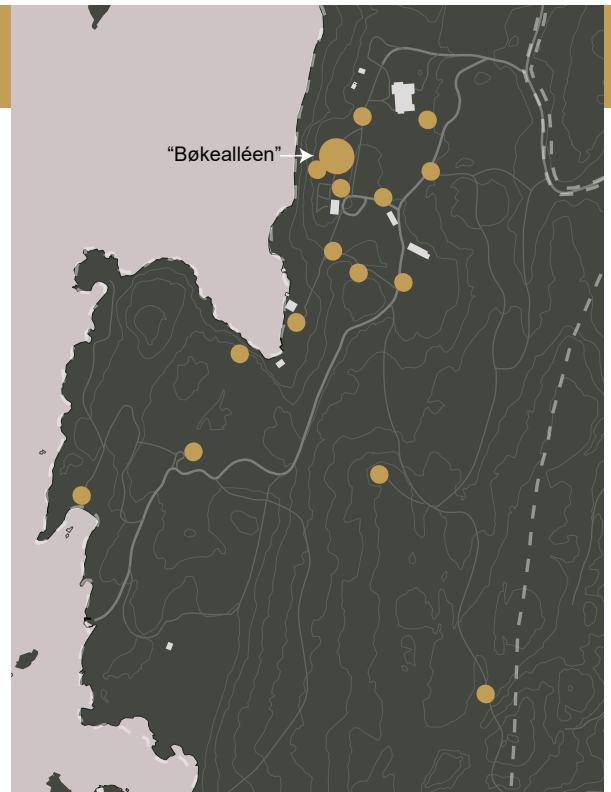
Berg

Bøkealléen

Plassering: I bøkealléen, samme sted som det historiske bildet er tatt.

Størrelse på skiltet: Liggende A3.

Tema/innhold: Historisk bilde fra bøkealléen.

Plassering av skiltet i parken.

Skiltet

"I "Jeias" fotspor"

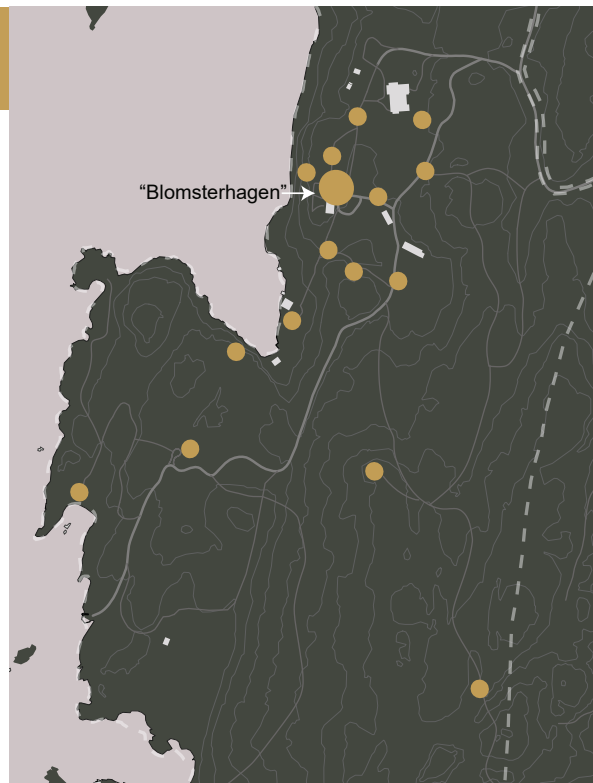
Bilde fra ca 1870-årene.
Bildet er fra bøkealléen og viser to benker og en huske i bakgrunnen.
Foto: Norsk Folkemuseum.

Blomsterhagen ved hovedhuset

Plassering: Utenfor hovedhuset, tett opp til området hvor blomsterhagen lå tidligere.

Størrelse på skiltet: Liggende A3.

Tema/innhold: Informasjon og bilde fra blomsterhagen, samt en visualisering av hvordan bedene kan ha sett ut.

Plassering av skiltet i parken.

Skiltet

Blomsterhagen ved hovedhuset

I 1840 opparbeidet Dr. Homann d.e. en blomsterhage i tilknytning hovedhuset. Han var lege og eksperimenterte med ulike planter til medisinsk bruk. Blomsterhagen bestod av flere bed som til sammen dannet en sirkel, supplert med gruslaget stier. Blomsterhagen ble rekonstruert i 1963, men i dag finner man bare rester av det som tidligere var et større bed. Et rundt bed med hosta som omkranser peoner, representerer den mer omfattende historiske samlingen av bed.

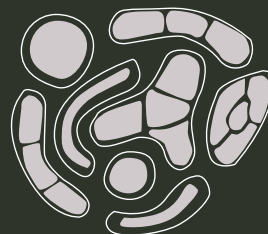

Bilde fra 1900-årene. Bildet viser "Jeia" og hennes søster Caroline Magnine i blomsterhagen.

Foto: Berg-Kragerø museum

"I "Jeias" fotspor"

Hovedhuset

Forenklet skisse av blomsterhagen, tegnet etter T. Skards oppmåling fra 1932.

Visualisering av hvordan blomsterhagen kan ha sett ut.

Noen planter som var i blomsterhagen:

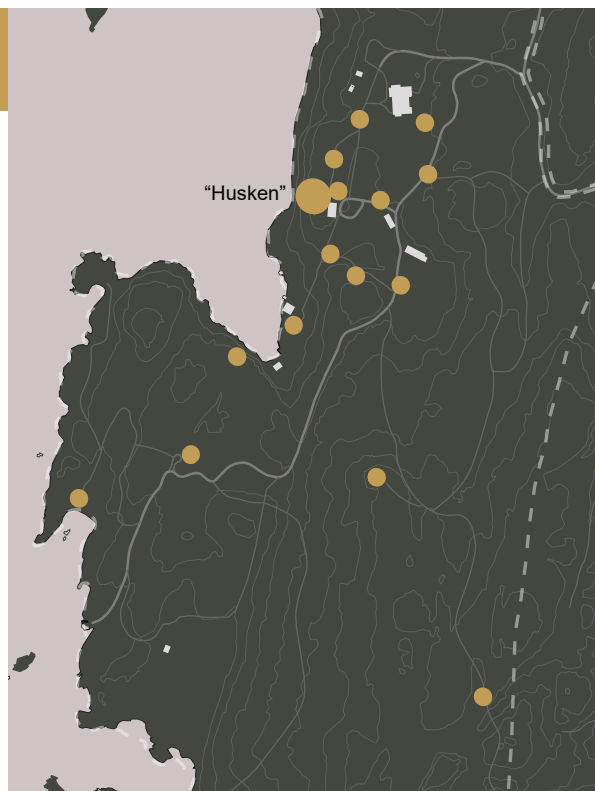
Dagfiol (*Hesperis matronalis*), tigerlilje (*Lilium tigrum*), orientvalmue, (*Papaver hortense*), daglilje, (*Hemerocallis*), kattehale (*Lythrum*), fagerklokke (*Campanula persicifolia*)

Husken

Plassering: Mellom hovedhuset og bøkealléen.

Størrelse på skiltet: Liggende A3.

Tema/innhold: Skiltet viser et historisk bilde av husken.

Plassering av skiltet i parken.

Skiltet

“I “Jeias” fotspor”

Husken

Frem til “Jeia” flyttet ut til Berg, brukte familien Homann lystgården om sommeren. Her fikk familien slappet av, og de hadde selskap og tilstelninger.

Da “Jeia” flyttet ut til Berg rundt 1890, ble Berg en helårsbolig. Dyrene måtte stelles, mat ble produsert og eiendommen vedlikeholdes. Likevel fortsatte Berg å være et sted for lek og fornøyelse. I hagen spilte de blant annet croquet og ringspill.

Tidligere stod det også en huske i parken. Det er noe uklart når husken ble oppført og fjernet, men den var der da “Jeia” var ung.

På bildet ser man “Jeia” stående bak, og venninnen Kristine Broch sittende på husken.

Foto: Berg- Kragerø Museum

Alt som hadde liv

Plassering: På stien ned til sjøen, ved siden av den gamle eika.

Størrelse på skiltet: Liggende A3.

Tema/innhold: “Jeias” forhold til dyr og Berg plante- og dyrefredningsområde.

Plassering av skiltet i parken.

Skiltet

Alt som hadde liv

“Jeia” var svært glad i alt som levde. Hun gledet seg over trærne som strakk seg mot himmelen, fuglesangen og bærerne som vokste i skogen.

En gang kom det mus i kjelleren i huset, og det ble derfor sendt en katt ned kjellerlemmen. Katten hadde fått en bjelle rundt halsen, for “Jeia” mente at også musene skulle ha en sjanse til å komme seg unna. “Jeia” var ikke interessert i å få lagt inn elektrisitet i huset, før hun fikk høre at lyset gjorde at hønene la flere egg. Da fikk hun lagt inn strøm med en bryter ved siden av sengen sin, slik at hun kunne skru på lyset i hønsehuset tidlig på morgenen.

“Jeia” og en av hundene hennes i parken på vinterstid.

Foto: Berg- Kragerø Museum.

“I “Jeias” fotspor”

Berg plante- og dyrefredningsområde

I dag er deler av eiendommen fredet som Berg plante- og dyrefredningsområde. Grunnen til dette er mange av de gamle trærne, særlig eiketrær, er viktige habitat for mange insekter. Det er registrert over 34 rødlistede insekter, og flere rødlistede sopper i området, antallet antas å være mye høyere. Naturfredningsområdet på Berg regnes for å være et av de viktigste lokalitetene for rødlistede billearter i Norge.

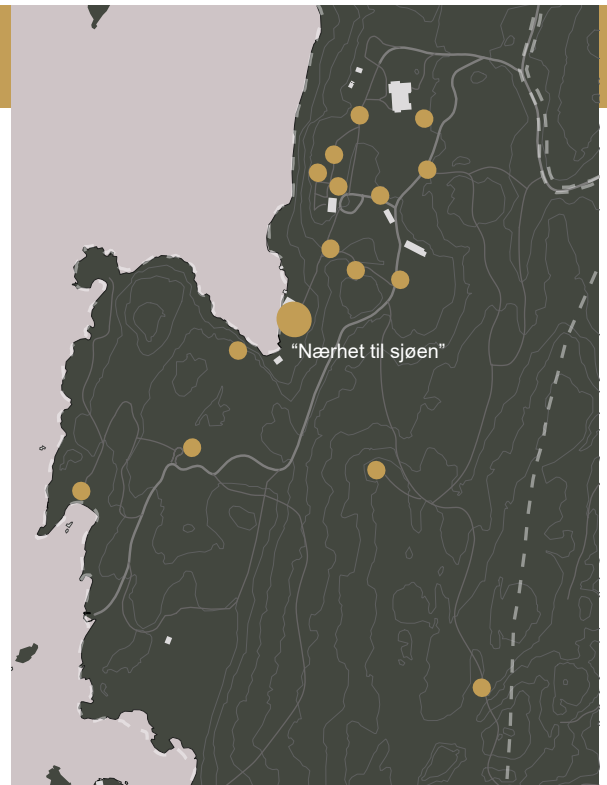

Nærhet til sjøen

Plassering: Ved badehusene.

Størrelse på skiltet: Liggende A3.

Tema/innhold: “Jeias” bruk av sjøen og badehuset.

Plassering av skiltet i parken.

Skiltet

Nærhet til sjøen

“Jeia” var glad i sjøen og likte å bade. Hun svømte ofte fra badehuset og bort til Larsøya, en liten holme som ligger et sykke ut i fjorden. Hver gang “Jeia” hadde svømt, tegnet hun en strek på veggene i badehuset, som enda er synlige. I badehuset kunne kvinnene skifte uten å bli sett av andre.

Bilde fra 1900-årene. “Jeia” i badehuset.
Foto: Berg-Kragerø museum.

“I “Jeias” fotspor”

Bilde av “Jeias” stripet badebikset i ull.
Foto: Berg-Kragerø museum.

Sjøveien til Berg

Tidligere var sjøveien en viktig adkomstvei til Berg. Ofte ankom gjestene med båt, og gikk opp bakken til lystgården. Når man går opp bakken trer hovedhuset frem på bakketoppen, med dens strategiske plasseringen i landskapet.

Tyskerne kommer til Berg

Plassering: Ved siden av den største grotten.

Størrelse på skiltet: Liggende A3.

Tema/innhold: “Jeias” forhold til tyskerne og da tyskerne overtok Berg.

Plassering av skiltet i parken.

Skiltet

Tyskerne kommer til Berg

Jeia var en temperamentsfull og bestemt kvinne. Hun var egenrådig og sta, og skilte seg nok ut i mengden. Hun var en kjent skikkelse i Kragerø, kledd i kjoler fra sin mor og hatten pyntet med en ekornhale. Samtidig som hun kunne være skarp i sin fremferd, tok hun alltid godt vare på sine egne, både familie og arbeidsfolk på gården.

Under krigens år, holdt “Jeia” seg mest hjemme og unngikk å være i sentrum. Hun hadde svært lite til overs for de tyske soldatene, som hun av og til kunne se langs veien da hun hentet posten sin. En dag skal en offiser ha kommet ridende opp gårdstunet. Han steg av hesten og tilbød “Jeia” en sigarett. Var det en ting hun mislikte like mye som de tyske soldatene var det sigaretter. Hun skal ha skreket til offiseren “Vekk, vekk” før han steg på hesten og red sin vei igjen.

“Jeia” døde av lungebetennelse høsten 1943, uvitende om det som skulle skje med eiendommen hennes. Mot slutten av 1943 dukket det en dag opp tyskere med hester og store vogner på Berg. De har beslagla eiendommen, og Berg brukte som tilholdssted. De bygget lager og staller rundt på tomten. Noen steder sprengte de seg inn i fjellet for å lage bombesikre tilfluktsrom og lager.

I tillegg til denne grotten, er det også to mindre grotter på baksiden av administrasjonsbygget.

“Jeias” fotspor

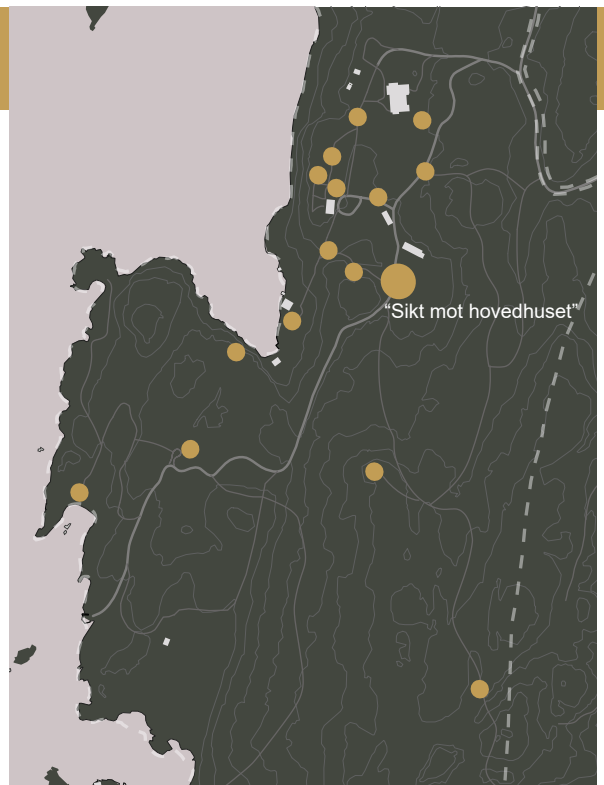
Bilde av “Jeia” med kåpe og skinnhatt.
Foto: Berg-Kragerø museum.

Utsikt mot hovedhuset

Plassering: På nedsiden av forpakterbolig, samme sted som det historiske bildet er tatt.

Størrelse på skiltet: Liggende A3.

Tema/innhold: Hvordan tunet så ut tidligere med det gamle uthuset liggende nær til hovedhuset.

Plassering av skiltet i parken.

Skiltet

"I "Jeias" fotspor"

Bilde fra ca 1860-årene.
Uthuset til høyre i bildet ble revet i 1877, og ny låve ble bygget ved siden av forpakterboligen i 1868.

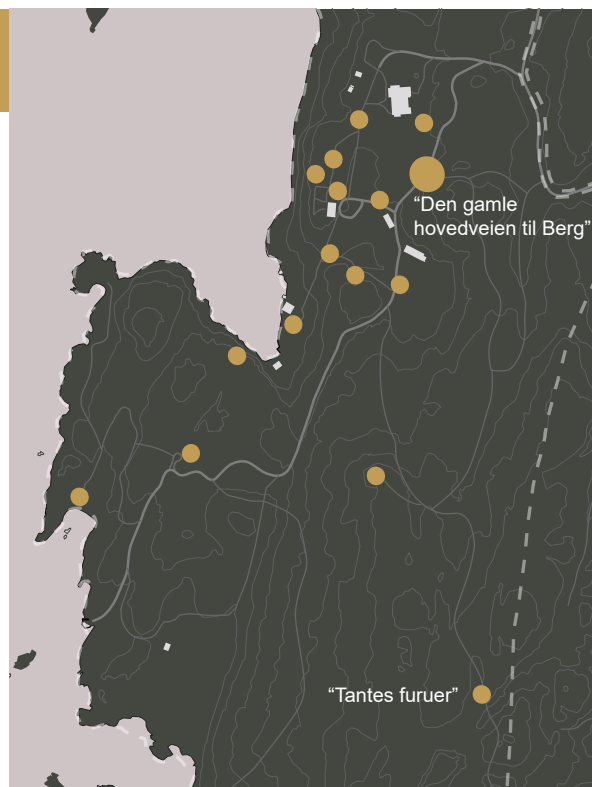
Foto: Berg-Kragerø museum.

Den gamle hovedveien til Berg

Plassering: Der den gamle hovedveien til Berg kom ned.

Størrelse på skiltet: Liggende A3.

Tema/innhold: Markere den historiske hovedveien til lystgården.

Plassering av skiltet i parken.

Skiltet

Den gamle hovedveien til Berg

“Jeias” far, Dr. Homann den yngre (1826-1880) la om hovedveien til Berg i 1872. Den nye veien ble lagt om Kilen med bro over til Hestøya, og videre bort til Berg slik hovedveien er i dag. Den gamle hovedveien til Berg kom ned her, og bort til hovedhuset. Veien var nok noe bredere enn den er i dag, da de ofte kom med hest og kjerre.

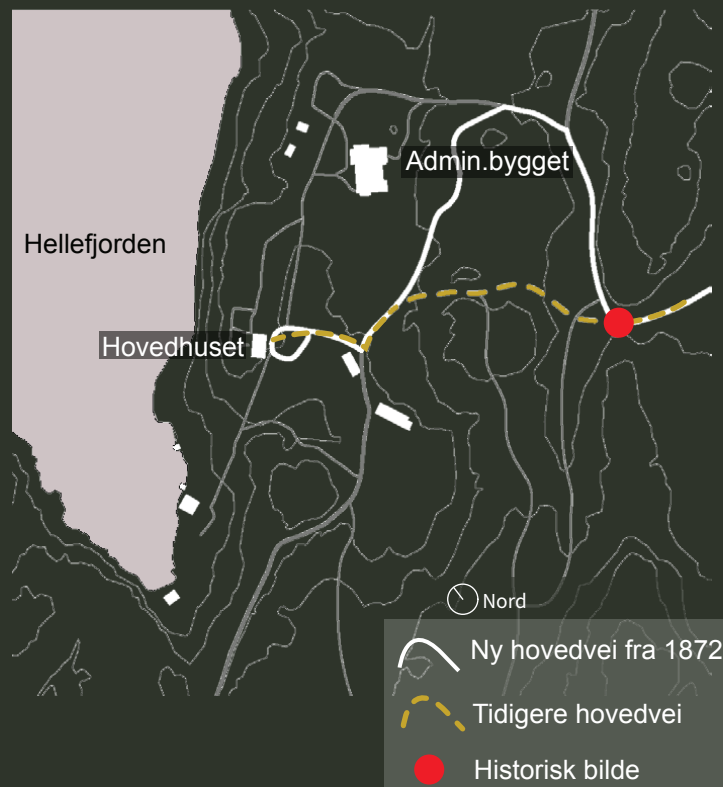

Bildet fra 1880-årene. Bildet viser “Jette”, “Jeias” tante og to andre kvinner gående opp den gamle hovedveien til Berg. (Se rød runding på kartet)

Foto: Berg-Kragerø museum.

“I “Jeias” fotspor”

Kart med ny og gammel hovedvei til Berg

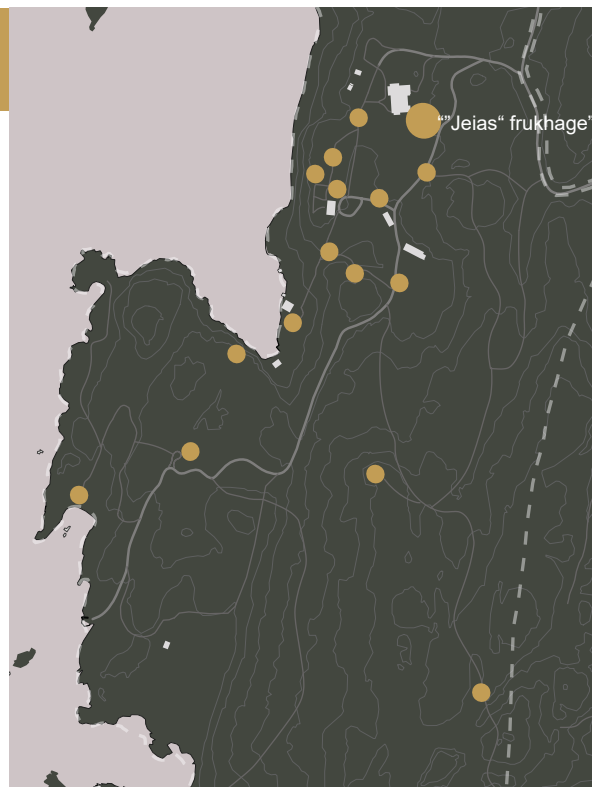

“Jeias” frukthage

Plassering: Ved administrasjonsbygget

Størrelse på skiltet: Liggende A3.

Tema/innhold: Utsnitt av det historiske kartet fra 1829. Frukthagen som tidligere var i den sentrale delen av parken.

Plassering av skiltet i parken.

Skiltet

“Jeias” frukthage

Et eldre kart over lystgården på Berg fra 1829, gir en indikasjon på hvordan parken så ut tidligere. I den sentrale delen av parken var det en større frukthage, med epletrær og bærbusker. “Jeia” var opptatt av å høste bær og frukt, og lagre det til vinteren. Da hun arrangerte selskaper og fester om sommeren, fikk gjestene forsyne seg av frukt og bær i parken.

Utsnitt av kartet fra 1829. Kartet viser hovedhuset og den tilhørende parken, som bestod av en frukthage med slyngende stier.

“I “Jeias” fotspor”

Bildet viser Kristine Broch, “Jeias” venninne i frukthagen. Bildet er tatt fra bøkealleen ned mot frukthagen.
Foto: “Jeia” Homann, Berg-Kragerø museum.

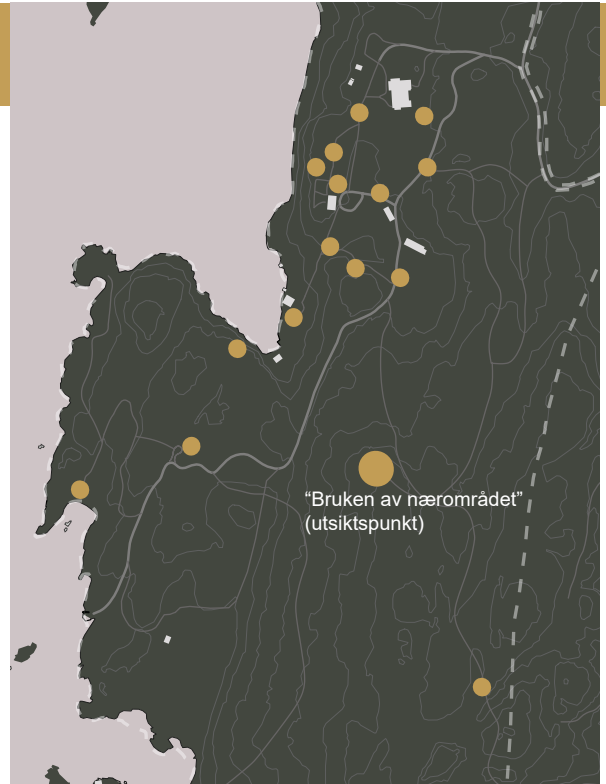
I frukthagen var det blant annet epletrær, rips og stikkelsbær. “Jeia” slet økonomisk store deler av livet, og tjente noe penger på frukt og bær hun solgte i Kragerø. Det var ikke alltid så mye igjen å selge, fordi hun lot fuglene spise sin del av bærene. Frukthagen i parken ble fjernet i 1955, da museet åpnet for publikum.

Bruken av nærområdet -utsiktspunkt i skogen

Plassering: Utsiktspunktet i skogen.

Størrelse på skiltet: Liggende A3.

Tema/innhold: Hvordan familien Homann brukte nærområdet.

Plassering av skiltet i parken.

Skiltet

Bruken av nærområdet

Bildet viser "Jeia" på tur i skogen sammen med hundene sine.

Foto: Berg-Kragerø museum.

"I "Jeias" fotspor"

Familien Homann tilbrakte mange somre på lystgården på Berg. Det brukte aktivt skogen og området rundt lystgården til utflukter og ettermiddagsturer. Både skogen, toppene og sjøen var destinasjoner for familieutflukter.

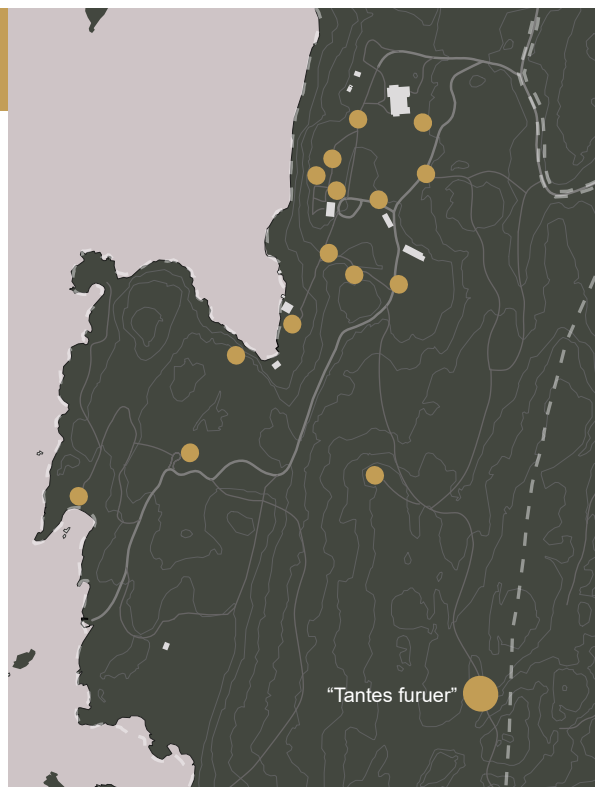
"Jeia" elsket å være ute i det fri, og hun vandret ofte rundt i skogen og så på trærne, blomstene og dyrelivet. Hun lærte blandt annet å skille de ulike fuglekvitrene fra hverandre.

“Tantes furuer”

Plassering: I skogen ved “Tantes furuer”.

Størrelse på skiltet: Liggende A3.

Tema/innhold: “Tante Jette” og “Jeias” forhold til skogen og trærne.

Plassering av skiltet i parken.

Skiltet

“I “Jeias” fotspor”

“Tantes furuer”

Henriette Olava Homann var “Jeias” tante, og ble kalt “Tante Jette”. “Jette” bodde i Christiania og levde ut drømmen om å være kunstner. Da “Jeias” mor døde under fødselen, ga hun opp kunstnerlivet og flyttet tilbake til Berg og tok vare på “Jeia” og de andre barna.

“Jeia” var svært glad i alt som levde, og trærne på eiendommen var som venner for henne.

“Tante Jette” hadde sitt spesielle sted i skogen på Berg som de ofte gikk på tur til. Mellom de to furuene var det en benk som de kunne sitte å hvile på.

En gang fikk “Jeia” greie på at den ene av de to furuene var blinket ut til felling. Dette likte hun ikke, og kom akkurat tidsnok til å stoppe fellingen av treet. Den dag i dag kan man fremdeles se at treet til venstre (på bildet) har sår i stammen etter øksen.

Bilde fra ca 1910. “Jeia” sitter til venstre i bildet, “Tante Jette” helt til høyre.

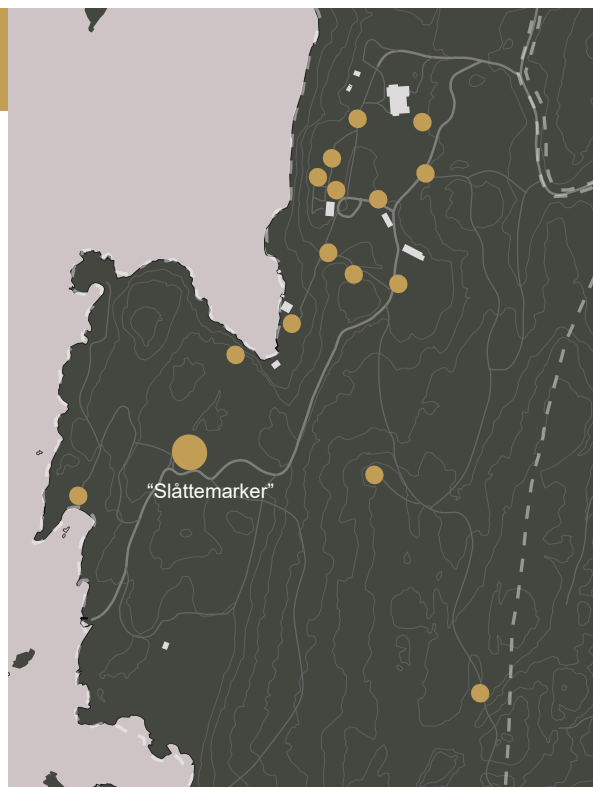
Foto: Berg-Kragerø museum.

Slåttemarker

Plassering: Den åpne flaten ved parkeringsplassen til badeplassen på Bergsneset.

Størrelse på skiltet: Liggende A3.

Tema/innhold: Hvordan landskapet rundt Berg ble brukt.

Plassering av skiltet i parken.

Skiltet

Slåttemarker

“I “Jeias” fotspor”

Bilde fra den gamle uteløa på Berg, som ligger rett vest for badeplassen på Bergsneset. Bildet viser høying, hvor man slo ned gresset og lot det trøke på marken. Når høyet var tørt fraktet man det inn på låven, og lagret det frem til vinteren.

Foto: Berg-Kragerø museum.

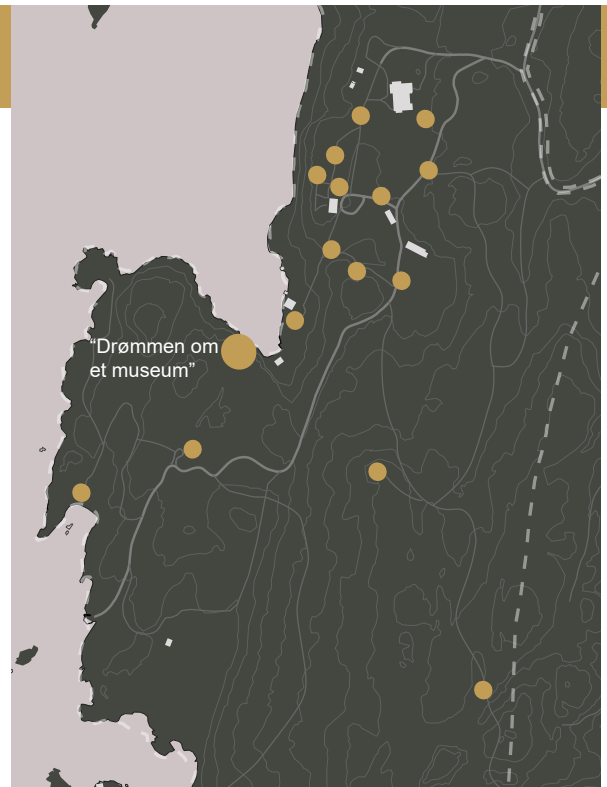
På Berg var gårdsdrift og dyrehold en stor del av hverdagen. De var avhengige av dyr for å få gårdsprodukter som egg, melk, ost og kjøtt. Gjennom sommerhalvåret gikk dyrene ute på beitet, men om vinteren var de inne og trengte fôr. Man var derfor avhengig av å kunne produsere nok høy til hele vinteren. Landskapet på Berg er kupert og mange steder egner seg ikke til slåttemarker. Man fant derfor de flateste områdene, ryddet de for stein og trær, og hadde slåttemarker her. Noen av områdene lå et godt stykke fra selve gården, og høyet måtte fraktes tilbake til låven med hest og kjerre.

Drømmen om et museum

Plassering: Ved den nye utsiktsplassen, med utsikt mot lystgården.

Størrelse på skiltet: Liggende A3.

Tema/innhold: “Jeias” drøm om at lystgården på Berg skulle bli et museum.

Plassering av skiltet i parken.

Skiltet

Drømmen om et museum

“Jeia” ble født inn i velstand og levde store deler av livet rundt trygge økonomiske rammer. Da hun flyttet ut til Berg i 1892, solgte hun huset i byen og gjorde Berg til sitt hjem.

“I “Jeias” fotspor”

I 1927 endret den økonomiske situasjonen for “Jeia” seg dramatisk. Handel- og skipsrederfirmaet Biørn som “Jeia” eide en del av, kollapset og hun hadde ikke lenger den samme økonomiske tryggheten. Hun solgte melk og tømmer fra eiendommen, men det var ikke nok til å bøte på alle utgiftene med gårdsdriften, mat og lønn til arbeidsfolkene.

“Jeia” hadde fullt av eiendeler i hovedhuset, hvor mange var av både antikvariske og økonomisk betydning. Men selv om hun sårt trengte penger, var det utenkelig å skulle selge bort noe av innboet. Allerede i 1927 skriver hun testament hvor hun gir hele eiendommen og innboet til Kragerø og tidligere Skåtøy kommune. Da “Jeia” døde i 1943, var bygningen og eiendommen i så dårlig forfatning at Skåtøy kommune takket nei til gaven. I 1995 åpnet Berg-Kragerø museum for publikum.

Kanskje stod “Jeia” nettopp her, så utover eiendommen sin, med et ønske om at stedet hun var så glad i, skulle bli tatt vare på og være til glede for store og små. Takket være hennes mot, gavmildhet og drømmen om et museum, er hjemmet hennes på Berg fremdeles et samlingssted.

Bildet viser “Jeia” med Hellefjorden i bakgrunnen. Bildet er tatt fra hovedhuset ut mot fjorden.

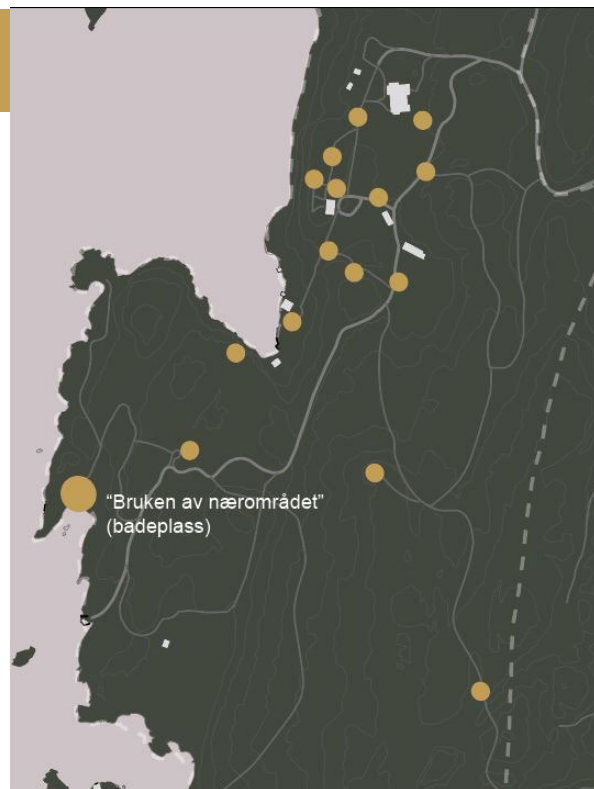
Foto: Berg-Kragerø museum

Bruken av nærområdet -badeplass på Bergsneset

Plassering: Badeplass på Bergsneset.

Størrelse på skiltet: Liggende A3.

Tema/innhold: Hvordan familien Homann brukte nærområdet.

Plassering av skiltet i parken.

Skiltet

Bruken av nærområdet

“I “Jeias” fotspor”

Bildet viser “Jeia”, tanten hennes “Jette” og en venninne på tur i nærområdet.

Foto: Berg-Kragerø museum.

Familien Homann tilbrakte mange somre på lystgården på Berg. De brukte aktivt skogen og området rundt lystgården til utflukter og ettermiddagsturer. Både skogen, toppene og sjøen var destinasjoner for familieutflukter.

“Jeia” elsket å være ut i det fri, og brukte nærområdet rundt på Berg. Selv om hun var ute på tur, var hun alltid fin i tøyet, som hun arvet av sin mor.

6.2.2 Skisseprosjekt av to områder som inngår i “I “Jeias” fotspor”

Som en del av vandringen “I “Jeias” fotspor”, foreslår vi å utvikle to områder. I den følgende delen vil vi presentere skisseforslag til hvordan disse to områdene kan opparbeides.

“Jeias” frukthage” vil bli en utendørs møteplass i parken med mulighet for å sitte, leke og lære om dyrking av frukt og grønnsaker. Bergsneset er et populært bade- og rekreasjonssted, og “Den nye utsikten” vil bidra til å skape en bedre kontakt mellom Bergsneset og museumsparken.

“Jeias” frukthage

Eksisterende vei

Adminstrasjonsbygget

Epletrær

Oppholdssone,
pergola med tak

Eksisterende vei

Lekeområde

Bær-
busker

Dyrkings-
område

Epletrær

Hønsehus

Eksisterende koter

Nye koter

Berg plante- og dyrefredningsområde

M 1:500

5m

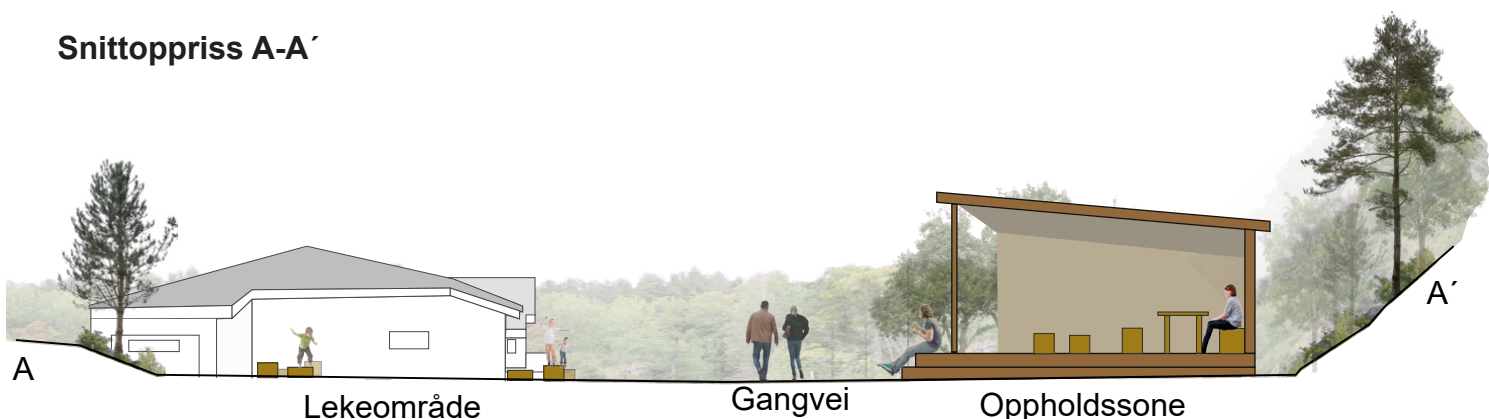
20m

““Jeias” frukthage”

Gjennom arbeidet med analysedelen, så vi at området på Berg brukes på mange måter. Selv om det er mulighet for å sitte ned å slappe av på flere av benkene i parken og ved sittegruppene utenfor administrasjonsbygget, mangler Berg en tydelig møteplass. Som en del av vandringen “I “Jeias” fotspor” foreslår vi derfor å utvikle området bak administrasjonsbygget til en ny møteplass. Dette området ligger tett opp til administrasjonshuset hvor man har kafé og toalettmuligheter, samtidig som området ligger utenfor Berg plante- og dyrefredningsområde. I dag er området lite brukt, og preges i stor grad av kratt og høyt gress. Vi har valgt å kalle samlingsstedet for “Jeias” frukthage”, som viser til den tidligere frukthagen som var i parken. Ved å plante epletrær, bærbusker og legge til rette for dyrkningsfelt og plantekasser, vil man kunne hente tilbake noe av dyrkingen på Berg. Her kan barn og unge lære om dyrking og matproduksjon, og være med å så og høste frukt og grønnsaker. Et hønsehus er også plassert øst på tomten, som også var på Berg tidligere.

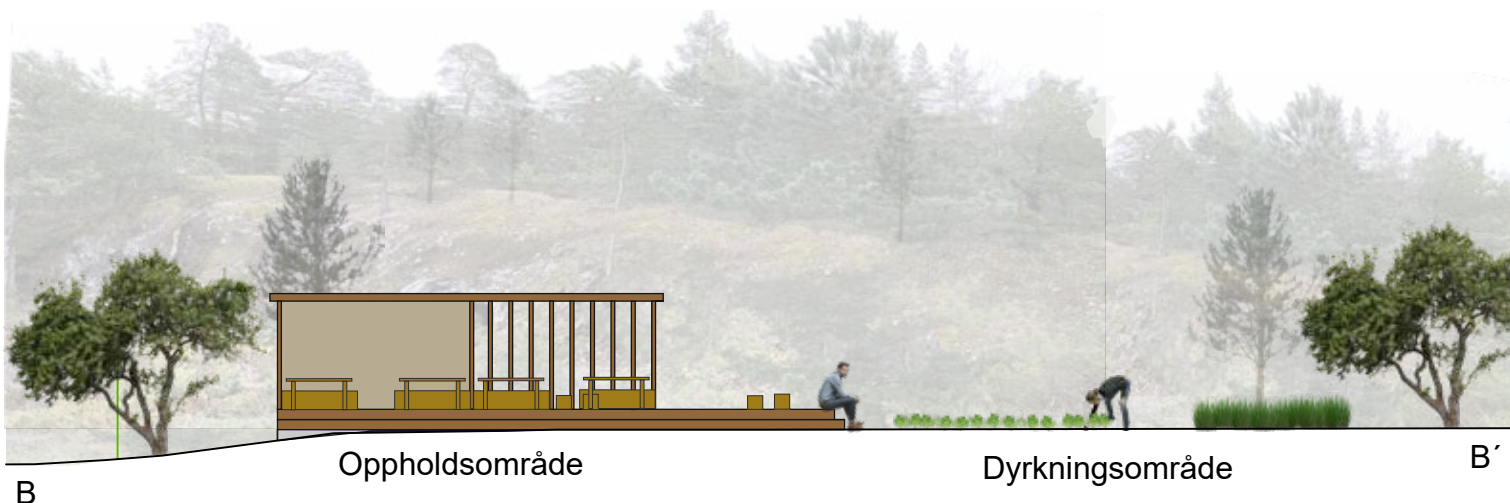
De nye stiene på området kobler seg på eksisterende veier, og samles rundt pergolaen som er sentralt plassert på området. Deler av pergolaen har tak og vegger, slik at den kan brukes gjennom hele året. Pergolaen er plassert på en platting med god oversikt over området. Blanding av fastmonterte og flyttbare møbler gjør området dynamisk og funksjonelt. Lekeområdet er plassert langs en mindre fjellknaus. Dette gjør at lekeområdet får en glidende overgang til fri lek på knausen og i skogen. Hinderløype og balansestokk åpner også opp for fysisk aktivitet.

Snittoppriss A-A´

Snittet strekker seg fra lekeområdet til pergolaen. Mens barna leker, kan foreldrene slappe av ved pergolaen. Plattingen som pergolaen står på kan også brukes som sittekant.

Snittoppriss B-B´

Snittet viser dyrkningsområdet hvor barn og unge kan være med å dyrke frem grønnsaker, bær og frukt.

Ved valg av frukt- og bærbusker foreslår vi i størst mulig grad bruk av arter som har vært i parken tidligere. Et historisk forankret plantevalg, kan være med å formidle en større del av historien.

Eplehagen forsvant på 1950-tallet. Vi vet ikke hvilke eplearter som stod i parken, men trærne bar mye frukt. Gunnar Øverland, vaktmesteren på Berg, skal ha vært lei av å plukke epler i parken (Fuglestvedt, 2021). Det er også oppgitt at det har vært kirsebærtrær, rips-, solbær- og stikkelsbærbusker i parken som «Jeia» gjerne delte med fuglene (Sandberg, 1988, s.27). Funn av stikkelsbærbusker i skråningen bak hovedhuset bekrefter dette.

Illustrasjonsbilde av "Jeias frukhage".

“Den nye utsikten”

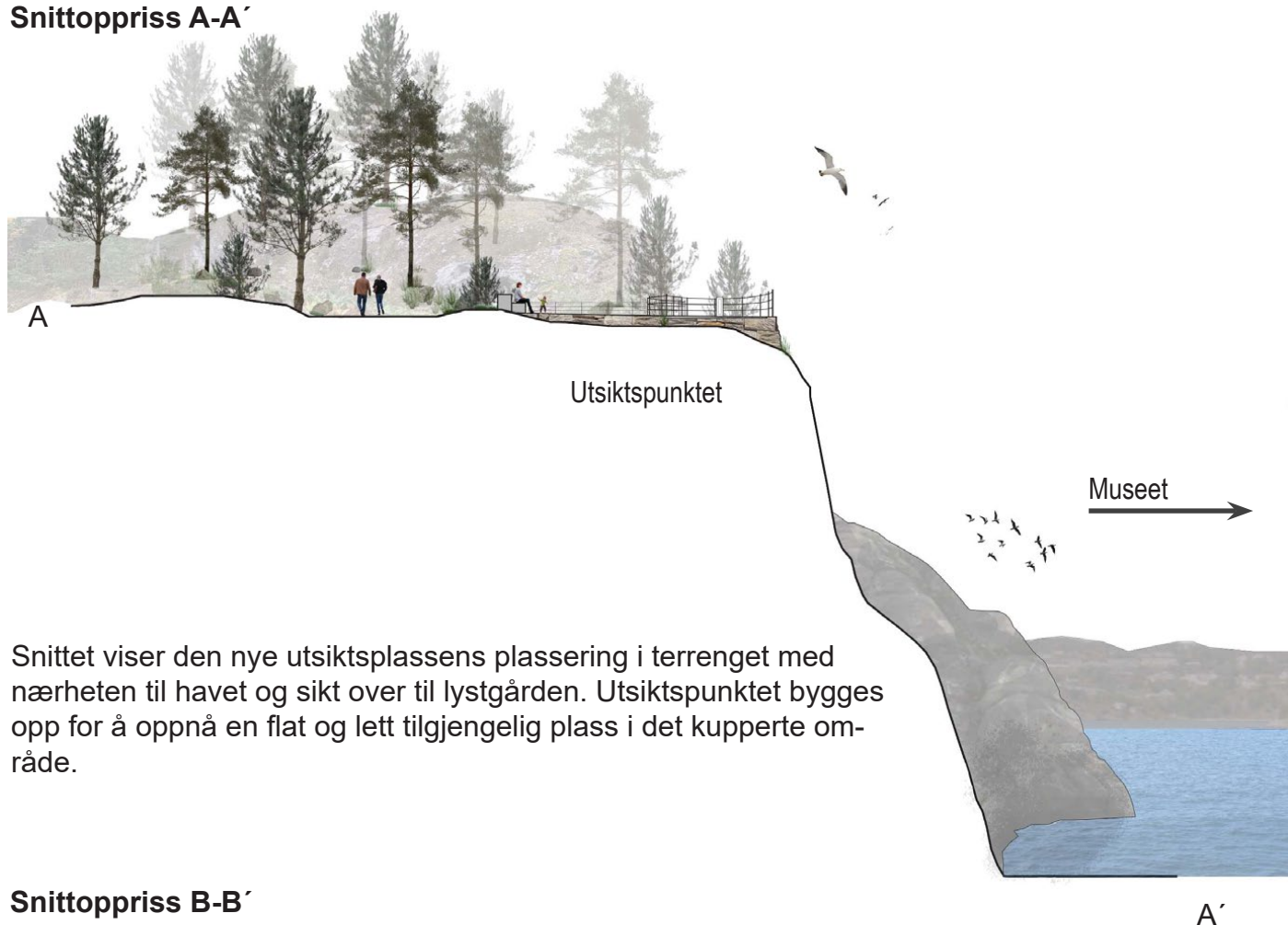

“Den nye utsikten”

Kartet viser forslaget til det nye utsiktspunktet langs veien ut på Bergsneset. Gjennom befaring identifiserte vi dette som et område vi kunne utnyttet bedre. Området nede ved Kornbua og badehusene er i dag lite tilgjengelig på grunn av den bratte bakken ned fra hovedhuset. Det nye utsiktspunktet legger til rette for at dette området kan oppleves fra Bergsneset. I tillegg vil det koble museet og Bergsneset bedre sammen ved at besøkende ser over til lystgården.

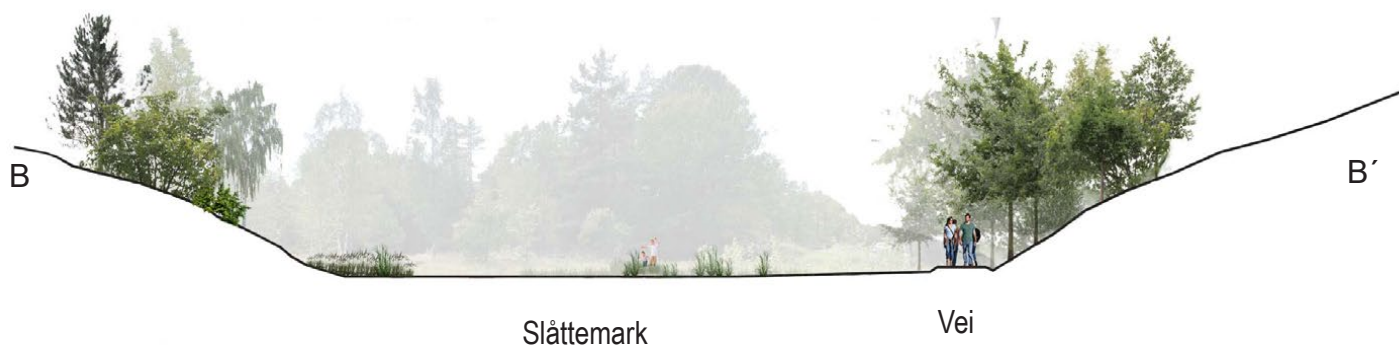
På det lille kartet ser vi forslaget til utformingen av det nye utsiktspunktet, som er inspirert av utsiktspunktet i parken. Den bygges opp med naturstein og sort jernrekkverk langs ytterkanten. Underlaget består av gress og platting. Det blir satt opp en “glasskule” i metall og sittebenker, som samsvarer med utsiktspunktet i parken. Skitet “Drømmen om et museum” fra “I “Jeias” fotspor” plasserer her. Veien ut anlegges relativt flatt for god tilgjengelighet og uten store naturinngrep.

Snittoppriss A-A´

Snittet viser den nye utsiktsplassens plassering i terrenget med nærheten til havet og sikt over til lystgården. Utsiktspunktet bygges opp for å oppnå en flat og lett tilgjengelig plass i det kupperte område.

Snittoppriss B-B´

Snittet viser veien fra parkeringsplassen og ut mot den nye utsiktsplassen. Veien legges langs kanten på det åpne området som tidligere har vært slåttemark. Her blir veien liggende diskret i terrenget og åpner opp for videre bruk av det åpne området.

6.2.3 “Billejakten”

Berg plante- og dyrefredningsområde, med særlig vekt på de hule eikene, pekes på som et av de viktigste lokalitetene for rødlistede billearter i Norge (Brandrud et al., 2010. s.12).

Gjennom “Billejaken” ønsker vi å spre kunnskap og forståelse rundt det biologiske mangfoldet og flere av de rødlistede billeartene som finnes på Berg.

Gjennom “Billejaken” ønsker vi å spre kunnskap om det biologiske mangfoldet og flere av de rødlistede billeartene som finnes på Berg.

“Billejakten” består av 8 ulike poster plassert på ulike steder i parken. På hver post er det satt opp et skilt sammen med en figur av en rødlistet billeart. De 8 billene er valgt ut grunnet registrerte funn av arten i området. Det ble også vektlagt å velge biller fra de ulike kategoriene i rødlisten, samt variasjon i billens utseende og levemåte.

Illustrasjonsbilde av “Billejakten”, med skilt og billefigur.

Skiltene

Skiltene inneholder bilder og tekst som tar for seg en av billeartene som er registrert på området. I tillegg til informasjon om arten, inneholder også noen skilt enkel informasjon som forklarer bruken av latinske navn, hvorfor mange av billeartene er rødlistede og hvorfor biller og insekter er viktige i naturen. Teksten er tilpasset barn, og informasjonen er derfor enkel og konkret. Tidvis vil noe av informasjon være forenklet, slik at det blir lett forståelig. På skiltet er det en tabell som viser de ulike kategoriene i rødlisten, og hvilken kategori arten tilhører. Skiltene avsluttes med et spørsmål som åpner for videre læring.

Skiltene som hører til “Billejakten” er hvite, og skiller seg tydelig fra skiltene som hører til “I “Jeias” fotspor”. De monteres på samme type stolpe som brukes “I “Jeias” fotspor”.

Forklaring av skiltene

Norsk og latinsk navn.

Tabell som viser kategoriene i rødlisten.

Hvilken kategori billen plasseres i.

Informasjon om billen og ulike temaer.

Illustrasjonsbilde av billen.

Spørsmål som åpner for videre læring.

Keiserpraktbillen
Latinsk navn: *Dicerca aenea*

Keiserpraktbillen lever i svekkede eller døde ospetrær. Noen sier at keiserpraktbillen er et "klimarelikt", et ord som brukes om planter og dyr som kom til Norge da klimaet var annerledes, men som fremdeles overlever her. Keiserpraktbillen er en rødlistet billeart som er i kategorien kritisk truet.

Rødlisten er en liste over dyr, planter og insekt som står i fare for å dø ut i Norge. Den er laget av eksperter, og hjelper oss å se hvilke arter vi må passe ekstra godt på. Listen er delt inn i ulike kategorier som viser hvordan det står til med arten.

CO	Gått tapt
CR	Kritisk truet
EN	Sterkt truet
VU	Vårbar
NT	Nær truet
LC	Ikke truet

Berg er det eneste stedet i Norden hvor keiserpraktbillen er funnet i nyere tid.

Kan du komme på noen grunner for at keiserpraktbillen står på rødlisten i Norge?

Billefigurene

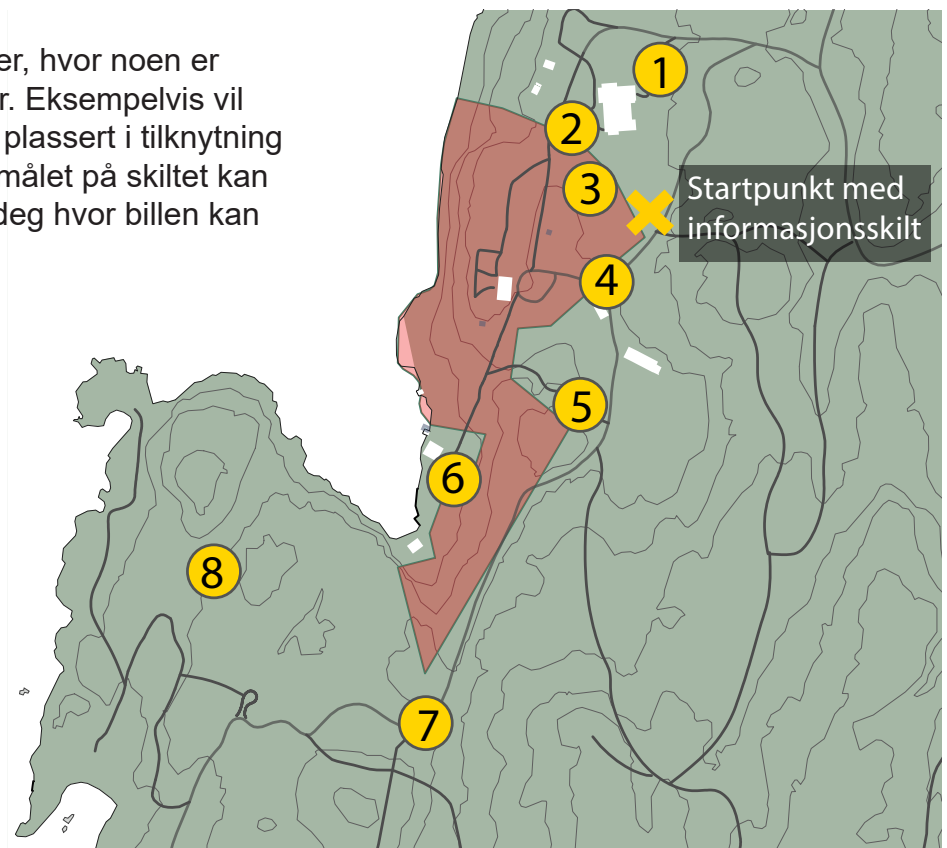
Billefiguren som står sammen ved de enkelte skiltene er tenkt å være av billen som vises. Skiltet viser et illustrasjonsbilde av billen, figuren behøver derfor ikke være nøyaktig lik. Figuren kan gjerne plasseres litt skjult, slik at man må lete og på denne måten skapes en ekstra utfordring som kan vekke interessen hos brukerne.

Kragerø har lang tradisjon som kunstnerby, og billefigurene kunne blitt utarbeidet av lokale kunstnere. Dette kunne vært med å skape en liten billeskulptur-park på Berg. Som vi har sett ved "STI FOR ØYE" brukes kunst til å løfte frem det biologiske mangfoldet og verdien av naturen.

Plassering av postene

Postene plasseres på ulike steder, hvor noen er knyttet opp til spesifikke områder. Eksempelvis vil posten om eikegullbassen være plassert i tilknytning et gammelt eiketre, slik at spørsmålet på skiltet kan besvares, "Ser du et sted rundt deg hvor billen kan bo?"

Rekkefølgen på postene er også lagt opp slik at informasjon på de første postene vil bygge videre på de neste postene. Eksempelvis forklares rødlisten på post en.

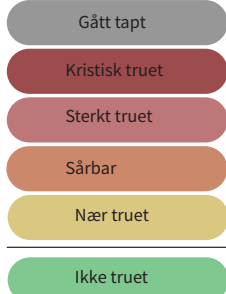
Kart over postene i "Billejakten".

Billejakten

Det er plassert ut 8 ulike poster som viser en rødlistet billeart. Klarer du å finne alle postene?

Berg er et viktig område for mange planter og insekter. Deler av området her hører til Berg plante- og dyrefredningsområde, som er laget for å ta vare på de sjeldne artene. At område er fredet vil si at det ikke er lov å lage bål, kjøre motoriserte kjøretøy eller kaste søppel innenfor det fredede området. Det er heller ikke lov å plukke viktige planter, sjeldne sopparter eller skade insektene som lever innenfor området. Man kan plukke bær og noen sopper som kan spises.

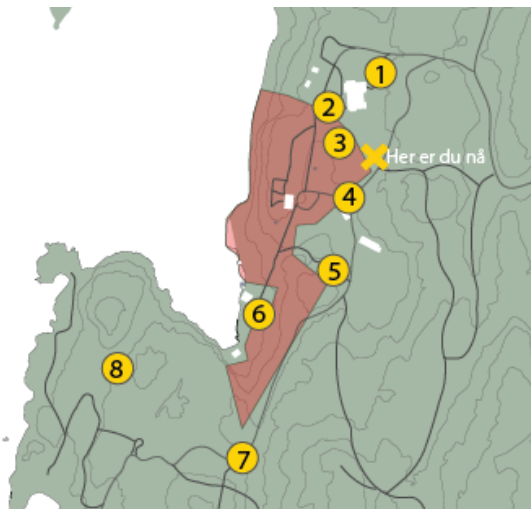
Kategoriene i rødlisten

Rødlisten

Rødlisten er en liste over planter, dyr og insekter som står i fare for å dø ut i Norge. Artene som havner på rødlisten plasseres i ulike kategorier etter hvor stor fare det er for at de dør ut. Jo høyere opp på listen arten havner, jo større er faren.

De gule rundingene viser hvor postene er. Det røde området er Berg plante- og dyrefredningsområde.

Post 1 Keiserpraktbillen

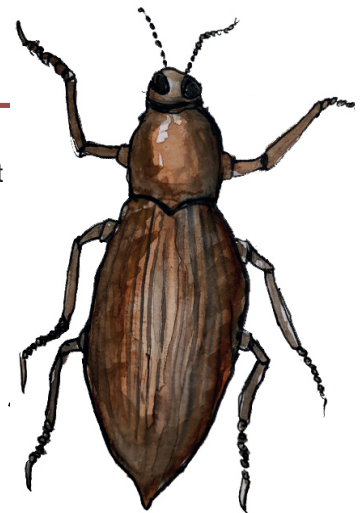
Tekst: (Artsdatabanken, u.å.).

Keiserpraktbillen

Latinsk navn: *Dicerca aenea*

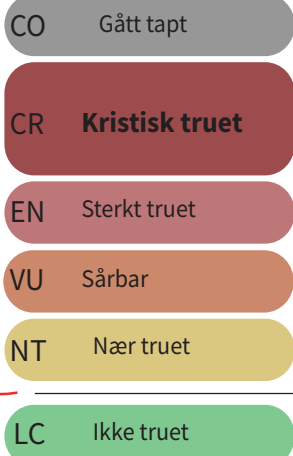
Keiserpraktbillen lever i svekkede eller døde ospetrær. Noen sier at keiserpraktbillen er et "klimarelikt", et ord som brukes om planter og dyr som kom til Norge da klimaet var annerledes, men som fremdeles overlever her. Keiserpraktbillen er en rødlistet billeart som er i kategorien kritisk truet.

Rødlisten er en liste over dyr, planter og insekt som står i fare for å dø ut i Norge. Den er laget av eksperter, og hjelper oss å se hvilke arter vi må passe ekstra godt på. Listen er delt inn i ulike kategorier som viser hvordan det står til med arten.

Berg er det eneste stedet i Norden hvor keiserpraktbillen er funnet i nyere tid.

Rødlisten

Kan du komme på noen grunner for at keiserpraktbillen står på rødlisten i Norge?

“Den brune billen”

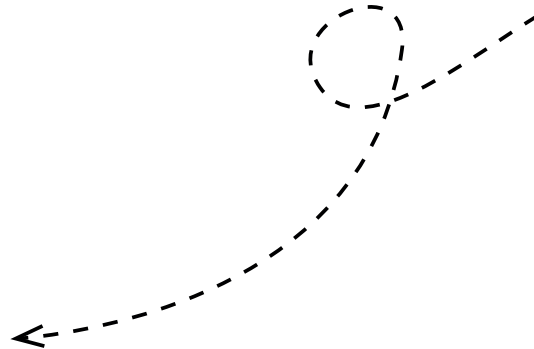
Latinsk navn: *Euglens eculatus*

Billen heter *Euglens eculatus* på latin, men har ikke fått et norsk navn enda. Billen lever bare i gamle, hule eiketrær, og er plassert i kategorien nær truet. Selv om billen havner i denne kategorien, er det noen steder funnet mange slike biller på et sted. Forskere bruker ofte det latinske navnet på dyr, planter og insekt slik at de lettere kan samarbeide med forskere fra andre land. Ved å bruke det latinske navnet, kan man være sikker på at man snakker om det samme dyret, planten eller insektet.

Billen er funnet 20 ulike steder i Norge.

- CO Gått tapt
- CR Kristisk truet
- EN Sterkt truet
- VU Sårbar
- NT Nær truet**
- LC Ikke truet

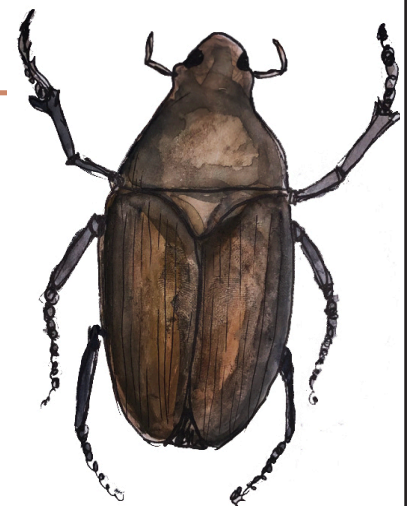

Kanskje du kan komme på et passende norsk navn til denne billen?

Eikegullbasse

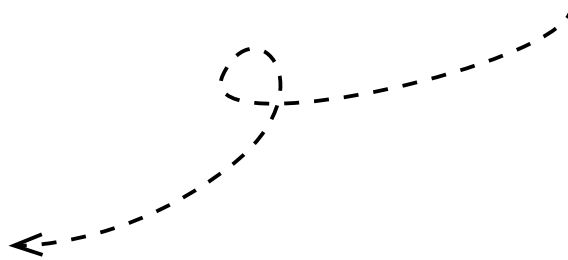
Latinsk navn: *Protaetia marmorata*

Eikegullbassen lever i gamle trær, og som navnet tilsier, særlig i eiketrær. Billen er i kategorien sårbar, som betyr at billen står i fare for å bli utryddet. En av grunnene til at billen kan bli utryddet er fordi habitatet til billen fjernes. Når vi hugger ned skog for å bygge nye hus, fotballbaner eller veier, fjerner vi hjemmet til billen. Dette gjør at billen får færre steder å bo, og det blir vanskeligere å flytte seg rundt, finne mat, møte andre biller og gjemme seg for rovdyr.

Eikegullbassen er funnet langs kysten mellom Kragerø og Fredrikstad.

- CO Gått tapt
- CR Kristisk truet
- EN Sterkt truet
- VU Sårbar**
- NT Nær truet
- LC Ikke truet

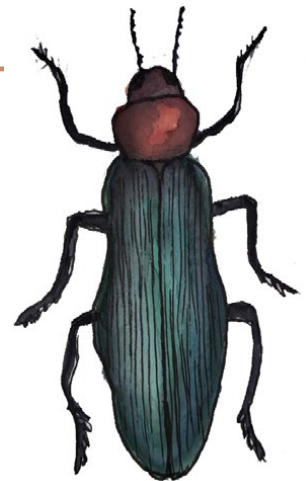
Ser du et sted rundt deg hvor billen kan bo?

Poppelpraktbille

Latinsk navn: *Agrilus pratensis*

Poppelpraktbiller lever på yngre ospetrær. For at poppelpraktbiller skal trives på ospetrærne, bør treet helst stå et lunt sted med mye sol. Billen liker at andre dyr som hjort eller sau har spist av treet.

Mange insekter spiller en viktig rolle i naturen når de spiser og bryter ned døde trær og planter. Man kan kanskje beskrive mange av insektene som lever av gamle trær og planter for naturens egne renholdsarbeidere?

Kragerø er det eneste stedet i Norge hvor poppelpraktbiller er funnet.

CO Gått tapt

CR Kristisk truet

EN Sterkt truet

VU **Sårbar**

NT Nær truet

LC Ikke truet

Hvorfor tror du poppelpraktbiller liker at andre dyr har spist på treet hvor den bor?

“Jaktbiller”

Latinsk navn: *Paromalus flavicornis*

Paromalus flavicornis er en bille som ikke har fått et norsk navn enda, men den hører til i insektsfamilien stumpbiller. Billen er i kategorien sårbar, og lever på innsiden av barken i gamle løvtrær, særlig eiketrær. Her bor den ofte sammen med en type maur, som beskytter den mot andre fiender. Billen jakter og spiser andre biller og småkryp som også bor under barken på eiketreet.

“Jaktbiller” er funnet 25 steder langs Oslofjorden.

CO Gått tapt

CR Kristisk truet

EN Sterkt truet

VU **Sårbar**

NT Nær truet

LC Ikke truet

Hvor mange ulike insekter tror du er avhengig av gamle eiketrær for å overleve?

“Maur-billen”

Latinsk navn: *Batrisodes delaporti*

Batrisodes delaporti har ikke fått et norsk navn enda, men den tilhører insektfamilien som heter kortvinger. Billen lever i gamle, hule eiketrær, og er i kategorien sterkt truet. Billen lever som regel sammen med en type maur som også lever i gamle eiketrær. Billen spiser ikke maur, men jakter på andre småkryp. Grunnen til at billen lever sammen med mauren er trolig fordi mauren kan beskytte billen mot andre insekter som jakter på den.

Batrisodes delaportier er funnet 4 steder langs kysten i Norge.

CO Gått tapt

CR Kristisk truet

EN **Sterkt truet**

VU Sårbar

NT Nær truet

LC Ikke truet

Vet du om noen andre dyr eller fugler som spiser insekter?

Eikeblodsmeller

Latinsk navn: *Ampedus hjorti*

Eikeblodsmelleren er en bille som lever i rød jord man kan finne i gamle eiketrær. Billen er i kategorien sårbar, fordi de gamle trærne forsvinner. Det er færre eiketrær som får vokse seg gamle slik at eikeblodsmelleren kan bo her. Noen steder i Norge finner man mange eikeblodsmellere, men på verdensbasis er billen svært sårbar.

Eikeblodsmelleren har stor utbredelse i Drangedal og i Larvik.

CO Gått tapt

CR Kristisk truet

EN Sterkt truet

VU **Sårbar**

NT Nær truet

LC Ikke truet

Vet du om andre dyr eller insekter som er vanlig i Norge, men ikke i andre land?

“Den blå billen”

Latinsk navn: *Ischnomera caerulea*

Billen som heter *Ischnomera caerulea* på latin, har enda ikke fått noe navn på norsk. Billen lever som regel i rått bark på døde løvtrær, som eik, alm, lind og lønn. Her i Kragerø er den også funnet på ospetrær. Billen er i kategorien sårbar, på grunn av at mange gamle trær blir fjernet før de blir gamle og dør, slik at billen kan flytte inn.

Insekter kan se veldig forskjellige ut, med ulike farger, former og størrelser. Selv om noen av de kan være litt skremmende, vil noen si at de også er fine å se på.

CO Gått tapt

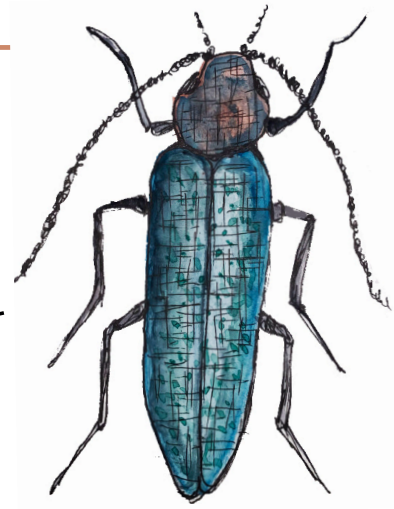
CR Kristisk truet

EN Sterkt truet

VU **Sårbar**

NT Nær truet

LC Ikke truet

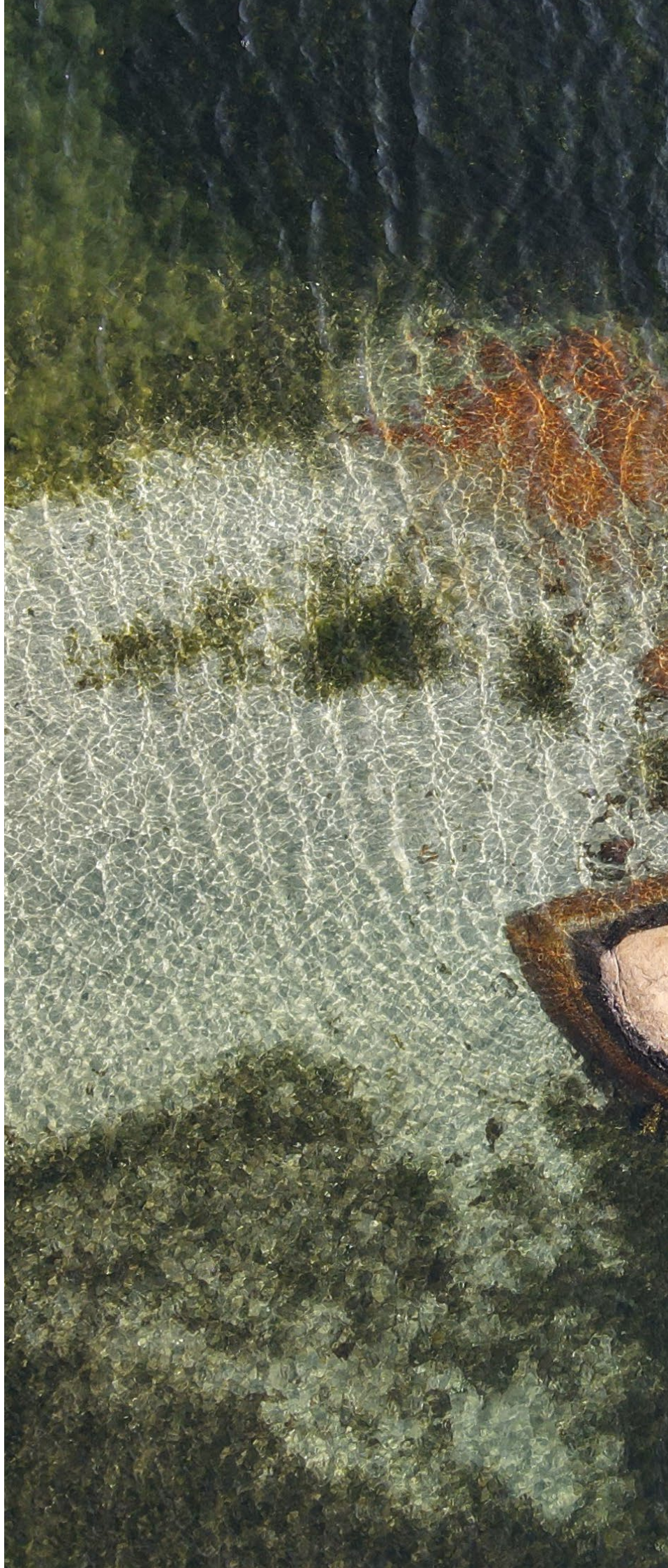
Ischnomera caerulea er funnet på Berg, Drangedal, Åmli, Larvik og i Frogn.

Hvorfor tror du mange av insektene har ulik farge?

Del 7

Avslutning

- 7.1 Refleksjon
- 7.2 Veien videre
- 7.3 Litteraturliste
- 7.4 Kartkilder
- 7.5 Figurliste

7.1 Refleksjon

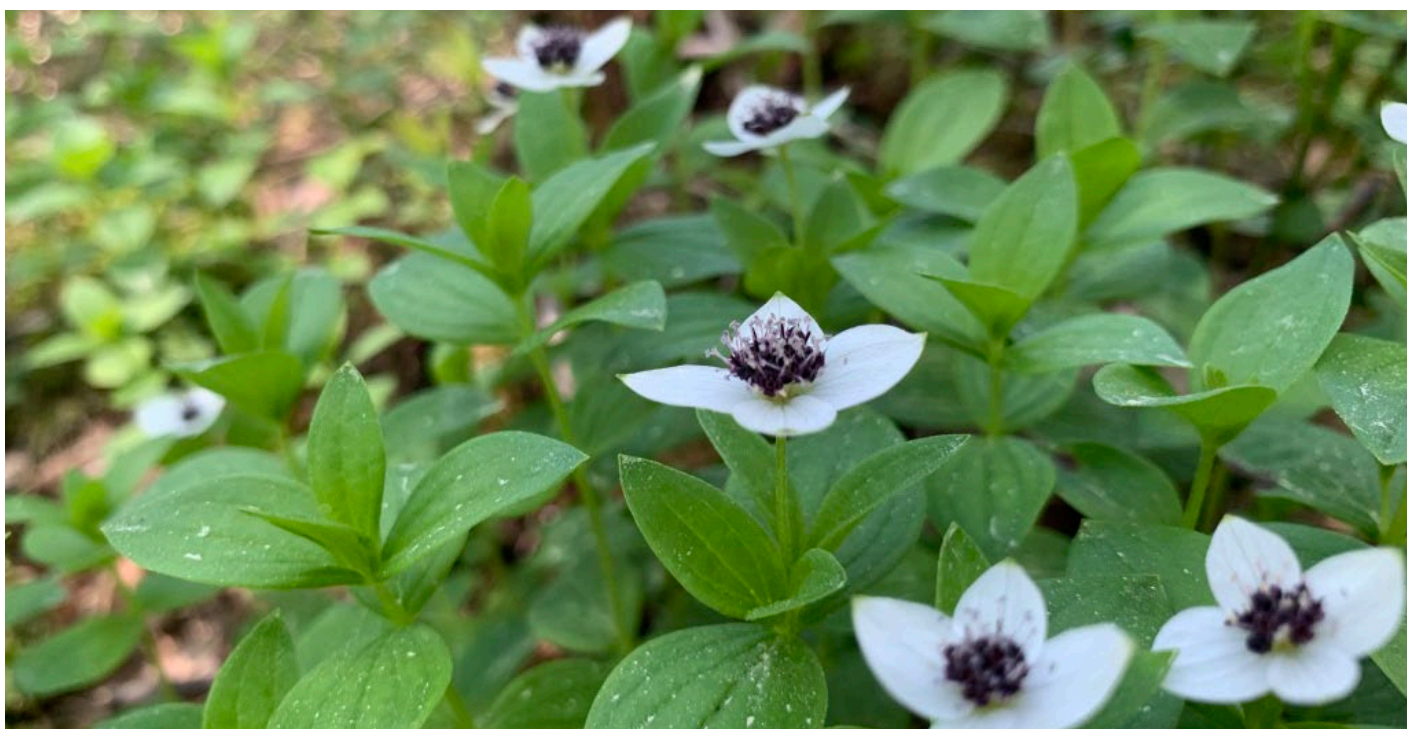
Denne oppgaven bygger på et bredt spekter av faktorer som skal hensyntas og det har vært utfordrende å begrense hva som skulle med i vår oppgave. Vi skjønnte raskt at vi måtte velge i hvilken grad vi skulle fordype oss i enkeltelementer på bekostning av oversiktsbildet. Gjennom litteratursøket og analysearbeidet besluttet vi å gå dypere inn i enkelte deler av historien vi anså som mest relevante. Analysedelen fanger over et bredere felt og mister derfor noe dybde rundt flere temaer. Vi har måttet legge tilside flere ideer og muligheter enn først antatt på bakgrunn av tidsbruk og rammene vi satte oss.

Opprinnelig var planen å detaljprosjekttere enkelte deler av parken, men underveis i arbeidet med masteroppgaven valgte vi å gå bort fra dette og fokusere på en helhet med god forankring i historien, landskapet og det biologiske mangfoldet på Berg. Vi ønsket også å binde området mer sammen med enkle grep basert på vernehensyn og museets muligheter til å gjennomføre prosjektet. Vi har også innsett viktigheten av å forstå området og historien knyttet til stedet før man gjør irreversible endringer.

En annen utfordring ved oppgaven har vært forholdet mellom ønsket om økte besøkstall og hensyn til vern av natur, museets park og bygninger. Vi tror at løsningsforslaget med å etablere en vandring på Berg uten de store inngrepene, lar seg kombinere med hensynet til den historiske parken, museets visjoner og verneformålene i Berg plante og dyrefredningsområde.

Berg-Kragerø Museum besitter et omfattende arkiv med bilder og gjenstander som ikke enda er digitalisert eller utstilt. Arkivet inneholder trolig mye informasjon som kan gi flere detaljer om utviklingen, og kan bli viktig ved videre arbeid. Vi har forholdt oss til det materialet vi har klart å oppdrive og mener vi har oppnådd et godt historisk grunnlag, men med flere uklarheter og manglende fotografiske bevis rundt parkens utvikling.

Gjennom det endelige løsningsforslaget føler vi at målet med oppgaven er oppnådd og at problemstillingen er besvart. Vi tror på at grepene vi har tatt kan gi museet økt attraktivitet gjennom formidling av historien på Berg. Forhåpentligvis kan oppgaven vår være til hjelp for Berg- Kragerø Museum, samt være nyttig i videre arbeid med å ta vare på området for kommende generasjoner.

7.2 Veien videre

Dersom man i senere tid ønsker å gjenskape eller rekonstruere historiske elementer fra museumsparken, burde det baseres på god historisk dokumentasjon og forståelse av det biologiske samspillet som utarter seg her. Historiske utgravninger kan være en mulighet for å kartlegge nøyaktig plassering og eksistens av elementer som ikke lengre står på området. Bildearkivet til museet er omfattende og består i store deler av glassplatenegativer som må digitaliseres før alderen forringer kvaliteten. Ettersom bildene blir tilgjengelige vil også nye deler av historien avdekkes. Dette er en tidkrevende oppgave, men kritisk for å videreføre lokalhistorie til kommende generasjoner.

“Forvaltningsplan for Berg plante- og dyrelivsfredningsområde i Kragerø” burde blitt revidert for 10 år siden og bør utarbeides. Dette vil danne et godt utgangspunkt for mer korrekte tiltak.

Gamle trær utgjør en viktig del av parkens estetikk og grunnlag for det biologiske mangfoldet. En plan for videreføring av parken burde sørge for at nye trær kan overta når de gamle forsvinner. Det kan ta lang tid å erstatte et tre i en allé, og dette bør vurderes nøyer før det er for sent.

Til videre arbeid med Berg- Kragerø Museum vil vi foreslå elementer av historisk betydning som med fordel kunne blitt tilbakeført. Samtidig vil vi understreke at slike endringer vil kreve gode dokumentasjon og en vurdering av Bergs ressurser til å skjømte og vedlikeholde nye elementer.

Husken

Husken ved hovedhuset var med på å definere lystgården som et sted for rekreasjon på sommerhalvåret.

Stakittgjerde

Stakittgjerde som stod mellom hovedhuset og museumsparken. Gjerdet hadde en romdannende funksjon, og var et enkelt grep for å definere ulike soner.

Blomsterhagen

Blomsterhagen på nordsiden av hovedhuset ville vært et interessant element å tilbakeføre. Det kan bli et spennende element som tilfører farger til parken.

Epletrærne

På hovedplenens stod det epletrær som ble fjernet da kommunen overtok Berg.

Hekken

Hekken langs ytterkanten av parken rammet inn hagen på baksiden av hovedhuset. Ved å etablere hekken, ville man understreket den romlige følelsen slik det var tidligere.

7.3 Litteraturliste

“STI FOR ØYE”. (u.å.). *Om STI FOR ØYE*. Tilgjengelig fra: <http://stiforoye.no/om-oss/> (lest 05.07.2021).

Andersson, S. I. (1993). *Prinsipper for bevaring*. Landskab, 5/6. København: Arkitektens Forlag.

Artsdatabanken. (u.å.). *Agrilus pratensis*. Tilgjengelig fra: <https://artsdatabanken.no/Rodliste2015/rodliste2015/Norge/9963> (lest 26.08.2021).

Artsdatabanken. (u.å.). *Ampedus hjorti*. Tilgjengelig fra: <https://artsdatabanken.no/Rodliste2015/rodliste2015/Norge/10357> (lest 26.08.2021).

Artsdatabanken. (u.å.). *Batrisodes delaporti*. Tilgjengelig fra: <https://artsdatabanken.no/Rodliste2015/rodliste2015/Norge/12621> (lest 26.08.2021).

Artsdatabanken. (u.å.). *Dicerca aenea*. Tilgjengelig fra: <https://artsdatabanken.no/Rodliste2015/rodliste2015/Norge/10019> (lest 28.08.2021).

Artsdatabanken. (u.å.). *Euglenes oculatus*. Tilgjengelig fra: <https://artsdatabanken.no/Rodliste2015/rodliste2015/Norge/9357> (lest 28.08.2021).

Artsdatabanken. (u.å.). *Ischnomera caerulea*. Tilgjengelig fra: <https://artsdatabanken.no/Rodliste2015/rodliste2015/Norge/9625> (lest 27.08.2021).

Artsdatabanken. (u.å.). *Paromalus flavicornis*. Tilgjengelig fra: <https://artsdatabanken.no/Rodliste2015/rodliste2015/Norge/10809> (lest 27.08.2021).

Artsdatabanken. (u.å.). *Protaetia marmorata*. Tilgjengelig fra: <https://artsdatabanken.no/Rodliste2015/rodliste2015/Norge/10684> (lest 27.08.2021).

Asmervik, S. (2009). *Universell utforming - Byer, hus, parker og transport for alle*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Berg- Kragerø Museum. (1963). Korrespondanse mellom NMBU og Ulf Hamran, hentet fra museumsarkivet.

Berg- Kragerø Museum. (u.å.). Utstillingen “Iseksport” ved Berg- Kragerø Museum (10.08.2021).

Bergaust, T. E. (2009). *Restaurering og vern: kulturminnevernets restaureringsprinsipper og oppfatninger av ekthet og kopi i et historisk perspektiv*. I: Årbok for Norsk vegmuseum, s. 81-96.

Brandrud, T. E., Hanssen, O. & Fylkesmannen i Telemark. (2010). *Forvaltningsplan for Berg plante- og dyrefredningsområde: Kragerø kommune*. Tilgjengelig fra: https://www.statsforvalteren.no/siteassets/utgatt/fm-telemark/dokument-fmte/miljo-og-klima/forvaltningsplaner/skjotselsplan_berg_museum_pnc3d.pdf?fbclid=IwAR2tcXGJzItrbbltWGujv46x-sZnntpXdt8Tg95e9ZQA2cRKttrvzWpkGWU (lest 10.10.2021).

Bratland, I. K. (2014). *Den siste istid i Kragerø*: Telemark Museum,. Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/011085440815/den-siste-istid-i-kragero> (lest 16.09.2021).

Brustad, I. (2021). Historiske kilder (e-post til Ørjan Eggebø 01.08.2021).

Bruun, M. (2007). *Norske hager gjennom tusen år*, 1. utg. Oslo: Andresen & Butenschøn.

Buaas, E. H. (2009). *Med himmelen som tak- Uterommet som arena for skapende aktiviteter i barnehage og skole*. , 2.utgave. Oslo: Universitetsforlaget.

Connell, B. R., Jones, M., Mace, R., Mueller, J., Mullick, A., Ostroff, E., Sanford, J., Steinfeld, E., Story, M. & Vanderheiden, G. (1997). *The principles of universal design*. Version 2.0 utg. NC State University: The Center for Universal Design. Tilgjengelig fra: https://projects.ncsu.edu/ncsu/design/cud/about_ud/udprinciplestext.htm (lest 20.10.2021).

Dietze-Schirdewahn, A. (2021). *Kart som historisk kilde* (e-post til Ørjan Eggebø 28.08.2021).

Eckholdt, P. (2009). *Kulturminneløype åpnes*: Kragerø Blad Vestmar. Tilgjengelig fra: https://www.kv.no/nyheter/kulturminneloype-apnes/s/2-2.3405-1.4905024?fbclid=IwAR0kSiegxWdl8wTyrCerrxK2et3U6v1zh0i_jQOQfOKK9X9bapSly0Yh15A (lest 03.09.2021).

Ekebergparken. (u.å.). *Om Ekebergparken*. Tilgjengelig fra: <https://ekebergparken.com/nb/om-ekebergparken> (lest 05.07.2021).

Forskr om Berg plante- og dyrefredningsområde. (2006). *Forskrift om verneplan for Oslofjorden - delplan Telemark, vedlegg 20, fredning av Berg plante- og dyrefredningsområde, Kragerø, kommune, Telemark av 30. juni 2006 nr. 813*. Tilgjengelig fra: https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2006-06-30-813?q=Forskrift%20om%20Verneplan%20for%20Oslofjorden&fbclid=IwAR19cNLGIr-X2dXuROLuv9nEldoIb94hpmvvUg_Vf0TtAICp3R1GuVYeSY (lest 02.09.2021).

Forskrift om utvalgte naturtyper etter nml. (2011). *Forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven av 13. mai 2011 nr. 512*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2011-05-13-512> (lest 18.10.2021).

Fuglestvedt, I. K. & Brustad, I. (2021). Samtale med Inger Kristine Fuglestvedt (tidligere ansatt) og Ingrid Brustad (daglig leder) ved Berg- Kragerø Museum. Kragerø (03.09.2021).

Fuglestvedt, I. K. (u.å.). *Bygningene på Berg*. Tilgjengelig fra: <https://laguide.no/berg///bygning/dynamic-no.html?t=1613514912> (lest 11.09.2021).

Gehl, J. (2017). *Livet mellom husene*, 7. utgave, 1.oplag. København: Arkitektens Forlag.

Global Biodiversity Information Facility. (u.å.). *Paromalus flavicornis*. Tilgjengelig fra: <https://www.gbif.org/species/4433174/metrics> (lest 28.08.2021).

Groven, T. S., Bergaust, T. E. & Aude, A. (2020). *Midtåsen : en historisk tolkning*. Masteroppgave. Ås: Norges Miljø- og Biovitenskaplige Universitet. Tilgjengelig fra: <https://hdl.handle.net/11250/2673012> (lest 19.08.2021).

Hagen, D., Evju, M., Olsen, S. L., Andersen, O. & Vistad, O. I. (2016). *Effekt av sykling og ridning på vegetasjon langs stier. Resultater fra en feltstudie*. Rapport 1288: NINA. Tilgjengelig fra: <http://hdl.handle.net/11250/2415562> (lest 29.09.2021).

Hamran, U. (u.å.). Carsten Hopstock og Berg-Kragerø Museum.

Hopstock, C. (1953). *Gamle lystgårder ved Kragerø : ca. 1750-1850*. Oslo.

Hopstock, C. (1975). *Søndre Kalstad og Kragerø-slekten Biørn i byen og på landet*. Kragerø: Naper Boktrykkeri- Kragerø.

ICOMOS. (1981). *Historic gardens (The Florence charter 1981)*. Tilgjengelig fra: <https://www.icomos.org/en/what-we-do/focus/179-articles-en-francais/ressources/charters-and-standards/158-the-florence-charter> (lest 29.08.2021).

Isaksen, I. N., Bothner, H. & Røskar, T. (2021). *Kulturminneplan for Kragerø 2021-2025*: Bystyret i Kragerø,. Tilgjengelig fra: https://www.kragero.kommune.no/_f/p1/if57db9cb-cb98-42d4-b62b-13e7b55498ea/kulturminneplan-kragero-2021-2025_vedtatt-til-horingsrunde.pdf?fbclid=IwAR2KNHU2I5pzbrGp32TQJ-x46r9zEHTLCdWrVg42Cfvvt_eKGD4Ail-cH-U (lest 27.08.2021).

Kistefos Museum. (u.å). *Om Kistefos*. Tilgjengelig fra: <https://www.kistefosmuseum.no/om-oss/om-kistefos> (lest 05.07.2021).

Klima- og miljødepartementet. (2016). *Naturmangfoldloven kapittel II. Alminnelig bestemmelser om bærekraftig bruk*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/76ba044f8515433c93c259e7e86420f4/t-1554.pdf> (lest 13.10.2021).

Koefoed, H. & Økland, E. (1999). *Th. Kittelsen kjente og ukjente sider ved kunstneren*. Oslo: J M Stenersens Forlag AS.

Kragerø formannskap. (2016). *Sentrumspanen 2016 - Vern og utvikling*. Tilgjengelig fra: https://www.kragero.kommune.no/_f/p1/i5bd1da37-59b2-4384-b918-88ec640d61a9/sentrumspan_krageroe_2016_vern_og_utvikling_tekstlig_del.pdf (lest 29.08.2021).

Kragerø kommune. (2019). *Forvaltningsplan for statlig sikra friluftsområder 2019-2023*. Tilgjengelig fra: https://www.kragero.kommune.no/_f/p1/i68823dc5-8e01-4a56-9477-714adccf2318/2019-23forvaltningsplankragero.pdf (lest 18.09.2021).

Kragerø kommune. (2019). *Kommuneplan 2018-2030 Samfunns- og arealdel*. Tilgjengelig fra: https://www.kragero.kommune.no/_f/p1/ifebb82e1-e814-402b-b75d-450542dc348b/kommuneplan-2018-2030-tekstlig-del.pdf (lest 17.10.2021).

Kragerø Turistkontor. (2021). *Kunstnerbyen Kragerø*. Tilgjengelig fra: <https://www.visitnorway.no/listings/kunstnerbyen-krager%C3%B8/202946/> (lest 01.06.2021).

Kulturminneloven. (1978). *Lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1978-06-09-50?q=kulturminneloven> (lest 18.09.2021).

Kulturrådet. (2017). *Museene i 2017 - Kulturrådets vurderinger av museene i det nasjonale museumsnettverket*. Tilgjengelig fra: <https://www.kulturradet.no/documents/10157/efa6bc7e-6083-427d-956d-6b93c28f55f3> (lest 13.10.2021).

Lande, M. (1996). *På sporet av Edvard Munch - mannen bak mytene*. Oslo: Messel Forlag A/S.

Land-Ulstein, E. (2013). *Historiske grøntanlegg i Norge og Italia - En sammenligning av forvaltning, lovverk, registrering, restaurering og overvåkning*. Masteroppgave. Ås: Norges Miljø- og Biovitenskaplige Universitet. Tilgjengelig fra: <http://hdl.handle.net/11250/188472> (lest 25.08.2021).

- Maller, C., Townsend, M., Pryor, A., Brown, P. & St Leger, L. (2006). *Healthy nature healthy people: 'contact with nature' as an upstream health promotion intervention for populations*. Health Promotion International, 21 (1): 45-54. doi: 10.1093/heapro/dai032.
- Miljødirektoratet. (2015). *Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder*. Tilgjengelig fra: <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/M415/M415.pdf> (lest 23.10.2021).
- Miljøverndepartementet. (2013). *Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv - En satsing på friluftsliv i hverdagen; 2014-2020*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/4061fdb13c834bccaebed8b920f9e96b/t-1535.pdf> (lest 05.08.2021).
- Munchmuseet. (2020). *Edvard Munchs liv 1863-1944*. Tilgjengelig fra: <https://www.munchmuseet.no/edvard-munch/edvard-munchs-liv/> (lest 01.06.2021).
- Mygind, L., Kjeldsted, E., Hartmeyer, R., Mygind, E., Bølling, M. & Bentsen, P. (2019). *Mental, physical and social health benefits of immersive nature-experience for children and adolescents: A systematic review and quality assessment of the evidence*. Health & Place, 58: 102136. doi: <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2019.05.014>.
- Nasjonalmuseet. (u.å.). *Theodor Kittelsen*. Tilgjengelig fra: https://www.nasjonalmuseet.no/en/collection/object/NG.K_H.B.06912 (lest 01.06.2021).
- Naturmangfoldloven. (2009). *Lov om forvaltning av naturens mangfold av 19. juni 2009*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100?q=Naturmangfoldloven> (lest 09.10.2021).
- Nilsen, J. E., Huvenes, F. & Lundbo, S. (2020). *Kragerø*. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/Krager%C3%B8> (lest 18.01.2021).
- Olberg, S. (2016). *Hule eiker i Oslo og Akershus*. Tilgjengelig fra: <http://lager.biofokus.no/biofokus-rapport/biofokusrapport2016-10.pdf> (lest 13.09.2021).
- Olsen, P. A. (2012). *Forvaltningsplan for Berg plante- og dyrefredningsområde i Kragerø*: Statsforvalteren i Vestfold og Telemark. Tilgjengelig fra: https://www.statsforvalteren.no/nb/vestfold-og-telemark/miljo-og-klima/verneomrader/skjulte-sider/forvaltningsplaner/berg2/?fbclid=IwAR3O_XidNU3tcgsRiMyWGCpXTQRehzDcYUQQRTZwdYP4DgeT_d_Kxn2t2bg (lest 08.08.2021).
- Pedersen, E. (1933). *Kragerøs sjøfartshistorie fra 1850*. Oslo: Norsk sjøfartsmuseum.
- Pedersen, E. (1980). *Kragerø sjøfartshistorie fra 1850*. Kragerø: Bibliografisk forlag.
- Pilskog, H. E., Sverdrup-Thygeson, A., Birkemoe, T. & Evju, M. (2016). *Effects of climate, historical logging and spatial scales on beetles in hollow oaks*. Doktoravhandling. Ås: Norges Miljø- og Biovitenskaplige Universitet. Tilgjengelig fra: <http://hdl.handle.net/11250/2566813>.
- Plan- og bygningsloven. (2008). *Lov om planlegging og byggesaksbehandling av 27. juni 2008 nr.71*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71> (lest 08.09.2021).
- Rasmussen Theting, K. & Berglund, B. (2019). *Sammen for Kragerø mot 2030 - Mål, strategier og tiltaksplan for utvikling av opplevelsesnæringen i Kragerø*. Tilgjengelig fra: https://www.kragero.kommune.no/omstilling/_f/p47/i638743f7-0d8a-430c-97b0-964aebc6a90a/18-00950-105-kragero-mot-2030-mal-strategi-og-handlingsplan-v13-27619-898626_1_1-r.pdf (lest 01.09.2021).

Ratikainen, I. I. (2021). *biologisk mangfold*. Store norske leksikon. Tilgjengelig fra: https://snl.no/biologisk_mangfold (lest 12.11.2021).

Riksantikvaren. (2020). *Ferieopplevelser 2020/2021 Holdninger, adferd, erfaringer og forventninger*. Tilgjengelig fra: <https://www.riksantikvaren.no/wp-content/uploads/2021/03/PM-Nettside-Presentasjon-ferieopplevelser-2020-2021.pdf?fbclid=IwAR3QQttaQxwo4ZYh0d7eiwWjGhRa82JET4e4h5356qp4vXATrkeUil9HHd8> (lest 06.07.2021).

Riksantikvaren. (2021). *Kulturminnesøk: Direktoratet for kulturminneforvaltning*. Tilgjengelig fra: <https://www.kulturminnesok.no/kart/?q=&am-county=&lokenk=location&am-lok=&am-lokdating=&am-lokconservation=&am-enk=&am-enkdating=&am-enkconservation=&bm-county=&cp=1&bounds=58.88620846217586,9.381862878799438,58.88401573569258,9.384008646011353&zoom=18&id=139626> (lest 20.10.2021).

Riksantikvaren. (2021). *Ordliste med ordforklaringer - bokmål*: Direktoratet for kulturminneforvaltning. Tilgjengelig fra: <https://www.riksantikvaren.no/ordlister-med-ordforklaringer-bokmal/> (lest 10.11.2021).

Riksantikvaren. (2021). *SEFRAK-registret*: Direktoratet for kulturminneforvaltning. Tilgjengelig fra: <https://www.riksantikvaren.no/les-om/sefrak/?fbclid=IwAR39jTInnEzqQiyLz3D9am1X75kPrg8DcairbVe1Thrn2gDU2j0aCIJwvbg> (lest 06.10.2021).

Risåsen, G. T. (2010). *Borgerskapets "Arkadia": 1700- og 1800-tallets lystgårder*. I: Årbok (Foreningen til norske fortidsminnesmerkers bevaring, trykt utg.). s. 29-39. Oslo: Fortidsminneforeningen.

Robbestad, O. (1945). *Kragerø 1810-1840 : sjøfart-handel-industri : økonomiske forhold under og etter krigen 1807-1814*,. Kragerø: Kragerø Bok- og Papirhandel.

Sandberg, I. (1966). *Kunstnerliv i Kragerø*. Kragerø: Jubileumskomiteén 1966 i Kragerø kommune.

Sandberg, I., Finstad, H., Knudsen Strømme, H., Sandberg, B. & Hopstock, C. (1988). *Jeia Homann på Berg*. I: Årsskrift for Kragerø og Skåtøy historielag. Kragerø: Kragerø og Skåtøy Historielag.

Sandberg, I. (1993). *Drømmen om et museum*. I: Historieglimt 1993, s. 69-96. Kragerø: Kragerø Historielag.

Schulze, M. (2015). *Registrerte kulturminner i Kragerø*. Versjon 5 utg. Tilgjengelig fra: https://www.kragero.kommune.no/_f/p1/icd5f6761-3edf-4a78-ab77-646c5e8e2577/registrerte-kulturminner-i-kragero.pdf (lest 30.09.2021).

Solvik, F., Falkanger, T. & Reusch, M. (2020). *plan- og bygningsloven*: Store norske leksikon. Tilgjengelig fra: https://snl.no/plan-_og_bygningsloven (lest 02.09.2021).

St.meld. nr 16 (2004-2005). *Leve med kulturminner*. Oslo: Miljøverndepartementet,.

St.meld. nr. 18 (2015-2016). *Friluftsliv - Natur som kilde til helse og livskvalitet*. Oslo: Klima- og Miljødepartementet,.

- Steffens, H. K. (1916). *Kragerø by's historie 1666-1916 : jubilæumsskrift*. Kristiania: Grøndahl & søns boktrykkeri.
- Storesund, A. (2004). *Lokal helseadministrasjon – sunnhetsloven av 1860*. Tilgjengelig fra: <https://www.michaeljournal.no/i/2005/01/Forord> (lest 15.01.2021).
- Svedfelt, T. (1947). *Erik Werenskiold*. Oslo: J. W. Cappelens Forlag,.
- Sverdrup-Thygeson, A., Bratli, H., Brandrud, T. E. & Ødegaard, F. (2010). *Eikeskog og gamle eiketrær: Viktige hotspot-habitater for rødlistearter i Norge*. *Naturen*, 134: 74-89. doi: 10.18261/ISSN1504-3118-2010-02-01 ER.
- Sverdrup-Thygeson, A., Skarpaas, O. & Ødegaard, F. (2010). *Hollow oaks and beetle conservation: the significance of the surroundings*. *Biodiversity and conservation*, 19: 837-852. doi: 10.1007/s10531-009-9739-7.
- Sverdrup-Thygeson, A., Gustafsson, L. & Kouki, J. (2014). *Spatial and temporal scales relevant for conservation of dead-wood associated species: current status and perspectives*. *Biodiversity and Conservation*, 23: 513-535. doi: 10.1007/s10531-014-0628-3.
- Sørensen, E. (2013). *Norsk havekunst under europeisk himmel*. Oslo: Scandinavian Academic Press.
- Telemark Museum. (u.å.). *Berg-Kragerø Museum*. Tilgjengelig fra: <https://www.telemarkmuseum.no/berg-kragero-museum/> (lest 20.08.2021).
- Trondheim kommune. (2017). *Plan for friluftsliv og grønne områder*. Tilgjengelig fra: <https://sites.google.com/trondheim.kommune.no/pfg/hoveddokument/8-definisjoner-av-begreper> (lest 12.11.2021).
- UiO. (2018). *Universitetets Aula og Edvard Munch*. Tilgjengelig fra: <https://www.uio.no/om/kultur/kunst/aulaen/munchs-malerier-i-aulaen/universitetets-aula-og-edvard-munch.html> (lest 08.08.2021).
- Valebrokk, E. (2009). *Herskaphus : norske patrisierhjem og lystgårder*. Oslo: Cappelen Damm.
- Vestfold og Telemark Fylkeskommune. (2021). *Vestfold og Telemark - der mennesker møtes - Kulturstrategi 2021-2024*. Tilgjengelig fra: <https://kunde.e-magasin.no/vtfk/kulturstrategi2021-2024/bokmal/> (lest 14.09.2021).
- Visit Telemark. (2021). *Velkommen til Kragerø*. Tilgjengelig fra: <https://www.visittelemark.no/kragero> (lest 03.09.2021).
- Østby, L. & Kirkholt, T. (2018). *Erik Werenskiold: Store norske leksikon*. Tilgjengelig fra: https://snl.no/Erik_Werenskiold (lest 01.09.2021).
- Østfoldmuseene Rød Herregård. (u.å.). *Rød Herregård*. Tilgjengelig fra: <https://ostfoldmuseene.no/rod/herregarden> (lest 07.07.2021).
- Østfoldmuseene Rød Herregård. (u.å.). *Røds hage*. Tilgjengelig fra: <https://ostfoldmuseene.no/rod/hage> (lest 06.07.2021).

Aarflot, K. (u.å.). *Munch i Kragerø*. Tilgjengelig fra: <https://xn--munchikrager-6jb.no/munch-i-kragero/> (lest 01.06.2021).

Aarsæther, N. (2016). Lokalsamfunn. I: *Lokalsamfunn - mot alle odds?*, s. 134-151. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

7.4 Kartkilder

Der ikke annet er oppgitt er kartdata tilsendt fra Gunnar Tenge ved NMBU.

Artsdatabanken. (u.å.). *Artskart*. Tilgjengelig fra: <https://artskart.artsdatabanken.no/> (lest 09.09.2021).

Direktoratet for kulturminneforvaltning. (u.å.). *Kulturminnesøk*: Riksantikvaren. Tilgjengelig fra: <https://www.kulturminnesok.no/kart/?q=&am-county=&lokenk=location&am-lok=&am-lokdating=&am-lokconservation=&am-enk=&am-enkdating=&am-enkconservation=&bm-county=&cp=1&bounds=58.88620846217586,9.381862878799438,58.88401573569258,9.384008646011353&zoom=18&id=139626> (lest 13.09.2021).

NIBIO. (u.å.). *Arealinformasjon*. Tilgjengelig fra: <https://kilden.nibio.no/> (lest 13.09.2021)

Norges geologiske undersøkelse. (u.å.). *Nasjonal berggrunnsdatabase*. Tilgjengelig fra: <http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/> (lest 15.09.2021).

Norges geologiske undersøkelse. (u.å.). *Nasjonal løsmassedatabase*. Tilgjengelig fra: http://geo.ngu.no/kart/losmasse_mobil/ (lest 15.09.2021).

Time and Date AS. (u.å.). *Kragerø, Norge — Soloppgang, solnedgang og dagens lengde, desember 2021*. Tilgjengelig fra: <https://www.timeanddate.no/astronomi/sol/norge/kragero?maaned=12&year=2021> (lest 16.08.2021).

Time and Date AS. (u.å.). *Kragerø, Norge — Soloppgang, solnedgang og dagens lengde, juni 2021*. Tilgjengelig fra: <https://www.timeanddate.no/astronomi/sol/norge/kragero?month=7&year=2021> (lest 16.08.2021).

7.5 Figurliste

Figur 2.1: *Arealplan Kragerø kommune 2018-2030* (2018). Tilgjengelig fra: <https://kommunekart.com/klient/krager%C3%B8> (Hentet: 01.08.2021)

Figur 2.2: *Vestfold og Telemark Fylkeskommune* (2021). Tilgjengelig fra: <https://kunde.e-magasin.no/vtfk/kulturstrategi2021-2024/bokmal/pubData/source/VTFKKulturstartegi20212024BrosjyreA4EmagEnkelt sider.pdf> (Hentet: 19.10.2021)

Figur 2.3: *Kulturkontoret* (2021). Tilgjengelig fra: https://www.kragero.kommune.no/_f/p1/if57db9cb-cb98-42d4-b62b-13e7b55498ea/kulturminneplan-kragero-2021-2025_vedtatt-til-horingsrunde.pdf (Hentet: 05.09.2021)

Figur 2.4: Rasmussen Theting, K. & Berglund, B. (2019). *Sammen for Kragerø mot 2030*. Tilgjengelig fra: https://www.kragero.kommune.no/omstilling/_f/p47/i638743f7-0d8a-430c-97b0-964aebc6a90a/18-00950-105-kragero-mot-2030-mal-strategi-og-handlingsplan-v13-27619-898626_1_1-r.pdf (Hentet: 10.10.2021)

Figur 2.5: Berg-Kragerø Museum (ca. 1885-1890). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/0210111371486/et-par-i-skogen-trolig-berg-gard-kragero> (Hentet: 06.10.2021)

Figur 2.6: Berg- Kragerø Museum (u.å.). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/011015307199/hovedhuset-pa-berg-kragero/media?slide=0> (Hentet: 04.08.2021)

Figur 2.7: *“Ursus Minor”*, Steffens, H. K. (1977). Kragerø by's historie 1666- 1916 : jubileumsskrift. Tilgjengelig fra: https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2013091708011?page=331 (Hentet: 10.10.2021)

Figur 2.8: Foto: A.F. Johansen. Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/011015314251/munch-med-lerret-blant-lekende-barn-pa-skrubben-kragero/media?slide=0> (Hentet: 02.10.2021)

Figur 2.9: *“Skogtrollet”* (1891-1892). Theodor Kittelsen. Foto: Nasjonalmuseet/Lathion, Jacques. Tilgjengelig fra: https://www.nasjonalmuseet.no/en/collection/object/NG.K_H.B.06912 (Hentet: 07.09.2021)

Figur 2.10: *“Pesta i trappen”* (1894-1896). Theodor Kittelsen. Foto: Nasjonalmuseet/Thorkildsen, Morten. Tilgjengelig fra: <https://www.nasjonalmuseet.no/utstillinger-og-arrangementer/nasjonalgalleriet/arrangementer/tett-pa-svartedauden/> (Hentet: 22.09.2021)

Figur 2.11: *“Solen”* Edvard Munch (1911). Foto: Tore Sætre. Tilgjengelig ved: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Solen_av_Edvard_Munch.jpg (Hentet: 19.11.2021)

Figur 2.12: *“Det syke barn”* Edvard Munch (1885-1886). Foto: Nasjonalmuseet/Høstland, Børre. Tilgjengelig ved: <https://www.nasjonalmuseet.no/samlingen/objekt/NG.M.00839> (Hentet: 12.08.2021)

Figur 2.13: *“En bondebegravelse”* Erik Werenskiold (1883-1885). Foto: Nasjonalmuseet/Høstland, Børre. Tilgjengelig ved: <https://www.nasjonalmuseet.no/samlingen/objekt/NG.M.00320> (Hentet: 12.08.2021)

Figur 2.14: “Sagbruk Tåtø” Erik Werenskiold (1882). Tilgjengelig fra: <https://www.nb.no/items/6ff1d735fbedf60ae6ee5d5135424576?page=39> (Hentet: 12.08.2021)

Figur 3.1: Bildet er hentet fra arkivet til Berg- Kragerø Museum

Figur 3.2: Bildet er hentet fra filmsnutten “Henriette Homanns testamente”. Tilgjengelig fra: https://laguide.no/berg/portrett/henriette/dynamic-no.html?t=1613514912&fbclid=IwAR0XKy95F3d-bE14-gQ0DWrcux90QxcQ-pHJbNVS3BJe5nVB0_vp8qpuO9E (Hentet: 24.10.2021)

Figur 3.3: Røberg “Geometrisk oppmåling av gården Berg i Kragerø tilhørende Homann, Doktor og Ridder av Danneberg”. Tilgjengelig ved: Berg-Kragerø Museum

Figur 3.4: Røberg “Geometrisk oppmåling av gården Berg i Kragerø tilhørende Homann, Doktor og Ridder av Danneberg”. Tilgjengelig ved: Berg-Kragerø Museum

Figur 3.5: Røberg “Geometrisk oppmåling av gården Berg i Kragerø tilhørende Homann, Doktor og Ridder av Danneberg”. Tilgjengelig ved: Berg-Kragerø Museum

Figur 3.6: Illustrasjonskart basert på: Røberg “Geometrisk oppmåling av gården Berg i Kragerø tilhørende Homann, Doktor og Ridder av Danneberg”. Tilgjengelig ved: Berg-Kragerø Museum

Figur 3.7: Røberg “Geometrisk oppmåling av gården Berg i Kragerø tilhørende Homann, Doktor og Ridder av Danneberg”. Tilgjengelig ved: Berg-Kragerø Museum

Figur 3.8: Berg-Kragerø Museum (u.å.). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/021019503694/en-hest-med-et-hoylass-en-gutt-star-oppi-lasset-en-kvinne-star-mellom-hest/media?slide=0> (Hentet: 02.09.2021)

Figur 3.9: Tilgjengelig ved: Berg- Kragerø Museum

Figur 3.10: Tilgjengelig ved: Berg- Kragerø Museum

Figur 3.11: Hentet fra: Berg- Kragerø Museum (1963). Korrespondanse mellom NMBU og Ulf Hamran

Figur 3.12: Berg-Kragerø Museum (ca. 1840-1860). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/0210111239310/berg-gard-kragero-eik-alle-stakitt-gjerde-og-veien-gjennom-hagen-videre/media?slide=0> (Hentet: 23.10.2021)

Figur 3.13: Berg-Kragerø Museum (u.å.). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/021019503687/alle-med-benk-parken-pa-berg/media?slide=0> (Hentet: 07.09.2021)

Figur 3.14: Berg- Kragerø Museum (ca. 1885-1890). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/0210111371467/christian-murer-caroline-m-fog-natti-hartwig-og-kristine-broch-pa-ovre/media?slide=0> (Hentet: 03.09.2021)

Figur 3.15: Berg- Kragerø Museum (ca. 1885-1890). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/0210111371472/to-kvinner-og-christian-murer-pa-berg-gard-kragero/media?slide=0> (Hentet: 03.09.2021)

Figur 3.16: Røberg “Geometrisk oppmåling av gården Berg i Kragerø tilhørende Homann, Doktor og Ridder av Danneberg”. Tilgjengelig ved: Berg-Kragerø Museum

- Figur 3.17:** Berg- Kragerø Museum (u.å.). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/0210111239307/berg-gard-kragero-gamle-laven-mann-gutt-hest-og-vogn-star-ved-veien-ned/media?slide=0> (Hentet: 06.09.2021)
- Figur 3.18:** Berg- Kragerø Museum (ca. 1840-1860). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/0210111239309/berg-gard-kragero-traer-og-gjerdet-innkjorselen-til-berg-sett-fra-hovedbygningen/media?slide=0> (Hentet: 04.09.2021)
- Figur 3.19:** Berg- Kragerø Museum (ca. 1840-1860). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/0210111239313/berg-gard-kragero-den-gamle-laven-veien-stakittgjerde-og-eik-alleen-stereoskopisk/media?slide=0> (Hentet: 01.09.2021)
- Figur 3.20:** Berg- Kragerø Museum (ca. 1840-1860). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/0210111239315/berg-gard-den-gamle-laven-veien-og-stakitt-gjerde-1840-60-ca-stereoskopisk/media?slide=0> (Hentet: 04.09.2021)
- Figur 3.21:** Berg-Kragerø Museum (ca. 1880-1890). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/011015429265/den-nye-laven-pa-berg-arbeidsfolk-og-froken-homann/media?slide=0> (Hentet: 05.09.2021)
- Figur 3.22:** Berg Kragerø Museum (ca. 1880-1890). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/021019503695/jensine-dadda-anundsen-og-henriette-olava-jette-gaende-opp-bakken-mot-natti/media?slide=0> (Hentet: 05.09.2021)
- Figur 3.23:** Berg Kragerø Museum. Foto: Vestmar (u.å.). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/011015330511/fra-utsiktspunktet-i-parken-pa-berg-gard-utsikt-mot-bebyggelsen-pa-helle/media?slide=0> (Hentet: 05.09.2021)
- Figur 3.24:** Berg- Kragerø Museum (u.å.). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/0210111239315/berg-gard-den-gamle-laven-veien-og-stakitt-gjerde-1840-60-ca-stereoskopisk/media?slide=0> (Hentet: 07.09.2021)
- Figur 3.25:** Norsk Folkemuseum (u.å.). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/011013368008/berg/media?slide=0> (Hentet: 06.09.2021)
- Figur 3.26:** Berg-Kragerø Museum (ca. 1840-1860). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/0210111239310/berg-gard-kragero-eik-alle-stakitt-gjerde-og-veien-gjennom-hagen-videre/media?slide=0> (Hentet: 23.10.2021)
- Figur 3.27:** Berg-Kragerø Museum (ca. 1880). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/0210110464187/henriette-olava-homann-og-en-hund-pa-en-benk-bak-hovedhuset-ung-kvinne/media?slide=0> (Hentet: 08.09.2021)
- Figur 3.28:** Berg-Kragerø Museum (ca. 1880). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.org/0210111361048/kristine-broch-og-henriette-marie-homann-pa-berg-ca-1880/media?slide=0> (Hentet: 08.10.2021)
- Figur 3.29:** Berg-Kragerø Museum (ca. 1900). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/021018343155/mann-og-stor-hund-bamse-ved-soluret-kjokkenside-pa-berg/media?slide=0> (Hentet: 07.09.2021)

Figur 3.30: Berg-Kragerø Museum (ca. 1950-1970). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/011015329865/hovedhuset-til-lystgarden-berg-kragero-ble-museum-i-19-06-1955-gave-fra/media?slide=0> (Hentet: 07.09.2021)

Figur 3.31: Norsk Folkemuseum (u.å.). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/011013368055/homann/media?slide=0> (Hentet: 05.09.2021)

Figur 3.32: Berg-Kragerø Museum (ca. 1900-1910). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/021015821713/venninne-til-henriette-marie-homann-jeia/media?slide=0> (Hentet: 06.09.2021)

Figur 3.33: Berg-Kragerø Museum (u.å.). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/0210111361046/henriette-marie-homann-med-sin-hund-pa-berg-mislykket-eplehage-i-bakgrun/media?slide=0> (Hentet: 10.10.2021)

Figur 3.34: Berg-Kragerø Museum (ca. 1890). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.org/0210111371495/caroline-fog-ved-stamrose-hund-christian-murer-og-kvinne-i-bakgrunnen-pa/media?slide=0> (Hentet: 06.09.2021)

Figur 3.35: Berg-Kragerø Museum (ca. 1900). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/021018343155/mann-og-stor-hund-bamse-ved-soluret-kjokkenside-pa-berg/media?slide=0> (Hentet: 07.09.2021)

Figur 3.36: Berg- Kragerø Museum (u.å.). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/0210111417726/kristine-broch-og-henriette-marie-jeia-homann-husker/media?slide=0> (Hentet: 06.09.2021)

Figur 3.37: Berg-Kragerø Museum (u.å.). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/021019503687/alle-med-benk-parken-pa-berg/media?slide=0> (Hentet: 07.09.2021)

Figur 3.38: Berg-Kragerø Museum (u.å.). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/011013375323/kaffe-i-friluft/media?slide=0> (Hentet: 06.09.2021)

Figur 3.39: Berg-Kragerø Museum (u.å.). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/0210111361051/henriette-marie-homann-med-hund-bamse-pa-berg-vinter/media?slide=0> (Hentet: 18.10.2021)

Figur 3.40: Berg-Kragerø Museum (u.å.). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/021018204610/badehuset-pa-berg-jeia-homann-pa-verandaen-hennes-soster-cavy-stod-pa-brygga/media?slide=0> (Hentet: 06.10.2021)

Figur 3.41: Tilgjengelig ved: Berg- Kragerø Museum

Figur 3.42: Berg-Kragerø Museum (ca. 1890). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/0210111371493/henriette-jeia-homann-med-to-hunder-skogsholt-berg-gard-kragero/media?slide=0> (Hentet: 18.10.2021)

Figur 3.43: Tilgjengelig ved Berg- Kragerø Museum

Figur 3.44: Berg-Kragerø Museum (ca. 1890). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/0210111371489/kyr-pa-beite-berg-gard-kragero/media?slide=0> (Hentet: 14.10.2021)

Figur 3.45: Berg-Kragerø Museum (ca. 1900-1910). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/011015316635/honsehuset-pa-berg-hons-sittende-kvinne-og-barn-m-hver-sin-dokke/media?slide=0> (Hentet: 10.10.2021)

Figur 3.46: Hentet fra: Berg- Kragerø Museum (1963). Korrespondanse mellom NMBU og Ulf Hamran

Figur 3.47: Hentet fra: Berg- Kragerø Museum (1963). Korrespondanse mellom NMBU og Ulf Hamran

Figur 3.48: Finn.no, Historiske kart (1948). Tilgjengelig fra: <https://kart.finn.no/> (Hentet: 01.09.2021)

Figur 3.49: Finn.no, Historiske kart (1964). Tilgjengelig fra: <https://kart.finn.no/> (Hentet: 01.09.2021)

Figur 5.1: Foto: Kragrø Blad (ca 1980-1990). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/021015822461/berg-kragero-museum-17-mai/media?slide=0> (Hentet 03.11.2021)

Figur 5.2: Foto: Vestmar (1970). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/011015330517/bronnhuset-pa-berg-lystgard-som-har-statt-pa-stabbestad-hovedgard-kafeen/media?slide=0> (Hentet 08.11.2021)

Figur 5.3: Riksantikvaren (2020). Tilgjengelig fra: <https://www.riksantikvaren.no/wp-content/uploads/2021/03/PM-Nettside-Presentasjon-ferieopplevelser-2020-2021.pdf> (Hentet: 22.09.2021)

Figur 5.4: Riksantikvaren (2020). Tilgjengelig fra: <https://www.riksantikvaren.no/wp-content/uploads/2021/03/PM-Nettside-Presentasjon-ferieopplevelser-2020-2021.pdf> (Hentet: 22.09.2021)

Figur 6.1: Ovesen, R. (ca. 1885). Tilgjengelig fra: <https://digitaltmuseum.no/021018795957/jeia-homan/media?slide=0> (Hentet: 18.10.2021)

Figur 6.2: “Jeias” badedrakt, Berg- Kragerø Museum (u.å.). Tilgjengelig fra: <https://laguide.no/berg/bygning/badehuset/dynamic-no.html?t=1613514912> (Hentet: 29.10.2021)

Figur 6.3: “Jeia” (u.å.). Tilgjengelig ved Berg- Kragerø Museum.

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway